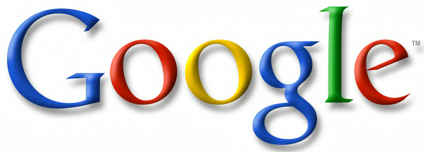
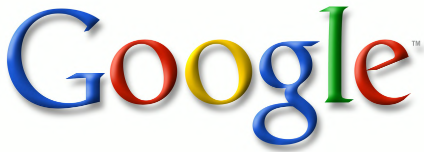
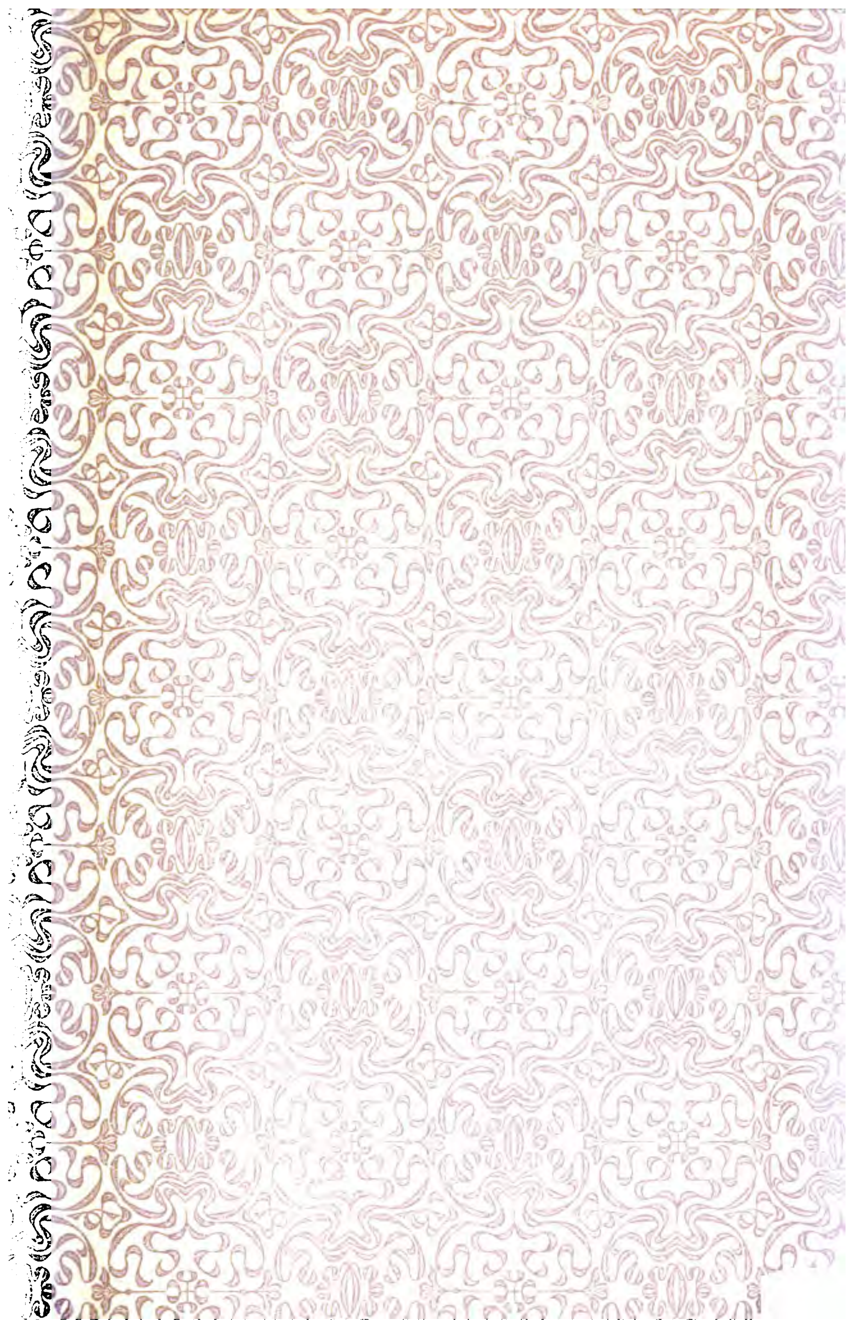

UNIV.
OF
MICH.

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

Norske Ordsprog,

samlede og ordnede

af

Ivar
I. Aasen.

Anden Udgave
(i ny Ordning).

Christiania.
P. T. Mallings Boghandels Forlag.
1881.

Trykt i Det Mallingske Bogtrykkeri.

Fortale.

De forskjellige Talemaader, som man pleier at kalde Ordsprog, have vel ikke alle nogen særdeles stor Betydning; men i Almindelighed have de dog altid saa meget Værd, at de vel fortjene at blive samlede og komme paa Prent, for at Folket kan mindes om deres Brug, og for at der ogsaa kan blive Leilighed til at sammenstille dem med lignende Talemaader hos flere Folkeslag. I andre Lande har man længe havt Samlinger af saadanne Talemaader; og mange lærde Mænd have sat stor Priis paa sit Lands Ordsprog og gjort sig Flid for at faae dem samlede, saa fuldstændigt som muligt. Og da den senere Tid især har medført en mere almindelig Opmærksomhed for de enkelte Folkeslags nedarvede Egenheder i Sprog og Udtryk, saa er da naturligviis ogsaa Ordsprogene overalt komne under en nærmere Betragtning, saa at det nu vil blive anseet som en Forsømmelse eller en Mangel ved et Lands Folk, hvis det ikke kan opvise nogen Samling af hjemlige eller nationale Ordsprog.

Ogsaa her i vort Land har en Mængde Ordsprog været i Brug hos Almuen; og vi ere vist mange, som kunne sige, at vi allerede i vore Forældres Huus have hørt saa mange Ordsprog, at hvis de alle vare optegnede, vilde det blive en ganske vakker Samling alene fra et enkelt Sted. Og det kan ogsaa bemærkes, at en stor Deel af dette Slags

Talemaader ikke engang betragtes som Ordsprog, da nemlig Udtrykket er saa simpelt og naturligt, at det ikke vækker nogen særlig Opmærksomhed. Man lægger først Mærke til saadanne Talemaader, naar de adskille sig noget fra den sædvanlige Tale, enten ved et mærkeligt Indhold eller ved visse Egenheder i Formen; og i dette Tilfælde betegner man dem ogsaa med en egen Benævnelse, saasom Ordtak, Ordtøkje eller Gamalt Ord, tildeels ogsaa Ordtam, Munntam, Ordstev, Vedstev eller Vedkvæde. Disse Benævnelser omfatte sædvanlig alle ordsproglige Talemaader uden synderlig Forskjel; imidlertid behøves der to forskjellige Benævnelser, da nemlig disse Talemaader adskille sig i to Rækker, nemlig fuldkomne og ufuldkomne Ordsprog. De fuldkomne Ordsprog (Ordtøke) ere de, som give en fuldstændig Mening, saa at de ikke behøve nogen Antydning af den Leilighed, ved hvilken de skulde bruges. De ufuldkomne Ordsprog eller Mundheld (som vi helst kunde kalde „Vedstev"), ere derimod saadanne Talemaader, som ikke give fuld Mening for sig selv alene, men derimod støtte sig til en Leilighed, som i Øieblikket er forhaanden eller som forhen er nævnt og betegnet i Samtalen; f. Ex. „Han har mange Jern i Ilden". I nogle af disse Talemaader nævnes virkelig ogsaa den Leilighed, ved hvilken de ere brugte (f. Ex. „Jeg er lige glad, sagde Smaadrengen; han gik og græd"); og saadanne Mundheld (de saakaldte Hermestev) kunne da ofte være morsomme nok, men have forøvrigt kun lidet Værd. Ellers er der da ogsaa mangt andet, som man stundom har kaldt Ordsprog, saasom adskillige Udtryk, som grunde sig nærmest paa et enkelt Ord eller Navn; men saadanne Talemaader synes dog hellere at henhøre til en Glosebog end til en Ordsprogsamling.

Indholdet af de fuldkomne Ordsprog er sædvanlig en vis Jagttagelse eller Erfaring, som betegnes med saa faa

Ord som muligt og helst i en saadan Form, at Ordene let kunne fæste sig i Hukommelsen og ved Leilighed eftersiges uden nogen Forandring. For en stor Deel betegne Ordene en Erfaring, som i sig selv har kun liden Betydning, men derimod faar et større Værd ved at benyttes som en Lignelse og altsaa anvendes i figurlig Betydning. Noget lignende er Tilfældet med endeel andre Ordsprog, som kun indeholde et Exempel, idet de bare nævne et af de mange Tilfælde, hvor en vis Regel gjælder, og saaledes kunne betyde meget mere, end der ligger i selve Ordene. Saadanne Ordsprog, som altsaa kunne have en dobbelt Betydning, ere naturligviis de syndigste og bekvemmeste til at fæste sig i Hukommelsen. Imidlertid er der ogsaa mangfoldige andre, som udtale en Mening ligefrem og uden noget dobbelt Begreb, men som alligevel kunne være syndige nok og vel skikkede til at vække Opmærksomhed. Det er ellers at mærke, at da Ordsproget altid vil være kort og sige meget med faa Ord, saa vil den Paastand, som det indeholder, stundom synes at være altfor dristig, idet der ikke er taget Hensyn til, at der kan være Undtagelser eller Tilfælde, hvor Paastanden ikke gjælder. Man faar altsaa ikke vente, at Ordsproget altid skal indeholde en uomtvistelig Sandhed eller en altid gjældende Regel; man vil tvertimod finde enkelte Exempler paa, at det ene Ordsprog netop modsiger det andet. Der har ogsaa været talt og skrevet om „onde Ordsprog"; men dette har dog ikke saa meget at betyde, da det som oftest ved nærmere Prøvelse har vist sig, at de omhandlede Ordsprog havde været mistydede og anvendte paa noget, som de egentlig ikke sigtede til. Og med alt dette vil man dog finde, at vore Ordsprog i Almindelighed indeholde Sandhed, og mangen Gang ogsaa en vigtig Sandhed, som det altid kan være nyttigt at paaminde sig om.

Hvad der imidlertid gjør Ordsprogene saa vel skikkede til at fæste sig i Hukommelsen, er ikke deres Indhold alene,

men for en stor Deel ogsaa deres Form. Man kan vistnok sige, at mangen simpel Tanke er bleven til et Ordsprog netop derved, at den har fundet et særdeles bekvemt Udtryk i Sproget; og derfor finder man da ogsaa, at enkelte Ordsprog ikke godt kunne oversættes fra det ene Tungemaal til det andet, da de nemlig derved vilde tabe sin oprindelige Fynd og Velklang. Sædvanligst har Ordsproget faaet en vis afmaalt og for Velklangen tillempet Ordfølge, saa at det ligner et Slags Vers, og i nogle Tilfælde har det ogsaa virkelig en Verseform med rimede Stavelser, f. Ex. „Alle vil Herre være; ingen vil Sækken bære". Men ved Siden heraf kunne Ordsprogene ogsaa have et andet Slags Riim, som fra gammel Tid har været meget brugt i de nordiske Lande, nemlig Bogstavrimet eller den saakaldte Alliteration, som bestaar deri, at et Par betonede Ord begynder med samme Slags Lyd, nemlig enten med samme Konsonant, eller ogsaa med en Vokal, som da ikke behøver at være den samme; f. Ex. „Skam og Skade følges ad", eller: „Et Aar er ingen Alder". I mange Tilfælde er der ogsaa tre Riimord ligesom i de gamle Skalde-Vers, f. Ex. „Naar Tønnen er tom, faar Tappen hvile"; men dette er da ogsaa det høieste Tal, som kan ansees at være passende, da flere Riimbogstaver vilde snarere give Misklang. Ellers kunne enkelte Ordsprog ogsaa have et dobbelt Bogstavriim (f. Ex. „Lige Børn lege bedst"), og nogle kunne ogsaa have to Afdelinger med hver sit eget Bogstavriim, medens enkelte andre kunne have baade Bogstavriim og Stavelseriim, hvorved de altsaa faae en særdeles fuldkommen Form; men saadanne Tilfælde er dog noget sjeldnere.

Men medens Ordsprogene saaledes enten i Indholdet eller i Formen have noget, hvorved de paa en Maade udmærke sig fremfor andre simplere Talemaader, vil det alligevel ofte blive noget tvivlsomt, om en vis Talemaade skal

anseeš som Ordsprog eller ikke. Spørgsmaalet om hvad et Ordsprog egentlig er, har været noget forskjellig behandlet af de Forfattere, som have strevet derom. Nogle have villet paastaae, at egentlige Ordsprog ere kun de, som indeholde en Lignelse eller et Exempel og altsaa kunne bruges figurlig eller med en dobbelt Mening, saaledes som før er omtalt. Nogle have ogsaa taget det strengt fra en anden Side, idet de ved Ordsprog kun vilde betegne saadanne staaende Talemaader, som ere meget brugelige og almindelig bekjendte blandt Folket i et Land. Men efter saadanne Regler maatte man da komme til at udelade meget, som var for godt til at udelades; og saaledes finde vi da ogsaa, at Ordsprogsamlere i andre Lande slet ikke have været saa nøieregnende i disse Stykker, da tvertimod de fleste større Samlinger indeholde meget, som er af temmelig tvivlsomt Værd. Sagen er, at der vel neppe kan gives nogen sikker Regel for hvad der skal henregnes til Ordsprog, og Bestemmelsen heraf vil altsaa for en stor Del beroe paa et Skjøn. Og naar man nu skal give en Oversigt over et Lands Forraad af Ordsprog, da vil man dog helst være tilbøielig til at medtage alt, hvad der synes nogenlunde passende, idet man forestiller sig, at der altid senere vil være Leilighed til at gjøre Udvalg og vrage alt det, som er til Overflod.

I vore Nabolande har man allerede længe havt store Samlinger af Ordsprog paa Prent. I Danmark har man havt Peder Syv's store Samling (fra 1682 og 1688), og denne Samling har formodentlig havt nogen Indflydelse paa det norske Forraad, da den i lang Tid vistnok var den eneste her i Landet bekjendte Ordsprogsamling. I Sverige har man fra en endda ældre Tid havt en stor Samling i Grubb's „Svenske Ordseder“, et betydeligt Værk, hvori Ordsprogene ere opstillede i alfabetisk Orden med mange Sammenligninger og oplysende Anmærkninger. Ogsaa af

islandske Ordsprog har man et betydeligt Forraad i Gudmund Jonsons »Safn af islenzkum ordskvidum« (1830), hvortil der senere er kommet adskillige Tillæg.

Her hos os har derimod en Opsamling af Landets Ordsprog længe været forsømt. En Deel af dem er maaskee i tillempet Form indgaaet i de danske Samlinger; ialfald seer man, at P. Syv har bestræbt sig for at faae Ordsprog fra Norge. „De Nordske haver jeg havd verst for at bekomme, ihvor meget jeg hos de indfødde haver søgt derom", hedder det i hans Fortale. Formodentlig ere dog adskillige Ordsprog blevne optegnede i en eller anden Deel af Landet; men de ere ikke komne paa Prent og have altsaa ikke kommet til nogen Benyttelse. En liden Samling fra Smaalenene findes trykt som Tillæg til Wilse's Beskrivelse over Spydeberg (1780). En ældre Samling i Amtmand De Fines Beskrivelse over Stavanger Amt er derimod først nylig kommen paa Prent. En anden Samling, som ikke har været prentet, er forefunden iblandt Præsten Leem's Optegnelser, hvoraf en Afskrift har været mig velvillig meddeelt af Dr. Skavlan. Disse Optegnelser indeholde et lidet godt Forraad af vestenfjeldske Ordsprog og Talemaader og ere meget godt skrevne, saa at man kun skulde ønske at have noget mere fra den samme Haand.

Til Benyttelse ved min første Udgave af de norske Ordsprog (1856) havde jeg foruden mine egne Optegnelser kun den nysnævnte Samling af Wilse og dernæst et Par Samlinger i Haandskrift, nemlig en fra Valders og en fra Stjørdalen. Senere ere derimod flere Samlinger tilkomne, som siden skulle nævnes. Disse Samlinger indeholdt naturligviis adskilligt, som ikke netop var nyt eller nu først optegnet; men ved Siden deraf gav de dog et betydeligt nyt Forraad, saa at hvis alt det gamle skulde blive staaende, og alt det nye blive tillagt, vilde Samlingen nu blive temmelig stor. Imidlertid syntes det dog ikke nød-

vendigt at optage alt, hvad der saaledes var forefundet. Allerede den forrige Udgave indeholdt adskillige Talemaader, som gjerne kunde være udeladte, deels fordi de havde kun liden Betydning, og deels fordi de stode paa noget løs Grund eller syntes at være Efterligninger af fremmede Ordsprog. Og da nu Forraadet var saa meget større, saa var der altsaa bedre Leilighed til at vrage og udelade alt det, som havde for liden Betydning; og denne Leilighed har jeg da ogsaa benyttet. Men da nu en saadan Vragning altid maa beroe paa et Skjøn, saa vil maaskee nogle Læsere synes, at jeg har vraget for meget, medens andre ville synes, at jeg burde vrage meget mere. Imidlertid er da den nye Udgave bleven noget forskjellig fra den forrige, idet noget af det gamle Forraad er udelukket, medens derimod endeel nyt Forraad er indkommet, saa at Mængden i det hele er lidt større, skjønt mere sammentrængt end i forrige Udgave.

Den største Forskjel mellem denne og den forrige Udgave er ellers den, at Ordsprogene her ere satte i en ganske anden Ordning, idet den hele Opstilling fra først til sidst er forandret. I forrige Udgave vare Ordsprogene opstillede i visse Rækker eller Grupper efter deres Indhold og Mening, saaledes at enhver Række havde en vis Overskrift for at betegne Indholdet. Denne Ordning har den Fordeel, at de Ordsprog, som ligne hinanden mest i Mening og Anvendelse, kunne findes samlede paa eet Sted, saa at de paa en Maade oplyse og forklare hverandre og altsaa kunne læses i Sammenhæng som en Række af Bemærkninger om samme Ting. Men paa en anden Side har denne Ordning sine store Ulemper, som især grunde sig derpaa, at man ved denne Opstilling ikke har nogen almindelig Regel at følge og altsaa har for megen Leilighed til en selvtykkelig eller vilkaarlig Fremgangsmaade, blandt andet deri, at man altid vil lægge mest Vægt paa den figurlige

Betydning, som et Ordsprog kan have, uagtet denne Betydning kan opfattes paa mere end een Maade. Peder Syv har opstillet sin Samling under alfabetisk ordnede Overskrifter, men uden Hensyn til, om Ordsprogene selv indeholdt det Ord, som var sat til Overskrift. Andre have derimod dannet sig Overskrifter efter en vis Tankerække eller „logisk" Ordning; men herved er den Uleilighed, at man ikke veed, hvad Tanke der da skal sættes først, og hvad der saa skal følge dernæst og derefter. I dette Stykke vil hver Samler have sin egen Mening og helst lægge en ny Plan efter sit eget Hoved. Og imidlertid vil enhver Plan have sine Ulemper, saa længe som man tager sig den Frihed at danne Overskrifter af saadanne Ord, som Ordsprogene selv ikke indeholde; thi dermed vil følge, at det ofte bliver vanskeligt at finde en passende Plads for et Ordsprog, og saa vil da ogsaa Læseren faae megen Møie for at finde hvad han søger, naar han nemlig vil paaminde sig om et vist Ordsprog eller see efter, om det er indført i Samlingen,

En simplere Opstilling er rigtignok den, at man sætter Ordsprogene i alfabetisk Orden efter de Ord, som de begynde med, ligesom i et Register til en Visebog eller deslige. Men for enhver større Samling vil denne Ordning være uheldig; thi for det første kan et Ordsprog begynde paa forskjellig Maade, saa at det første Ord ikke er altid det samme; og dernæst vil man ved denne Opstilling faae nogle umaadelig lange Rækker, som begynde med et ubetydeligt indledende Ord, saasom: e n, e t, d e n, d e t, h a n, d e r el. n a a r. Men da nu en vis alfabetisk Ordning alligevel altid vil være den sikkreste, hvor det gjælder om Ord og Talemaader, saa have nogle Ordsprogsamlere forsøgt at benytte denne Ordning paa en anden Maade, nemlig saaledes, at man ved Opstillingen ikke tager Hensyn til det første Ord, men derimod kun til de vigtigste eller mest betonede Ord i Ordsproget, saa at man altsaa udvælger et

vist Mærkeord eller Slagord, som kan tjene til at opstille i den alfabetiske Ordning, idet man derved nogenledes kan antyde, hvad Ordsproget handler om. Denne Opstillingsmaade er i den senere Tid bleven meget benyttet i andre Lande, saasom i de nyere tydske Samlinger af Körte, Simrock og Binder, og ligesaa i et Par nylig udkomne meget store Værker, nemlig Wander's tydske „Sprichwörter-Lexikon" og Harrebomee's hollandske „Spreekwoordenboek". I den nye danske „Ordsprogskat", af E. Mau, findes ogsaa en lignende Ordning, skjønt Udgiveren gjerne sammenstiller to eller flere Mærkeord, naar de have omtrent samme Betydning. Det er altsaa at formode, at flere Samlinger senere ville blive ordnede efter samme Plan, og dette vil da have den Fordeel, at det bliver lettere at sammenligne de forskjellige Landes Forraad, da Ordsprogene i denne Ordning blive lettere at finde.

Denne Opstillingsmaade fandt jeg efterhaanden langt bekvemmere end den, som jeg før havde brugt, saa at jeg kun beklagede, at jeg ikke havde kommet til at indføre den i min forrige Udgave, da jeg derved kunde have sparet mig for meget Arbeide. Med denne Plan er man da fri for al vilkaarlig Sammenstilling under kunstige og udstuderede Overskrifter; man har kun at søge efter saadanne Ord, som findes i selve Ordsproget, og saa har man kun at agte paa den bogstavelige Betydning og ikke paa nogen figurlig Brug, da den sidste vistnok let vil udfindes uden nogen nærmere Paaviisning. Rigtignok kan der stundom blive Tvivl, om hvilket Ord der skal ansees som Mærkeord, da enkelte Ordsprog kunne have to eller tre Ord, hvis Vægt og Betoning er lige stor; dog kan dette ikke blive nogen synderlig stor Uleilighed. For en stor Deel er det nu et af de første Ord, som er taget til Mærkeord, og forøvrigt vil man vel neppe søge længe forgjæves efter at finde et vist Ordsprog, saafremt det virkelig er indført i Samlingen.

De ordsprogelige Talemaader eller Mundheld (Vedstev) ere her satte i en Afdeling for sig selv, ligesom i den forrige Udgave; dog er herved gjort den Forandring, at de nu ere opstillede i en enkelt Række, medens de før vare deelte i tre Rækker. Imidlertid burde jeg her have gaaet et Skridt videre og sat disse Talemaader ind imellem de egentlige Ordsprog, saa at man her kunde have altsammen i en eneste Række saaledes som i de fleste Ordsprogsamlinger fra andre Lande. Dette kunde da ogsaa lade sig gjøre, idet man kun behøvede en vis Betegning til Skillemærke imellem Ordsprog og Mundheld; men uheldigviis blev det ikke rigtig paatænkt, forend efterat Arbeidet allerede var noget fremskredet. Imidlertid kan det ogsaa have sin Fordeel at finde disse Talemaader i en egen Afdeling.

Den Sprogform, hvori Ordsprogene ere skrevne, var noget udførlig omtalt i Fortalen til forrige Udgave, og hvad der var anført, kunde gjerne her være gjentaget; men formodentlig er dette ikke saa ganske nødvendigt, da denne Sag nu ikke er saa ny eller saa lidet paatænkt som ved forrige Leilighed. Det kan bemærkes, at de benyttede norske Samlinger ere allesammen skrevne i Bygdemaal, med Undtagelse af en eneste, nemlig Wilse's Samling fra Smaalenene, da denne er skreven i dansk Form med Optagelse af enkelte norske Ord. Ligesaa kan det bemærkes, at det samme Ordsprog ofte gjenfindes i flere af disse Samlinger og altsaa med de Afvigelser, som tilhøre vedkommende Bygdemaal; men disse Afvigelser have saa liden Betydning, at det kun vilde blive kjedeligt at anføre dem alle. Og at skrive nogle Ordsprog i den ene Dialekt og nogle i den anden, vilde ogsaa blive ubekvemt for almindelige Læsere, som helst ville see den samme Form overalt, for at de kunne vide at gjenkjende Ordene og vænnes til at læse Sproget med nogen Lethed. Her er altsaa alt ført tilbage til samme Form; og naar her stundom er nævnt et Land-

skab, saasom Hallingdal (Hall.), Telemarken (Tel.), Hardanger (Hard.), Nordhordland (Nhl.) eller Søndmøre (Sdm.), saa betyder dette ikke, at Ordsproget er skrevet i Landskabets Dialekt, men kun at det først er bemærket eller optegnet i denne Deel af Landet. Og da det er sandsynligt, at mange Ordsprog bruges meget videre, end som hidtil er bemærket, saa har jeg nogle Gange ogsaa tilladt mig at nævne et større Landskab saasom Østlandet (Østl.), Trondhjems (Trondh.) eller Bergens Stift (Berg.). Kun i enkelte Tilfælde har jeg anseet det tjenligt at anføre et Ordsprog i en særlig Bygdemaalsform, og i disse Tilfælde er det da tilføiet som en Sideform med Anførselstegn („—") og ellers med samme Slags Skrift.

I Almindelighed ere Ordenes Former her de samme som i forrige Udgave. De Ord, som have faaet nogen Forandring, ere meget faa, men da det netop er saadanne Ord, som ere meget brugte, saa vil Forandringen let blive bemærket. Dette er Tilfældet med „dat" og „dan", som her ere skrevne „det" og „den", da det her ikke syntes nødvendigt at holde fast ved den ældre Form, som ogsaa kan siges at have visse Grunde imod sig (hvorom se Norsk Grammatik, S. 189). I Lighed hermed er Formen „dar" forandret til „der". — Formen „dess" ved Komparativ (f. Ex. dess lenger, dess betre) er her ombyttet med „di", som vel er mindre brugt, men som dog netop er den rette Form og som vistnok ogsaa ligger til Grund for den fordunklede Form „te" eller „til„, som tildeels er kommen i i Brug. — Sammendragningen „d'er" for „det er" (sædvanlig udtalt: dæer, dær eller dæ) er ofte bleven benyttet ligesom i forrige Udgave, da den passer saa godt for Ordsprogets Trang til Korthed og kan desuden være ligesaa tilladelig som det engelske »'tis« (for: it is) og det tydske „'sist" (for: es ist), som stundom findes brugt i Ordsprog og Vers, men ellers ikke i sædvanlig Stiil. — Ved Ordet

„inkje" var der i forrige Udgave taget for meget Hensyn til de Dialekter, som bruge denne Form til Overmaal, idet de sætte „inkje" i Stedet for „ikkje" (ɔ: ikke); og dette Misforhold er da her blevet rettet. I det hele er det ogsaa ellers forsøgt at bringe Ordenes Former i Overeensstemmelse med sidste Udgave af den norske Ordbog; saaledes f. Ex. i Skrivemaaden „Skeid" for Skjeid, „gøyma" for gjøyma o. s. v.

Det kan ellers bemærkes, at den Form, som falder bekvemmest for Ordsprogene, ikke altid passer for andre Sager eller er tjenlig til Mønster for anden Skrift. Ordsproget behøver fornemmelig Korthed og Velklang, og det danner sig gjerne saa, at de betonede Stavelser ikke skulle støde for nær sammen og heller ikke komme for langt fra hinanden. Det vil stundom helst have een Stavelse i Stedet for to, saasom i Verbernes Fleertalsform, hvor man ofte finder Eenstavelsesformen sat i Stedet (f. Ex. dei kjem, sit, vil, kann, veit, — i Stedet for: dei koma, sitja, vilja, kunna, vita), om end Dialekten selv bruger Fleertalsformen i andre Tilfælde. I visse Stillinger vil derimod to Stavelser klinge bedre end een, saaledes i de Adjektiver, som egentlig ere Eenstavelsesord, men som i mange gode Dialekter faae en Endestavelse „e", som netop er det gamle „er" (eller 'r), f. Ex. sterk'e (sterker), fast'e (faster), og ligesaa i Præsens af endeel Verber, f. Ex. stend'e (stender), ligg'e (ligger). Da nu den korte Form stundom kommer i et uheldigt Sammenstød med en paafølgende Konsonant (f. Ex. „ein frisk' Gut"), saa vilde det stundom synes tjenligt at foretrække den længere Form og altsaa gjøre en Undtagelse fra Regelen. Og i enkelte andre Tilfælde kan en vis Regel ogsaa blive vanskelig at gjennemføre; saaledes med Flertal af Adjektiv, hvor Hunkjønsformen efter gammel Brug skal ende paa „a", hvilket stundom medfører Misklang, naar der nemlig er flere Ord ved Siden, som ogsaa

ende paa „a" (f. Ex. Gamla Einar kunna vera feiga). Denne Regel er derfor ikke her bleven gjennemført. Det har altid forekommet mig, at man i Ordsprog (ligesom i Vers) maatte have Frihed til at benytte en og anden Dobbeltform eller tillade sig visse Undtagelser, medens man derimod i andet Slags Skrift burde søge at gjennemføre de bedst begrundede Former efter en stadig Regel.

Rimeligviis vil der endnu findes adskillige gode Ordsprog, som hidtil ikke have været optegnede, saa at der altsaa med Tiden kan blive en større Samling. Og efter den nye Ordning, som her er indført, vil det nu blive lettere at see, om et vist Ordsprog mangler, og at vide, hvor det skulde finde sin Plads.

Benyttede Samlinger, som her tildeels findes nævnte eller tilsigtede, ere følgende:

a) trykte.

Wilse's Samling i Tillæggene til Spydebergs Beskrivelse. (1780).

De Fine's Samling, i hans Beskrivelse over Stavanger Amt (1745), trykt i Nicolaysens Norske Magasin, 3die Bind. (1869).

Tillæg til „Søgnir fraa Hallingdal". (1868).

En Samling fra Selbu, af J. P. Sand, trykt i Segner fraa Bygdom, II. 1872.

En Samling fra Valders, af H. Bergh, i Segner fraa Bygdom, IV. (1879).

b) utrykte.

Optegnelser fra Valders, af A. Bang.

En Samling fra Stjørdalen, af Kirkesanger Bjørgum. (Begge disse ogsaa benyttede ved forrige Udgave).

Efterladte Optegnelser af Præst og Professor Knud Leem, † 1774. (Efter en Afskrift).

En Samling fra Nordland, af E. Thesen. (Tillæg til et stort Manuskript, indeholdende Anmærkninger til den norske Ordbog).

En Samling fra Jæderen, af Skolelærer T. Mauland.

Flere Smaasamlinger, især fra Christiansands Stift, af Kandidat H. Ross.

Desuden adskillige Optegnelser fra Nordhordland af J. Beseth; fra Øvre Telemarken af A. O. Vinje; fra Guldalen af A. Reitan; fra Sætersdalen af Joh. Skar; fra Telemarken af J. M. Moe og J. Mortensen.

Første Deel.

Ordsprog.

(Ordtak, Ordtøke).

A. Den som segjer A, fær og segja B. — Eller: Heve eg fyrst sagt A, so lyt eg og segja B. (Oftest i den Mening: Har man gjort en Begyndelse, saa faar man gjøre noget mere).

Adel. Adel-timber bit ingen Alder paa. (God Kjerneved er varig).

Age. Var det ingen Age, so gjekk Verdi av Lage.
Agen er god, maatelege myken. — „Agjen æ go', maatale' mykjen", Hard. (Jf. Sv. Agan är god, när måtta er med).
Der som er ingen Agen, er helder ingi Æra.
Den som agelaus liver, han ærelaus døyr.

Agt. Det er Agt, som giv Magt. — „D'æ Agt'a, so gje Magt'a", Sdm. (ɔ: Det er Fodring og Pleie, som gjør Kvæget triveligt).

Aka. Det er godt aa aka med heilom. (Tel). Kan ansees som en Forkortning af det gamle: Gott er heilum vagne heim at aka.

Aks. Det verd ikkje Aks av alt, som saatt er.
D'er kleent Aks, som ikkje er ei Snerpa paa. (Vald.) ɔ: Det er en Stakkel, som aldrig kan blive hidsig.

Alder. Alder vil hava Æra.
Alder hjelper ikkje alltid fyre Daarskap.
Alder er ikkje aa skreppa av; ein fær honom fyre inkje.
Alder skifter Haari, men ikkje alltid Hugen.
Naar Aldren er god, so verd Ungdomen gløymd.

Aldren gløymer ikkje Mannen. Eller: Um Mannen gløymer Aldren sin, so gløymer ikkje Aldren honom.
Der Aldren kjem inn, vil han aldri utatter.
Aldren fører myket med seg. — El. Aldren kjem ikkje aaleine; han fører so myket med seg.
Alderdomen er ikkje Ungdomen lik.
Alderdom og Fatigdom er eit vondt Fylgje. — Alderdom og Sjukdom dei gingo seg um By; møtte dei so Armodi, so vaaro dei Systkin try. (Svensk og Dansk).

all (alle). Det som alle skal gjera, vil helst verda ugjort. El. Det alle skal gjera, verd aldri gjort.
Det som alle gjera, er ingi Skam.
D'er vandt aa gjera alle til Lags.
Den som held med alle, held med ingen.
Den som fær alt, han fær baade godt og vondt.
Den som alt vil hava, skal inkje hava.
Den som er allstad framme, er ingenstad velkomen.
Det kann ingen vera allstad i Senn.
Det som alltid hender, kann ingen undrast paa.

Aln. Det kann ingen leggja ei Aln til sin Vokster.
Naar eg trøyter Alni, kann eg trøyta Spanni og.
Hos Wilse: „Naar man har trøt Alnen, kan man og trøte Qvarteret". ɔ: Har man holdt ud med det største, kan man ogsaa holde ud med det mindste.

angra. D'er illt aa angra paa velgjort.
Han er heppen, som heve inkje til aa angra.
D'er seint aa angra det ein ikkje kann umbøta.
D'er inkje vondt so vel angrat, det ei var betre ugjort.
Der som er Anger, er Von um Bot.
Anger er god, naar Umbot fylgjer. — Ogsaa: Angren er beste Boti.

annan (andre). Ein ser paa ein annan, kvat ein sjølv kunde verda. (F. Ex. en Ulykke, som kunde træffe En selv).
Ein fær fylgja ein annan, til ein verd sin eigen.
D'er vandt aa kjosa annan Mann Mat. (ɔ: Det er vanskeligt at vælge Mad for en anden). Tel. Hedder ogsaa blot „D'er vant kjose annan Mat", da nemlig „annan" er kommet i Stedet for et sammelt Dativ: androm (eller odrom) ɔ: for en anden.

Det ser alle paa andre, og ingen paa seg sjølv.
Gjer mot andre, som du vilde, dei skulde gjera mot deg.

apa. Alle vil apa, og ingen vil skapa. Ogsaa: D'er alle som apa, og ingen som vil skapa. ɔ: Der er mange som drive Gjæk med en Galning, og ingen som søger at forbedre ham. (Berg).
Den som vil apast, finn alltid Orsak.
Alle kjenna Ape; Ape kjenner ingen. Trondh. (Selbu). Svensk: Alle känna apan, men apan känner ingen. Ogsaa hos P. Syv (1, 58).

arga. Det verd alltid argat, det som illt er. (ɔ: Den hidsige vil ofte blive tirret). Trondh.

Arm. Sterke Armar gjera Verket lett.
D'er leidt hava sterke Armar og inkje til aa gjera.
D'er betre trøytte Armar end tome Tarmar.
Den som liver Armarne, sær svengja Tarmarne. El. Den som sparer A. (Hall.)
Med late Armar fylgja svange Tarmar. El. Late Armar og tome Tarmar vil høva i Hop.

arm (adj.) D'er ingen so arm, han ei kann stundom gjera Hjelp. El. — han ei til nokot duger.
Han er arm, som ingen ovundar.
Han er armaste, som aldri er nøgd.
Um heime er aldri so armt, der er daa nokot varmt. (Mandal).

Armod. Der Armod kjem i Garden, gjeng ho seint utatter.
Armod er ingi Skam (utan ho er sjølvvaldad).
Armod lærer Folk aa arbeida.
Armod og Elskug er laake aa løyna.
Armodi er stor; men so er det mange um henne og. (Skjemteord).

Arv. Ein Arv er snart upp-eten. — El. Ein liten Arv er snart uppeten, og stundom ein stor og.
Den som ventar paa ein Arv, kann faa venta lenge.
Det fer vida dauds Manns Arv. (Sdm.)

atter. Det er ikkje atter, det som av er. (ɔ: Det som er over-

staaet, staar ikke tilbage). Berg. — Islandsk: Ekki er þad eptir, sem af er.

Det kjem atter alt, som ikkje er uppbrent. Ogsaa: Det kjem atter alt, som ikkje er stolet elder uppbrent. (Berg). Det kjem atter alt, som ikkje er stolet, anten det so er rotet eller brotet. (Tel.). Det kjem atter alt, som ikkje kjem i vond Manns Hender. (Jæd.).

Auga. Det Auga, ein ikkje ser med, er liti Hjelp i.

Den som berre heve eitt Auga, fær vakta det vel.

Auga og Øyra verd aldri mett.

D'er illt Auga, som inkje godt vil sjaa.

Augat ser ikkje seg sjølv. (G. N. Augat sér allt, ok sér þo eigi sjalft sik. Heil. M. S. 1,454).

Det som Augat ikkje ser, det gjer' ikkje Hjartat saart. El. — det angrar ikkje Hjartat. (Jæd.). Det Auga som ikkje ser, det slepp aa graata. (Vald.).

Ein skal tru Augat meir en Øyrat.

Augat kann ofta segja meir en Munnen. — Det syner paa Augom, kvat som under bur.

Augat vil vera der, som kjært er, og Handi der, som saart er. (Svensk og Dansk).

Tvau Par Augo sjaa meir en eitt.

Lat Augo ganga og Henderna standa. (ɔ: Not see, men ikke røre). Berg.

Den som ikkje læt upp Augo, fær lata upp Pungen. (Om uforsigtig Handel).

Vonde Augo sjaa inkje godt.

Det som er ute fraa Augom, vil snart vera ute or Hugen.

ausa. D'er lettare aa ausa ut en draga inn.

D'er uvant aa ausa, der det sig att-i. (ɔ: hvor nyt Forraad altid strømmer til).

Ein kann ikkje baade ausa og ro. (ɔ: øse Vandet ud af Baaden og ro paa samme Tid).

Aust. Aust elder Vest: heime er best.

Stemna i Aust og hamna i Vest er ei Vanheppa.

Austan-Gletta gjerer vaat Hetta. (Mandal).

avdrygt. Lenge avdrygt vil lett vera avgløymt.

Avdrygsla tek alt som ho fær. (ɔ: Opsættelsen modtager alt hvad den faar; det som udsættes til en senere Tid, kan længe blive udsat). — Med andre Ord: Drygjingi tek alt som ho fær. (Vald.). Avleidsla tek alt som ho fær. („Aveltlaa tæ' alt ho fæ'". Sdm.).

avla. Den som myket vil avla, skal litet øyda.
Det gjeng seint aa avla; det gjeng snart aa øyda. — Det som er lenge avlat, kann snart vera øydt.
Der myket er avlat, verd myket øydt. — Di større Avling, di fleire Etarar.
Etter ein stor Avlar kjem ein stor Øydar. (= Det kjem Øydar etter Avlar).

Aa. Di større Aa, di verre aa vada.
Den som naar til Aai, han slepp aa grava Brunn.

Aaker. D'er god Aaker, som aldri skal bera Ugras.
Ein fær ikkje leggja Aakren i Øyde fyre Ugraset.
Aakren vil hava baade Varme og Væta. — Eller: Aakren vil hava Aar.

Aal. Aal er Aal; han er alltid sleip og haal.
D'er faafengt aa gripa Aalen um Sporden.

Aalmenning. Ein Aalmennings Veg er lett aa finna.
Aalmennings Eiga er ingen Manns Eiga.
D'er tungt aa tena Aalmenningen; det fylgjer so myki Vantakk.

Aalvora. Det verd ofta Aalvora av Gaman.
Aalvora og Gaman ganga ofta saman.

Aar. Eit Aar er ingen Alder.
Eit Aar er langt, naar ein skal trøyta det med vondo. (Berg.). — Eit laakt Aar er langt.
Eit godt Aar er stutt; eit vondt er alltid for langt.
Framfarne Aar koma aldri atter.
Um hundrad Aar er allting gløymt.
Andre Aar gjera annat Folk.
Aar læra meir en manga Bøker.
Di fleire Aar, di tunnare Haar.

Aaret heve ei stor Bomb. (Det krev myken Mat).
Aaret er langt, og Maali er mange.
Det som Aaret krev, er visst, og det som det giv, er uvisst.

Aas. Der er ikkje Aasar under Isen. (D'er ikkje so trygt som aa ganga paa eit Golv).

Aata. Der Aata er, vilja Ørnarne sankast.

Aatvik. Eit litet Aatvik gjerer det andre salt. (ɔ: Billighed gjengjældes med Billighed). Tel.

B.

baka. D'er leidt aa berre baka og ikkje smaka.
Det ein sjølv bakar, er det som best smakar.
D'er alle bakade av same Knoda. (ɔ: Vi ere alle skabte af samme Stof). Berg.
D'er ikkje verdt aa giva Bakarbarnet Braud.
Bakstersnakk og Baatesnakk skal ingen Mann føra. (ɔ: Man skal ikke fortælle hvad Folk have sagt i Bagerhuset eller i Fiskerbaaden, da de paa saadanne Steder tale meget frit). Berg.

Band. Ein skal knyta Band fyre Sekken, um han ikkje er full. El. Ein skal knyta Bandet fyre ein halv Sekk og. Trondh.
D'er vandt aa knyta Band paa ein Sekk, som er for full.
Naar ein løyser Bandet av Sekken, so ser ein kvat som i honom er.

Barm. Det som ikkje kjem i Barmen, kjem ikkje i Armen. (= Den som ikkje vil, snur Ryggen til).
Det ein sting i Barmen, tek ein atter med Harmen. (Det kann lett verda utskjemt). Vald.

Barn. Barn gjerer Barneverk.
Den som viser Barn i By, fær sjølv fylgja etter. El.: fær sjølv etter fly. (Berg.).
Ein lyt fyrst vera Barn, fyrr ein verd nokot betre.
Eitt Barn er kjært Barn. — Einberning er alltid eit kjært Barn.

Faae kann eitt Barn ala. (Vel nærmest: Et Barn behøver ikke mange Opdragere; men det synes ogsaa at betegne, at et eensligt Barn er vanskeligt at opfostre). Berg.

Di kjærare Barn, di større Sorg.

Kjært Barn fær mange Namn.

Fagert Barn ser mange blide Augo.

Den som eig Barnet, fær giva det Namn.

Barnet fær krjupa, til det lærer aa ganga.

Barnet lærer snarare aa tala en tegja.

Naar Barnet fær si Veidsla, so græt det ikkje. Mandal (med Formen „Veitla" for Veidsla, ɔ: Begjæring). Ellers i samme Mening: Naar Barnet fær sin Brek (el. fær det som det brekar etter o. s. v. Num. og fl. Og mest almindelig: Naar Barnet fær sin Vilje fram, so græt det ikkje.

Barnet heve ikkje annat aa taka til en Graaten.

Naar Barnet heve brent seg, so ottast det fyre Elden.

Barnet fimar etter alt som glimar. (Tel.). Fima (i'): skynde sig, løbe.

Barnet segjer kvat det fær, men ikkje kvat det gjerer. (F. Ex. i en Strid med andre Børn).

Barnet lærer i den Skule, som det gjeng i.

D'er betre sjaa Barnet graata en Moderi.

Naar Barnet er daudt, er Fadderskapen ute.

Gode Born tugta seg sjølve

Smaae Born gjera smaa Sorger; store Born gjera store Sorger.

Dei smaae Borni trakka paa Stakken, men dei store paa Hjartat. (Berg). De smaa træde paa sin Moders Skjørt, men de store paa hendes Hjerte.

Smaae Born og galne Folk segja Sanning.

D'er ikkje greidt aa hava mange Born og litet Korn. (Vald).

Borni er som Kyrna: dei eta det beste fyrst. Vald.

Det veit ingen, kvar Borni verda buande.

Barnehand er snart fyllt.

Barnehugen er braad. — Oftere omstillet: D'er braad Barna Hug. (ɔ: Børn kunne ikke bie; de ville have sit Ønske strax). Berg.

D'er ingen Barneleik, naar gamle Kjerringar dansa.

Barneminne vil vara lenge. (El. —lengst).

Barneskoen hava me alle gjenget i.

Barnesorg er snart sløkkt. — Det vil litet til aa hugga eit Barn. Han er liten Barns Hugnad. (Vald.).
Barneverk er ikke Mannsverk.

Bate. Ein liten Bate fører stundom til Skade.
D'er alt godt, som er ein til Bate, og ingen til Skade.
Den som heve Baten, kann og tola Skaden.
Alle Batar kann ingen venta. — Ofte i en mere fremmed Form: Ein kann ikkje venta alle Vilkori.

Baat. Liten Baat er lett aa bryna. (ɔ: Trække paa Land).
D'er betre ein heil Baat en eit brotet Skip.
Den som heve Baat, han gjeng ikkje Bikkjestrandi. (Sdm.)
Han kjenner Baaten best, som bygt heve.
Smaae Baatar smetta fram, der store Skip standa faste.
Smaae Baatar faa fylgja Landet (og smaae Folk maa fylgja Standet).
Gamle Baatar vilja leka.
Baatelaus Mann er bunden til Landet.

Bein. Berre Bein kunna ikkje liva. (Det maa vera nokot Kjøt paa).
Den som vil hava eit Bein fraa Hunden, fær giva honom Flesk i Staden. (DeFine 241)
D'er betre aa kasta eit Bein aat Hunden en bitast med honom. — Lat Bikkja hava Beinet, so bit ho ikkje.

bein (adj.). Der ein ikkje fær ganga bein, lyt ein bøygja seg. — S. luta.
Det beinaste er stundom seinaste. — Beinveg verd ofte Seinveg.
Beint fram er vissaste Vegen. — Beint fram er stuttaste, men ikkje alltid lettaste.

Bekk. D'er betre aa stemma i Bekken en i Aai.
D'er ikkje verdt aa ganga yver Bekken etter Vatn.
Mange Bekkjer smaa gjera ei stor Aa.

bera. Det ein ikkje kann bera, fær ein draga.
Det fær kvar bera si eigi Byrd.
Den som myket skal bera, fær ikkje hoppa høgt.

Berg. Di høgre Berg, di fleire Bakkar.
D'er tryggare aa sitja paa Berget en i Baaten.
Berg er godt aa byggja paa (men ikkje aa saa paa).
Burtanfyre Berget bur og Folk. (Tydsk: Hinter dem Berge wohnen auch Leute).
D'er aldri so langt imillom Bergom, at ikkje Trolli finnast. (Ogsaa Svensk).

best. Det er ikkje alltid best, som dei rosa mest.
D'er best, som best er. (= Best aa hava det beste).
Det beste er godt nog. (Stundom med Tillæg: — naar ein berre kann faa det. El. naar det ikkje skortar).
Naar det beste er burte, er det andre litet vyrdt.
Naar det beste kjem, maa det andre gode vika.
Det beste vilja alle hava. — Det vil dei fleste hava det beste, og ingen det verste.
Sjaa paa dei beste, og ikkje paa dei fleste.

bida. Den som ikkje kann bida, fær ymist lida.
D'er leidt aa bida lenge etter litet. — Lenge bida, og litet faa, er laakt aa ganga paa.
Han fær bida, som bunden er.
Den som bidar, fær eingang Byr. — Bidande fær Byr, og braad fær Andror. (G. N. Bidendr eigu byr, en brádir andróda).
Det fær vel, at ein bidar, naar ein fær nokot godt sidar. (Eller: sidan). Efter Udtalen. „Dæ fær væl ein bida, naa' ein fæ' noke sida". Sdm.
Den som bidar som Hunden, han et' som Hunden. (ɔ: Jo længere man venter paa Mad, desmere man æder).
Lang Biding er ingi Matardrygjing. El. Lenge bida er ingi Matardrygja. (Berg.). Tydsk: Lange hungern ist kein Brot sparen.

bidja. D'er leidt aa bidja lenge um litet.
Han lyt sjølv bidja, som inkje Tilbod fær. — Me faa sjølve bidja, naar ingen byd oss nokot.
D'er betre bidja en stela.
D'er stygt aa bidja andre, naar ein kann berga seg sjølv.

Bik (i'). D'er kleent Bik, som ikkje fester paa Fingren.
Den som fæst med Bik, verd alltid bikutt.

Bikkja. D'er ill Bikkja, som bit sine eigne Ungar.
D'er verste Bikkja, som bit og ikkje gøyr.
Ein skal ikkje gjera seg til Bikkja fyre eit Beins Skuld.
Han kjenner Bikkja, som biten er.
Naar Bikkja er burte, so bit ho ikkje heime.
D'er fleire flekkutte Bikkjor en Presten-si. (Bikje, med Formen „Præstens"). Ellers ogsaa: D'er fleire flekkutte Bikkjor en berre ei.

binda. D'er uvandt aa binda um ein heil Finger.
D'er ikkje verdt aa binda det, som fast er fyrr.
D'er faafengt aa binda um Banesaaret.

Bisp. Det kann ikkje alle hava Bispen til Morbroder.
Dei er ikkje alle Bispar, som gjera Bøker.

bita. D'er seint aa bita, naar Tennerna er burte
Det bit ikkje alt som gaper. — El. Det bit ikkje alt, som syner Tennerna.

Bite (i'). D'er betre ein Bite med Ro en tie med Uro.
Det vil alle hava beste Biten; det er berre ein, som fær honom.
Beste Biten skal ein hava til sidst. — Hav tyngste Taket fyrst, og beste Biten sidst.
Smaae Bitar er ogso Mat.

bjoda. Den som myket kann bjoda, kann myket krevja.
Den som mange vil bjoda, maa myket sjoda.
D'er ingi Skam aa bjoda til; d'er verre aa ikkje kunna venda. Nordl. Ogsaa i Hall. (Bjoda til, el. „by' te", ɔ: gjøre et Forsøg, f. Ex. til en Udreise).
Det byd ingen betre, en han heve.
Den som tek imot, naar det bydst, han heve, naar det ikkje bydst.

Bjølla. D'er litet um Bjølla, naar Kolven er or.
Naar Bjøllkui skinar, fylgja hine etter.

Bjørk. Bjørki er god aa ganga til. — Bjørkekvisten gjerer ingen Skade. (Birkekviste er nemlig bekvemme til Riis).

Bjørn. Det bur ikkje Bjørn i alle Skogar.

Bjørn og Bjørnemann heve ikkje same Meining. (DeFine 229. Ogsaa i Leem's Optegnelser).
Bjørnen er ikkje god aa binda. (DeFine 234).
Bjørnen heve tie Manns Vit og tolv Manns Styrke.
Naar Bjørnen kjem, so gløyma vel Stutarne aa stangast.
Ein flær ikkje Bjørnen, fyrr han er daud. — El. Faa fyrst Bjørnen, og flaa so Hudi. — Ein skal ikkje selja Hudi av Bjørnen, fyrr han er fangad.

blaasa. D'er faafengt aa blaasa mot Vinden.
D'er betre aa blaasa paa en brenna seg.
Ein fær ikkje blaasa, so Belgen rivnar.

blind. Han er blind, som er boklaus. (Tel. med den Mening, at hvad man ikke har opskrevet, vil man let have glemt; saasom i Regnskabssager).
Naar blind leider blind, so falla dei i Grefti baade.
D'er vandt fyre den blinde aa døma um Literne.
Han er blindaste, som ikkje vil sjaa. (Wilse).

blistra. D'er ute med Blistringi, naar Leparne er av. Egentlig: „Dæ æ taa-gjort mæ Plistringen, daa Vørridn era burte". Hall. (Søgner 85).

bljug. Alt for bljug kjem ingenstad fram. — Alt for blaud kjem atter snaud. Jf. Tydsk: Blödes Herz freit nimmer um ein schön Weib.
Det er sume for bljuge, og sume for drjuge.

Blod. Vondt Blod gjerer Klaade.
Blodet er aldri so tunnt, det ei er tjukkare en Vatn.

Blom. Ein Blom gjerer ingen Krans.
Det veks ikkje Blomar paa alle Kvister.
Naar Blomen er vænaste, vil han visna.

blygjast. Han blygjest ikkje, som apast vil.
Der som er ingi Blygd, er liti Dygd.
Blygsla er Ungdoms Pryda. (El. Barne-Pryda).
Blygsla er Fatigmanns Skade. (Jf. Tydsk: Scham ist des Armen Unglück).

Bløyta. Ei Bløyta gjerer litet; ei Røyta er verre. (ɔ: En kort Gjennemblødning skader lidet; en lang skader meget.)
Det kjem ei Bløyta etter Blaastren.

Boge (o'). Ein Boge, som stend alltid strak, vil verda snart for slak.

Ein fær ikkje spenna Bogen so hardt, at han brest. — Bender du Bogen for hardt, so brest han snart.

bogna. Det som ikkje bognar, det brest. (Gbr.).

Bok. Ei god Bok tarv ingi Gylling. (ɔ: Forgyldning).

Berre Bok gjerer ingen Mann klok.

Bøker gjera Folk baade vise og galne.

Klenaste Bøkerna hava lengste Namni.

Bonde. Bonde trivst millom Bønder best.

Ein Bonde paa Fotom er høgre en ein Herremann paa Kneom. Jf. Eng. A yeomann upon his legs is higher than a prince upon his knees.

Den som plaaga Bonden vil, set ein Bondeson dertil. Leem's Optegn. Lignende i Svensk og Dansk.

Bonden er ikkje Gaas fyre det, um han er graa. (Wilse). Eller: Bønder er ikkje Gjæser, um dei er graae. (Leem).

Bord. Litet Bord og mange Gjester er ei Møda.

Det skal vera eit Bord fyre Baara. (ɔ: Ladningen bør ikke være større, end at man har en Kant fri imod Bølgerne).

Det er ikkje alt bordberande, som Folk segja. Ogsaa: D'er ikkje alt etande o. s. v. (Tel.).

borga. Den som borgar, er bunden.

Den som borgar det han ikkje trengde, fær selja det han trengde.

Ein maa vel borga ei Potta Øl, til ho er tømd.

Den som tek ut paa Borg, fær kvitta med Sorg.

Borg er tvo Manns Sorg.

Bork. Han et' ikkje Bork, som heve Braud.

D'er leidt aa koma millom Bork og Tre. (Om at forstyrre Forholdet mellem elskende eller Venner). Maaskee efter Nedertydsk, hvor det findes med Bogstavriim : „twuschen Borke und Boom".

Bot. D'er betre Bot en berre Sida. (DeFine 231).

D'er betre ganga med ei Bot en med berr Fot.

Halv Bot er ingi Bot.

D'er kleen Bot, som ikkje er betre en Holet.

Boti lyt alltid vera storre end Holet.

Bot og Betring stend fritt fyre alle. — D'er ingen forbodet aa betra seg.

Botn. Paa berr Botn er seint aa spara.
Der ein ikkje naar Botn, fær ein anten symja elder søkka.

Brand. Ein einsleg Brand kann ikkje brenna. Oftere: Ein Brand kann ikkje brenna; ei Kjerring kann ikkje skjenna (= skjella).
Den eine Branden kveikjer den andre.
Gamle Brandar kunna brenna paa nytt.

branka. Den eine brankar, den andre bryt, og den tridje heve Skaden. Hall. (F. Ex. om Redskaber, som ødelægges ved at gaa fra den ene Haand til den anden). — Noget andet er følgende fra Dalerne eller Jæderen: „Den fyssste braga, den andre bryd'e; den trea ette i Vogjæ flyd'e". (Om at bryde Jis).
Det brankast alt, som brukat verd. — Paa Sdm. „Dæ gjerest alt so brukt vert'e", ɔ: Alt som bliver brugt, vil med Tiden forslides.

brasa. Det som snart brasar upp, det brenn ikkje lenge.

Braud. Ein fær søkja sitt Braud, der det finnst.
D'er betre turrt Braud en ingen Mat.
Misunnt Braud kann ogso metta.
Nybakat Braud og nykirnat Smør, det gjeng som det aat seg upp sjølv. (Lækker Kost er udrøi).

braad. D'er leidt vera braad, naar ein ikkje veit Raad.
D'er braad Barne-Hug. (S. Barn).
Braadfenge kann stundom vara lenge. (Berg). (Jf Isl. Brádfengi vara sjaldan lengi).
Braadgjort Verk vil ikkje vara.
Braadrik verd langfatig. (Ogsaa Svensk).

brenna. Det brenn ikkje alt, som ryk.
Naar det brenn i Veggen aat Grannen, skal ein agta sitt eiget Hus.
Det vil litet til aa brenna seg paa, og myket til aa verma seg paa. (Hard.).

bresta. Det brest ikkje alt, som knakar.
Ein liten Brest kann lett verda større.

Sin eigen Brest kjenner kvar Mann best.

Brev. Ein striv ikkje Brev til næste Grannen sin.
Eldste Brevi ganga fremst. — Den som heve eldste Brevi, heve fyrste Retten.
Brevet gløymer inkje. (Hvad man har strevet, faar man vedstaa).

brjota. D'er lett aa brjota; d'er seint aa bota.
Det ein sjølv bryt i, fær ein sjølv eta or. (Trohdh.). El. Ein fær sjølv eta, som ein heve ibrotet.

Broder. Ein Broder ser gjerna, at ei Syster verd rik.
Like Brøder skal like Kaal supa. (Sætersd.).
Det Brøder kivast i Yngdi, det gløyma dei med Aldren.
Der er inkje Broderbyte i Kaupmannskap. — Ofte i en nyere Form: D'er ingen Broderskap i Handel. „D'er ikkje Brors-Byte i Hestehandel". Hall.

Brot. Eit litet Brot kann lett verda større.
D'er altid ein som lyt vera Brothogg. (Sdm.). ɔ: Der maa altid være en, som gjør det groveste Arbeide.

broten. Det som eingong er brotet, verd aldri so heilt som fyrr.
D'er brotne Vikarar i alle Land. (Berg). Ellers ogsaa: D'er brotne Kjer (el. Kar) i alle Land.

Brud. Ei fager Brud tarv litet Skrud. Mere sædvanlig: —tarv liti Pynting).
Kvardags Brud er Heilagdags Su. El. Skitsu. (Om En som gaar stadselig klædt i Utide). Berg.
Rike Bruder faa stort Fylgje.

Bruk. Eit stort Bruk heve eit stort Sluk.

Brunn. Liten Brunn er snart upp-aust.
Naar Brunnen er tom, so veit ein kvat Vatnet er verdt.
D'er seint aa tekkja Brunnen, naar Barnet er druknat.

bryggja. Som ein bryggjar, so fær ein drikka.
Ein skal so bryggja, at ein heve nokot til aa tyggja.
Ein fær ikkje alt bryggja, ein lyt nokot baka og.

brøyta. D'er leidt aa brøyta, naar vel gjeng. (D'er vondt aa venda, naar alt gjeng vel).
Brøyting er ingi Bøting. (ɔ: Forandringer ere ikke altid Forbedringer).

Bu. Eit fatigt Bu er betre en inkje. — Eiget Bu er alltid best. — Jf. Heim.
Litet Bu er lett aa byta. (El. skifta).
Det syner paa Buet, kvat Bonden er.

bu, v. Der ein bur, er ein bunden.
Han bur illa, som bur paa alle Stader.
Den som skal byggja og bu, kann missa baade Ukse og Ku. (De Fine 238, med Forklaring: „Den der noget har, mister og noget").

Buhund. Det verd ikkje god Buhund av ein Vargunge. Trondh.

Buk. Ein stor Buk tarv stor Sluk. (Hall.).
Turfte ein ikkje Buken fylla, so kunde ein Baket sitt gylla. (Sætersd.). Dansk: Var ikke Bugs Fylde, da kunde man sin Bag forgylde. (P. Syv 1,128).

Bukk. Ein kann sadla ein Bukk, til han verd so høg som ein Hest. (Wilse).
Bukken veit, at han heve Horn.
Eldste Bukkarne hava hardaste Horni.
Ein skal ikkje taka Bukken etter Hornom. (Berg. — D'er ikkje beste Bukken, som heve høgste Horni.

Bumba. Han treng ei stor Bumba, som Livet or ein annan skal stunda. ɔ: Man behøver et stort Madskriin, hvis man skal oppebie en Mands Død, for at faae Bestillingen efter ham). Sdm. — S. nøyta.

bunden. Den som er bunden, fær bida.
Han er bunden, som Barn skal bera.
D'er vondt fyre ein bunden Hund aa bitast.

Bur. Det sit ingen Fugl so godt i Bur, at han ei sat helder ute.
D'er seint aa stengja Buret, naar Fuglen er flogen.

burte. Det er ikkje burte, som koma kann.

Det er ikkje burte, som atter kann koma.
D'er ikkje burte, det ein giv Grisen sin.
Naar burte er freistat, er heime best. (P. Dass 1,216).
Burte er baade steikt og sodet; heime er daa beste Bodet. (Berg. Nordl.).
Den som er burte, høyrer ingi Bøn.
Naar Folk er burte, ser ein best, kvat dei dugde.

Buskap. Ein stor Buskap treng eit stort Beite.
Liten Buskap giv liten Avdraatt.

By. Ein By er ikkje bygd paa ein Dag. Ogsaa: Byen var ikkje bygd paa ein Dag. Ligesaa: Rom var ikkje bygt paa ein Dag.
Di større By, di mindre Husrom.

byggja. Den som vil byggja, skal fyrst have Tuft. (El. Grunn). — Ein skal byggja paa Tufti og ikkje i Lufti.
Den som byggjer stort, kann koma snart i Skort.
D'er leidt aa byggja seg husvill.
D'er leidt aa byggja upp med den eine Handi og riva ned med den andre.
Den som byggjer ved Landsvegen, fær mange Lastarar. El. —mange Meisterar.
Skal ein byggja etter kvar Manns Raad, so kjem det aldri Tak uppaa. Østl. (Ogsaa i Svensk). — Den som byggjer etter kvars Manns Raad, hans Hus kjemer skeivt aa staa. (Berg.) Ogsaa i Dansk. — „Den som vil byggja ette' kvars Manns Raa', han fær manga Naverna paa". Hardanger. — „Byggje du Hus ette kvar Manns Raa, saa kjem dæ alle(r) beint aa staa". Stavanger. (De Fine 232).
Den eine byggjer; den andre bur i Huset. Vald.
Det som braadt er bygt, det stend ikkje trygt.
Beste Byggjaren høgg minste Sponarne.

Byr (y'). Han fær eingong Byr, som bidar. — Han fær Byr, som bidar, og Hamn, som ror. Nordl.
— · · ikkje kvar Dag, at Byren blæs.

Byren bidar ikkje paa Siglaren. — Byren blæs lika godt, um Siglaren søv elder vaker.

Det som er ein Manns Byr, er annan Manns Andror.

Maateleg Byr er best

Byrd. Ei liti Byrd verd i Lengdi tung.

D'er lett Byrd, som med Lyst er bori.

Den som Byrdi ber, veit best kor tung ho er.

Den som tek Byrdi paa seg, fær bera henne.

byta. Der som er nokot til aa byta, er nokot til aa kyta. Vald. (Hvor noget skal skiftes, bliver gjerne noget at anke paa eller twiste om).

Den som byter, skal taka sidste Luten. (Den som deler Slumpen, skal ikke vælge sin egen Deel).

Naar alt er bytt, verd ingen snytt. (Tel.).

Byte. Det er godt Byte, som er til Bate paa baade Sidor. — El. Godt Byte som batar baadom. (Rbg.).

For mange Byte er til Lyte. — Med nytt Byte fylgjer nye Lyte.

Byte er gjort fyre Lyte. Valders. (Meningen er vel at man vil stille sig ved Tingen, fordi den har en Feil).

Bytta (y'). Den nye Bytta er alltid kvit. Trondh.

Bytta gjeng so lenge til Brunnen, at ho brotnar.

D'er ikkje aa undrast, at Bytta lek, naar Botnen er laus El. —naar Botnen er or.

bæsa. D'er godt aa bæsa gamle Kyr; dei bæsa seg sjølve.

Ein skal ikkje bæsa uboren Kalv. Nhl. og fl. (Bæsa: sætte paa Baas).

Bøn. Di stuttare Bøn, di større Aalvora.

Faa me ikkje vaar Bøn, so faa me nokot, som er betre.

Leide Bøner byrja med fagre Ord (Jf. Det vil gode Ord til ei laak Ærend).

bøta. D'er best aa bøta, fyrr Bresten verd større.

Det held so lenge bøtt som heilt. (Tel.).

Det verd inkje so vel bøtt, det ei var betre heilt.

bøygja. D'er betre aa bøygja seg en støyta seg.

Ein fær bøygja Kvisten, medan han er ung.

D.

Dag. Det kjem Dag, um ikkje Folk er uppe.

Det kjem Dag, um ikkje Hanen gjel. Tl. —um Hanen heve gløymt aa gala.

Ein god Dag kjem aldri for seint. Nordl.

Det er Dag, som duger. Berg. (ↄ: Det gjælder om at træffe den heleilige Tid; ogsaa: Der vil vel engang blive Leilighed; man faar bie).

Det heve alle seet sin fyrste Dag, og ingen sin sidste.

Det grevst ein Dag um Senn. Sdm. (Egentlig: Det graver sig fremad lidt for hver Dag; man slaar sig igjennem den ene Dag efter den anden).

Lat kvar Dag hava si Sorg.

D'er kvar Dag Etardag, men ikkje kvar Dag Fiskardag.

D'er ikkje kvar Dag Baksterdag.

D'er ikkje kvar Dag Kvitsundag. (Daa Folk hava beste Klædi paa seg). — Saaledes ogsaa: D'er ikkje kvar Dag Jolaftan, og fl.

Ein Dag um Vaaren gjerer ei Vika um Hausten. Tl. Ein Dag i Saanaden gjerer ei Vika i Skurden. (S. Helgarmun).

Gode Dagar er alle Manns Ynskje.

Gode Dagar era dyre. Tl. —kosta myket.

Han fær ikkje hava gode Dagar, som skal Pengar draga. Berg.

Gode Dagar giva kaatt Kjøt. — Jf. Det vil ein sterk Rygg til aa bera gode Dagar.

Den Dagen, som er gjengen, verd aldri atterfengen.

Dagen gjeng lika fort, um d'er myket elder litet gjort.

Dagen er lang aat dei late, og kort aat dei kvate. Vald.

Dagen er aldri so lang, det ei kjem eingong Kvelden.

Naar Dagen kjem, so kjem det Raad.

Den eine Dagen lærer den andre.

Ein fær taka Dagen, som han kjem.

Ein skal ikkje rosa Dagen, fyrr Kvelden er komen.

Dagarne er mange, og Maali er fleire.

Dagarne lengjast, og Magarne svengjast. (Lengre Dagar krevja meir Mat).

lengjest, og Vetteren strengjest. — Jf. Tydsk: Wer-

den die Tage länger, so wird die Kälte strenger. (Om Januar Maaned eller Tiden efter Nytaar).

Dal. Di lengre Dal, di større Elv.
Djupe Dalar hava liten Himmel.
Den som bur i Dalen, heve Fjellet til Granne.

Dans. Ein liten Dans er snart snudd. Trondh.
D'er lett aa dansa, naar Lukka spelar fyre.

daud. Den som er daud, krev inkje Braud.
Naar den eine er daud, fær ein annan Braud.
Det som er daudt, er snart avgløymt.
Um daude Folk skal ein ikkje tala illa. (Um daud Mann skal ein døma mildt).

Daude. Daude og Liv kann lenge strida.
Me er vaar Herre ein Daude skuldige.
Dauden er alle Mann etlad. El. lagad.
Dauden er hard aa paa ganga. (El. „gaa paa").
Dauden lyt ei Orsak hava.
Dauden er viss, men Dagen er uviss. Sædvanlig: Tidi (el. Timen) er uviss. G. N. Ekki er mannenom vísare en daudinn, og ekki uvisare en daudans time (ɔ: Tid). N. Dipl. 1,63).
Dauden sender ikkje alltid Fyrebod. — Dauden blæs ikkje i Lur fyre seg. (Trondh.).
Dauden spyrer ikkje stort etter Aldren. — Dauden stend dei unge paa Skulk, og dei gamle midt fyre Augom. Vald. Ellers: D. stend dei unge paa Lur o. s. v. (Ligesaa i Dansk).
Fyre Dauden er ein ingenstad urædd. — Dauden er ingenstad utestengd.
Dauden tek ingi Muta. (ɔ: lader sig ikke bestikke).
Dauden gjerer alle jamrike.
Dauden er Enden paa alle Segner.

Daarskap. Ein ser ikkje sin Daarskap, fyrr det er for seint.
Den som kjenner sin Daarskap, er paa Vegen til Visdom.
Det er ikkje Daarskap aa ottast fyre Faaren. — Han er ingen Daare, som ottast fyre ein Faare.

detta. Det er snarare gjort aa detta en aa risa upp.
Naar ein dett, er det ingi betre Raad en aa reisa seg.

Han dett ikkje ned, som sit i laagt Sæte. (Vald.).
Det dett ikkje alt, som glett. — D'er Skil paa detta og gletta. (ɔ: glide).

djup. Det vil ikkje vera djupt, der Kraaka skal vada.
Ein kjem ikkje djupare en aat Botnen.

Dom. Det maa vera god Dom, som alle skal vera nøgde med. El. —som ingen skal anka paa.
Ein rang Dom feller Domaren sjølv.
Den same Domen, som ein legg paa andre, fær ein leggja paa seg sjølv.

Dotter. Ein kann ikkje baade gifta Dotter si burt og hava henne heime.
Dotteri gjeng i Moer-sin Serk, og Sonen gjerer Faer-sitt Verk. (Leem's Optegnelser).
Den som vil hava Dotteri, fær tala vænt med Moderi.

draga. Den som myket skal draga, fær ikkje fara fort.
Det er lett aa draga, som løyp av sjølvo seg.
Det nye dreg, og det gamle held atter. (ɔ: Det nye kan være tillokkende, men det gamle holder fast).

Draum. Ein god Draum er snart gløymd.
Draum og drukken Manns Ord er like.
Draumen er som Straumen (stundom mot og stundom med).

Drav. Den som legg seg i Dravet, verd upp-eten av Svinom.

Dreng. Den som ikkje heve Dreng, fær tena seg sjølv.
Ein god Dreng verd ein god Husbonde.
Ein god Dreng skal ein maatelege driva.

drikka. D'er illt aa drikka, som illa er bryggjat.
Ein drikk so godt av smaa Bekkjer som av store.
Di lenger ein drikk, di meir ein tyrster.
Ein Drikkar føder seg, men ein Upp-etar aldri. Hall. (Sögnir S. 85). Imidlertid hedder det ogsaa: Det verd Mann av ein Etar, men aldri av ein Drikkar. (Nys. Trondh.).

Drope (o'). Ein Drope er ingen Drykk.
Den eine Dropen dreg den andre etter seg.

Ein Drope gjerer Glaset for fullt. — Slaa ein Drope i eit fullt Glas, so renn det fleire Dropar utyver.

drukken. Drukken trivst millom drukkne best.
Drukken talar det udrukken tenkjer.
Det drukken bryt, fær han udrukken bøta.
Drukken Manns Ord er Draumom like. (Landst. 384). Jf. Draum.

drukna. D'er leidt aa drukna paa turre Landet.
Han druknar ikkje, som hanga skal. (Leem's Optegn.). Tydsk: Wer hängen soll, ersäuft nicht).

Drykk. D'er ingen Drykk, som duger mot Dauden.
Det fell fleire av Drykk en av Torste.
Det talar alle um Drykken og ikkje um Torsten.
Drykken skal vera fyre Torsten og ikkje fyre Losten.
Drykken lyser løynde Tankar. Eller: mangt som er lenge løynt. — D'er mangt, som kjem upp i Drykken.
Drykken talar, og Mannen tegjer. (Rbg.). — D'er Drykken som snakkar og ikkje Mannen. (Berg.).

Drøsor. Det vilde færre føra Drøsor, naar færre vilde høyra deim.
Etter Drøsor og Draum skal ingen giva Gaum.

drøyma. Den som drøymer vondt, er glad, daa han vaknar. (Han ser, at det var ikkje sannt).
Den tyrste drøymer um Drykken (og den drukne om Torsten).

duga. Det som ikkje duger, er alltid nog av.
Det duger inkje ufreistat. (Oftere: vanfreistat). G. N. Ekki dugir ufreistat.

Duk. Di finare Duk, di fyrr kjem Dumba paa.
Det som ikkje duger til Duk, det duger til Turkar-klut.

Durstokk. Kvar ein kjem, snur Durstokken paa tvert. Østl. (ↄ: Allesteds er noget i Veien).
Durstokk-Mili er alltid lengst. (De første Skridt fra Hjemmet kræve den længste Tid).

Dygd. D'er ikkje langt imillom Dygd og Udygd.
Der Dygdi vantar, er Vænleiken litet verd.

Det er ofta Dygdi bur, der ingen trur.
Dygdi syner i Motgangen mest.
Dygd er beste Heimanfylgja.
Dygdi gjeng ikkje altid i Arv. (Sl. —i Erve).

dylja. D'er ikkje verdt aa dylja det som Folk vita fyrr.
D'er seint aa dylja det kvar Mann veit.

dyr. Det dyraste vil vera det kjæraste.
Dyrt og godt er ingen til Spott.
D'er alltid for dyrt, som ikkje duger.

døma. Det dømer kvar etter sit Vit.
D'er vandt aa døma i si eigi Sak.
D'er vandt aa døma andre, naar ein er sakad sjølv.

døya. Eingong døya skal alle Mann.
D'er betre aa døya med Æra en liva med Skam.
Han døyr som er feig, og liver som er feig. (DeFine 225.)
Det døyr no ingen av store Ord.
Ein døyr ikkje av Smellen, naar ein ikkje fær Skotet.

E.

Egg. Den som vil hava Egg, fær ikkje hata Høna.
Eit halvt Egg er betre en tome Skalet.
Uvorpne Egg er uvisse Fuglar. (Sl. Kyklingar).

eggja. D'er illt aa eggjast med sin Overmann.

eiga. D'er betre aa eiga enn alltid leiga.
Han skal myket eiga, som alt skal leiga. (ↄ: Han maa have noget at betale Leien med). Hard.
D'er betre aa eiga en aa ynskja.
Det veit ingen kor myket han eig, fyrr han skal flytja.
Den som sjølv eig, han sjølv raader.
D'er illt fyre den, som med ein skal eiga, og med ein annan skal ala. (D. e. som avler med den ene og opfostrer med den anden, nemlig i et nyt Ægteskab). Hard.

eigen. Den som er sin eigen, fær svara fyre seg sjølv. (Egentlig: sin eigen Herre).
Det kjenner kvar sitt eiget best.
Ein fær sjaa paa sitt eiget og paa eitkvart annat med.

ein. Det lyt ein vera androm likare. (ɔ: Der maa være een, som er over de andre; man maa have en Høvding, o. s. v.). Østerdalen.
D'er betre at ein fær, en ingen fær. (Se faa).
D'er illt aa vera ein imot mange.
Alltid eitt verd eingong leidt.
Ein kann ikkje gjera meir en eitt i Senn. — Eitt fyrst og annat sidan.

[Ordsprog med Talordet „ein" (einn) ville findes under: Blom, Brand, Fugl, Gong, Hatt, Pening og fl. Ligesaa med „eit" (læs eitt) under: Auga, Barn, Merke, Skip, Tre, Vitne.]

einsleg. Den som einsleg ror, han einsleg fiskar.
D'er betre vera einsleg en i vondt Fylgje.

Eitel. D'er jamt ein Eitel i eit feitt Stykke. (ɔ: Der følger gjerne Uleilighed med en stor Vinding). Eitel er en Kjertel eller Knude i Kjød.
Eitelen sit i Feita, og endaa er han blaa. (Om En, som har Overflod og alligevel er karrig). Nhl.

Eiter (Eitr). D'er ikkje Eiter i alt, som sting i Foten. El. — i alt som kryp i Graset.
D'er Eiter ein ikkje skal smaka. (ɔ: Man maa ikke være altfor ængstelig; man kan vel smage paa alt, kun ikke paa Gift). Berg.

El (Eel). Store El gjera store Elvar.
Etter eit stort El kjem eit stort Upplyse. (Efter et stort Uveir kommer en stor Opklarelse, el. et langt Ophold). Berg.

Eld. Eld og Vatn vil aldri semjast.
Eld og Vatn er vonde Herrar, men gode Tenarar.
Elden er ein sløger Gjest. (Sdm.). — Elden er ein uvyrden Gjest; han jagar Husbonden ut.
Han ottast Eld, som brend er (og Hund som biten er).
Det vil kvar kara Eld under si Gryta. Eller: —under si eigi Kaka.
D'er illt aa sitja ved Elden og endaa frjosa.
D'er illt aa sitja millom tvo Eldar. (Flyt ein seg fraa den eine, so brenner ein seg paa den andre).

elleve. D'er langt imillom elleve og sjau. Trondh.
Det er det ellevte Bodord: Du skal bida. — (Hos Tydskerne derimod: Lat deg ikkje skræma. (Laß dich nicht verblüffen).

elska. Ein fær ikkje elska alt, som Augat lyster aa sjaa.
Elska med Vit, so varer det lenge. — Elska meg litet, og elska meg lenge. (Engelsk: Love me little, and love me long).
Elskug èr laak aa løyna. (El. vond aa dylja).
Elsken ser inkje Lyte. — Elskug er blind.
Naar Elsken er heitaste, er halve Vitet burte.

elta. Den som vil elta ein annan yver tvau Gjerde, lyt yver det fyrste sjølv. (Sæt.).

Elv. D'er liti Elv, som ein ikkje kann drikka seg utyrst i.
Den som fylgjer Elvi, kjem eingong til Sjoen.

Embætte. Det heve kvart Embætte sin eigen Vande. El. D'er inkje Embætte vandelaust. (Berg.).
Embættet røyner Mannen.
Den som heve mange Embætte, styrer ikkje alle jamgodt. — Den som heve tie Embætte, styrer inkje til Gagns. (Jf. Svensk: Fjorton embeten, femton olyckor.).
Den som vaar Herre giv Embætte, giv han Vit med. (Efter det Tydske).

Ende. Ein Ende skal allting hava.
Allting heve ein Ende, sonær som Pylsa: ho heve tvo. — Tydsk: Alle Ding hat ein Ende, und die Mettwurst hat zwei. Engelsk: Every thing hath an end, and a pudding hath two.
Ein Gong lyt Enden koma.
Det verd Ende paa det gode som paa det vonde. — D'er Ende paa den Joli, som var i Fjor. (Vald.).
Enden er ikkje Upphavet lik.
Enden verd ofta betre end Byrjingi. (El. Upphavet).
Det spyrst meir um Enden en Upphavet. — Det vil alle vita, kvat Enden verd.
Naar Enden er god, so er alt godt.
D'er godt, naar Endarne naa i Hop. (ɔ: Naar det gamle Forraad varer, til det nye kan komme).

Eng. Engi er Moder til Aakren.
Grøne Engjar gledja baade Folk og Fe.

Engel. Det maa vera ein Engel, som skal ganga ulastad. (El. lastfri).

Enkja. Ei Enkja veit meir en ei Gjenta.
Ei rik Enkja slepp aa syrgja lenge.
Den som fær ei Enkja, han fær nokot aa tenkja; den som fær ei Taus, han er ankelaus. (Berg.). Svensk: Den som tar en enkja, han får bord och bänkja och mycket på tänkia. (Grubb II, 22). Lignende i Dansk (P. Syv, II, 140).

Eple. Eplet fell ikkje langt ifraa Roti. (El. Treet).
Eplet dett ikkje av, fyrr det er fullmoget.
Dei største Epli er ikkje alltid dei beste.
Væne Eple kunna og vera sure.

erta. Det vil mange erta den, som illvoren er.
Ein kann erta ein god Hund, til han og vil bita.
D'er illt aa ertast med Bjørnen. (Han skynar ikkje Skjemt).

erva. Det veit ingen, kven annan skal erva. (Det gjeld um, kven som liver lengst).
Den som erver minst, kann eingong verda rikaste.

eta. Ein skal eta, so ein liver, men ikkje liva berre fyre Etingi.
Ein skal eta etter Losten og drikka etter Torsten.
Den som vil eta, skal stræva. (El. arbeida). — Vil du eta med Lyst, skal du stræva fyrst. (Vald.).
Mange vil eta og ikkje stræva; sidan faa dei stræva og ikkje eta. Vald. (Vang's Optegnelser).
Han et' myket, som litet fær. (Han et upp altsaman).
Den som et' med Skrubben, fær bida med honom og. (Efter et stort Maaltid faar man vente længe paa et nyt).
Den som et' lengst, han liver lengst. (Nhl.).
Den som ikkje et' seg mett, han sleikjer seg ikkje mett.
Ein et' seg ikkje meir en mett, um ein er rik.
D'er Skam aa eta myket og leiva litet. (Nogle Steder: D'er større Skam aa leiva litet).
D'er stygt aa eta meir, en ein melter.
Den som heve etet seg sjuk, fær fasta seg frisk.
Eta med Presten og drikka med Hesten, det høver ikkje. (Om at faa god Mad, men kun Vand til at drikke). Hall.

Det lagast ein Etar til. (ɔ: Det føier sig saa, at han altid faar noget).
Det verd nog fyre ein Etar; d'er verre fyre ein Drikkar. (Trondh.). — Det verd Mann av ein Etar, men aldri av ein Drikkar. (S. drikka).

etla. D'er godt aa etla seg det beste til sidst.
Ein etlar seg vida, der ein aldri kjem.
Etlingi skytst, men aldri Lagnaden. (ɔ: Vore Planer slaa feil, men ikke Skjæbnen). Meddeelt: „Etlan skyst, men Lagnan aldri" (efter Leem's Optegnelser). „Etlan skyst, men Lagna'n skeer" (fra Sogn).

etter. Den som kjem etter, fær sjeldan det beste.
Den som kjem etter hinom, fær eta med Svinom.
D'er uvandt gjera etter, naar ein heve gjort fyre. (Hall.).
Etterpaa kjem tunnt Øl. (Jæd.).
Etterpaa veit alle Mann Raad.
Etterraadi er alltid klok. (D'er berre leidt, at ho kjem for seint).
Ettertanken er god, men Fyretanken er betre. (El. best).

F.

Fader. D'er faae som Fader, og ingen som Moder.
D'er uvandt vera Fader; d'er vandt aa vera Moder. (El. det er verre vera Moder). Hall.
Som Faderen gjeng fyre, kjem Sonen etter.
Ein Fader kann ein faa atter, men aldri ei Moder.

fager. Han er fager, som fer fagert fram. (Jf. Eng. Handsome is that handsome does).
Det er mangt fagert, som er liten Fagnad med.
D'er mangt, som er fagert aa sjaa, so lenge som d'er langt ifraa.

fagna. D'er lett aa fagna, naar andre lata til. (ɔ: Det er let Sag at beværte, naar andre bekoste det). Egentlig: „Dæ æ føyint aa fagne, daa are lata te". Hall.

Fagnad. Ein stor Fagnad kann snart faa Ende. El. Stor Fagnad er sjelden lang.
Fyrste Fagnaden er litet sætande. (Hos P. Syv: „Første Glæde har intet at sæde".)
Det kann vel koma Fagnad i Fatigmanns Hus. (Og Sorg under Silke-Klæde).

fal. Han er ikkje fal, som fast er.
Ein fær ikkje meir, en som falt er.

fala. Han lyt fala, som faa skal. (El. som hava vil).
Den som ikkje falar, han ikkje fær.
Han falar som treng, og segjer nei som ikkje vil. (Berg). El. Han fær fala, som trengd er, og neitta, som ikkje heve Raad til. (Hall. med Formen „neike" for neitta).

Fall. Der er Fall fyre kvar Manns Dyrr. (Berg.).
Eit litet Fall heve og sin Faare-
Uventat Fall er alltid verst. — Der Foten er tryggaste, er Fallet styggaste.

falla. D'er snarare gjort aa falla en aa reisa seg.
D'er vondt aa falla; d'er verre aa vilja liggja.
Det fell ikkje alt, som hallar. El. som snaavar.
D'er ingi Skam aa falla fyre ei Kjempa.
Det kann ymist falla millom Hand og Munn. Ell. Der er Fall imillom H. og M. (= Maten er ikkje viss fyrr i Munnen).
Der Folk hava fallet fyrr, kann endaa ymse falla.
Fallen Mann skal ingen spotta.

Fals. D'er ofta Fals under fagert Skinn. (Nordl.).
Dei segja um Fals: det slær sin Herre paa Hals. El. Svik og Fals vil slaa sin Herre paa Hals.

Fang. Eit Fang er inkje Legomaal. (En Omfavnelse er intet Leiermaal). Hall.

fanga. Ein fangar ingen Fugl med berre Handi.
Ein fangar ikkje den Fuglen, som ein skræmer.
Det verd ingen fangad, der han ikkje finnst.

Fant. D'er Skil paa Fant og Fagnamann. (Berg.).

Det kjem stundom Fant av Folk, og Folk av Fant.

Det finnst allstad Fant imillom Folk, og Folk imillom Fant. (Østl.).

D'er mangein Fant i fagert Skinn. (Trondh.).

D'er ikkje alt Fant, som gjeng i fillutte Klæde. — Ein skal ikkje sjaa Fanten paa Fillorna.

D'er Fant, som Fant skal tugta.

Det kjem ikkje alle Fantar i Fangehuset.

Største Fantarne hava beste Lukka (—fyre ei Stund). Jf. Tydsk: Je ärger Schalk, je größer Glück. Holl.: Hoe kwader schalk, hoe beter geluk. Eng.: The more knave, the better luck.

Naar Fantestaven er vorden varm i Handi, so er han ikkje god aa sleppa. (Hall.) ɔ: Den som er vant til Tiggerlivet, vil nødig opgive det.

fara. Ein lytt fara etter Folke-sedom.

D'er best aa fara, som ført er. — Aa fara som ført lat vera din Sed; den høgt vil kliva, fell ofta ned. (Af en gammel Vise).

Ein kann fara kvart ein vil, ein fer ikkje fraa seg sjølv. (Trondh.). Ogsaa kortere: Det fer ingen burt fraa seg sjølv. (Vald).

Far spaklege fram; det spyrst minst. (Brugt i andre Former, f. Ex. „Vandre varlege" o.s.v. — S. „vel".

Farande Mann fær taka kvat som fyre fell.

D'er mangt, som farande fylgjer. (Reisende Folk føre adskilligt med sig, ialfald Reiseminder eller Rygter). Jf. Isl. Margt er thad, sem faranda fylgir.

fast. Den som er fast, han slepp aa binda seg.

Det som er fast, er lett aa fanga.

fasta. Han fastar ikkje for lenge, som fær ein god Dagverd. (El. Dogurd).

Fat. Fulle Fat skal ein varlege bera.

Tome Fat høva ille til svange Magar.

Det verd eitt til Fat, naar ein fyrst heve Mat.

fatig (for faatøk). D'er alle fatige fødde. — D'er ingen so fatig, som daa han var fødd.

Fatig Mann er ingen Greive. (Ogsaa svensk og dansk)
Fatig Mann kann og faa ein god Dag.
Den fatige et', naar han kann, og den rike, naar han vil.
Den fatige fangar Reven, og den rike fær Skinnet.
Ein fatig fagnar fatig best. (Telnæs's „Kvæe". S. 71.). — Den fatigaste er den hjartigaste. (Sdm.).
Naar ein fatig verd rik, verd han Fenden lik. (Sogn).
Fatige og rike er alle i Dauden like.
D'er lett gjort aa gjera Fatigmann fegen.
Fatigmanns Føring er alltid lett.
Fatigmanns Gjester fara tidlege heimatter.
Fatigmanns Høgferd stend ikkje lenge. — Fatigmanns Kjæta heve ymis Ulæta. (Neppe meget i Brug. Jf. P. Syv: Fattig Mands Kæde har mange Ulæde. Isl. Fátæks manns kæti hefir mörg ólæti)
Fatigmanns Mat er snart eten.
Fatigmanns Reidskap er sjeldan sterk. — „Fatigmanns Reidskap gjeng alltidt i Bugtaa", Sdm.
Fatigmanns Visdom er litet vyrd.

faa. D'er vandt aa faa det alle vilja hava.
Skal ein faa det ein lyster, fær ein gjera det ein ikkje lyster. (Ein lyt arbeida).
Hava fenget og maa faa — er ikkje aa ganga til Bords paa. (Wilse). Hvad man har havt eller kan faae, hjælper ikke.
Det ein ikkje kann faa, skal ein venda Hugen ifraa.
Det eg ikkje kann faa, det slepp eg aa bera paa.
Di mindre ein fær, di lettare ein gjeng. (Nogle Steder med Riim, f. Ex. „Te mindre ein faar, te lettar' ein gaar". Sogn og fl.).
Naar ein ikkje fær, so slepp ein aa takka.
D'er betre at ein fær nokot, en at alle faa inkje. Kortere: D'er betre, ein fær, en ingen fær.
Det fær kvar, som han er før til. (ɔ: Enhver faar hvad han er skikket til at modtage).

Faare. Det kann vera stor Faare med litet Fall.
Faaren gjerer Fiendar samraadde. El. samheldige.
Den som elskar Faaren, vil falla i honom.

Fe. Mykjet Fe tarv mykjet Foder.

Alt Fe er sin Herre likt. (Jæd.). — „Likt sin Herre er alt Fe“. (Telnes' „Rupebær“, S. 84).

fegen. Han verd tvo Gonger fegen, som kviler paa ein Stein. Fra Jæderen meddeelt: „Set deg paa Steid'n, saa vert'e du tvo Gaangje feien“. Jf. P. Syv 1, 159: Han bliver tøsser glad, paa Stenen sidder.
D'er stygt vera fegen av annan Manns Skade. — Den som fegnast av annan Manns Tap, han er ein Gap.

feig. Han fell, som feig er, og ikkje som ufeig er. (S. døya). — Den som ikkje er feig, dreg alltid undan. Jf. G. N. Ekki kemr úfeigum i hel, ok ekki má feigum forda.
Det verd alt feigt, som født er.
Det veit ingen kvar den feige flakkar. (ɔ: hvem det er, som først skal døe).
D'er ofta, den ufeige ligg, og den feige sit fyre Sengi.

feit. Han verd ikkje alltid feit, som myket veit.
Det feite vil alltid uppe fljota.
Alt det feite flyt i Hop. (Hall). — Det feite dreg det feite aat seg.

Fela. D'er litet um ei Fela, naar Strengjerne er burte.
Fela gjerer Foterne lette.
Gomol Fela vil hava nye Strengjer.

Fenden. Der Fenden ikkje er sjølv, der heve han Sveinarne sine. (Mest almindelig: Fa'en; nogle Steder: Fæen el. Fæn, i gamle Skrifter: Fenden; — egentlig: Fienden).
Fær Fenden ein Finger, so tek han heile Handi.
D'er ikkje verdt aa gjera Fenden svartare, en han er.

fengen. Fyrst fengen er mest vyrd.
Lett fenget er lett gjenget.
Det som er illa fenget, det fagnar ikkje lenge.

Ferd. Det ser no kvar si Ferd, som han er heime lærd.
I Ferdom fær ein taka kvat som fyre fell.

Fet. Det verd mange Fet, fyrr Mili er full.
Fyrste Fetet kostar mest.
Han er heppen, som aldri gjeng eit Fet faafengt.

Fiende. Utan Fiende verd ingen Strid.

D'er ingen Fiende so veik, han ei kann gjera vondt.
D'er verste Fienden, som Vin læst vera.
Fiendskap er lett aa kveikja; d'er seinare aa sløkkja.

fillutt. Ein kann vel vere fillutt, um ein ikkje er Fant. — Fillor er inkje Fantemerke.
Den som aldri gjeng fillutt, gjeng aldri velklædd. (Tel.).
D'er betre vera fillutt av Arbeid en fin av Yrkjeløysa.

fin. Det finaste verd fyrst utskjemt.
Alt for fint heve ingi Fynd. (F. Ex. om en Tale).
Finleiken vil snart vera faren. (El. fallen).

Finger. Ein maa vel væta Fingrarne, naar ein fiskar.
Fingrarne minnast det dei fyrr hava gjort.
Naar Fingren er ringad, er Tausi tingad. (Berg)
Stikk Fingren i Jordi og kjenn kvat Land du er i.
Ingen Finger i annan Manns Fikka! — „Den som er i anns Manns Lom' lenger hell en Tom', han er en Kjyv". (Stjørdalen).

finna. Det ein ikkje kann finna, er so godt som tapt.— Det ein ikkje finn, heve ein ingen Fagnad av.
Ein kann best finna det ein sjølv heve gøymt
Ein finn ikkje nokot, fyrr ein kjem der det er.
D'er greidt aa finna ein gamall Køyreveg. — Ein finn alltid Vegen til Munnen. (Om at spise i Mørke).
Finna og dylja er so godt som stela. (Skulde egentlig hedde: Finna og fela o. s. v.).
Fyrste Finnaren heve beste Retten.

Fisk. D'er ingen Fisk utan Bein.
Det er ikkje alt Fisk, som heng fast i Garnet.
Ein fangar ikkje Fisk med turre Fingrar.
Det kann koma stor Fisk i Fatigmanns Baat.
En liten Fisk paa Bordet er betre en ein stor i Fjorden. (Med ældre Former: paa Borde, og: i Fjorde. Nogle Steder: paa Bora, og: i Fjora).
D'er betre smaae Fiskar end tome Diskar.
Skrepp ikkje av Fisken, fyrr han er paa Disken.
Ein skal ikkje selja Fisken, fyrr han er fangad.
Ein skal ikkje sleppa ein liten Fisk, fyrr ein fær den store.

Store Fiskar halda seg i Djupet. — Store Fiskar koma ikkje i Smaavotni.
Store Fiskar riva Garni sunder.
Dei store Fiskarne eta dei smaae; dei maa under, dei som minst formaa. (DeFine 239).

fiska. Den som vil fiska, fær venja seg til Væta.
D'er lett gjort aa fiska med Sylv-kroken. (D. e. at faa Fisk for Penge). Østl.
Det er vel fiskat, um ikkje Farmen er full.
Ein Fiskar og ein Friar fær hava godt Tolmøde.
Fekk Fiskaren alt han ynskte, so vardt Baaten for full.
Fiskaren et' ikkje alltid det beste sjølv.
Fiskar-Foten er alltid vaat; Spelar-Foten er alltid kaat. (Hard.)

Fjas. Det kjem sjeldan Fjas til Fagnad. (ɔ: Stor Hast er sjelden til Held). Berg. — Jf. Isl. Sjaldan er flas til fagnadar).

Fjell. Di høgre Fjell, di mindre Skog.
Den som gjeng Fjellet, kann ogso ganga Bakken.
Den som vil paa Fjellet, fær ganga spakt.
Ein kjem ikkje paa Fjellet med ein flat Veg.
Det som er i Fjellom alet, er i Bygdom galet. (Ndm.).
Fjellmann er sjelden Sjomann.

Fjos. Eit stort Fjos treng til stor Løda. (= Myket Fe tarv myket Foder).
D'er leidt aa taka av Fjoset og leggja paa Løda. (Berg) Jf. Eng. Putting on the mill the thatch of the kiln (Taka Taket av Kylna og leggja paa Mylna).

Fjøder (Fjø'r). D'er Fjødri, som gjerer Fuglen fager.
D'er paa Fjødrom ein kjenner Fuglen.
Det syner paa Fjødrom, kvat Fuglen er.

Fjøra. Det er tryggere i Fjøra en paa Fjorden.
Det kjem eingong Fjøra etter Flod.

flaa. D'er ikkje godt aa flaa, der inkje Skinn er paa. (Mandal). El. —der som inkje er paa. (DeFine 241).

Ein kann ikkje flaa det, som ikkje er fangat. — Faa fyrst, og flaa sidan. (S. Hud).

Flekk. Ein ser snarare ein Flekk paa andre en paa seg sjølv. (Jf. Lyte).
Det er ikkje faarleg Flekk, som ein kann vaska av seg. — D'er reint Lyte det, som ein kann tvaa av seg. (Hall.)
Flekkjer paa ein Maalar er ingi Skam.

Flesk. Det er fyre Flesket, at Grisen er gjødd.
Den som elskar Flesket, skal ikkje hata Grisen.
Flesket heng aldri so høgt, at Hunden ei ventar Beinet.
Flesket frys ikkje. (Vald. Segner IV, 105). Flesket frys ikkje; Turrfisken speikjer ikkje. (Stjordalen). ɔ: Det som enten er meget fedt eller meget tørt, kan ikke fryse.

fleste. Det dei fleste vilja, er vissaste Raadi.
Dei som er dei fleste, faa fram det meste. (Men det er ikkje alltid det beste).
Det ser alle paa dei fleste, og faae paa dei beste.
Dei fleste vil hava det beste, og ingen det verste.

fljota. Der det største kann fljota, flyt det minste med. (Om Baade og Ladninger).
Der ein flyt i Fjøre Sjo, der flyt ein vist i Flod.

fljuga. D'er vondt aa fljuga vengjelaus.
Ein fær ikkje fljuga, fyrr Vengjerne er vaksne.
Ein fær vel fljuga, um ein ikkje er Falk. (Tel.).
Den som ikkje kann fljuga, fær fylgja Marki.
Det flyg no myket, som ikkje er Fugl.

Fluga. Svoltna Flugor stinga saart.
Fluga flyg so lenge um Ljoset, at ho brenner Vengjerne av seg.

fly. Den som flyr er ikkje fallen.
Ein flyr ikkje endaa, um ein gjeng eit Stig attertil. — Dei fly ikkje alle, som undan ganga.
Dei vonde fly, der ingen elter deim. (Bibelsk).

flytja. Den som skal flytja, fær mangt aa føra. — Det veit ingen kvat han eig, fyrr han skal flytja.

Tri Gonger flutt er som ein Gong brennt. El. Tri Flutningar er so godt som ein Husbrand.
Det fell alltid nokot av Flutningslasset.

Fløyel. Fløyel og Silke er ingi Velferd-Sak.
Fløyels Bot paa Vadmaals Brok: det vil ikkje høva i Hop.

Fodring. God Fodring gjever fagert Fe.

Fole. Ein god Fole maa vel hava ein Flekk.
Den Folen, ein ikkje kann faa, lyt ein finna eit Lyte paa. (Ein læst so, ein vil ikkje hava honom).
Kipen Fole fær god Tid til aa spakna.
Kipen Fole verd ein god Hest. (Kipen: kaad).

Folk. D'er Skil paa Folk og toma Tunnor. (Berg.)
Det verd aldri Folk av Fe. (Tel.)
Folk og Fe er like; dei leika so lenge som dei er unge.
D'er Fagnad aa finna Folk i Øydemarki.
Di meir Folk, di mindre Kjendskap.
Der er fleire Folk en vaart Folk.
Som ein gjerer Folk ifraa seg, so finn ein deim atter. (Jf. D'er vidt Vega Mot).
Folk er so, som ein fær med deim til. — Haldt Folk som Fe, so fara dei aat som Fe.
Det kostar mykket aa vera Folk; det kostar meir aa vera Fant. (Trondh.)
Gamle Folk hava ymist lært.
Av godt Folk er godt aa venta.
Godt Folk er godt aa gjera med. (Ogsaa svensk).
Der godt Folk er fyre, kjem godt Folk til.
Smaae Folk sjaa høgt upp.
Smaae Folk standa beine, der dei store maa bøygja seg.
Store Folk hava stort Fylgje.
Store Folk og smaae Born era like: dei tola so litet vondt. El. —dei kunna aldri bida. El. —dei vilja helst eta Rjomen av Mjølki. (Omtrent samme Mening som: Rike Folk verda Born i all si Tid).
Vonde Folk unna ingen Mann godt.

Vondt Folk er verre end Fenden. — Fenden kann ein krossa fraa seg, men vondt Folk ikkje. (Trondh.).

Forbod. Mange Forbod gjera mange Forbrot. (Tydsk: Viel Gesetz, viel Übertretung).

Forfoll. Forfoll brjota Lag. (ɔ: Forfald afbryde et Selskab, gjøre et Møde umuligt). Berg.

Forloga (o'). Det kann ingen fraa si Forloga fly. (Ingen kan undgaae sin Skjæbne). Tel. (Landst. 472). G. N. Uhegt mun forlögin at flya.

Forsyn. Forsyn give Føda; Uforsyn giv Armod. (Sdm. Efter S. Aarflots Optegnelser). Jf. P. Syv 124: God Forsyn er halve Føden; Uforsynlighed er Armods Moder.

forvilja. Den som ein annan forvil, han sjølv forgjengst. (ɔ: Den som vil forurette andre; bliver selv den, som taber). Berg.

forviten (i'). Den som er forviten, fær ymist vita. — Den som ikkje er forviten, verd ikkje viis.

Forviten verd ikkje alltid fegen. — „Sjøllaa blir forveden feien", DeFine 240. Forviten Mann kjem stundom illa fram. (Tel.). Forviten kjem atter skiten. (Berg). Om utidig Nysgjerrighed.

Fot. Ein stor Fot gjerer store Stig. (El. Fet).

Det hjelper litet, at ein Fot er fri, naar den andre er fast.

Naar den eine Foten snaavar, so hallar den andre.

Ein fær ikkje retta Foten lenger, en Felden rekk. (Nemlig i Sengen). Ogsaa Svensk.

D'er illt aa brjota Foten paa flate Golvet.

Det gjeng seint aa setja Fot under eiget Bord. (D. e. at begynde en ny Huusholdning).

D'er klene Føter, som ikkje bera Bulen.

Gamle Føter og unge er ikkje lika tunge.

Mange Føter gjera mange Fet.

Tri Føter er nog til ein Krakk. Tri Føter gjera traustaste Sessen.

Me koma aldri til aa standa paa yngre Føter. (Wilse).

fram. Det gjeng ikkje alt fram, som freistat er.

Det som ikkje gjeng fram, det gjeng paa tvert.

Fram og tilbaka er lika langt.
Han kjem vel fram, som køyrer i Make. (Berg).
Han kjem fram, som høglege fer. (ɔ: som farer magelig). „Han kjem'e fram, saa i Høgdo fær'e". (Jæd.).

Fred. Den som kan hava Fred, skal ikkje vekkja Ufred.
Den som Fred vil njota, skal ikkje Freden brjota.
Den som ikkje vil halda Fred, fær hava Ufred.
Det raader ingen fyre Freden aaleine.
Ein fær ikkje lenger Fred, en Grannen vil.
D'er best aa gøyma Freden, medan ein heve honom. — D'er betre aa gøyma Fred en gjera Fred.

freista. Den som litet freistar, han litet veit.
Ein lyt myket freista fyre Føda si Skuld.
Freistat er ikkje fullgjort.
Liten Freistnad gjerer liten Framgang.

Frende. D'er Skil paa Frendar og framandt Folk.
D'er godt hava Frendar; d'er betre hava Viner.
D'er vondt vera frendelaus, og verre vinarlaus.
Fatige Frendar faa liten Vyrdnad.

fretta (ee). Ein fretter mangt, um ein ikkje ferdast langt.
D'er litet, som ikkje skal frettast. (S. spyrja).
Sidste Frettnaden er sannaste.

fri. Han er ikkje fri, som fast er.
D'er ingen so fri, at han fær gjera alt han lyster.
D'er betre vera fri i framand Stad, en Træl paa Heimstaden.

fria. D'er lett aa fria, naar ein veit, ein er velkomen.
Den som friar til Pengar, spyrr ikkje etter Aldren.
Friaren skal spyrja Øyrom meir en Augom. (Han skal høyra etter, kvat andre Folk segja).

Fridd. Sumt skal vera til Fridd og Heider, sumt fyre Frost og Veder. Sdm. (efter S. Aarflots Optegn.) med Riim Heir og Veir. Hos P. Syv 2,150: Man skal have somt for Held og Feir, somt for Kuld og Veir. (Om Klæder).

frisk. Friske Folk turva ingen Lækjar.

Den som er frisk, er snart fager nog.
Den som i Dag er frisk og raud, kan vera i Morgon daud.

frjosa. D'er betre aa frjosa en breida vondt uppaa seg. DeFine 226. I Leem's Optegnelser: D'er bettre liggja aaleine en breida vondt paa seg. (ↄ: være ilde gift).
D'er vondt aa frjosa; d'er verre aa brenna seg.
Han skal ikkje vera frosen, som legg i Omnen, og ikkje svolten, som slær i Gryta. (Trondh., Vald. og fl.) Den som frys, trur aldri det verd varmt nog; den som er svolten, trur ikkje det verd Mat nog.

Frukt. Forbodi Frukt smakar best. (Tydsk).
Beste Frukterna hanga høgst.

Fræ. Av smaae Fræ verda store Tre.
Det verd ikkje Fræ av alle Blomar.
Ein fær ikkje Fræ, naar ein bryt av Blomen.

Fugl. Kvar Fugl heve sin Song.
Det syng kvar Fugl med sinom Nebb.
Det er ikkje alt Fugl, som fljuga vil.
Det verd ikkje Fugl av uppetne Egg.
Ein Fugl i Handi er betre en tie i Skogen. El. paa Taket.
Ein stor Fugl tarv eit stort Reid.
Liten Fugl heve smaa Fjødrer.
D'er sjeldan feit Fugl, som heve mange Ungar.
D'er kleen Fugl, som ikkje kann bera si eigi Fjøder. (Mandal).
D'er kleen Fugl, som ikkje finn sitt eiget Reid.
D'er laak Fugl, som skjemmer sitt eiget Reid.
Kloke Fuglar kunna og verda fangade. — Vare Fuglar verda og veidde.
Det kjem ikke steikte Fuglar fljugande.
Det kann ikkje alle Fuglar Falkar vera. (Mandal).
D'er ikkje alle Fuglar Haukar. (Sume er berre Gaukar).
Smaae Fuglar verpa smaae Egg.
Store Fuglar fanga ikkje Flugor.
Like Fuglar fljuge best i Flokk. (El. flokke seg helst).
Tvo Fuglar bera betre til Reids en ein.
Minste Fuglarne syngja fagraste.

Fyrste Fuglen fær fyrste Kornet.
Fuglen flyg aldri so høgt, han ei kjem atter aat Jordi.
Fuglen flyg aldri so vida, han ei heve same Vengjer ved Sida.
Ein heve ikkje Fuglen, fyrr ein fangar honom.
Ein skal ikkje selja Fuglen, fyrr han er fangad.
Fuglen er ikkje so fager i Handi som paa Kvisten.
D'er litet um Fuglen, naar Fjødri er av. (Jæd.).
Fuglen er ikkje fløygd, med same han kjem or Egget.
Den Fuglen som syng for tidlege, kjem i Hauken til Kvelds. (Østl). El. —kjem i Haukevombi.
Visste Fuglen kor fatig han er, so song han ikkje so fagert.
Den som vil fanga Fuglen, fær ikkje skræma honom.
Den Fugl ein ikkje kann fanga, fær ein lata fljuga.

full. Den fulle veit ikkje, kvat den fastande tarv.
Den fulle og den fastande syng ikkje same Visa.
Det kann vera fullt, um det ikkje fløder utyver. Dog hedder det ogsaa: Det er ikkje fullt, fyrr det renn utyver. Vald.
D'er betre for fullt en for tidlege tomt. (Om et Forraadshuus).

Fulskap. D'er Fulskap i alle Ting, sonær som i nysilad Mjølk. (Østl.) Ogsaa med Tillæg: —og henne blanda dei med Vatn. (Agder).

furta. Den som furtar, heve Tapet; den som bidar, heve Vinningen.
Han kær ikkje vera furten, som ferdast skal. El. —som snikja skal. (Jf. tykkjen).

Fut. Det var godt vera Fut, naar ein slapp aa gjera Rekneskap.

fylgja. Den som vil fylgja, naar Byren blæs, fær fylgja i Androren og.
Det vil mange fylgja til Fagnad, og faae til Ufagnad.
Den som fylgjer, og den som fyre gjeng, er lika gode.

Fylgje. Godt Fylgje gjerer Langevegen lett.
Di større Fylgje, di seinare Ferd.

fylla. D'er ingi Torv aa fylla det, som fullt er fyrr.

D'er vandt aa fylla ein sunderriven Sekk.

fyre (y'). D'er betre vera fyre var, en etter snar.
Fyre gjort og etter tenkt — heve mang ein Daare krenkt. (Ogsaa svensk og dansk).
Lat den ganga fyre, som Vegen veit.
Naar Fyregangaren fer villt, so fara hine med.
God Fyremann gjerer godt Fylgje.
Gode Fyremaal gjera mi Fru fager-eti. (Sdm. med Formen „fair-æta", ɔ: fiint spisende, smaatærende). Svensk: Förmål gör bruden fagermätt. (Den som nylig har faaet Mad, behøver ikke noget stort Maaltid).
Fyremunen er leid (—fyre den som etter kjem). Nordl.
Gode Fyreord gjera gode Ettter-ord. — God Fyretale gjerer ingen Ettertale.
D'er betre hava Fyresorg en Ettersorg.
Den som heve Fyretanke, slepp aa hava Ettertanke. Hall.
Den som var fyre-viis, vilde aldri fara illa. El. fara galet. Med gamle Former: „Vøre ein fyreviis, føre ein alder gale". (Hall. Søgnir 84). — „Den so va' fyre-vis'e, so gjore han ikkje att-yve se". Sdm. — Den som var fyre viis, han vann all Viisdoms Priis. Jæd.

fyrst. Det lyt ein Gong fyrst vera.
Det som kjem fyrst i Sekken, kjem sidst utatter.
Det som fyrst kjem i Kjeraldet, set ein Smak etter seg.
Den som fyrst kjem, er fyrst avgreidd. (El. ferdug). Jf. Eng. First come, first served.
Den som kjem fyrst, fær beste Sessen.
Den som kjem fyrst aat Elden, fær best varma seg.
Den som kjem fyrst paa Mylna, fær fyrst mala.

Fysna. Største Fysna fær snaraste Ende. — Fyrste Fysna fær snart Ende. (Sdm.).

Føda. D'er ingi Føda aa faa utan Møda.
Føda vil hava Møda. (Ogsaa svensk og dansk).
Med Føda og Klæde skal ein lata seg nøgja.
D'er ikkje Føda i alt, som fyller. (Trondh.). El. Det føder ikkje alt som fyller. — Dog hedder det ogsaa: Det føder alt som fyller.
Ein skal føda seg, og ikkje gjøda seg. — Ein skal føda Folk, men ikkje gjøda deim.

føra. Den som myket skal føra, fær spaklege fara.
Den som fører nokot til deg, fører ogsaa nokot fraa deg.
(Om Sladder).

G.

Gagn. Det som gjerer Gagn, er godt nog.
Den som gjerer seg Gagn af sin Skade, er klok.
Den som heve Gagnet, kann hava Møda med.

galen. Han er ikkje galen, som illt ottast. (Berg).
Den som er galen, han heve det i Hovudet. (D. e. han har sin Skade i Hovedet). Berg.
Ein kann vera lenge galen, fyrr ein gaar det sjølv. (ɔ: før man mærker det). — Mangein er galen, og gaar det ikkje; mangein heve Vit og naar det ikkje. (Tel.).
Galne Folk skal ein ganga or Vegen fyre.
Av galne Folk og smaa Born skal ein verda viis.
Den galnaste segjer det sannaste. — Galne Folk segja Sanningi. (Jf. ør).
D'er galet, kven det er, som galet fer.
D'er inkje so galet, det ei er godt til eitkvart.

Gall. D'er Gall i alle. (ɔ: Enhver kan dog engang blive ophidset til Vrede). I Stedet for „Gall" (ɔ: Galde) siger man ofte „Galle", og dette kunde maaskee være en Mindelse om et andet gammelt Ord: Galle (ɔ: Feil, Mangel). Jf. G.N. Erat madr svá gódr, at galli né fylgi. (Haavamaal 133).

gamall. Ein verd aldri for gamall til aa læra.
Gamall i Garden er eit godt Merke. El. D'er godt aa vere gamall i Garden. (Især om Tjenestefolk, som have været mange Aar i samme Huus).
D'er leidt vera gamall aa galen. (Jf. ung). — Ein gamall og galen tek ingi Lot.
Den gamle er eldst. (Jf. Sv. Gammal är alltid äldst. Isl. Gamlir eru ellstir).
Hav dei gamle til Raad, og dei unge til Hjelp.
Sjaa paa dei gamle, so ser du kvat du sjølv vil verda.
Gamle-Mannen er ikkje god aa dylja.
Den gamle viser, kvat den unge var.
Som dei gamle sungo, so kveda dei unge.

D'er ofta godt, som dei gamle kveda. G. N. Oft er gott, that er gamlir kveda. (Haavamaal 134).
Dei gamle var ikkje Gapar. (Dei visste eitkvart, som ikkje me no vita).
Dei gamle skal ein æra; dei unge skal ein læra.
Det gamle er visst; det nye er uvisst.
Det gamle stend paa sterke Røter.
Det gamle skal naa det nye. (ↄ: Det gamle Forraad skal vare, til man faar ny Forsyning).
Ein skal ikkje kasta det gamle burt, fyrr ein heve det nye. („Ikkje kasta Gamla, fyrr dæ' nye æ' samla". Nordl).

Gaman. Det verd mangt fyre Gaman gjort.
Gaman dreg Folket saman.
Eit er Gaman, eit annat er Aalvora.
D'er ikkje godt Gaman, at ein lær, og ein annan græt.
Den som gjerer Gaman, skal tola Gaman.

Gamp. Det syner paa Gampen, kvat Foder han fær.
Svolten Gamp gjeng aldri lett med Lasset.
Gamall Gamp kann ogso kneggja.
Naar gamall Gamp kjem i Traav, kann ingen stagga honom.
Ein Skarve-Gamp og ein god Gamp eta like myket.

Gang. Di lengre Gang, di stuttare Stig.
Ein trottar lenger med Gang en med Sprang.
Ærendslaus Gang er alltid for lang.

ganga. Han lyt ganga, som Ærend heve.
D'er vondt aa ganga, der ein ikkje ser Grunn.
D'er betre ganga ein Krok en væta si Brok. (Ogsaa svensk og dansk).
D'er betre ganga paa Land og kroka, en liggja i Vatn og ropa. (Advarsel mod at gaae paa svag Iis). Berg.
D'er godt, at det gjeng fort; d'er betre, at d'er vel gjort.
Det gjeng, som i Gang er komet.
Det gjeng ikkje, det som ikkje er drivet.
Det gjeng ikkje alt, som ein gissar.
Det gjeng ikkje alt so illa, som det stemner.
Det gjeng ikkje alt so illa, som ein ottast (—og ikkje alt so vel, som ein vonar).

Naar det gjeng vel, so er det vel. (Om et Bovespil).
Det vil vera god Gangar, som aldri skal snaava.

Gap. Ein Gap treng ei god Lukka.
Ein Gap kann spyrja meir, en tie vise kann svara. (Tydsk: Ein Narr kan mehr fragen, als sieben Weise sagen).
Gapen veit stundom det, som ikkje den vise veit.
Ein finn lika snart ein gamall Gap som ein ung.
Gamle Gapar verda aldri vise.

gapa. Ein skal ikkje gapa meir, en Munnen toler. — Ikkje gapa etter meir, en Munnen kann taka.
D'er ikkje verdt aa gapa mot Laavedyrri. (Vald.). Jf. Dansk: gabe mod Ovnsmund, ɔ: stride mod Overmagten.

Gard. Det skal vera Gard imillom gode Grannar. Jf. G. N. Gardr er granna sættir (ɔ: Gjærde gjør Grander forligte).
Laagaste Garden er lettaste aa kliva yver.
Det vil alle kliva den Garden, som laagaste er.
Den som heve Gard, han fær vel Gjester.
Sjaa ikkje etter Garden, men etter Karen. (Trondh. med Riim: Gar'en, Kar'en). Om en Frier, som eier Gaard.

Gauk. Det heve ikkje Lag, at Gauken gjel i Svarteskogen. (P. Syd: Det har ingen Art, at Gjøgen kukker paa bar Kvist).
Naar Gauken ser Saatorna, so tagnar han. — Gauken gjel, naar Lauvet sprett, og tagnar naar han ser Høysaatorna.
Gauken syng alltid same Visa.

Gaas. Den som gjerer seg til Gaas, fær Reven paa seg.
Gaasi toler gott, at ein skvetter Vatn paa henne.
Naar den eine Gaasi gjeng i Vatnet, so ganga dei alle.
Gaasi lærer seg symja sjølv.

Gaava. Ei Gaava er god, um ho ikkje er stor.
D'er beste Gaava, som ikkje ventar Attergaava.

geispa. Naar den eine geispar, so geispa fleire med. — Geispen gjeng Manna-millom. (Vald.).
Geisp og Gap tyder Svevn elder Mat.

Geit. Geiti er ikkje god aa gjerda fyre.

D'er Geiti lagat, at ho skal gnaga. (Hedder egentlig: „Geite laga' er aa naga". Tel.).
Geiti gnagar, der ho er bundi.
Ein fær ikkje setja Geiti til aa gjæta Hagen. (Hos Wille hedder det „at sætte Gedebukken til Urtegaardsmand").
Di meir ein bannar Geiti, di betre trivst ho.
Den Geiti som mækrar mest, ho mjølkar minst. (Trondh.).

gifta. Den som heve for godt, skal gifta seg. (Hos P. Syv 2,63: Hvo ei kan taale gode Dage, han gifte sig).
Gift dig, medan du ser; sidan er det helder seint.
Den som vil gifta seg, skal gjera det, fyrr dei gamle Kjerringarne faa vita det. (Leem's Optegnelser.)
Den som gifter seg for braadt, han angrar det for traatt.
Gifting paa ei Von er mange til Tjon.
Gifting er eit Vaagespel; gjeng det vel, so er det myket vel.
Giftarmaal er inkje Hestekaup. — „Den kloke Guten kann seg forlaupe: aa gifte seg er 'kje Hestar kaupe". Tel. (Landst. 742).
Giftarmaal er som Aaleteina: dei som er ute, vilja inn; dei som er inne, vilja utatter.

Gil. Det gjeng sjeldan Gil etter Sole, utan det ei fyre godo. Sdm. (Gil ɔ: Veirsol, Bisol).
Gil fyre Sol i Aust: drag Baaten ut or Naust. Gil fyre Sol i Vest: far heim so fort som ein Hest. Sdm. (Sande).

girug. Den som er girug, verd aldri full.
Den giruge verd ikkje mett fyrr i Moldi.
Girugskap er ei Rot til alt illt.

gissa. Den som skal gissa og spaa, han anten lyg, elder raamar han paa. (Hard.). — Den som skal gissa, han anten lyg, elder segjer han Vissa. (Nordl.).
Den som gissar, han enten lyg elder segjer sannt. Sdm.
Ein slepp aa gissa, naar ein heve fenget Vissa.

gita. D'er ikkje godt aa gita, det ingen kann vita. — D'er godt aa gita, det alle kann vita.
Det verd alt gjetet, som gjort er. (G. N. Thess verdr getit er gjørt er).

Gitord. Det gjeng ikkje Gitord av ingen Ting.
Di lenger Gitordet gjeng, di meir vil det veksa.
Det verd no stundom stort Gitord av liti Gjerning.

giva. Han kann mykket giva, som god Raad heve.
D'er lett gjort aa giva, naar ein ventar jamgodt atter.
D'er lett gjort aa giva det ein ikkje gjerer med. (Jf. Kraaka giv Ungom det, ho ikkje vil hava sjølv.
Ein kann ikkje giva betre en ein heve. — D'er ein Skarv som giv betre en han heve.
Han fær mykket giva, som mykket vil hava.
Ein skal so giva, at ein sjølv kann liva.
Giv so i Dag, at du kann giva i Morgon med.
Ein fær ikkje giva Barnet alt, som det brekar etter.
Han giv litet, som tiggar sjølv.
Den som giv, til han tiggar sjølv, fær liti Takk. — Ogsaa meddeelt: Den som giv til han tigg skal ein slaa til han ligg. (Ligesaa i Svensk og Dansk).
Den som giv, skal tegja; den som fær, skal tala. El. Den som heve givet skal tegja; den som heve fenget skal fraa fegja.
Det er ikkje gjevet, det som fatig Kjerring skal spinna fyre.
D'er alt godt, som gjevet er. — Gjeven Gamp skal ein ikkje sjaa paa Tennerna. (Ikkje sjaa etter kor gamall han er). Tydsk: Einem geschenkten Gaul sieht man nicht ins Maul.

Givnad. Det vil kvar sin Givnad fylgja. (Sogn). Mere alm. „Det lyt kvar si Natur fylgja.
Givnaden gjeng yver Tugti. Sædvanlig i fremmed Form: Naturen gaar over Optugtelsen).

Gjenta. Ei væn Gjenta treng ikkje um Stas.
Ei Gjenta væn og dygdefull er gildare en ei Tunna Gull. (Landst. 777).
D'er uvandt aa faa ei rik Gjenta gift.
Som Gjenta gjeng fyre, kjem Kona etter. — Snild Gjenta verd snild Kona. (Jf. Taus).
Sjaa paa Gjenta i Kvardags-Lag, og ikkje berre i Kyrkje-Lag.— Sjaa ikkje Gjenta ut i Kyrkjedyrri, men helder i Fjosdyrri. Trondh. (Segner fraa Selbu, S. 74).
Skoda ikkje Gjenta i Kyrkja, men helder i Smørtroget.

(Jæd.). Jf. Dansk: Man skal stue Møg i Dei-trug og ikke i Springedands. (Mau 2,51).

Ein skal ikkje taka ei fatig Gjenta or ein rik Manns Kjøk. Valders (Vang). Ogsaa hos P. Syv 1,85.

Gjentehugen kann og vera heit. El. „Han er heit Gjentehugen. (Vald.).

gjera. Eitkvart lyt ein gjera, skal vel vera.

Den som inkje vil gjera, skal helder ikkje eta.

D'er best aa gjera myket og segja litet.

Den som gjerer mest, han skrepper minst.

Det er godt aa gjera med god Reidskap.

Ein fær ikkje gjera alt, som ein kann (og ikkje segja alt, som ein tenkjer).

Den som gjerer alt han vil, gjerer mangt han ikkje skulde.

Den som gjerer som han vil, han gjerer som han er til.

Lat kvar gjera sitt og lata vera hitt.

Gjer du ditt, saa gjerer vaar Herre sitt. (Han hjelper den, som hjelper seg sjølv).

Gjer det du skal, og lat koma kvat som vil. (Eng. Do what thou ought, let come what may).

Den som gjerer vel, han fer vel.

Den som nokot godt gjerer, han nokot godt fær.

Den som gjerer nokot godt i Vegen, han finn det vel eingong etter. (Trondh.).

Gjerd. Ei god Gjerd er Pyrdnad verd.

Som ein gjerer Gjerdi, so fer ein Ferdi.

Gjerning. Gjord Gjerning heve ingi Attervending.

Naar Gjerningi er gjord, hjelpa ingi (vonde) Ord.

God Gjerning vil haka Tid.

Vonde Gjerningar hata Ljoset.

Ugjord Gjerning fær ingi Løn.

Ugjord Gjerning kann ein bøta med ufødt Fe. „Ugjort Gjær" (ↄ: Gjerd) o. s. v. DeFine 231.

Gjest. Ein god Gjest gjerer Husbonden glad.

D'er kjær Gjest, som sjeldan kjem.

Nykomen Gjest er jamnan best.

Kvardags Gjest fær Kvardags Helsing.

Uboden Gjest kann stundom vera velkomen.
Uventad Gjest fær uventade Retter.
Mange Gjester gjera trongt Hus.
D'er vond Gjest, som jagar Husbonden ut.
Fyrste Gjesten fær gildaste Sessen.
Sidste Gjesten fær verste Sessen.
Ringaste Gjesten heve gløggaste Auga. (ↄ: Den som er mindst anseet, er netop mest opmærksom). Sdm. (Ordsproget maa vistnok fordum have havt en anden Form, da nemlig „ringaste" er et nyt og fremmed Ord).
Gjestebod er ikkje Fatigmanns Fora.
Naar Gjestebodet er gjort, stend Huset tomt.

gjort. D'er mangt snøggare gjort en avdrygt.
Etter gjort Verk er godt aa kvila.
Det som er gjort i Dag, det ligg ikkje ugjort i Morgon.
Det eine skal vera gjort, og det andre ikkje gløymt.
Skulde alt vera gjort, som er sagt, so vardt mangt eit Ord usagt.

gjæta. Den som skal gjæta, fær hava Augo med seg.
D'er vandt aa gjæta den Høna, som ute vil verpa.
Di fleire Gjætarar, di klenare Gjætsla.
Gjætsle-Tuva krev Mat. (=Gjætaren heve alltid ein god Matlost). Sdm.

gjøla. Naar ein gjøler fyre Gjekken, so heve ein Gagn av honom. — „Hykle fyre Gjekkjen, so he' du godt a' han". (Leems Optegnelser).
Di meir ein gjøler Galningen, di galnare verd han.
Gjøling gjerer Gapen glad.

glad. Ein kann vel vera glad, um ein ikkje dansar.
Ein skal vera glad, um ein ikkje fær alt ein ynskjer.
Dei er ikkje alle glade, som kveda, og ikkje alle blaute, som graata. (Tel.).

Glas. Eit litet Glas kann lysa so godt som eit stort.
Den som bur under Glastak, skal ikkje kasta Stein paa andre. (Tydsk).
Ein Glasvegg gjerer myket Ljos men liten Varme.

Gleda. D'er beste Gleda, som varer lengst.

Gleda treng ikkje um nokon Rikdom.
Me maa vel hava Gleda, um me ikkje kveda.

gleppa. Det kann lett gleppa, som lenge var tenkt.
Det kann gleppa fyre dei gløgge og. (Mandal).

gletta. (ↄ: glide). D'er Skil paa gletta og detta. — D'er myket, som glett og ikkje dett.

Glod. D'er liti Glod, som ein ikkje kann brenna seg paa.
Gode Gløder kunna lenge liva.

Glup. Han er alltid god, som Glupen fyller. (Hos DeFine 239 „Gliben". Efter Leem's Optegnelser „Glaupen", forklaret med: Maven. Derimod hos P. Syv 1,163 „Den er god som Glug fylder, ↄ: Struben, Halsen").

gløgg. Han fær vera gløgg, som aldri skal missynast.
Han er gløgg, som gjæter; han er gløggare som sæter. (Efterstræberen er mere paapasselig end Vogteren). Sdm.

gløyma. Han gløymer ikkje, som hava skal.
Det ein gløymer heime, det hugsar ein paa Vegen.
Der ein gløymer nokot, kjem ein snart atter.
Det er ikkje gløymt, som er gøymt.
D'er inkje so snart gløymt som velgjort. (Trondh.).

gnaga' Ein gnagar nokot av eit Bein, men ikkje av ein Stein.

Gneiste. Der som er ein Gneiste, er nokot til aa kveikja med. El. kann snart verda fleire.
Ein liten Gneiste kann gjera ein stor Eld.

god. D'er lett aa vera god, naar det inkje kostar.
D'er vandt vera god, naar ein inkje godt fær sjaa.
D'er ingen so god, han ei kann faa ein vond Tanke.
D'er ingen for god til aa tena seg sjølv.
Det gode verd ofta gløymt, og det vonde gøymt.
Det gode kjem ikkje for ofta. — D'er ikkje for myket, det som godt er.
Det eine gode skjemmer ikkje det andre ut.
Alle gode Ting era tri.
D'er godt, medan det gode varer. — El. D'er godt, medan godt er.

Det gode er ikkje vyrdt, fyrr det vonde kjem.
Det gode gjerest, medan det vonde gjeng. El. medan det harde gjeng. Rbg. (D. e. det gode laver sig til, medens det haarde endnu er i Gang; i selve Nøden forberedes en bedre Tid).
Der ikkje alt godt, som etter Vilje gjeng.
Naar ein heve det godt, vil ein hava det betre.
D'er inkje so godt, ein ei kann leidast av di.
Altfor godt er helder vondt.
Det som er godt, er snart fagert nog.
Godt nog er næst det verste. — Anderledes udtrykt: „Dæ' so gaar an, æ næst di veste". Vald. Jf. Eng. Good enough is never ought. Tydsk: Der Gut-genug hat sein Lebtag nichts getaugt.
Det heiter alltid godt som er gjenget, og vondt som er atter fenget. (Ein vil helst rosa det, som ein fyrr heve havt).
D'er ikkje alt godt som gamalt er, og ikkje alt nyttugt som nytt er.
[Godt Folk, s. Folk. — Gode Dagar, s. Dag].
Ein maa taka Goddagarne, medan ein fær deim.
Godmaten er gløymd, so snart han er gløypt. (ɔ: slugt).
Eit Godmenne kann og skjeplast. (ɔ: Et sagtmodigt Menneske kan ogsaa ophidses til Vrede). Det hedder ogsaa: D'er verst, naar eit Godmenne skjeplast. (Sdm.).
Godtruen er lett aa lura.
Godvilje er betre en Gaavor.

Golv. Eit rint Golv er lett aa sopa.
Det som ligg i Golvet, det dett ikkje ned.
Ein Golvskjemmar er alltid betre en ein Benkjerekkjar. Hos DeFine 234: „Ein Golvskidnar æ alti bære edle ein Benkjarekkar". Paa Sdm. „D'æ beire ein Golvskit eld' ein Benkjestrekkjar. D. e. En som idelig vil sysle med noget, og som derved tilsmudser Gulvet, f. Ex. med Spaaner, er altid bedre end den, som kun vil ligge i Bænken og strække sig. Især om Smaadrenge.

Gong (Gaang). Ein Gong lyt vera den fyrste.
Ein annan Gong er ein Skalk.
Ein Gong er tilgivande. (Om en Forseelse).
Ein Gong er ingen Sedvane.
Ein Gong er ingen Gong. (F. Ex. om Forsøg vanskelige Arbeider). — „Ei Gong æ alder" (ɔ: saa godt som aldrig), „tvær

Gonge æ tvær Gonge; men try Gonge æ tie Gonge."
Valders. (Segner fraa Bygdom, IV, 107). Jf. Tydsk: Ein mal, kein mal.

Tri Gonger er fullfreistat.
Fyrste Gongen er Barnet bljugaste.
Sidste Gongen er seinaste. (F. Ex. ved Afsked).
Tridje Gongen sæter det. (ɔ: Den tredie Gang er afgjørende). Jæd.
Tridje Gongen er anten best eller verst. (Vald.). — Tridje Gongen er best; eldaa verd det ein klener Rest (Bangs Optegnelser).

Granne. Granne kjenner Granne best.
Ein god Granne er betre en Broder i annat Land.
Den som heve laake Grannar, so lyt han skreppa sjølv. (= Naar ikkje Grannarne rosa oss, so faa me gjera det sjølve). (Et spøgende Forsvar for Selvros. Tydsk: Wer sich selber lobt, muß üble Nachbarn haben).
D'er leidt aa standa millom store Grannar; ein verd so liten sjølv. — For veike Grannar er vondt; for sterke er stundom verre.
Seg til Grannkona di det du ikkje vil dylja. (DeFine 228).

Gras. Det veks ikkje Gras paa berre Berget. — Jf. gro.
Naar Graset gror, fær det gamle Høyet liggja.
Medan Graset gror, kann Kui døya.

Graut. Det verd ingen Graut utan Mjøl og Mauk.
D'er uvandt reida Graut av annars Mjøl. Sæt. (Ross, i Nyt norskt Tidsskrift, I, 207).

grava. Han skal grava, som Mat vil hava.
Dei som nokot grava, maa nokot hava.
Han skal grava djupt, som vil byggja høgt.
Den som grev i alle Gruvor, han finn vel einstad Eld.
Den som grev ei Greft fyre andre, skal sjølv stupa i.

graa. D'er betre vera graa en snaud. — Betre graatt Haar en inkje Haar.
Graatt vil halda Liten lengst. (Graa-Liten held seg best).

Graat. Graat og Laatt er nokot ulikt.
Det kjem no stundom Graat etter Laatt. — Det fylgjer Graat etter Skripelaat. (Hall.).

Graat gjerer ingi Umbot.
Graaten grev ingen uppatter or Jordi.
Ein skal ikkje graata fyre ukomen Skade.
Han græt ikkje fyre Gull, som inkje Gull heve aatt.
Den som græt fyre inkje, kann turka Taarorna sjølv.

Grein. Der er ofta ei turr Grein paa eit grønt Tre.

Grend Di større Grend, di seinare aa verda kjend.
D'er betre aa bu i ei god Grend en vera vida kjend.
Grendskap gjerer Kjendskap.

grina. Den som grin aat Graut, han er ikkje svolten.
D'er tidsnog aa grina aat eit surt Eple, naar en heve smakat det.
Sume grina, sume gapa; alle fagre, som Gud skapar. (Sdm. med Formerne gape, skape). Noget lignende hos P. Syv. 2, 107.

Grind. Ei Grind, som stend opi, er inkje Gagn i.
D'er godt, at der er ei Grind imillom Grannom. — Ein skal elska sin Granne, men lata Grindi standa. (Naboer skulle være Venner, men dog have et Gjærde imellem sig). Tydsk: Liebe dein Nachbar, reiß aber den Zaun nicht ein. Eng.: Love thy neighbour, but pull not dowvn thy hedge.

Gris. Ein god Gris vaskar seg sjølv. (Trondh.).
D'er ikkje stor Gris, fyrr han skal slaa Krok paa Rova. (Tel.). — Jf. Troll.
Grisen kjem alltid der, som han nokot fær.
Grisen er ikke grann um Retterne. — D'er er ikkje grant med Grisen; han vandar ikkje Grugg.
Det høver Grisen aa stiga i Fatet med Foten.
Grisen er ikke vyrd, fyrr han kjem paa Fatet. (ɔ: naar den er slagtet).
Naar Grisen kjem i Gryta, er han best.
Ein skal ikkje køypa Grisen i Sekken. Jf. Eng.: I will not buy a pig in a poke. — Paa nogle Steder hedder det: kaupa Katten i Sekken. Ligt det tydske: Man muß keine Katz' im Sacke kaufen. (Om at kjøbe noget, som man ikke har seet).
Ein lyt no ala Grisen fyre Flesket si Skuld. — Var ikkje Flesket, so vardt ikke Grisen gjødd.
Lat Grisen vera urein, naar berre Flesket er reint.
Smaae Griser faa vel Tenner; smaae Gutar verd' eingong Menner. (Berg. Vald. o. fl. Ogsaa i Leem's Optegnelser).

gro. Det gror fyre gangande Fot. (Egentlig om Dyr, som ere flittige til at gaa omkring og søge Føde). I Valders: „Dæ gror gangande Fot“ (hvor de sidste Ord maa tænkes i Dativform). Noget lignende er det gamle danske: End gror gangendes Fod, end svelter siddendes Krage. (Nyerup 171).

Det gror sjeldan um den Steinen, som ofta er skjeplad. Nogle Steder: — som ofta er rumplad. El. umsnudd). Figurlig om Flytninger.

Det gror sjeldan i Aalmennings Vegar. Ogsaa: Det gror ikkje Gras i Aalmennings-Vegom.

Grunn. Paa laus Grunn kann ein litet byggja.

Di lausare Grunn, di lettare aa grava.

Gryta. Ei liti Gryti kann og koka Mat.

Det ein et' or Gryta, fær ein ikkje paa Fatet.

Naar Gryta gøyser, slær ein kaldt Vatn i.

Smaa Grytor koka snart utyver.

Smaa Grytor hava ogso Øyro. (Uegentlig om Børn, som komme til at høre en hemmelig Samtale).

Grytehodda er lika lang, anten ho ligg, elder ho stend uppe. (Anvendt paa det Tilfælde, at en Vei ligesaa godt kan lægges omkring en Bjerghøide som over denne).

Grøda. Aars Grøda er Aars Føda. (Veem). Ogsaa svensk og dansk.

Det kjem ingi Grøda i Hus utan Møda.

Gud. Det som Gud vil hava fram, kann ingen hindra.

Den som Gud vil spara, skal aldri illa fara.

Med Guds Hjelp kann den veike verda sterk.

D'er ikkje alt Gudsord, som er prentat.

Gudsord og Pengar er ikkje til aa skjemta med. (Wilse).
I Stedet for „Gud“ have flere Ordsprog „Vaar Herre“ og henføres her under Ordet: vaar.

gul (u'). Gul og grøn er skjerande Aaker. ɔ: Man kan nok skjære Ageren, om ikke alt Korn er fuldmodent). Vald.

Gull. Det er ikkje Gull, alt som glimar.

Gull er Gull, um det endaa ligg i Sorpdungen.

Ein skal ikkje venta aa ausa Gull med Gaupnom.

Gull er godt; men Mat lyt ein fyrst hava.

Ein kann køypa Gullet for dyrt og.

Gut. Liten Gut kann myket læra.
Det kann koma ein stor Gut or eit litet Hus.
D'er ikkje alltid beste Guten, som fær beste Biten.
Galne Gutar verda gode Menner. — D'er klen Gut, som aldri gjerer Ugagn. (Man venter ikke stort af de Smaadrenge, som ere altfor spagfærdige.

gylla. Ein skal ikkje gylla det, som ikkje er Gull verdt.
Det gjeng ingi Gylling av med di, at ein ser paa henne. (Man skader dog ikke en Ting ved at se paa den). Et Forsvar for Nysgjerrighed.

gøya (gjøy). Det gøyr no myket, som ikkje bit.
Den som gøyr sjølv, han slepp aa halda Hund.

gøyma. Ein kann lenge litet gøyma.
D'er leidt aa gøyma so, at ein ikkje sjølv kann finna.
Ein skal gøyma nokot aat den gamle Mannen. (ɔ: til sig selv for sin Alderdom). Wilse.
Den som gøymer i Røgdi, han heve nokot i Naudi. — Den som gøymer, daa han ikkje treng, han heve daa han treng.
Det som er gøymt i Dag, det er ikkje mist i Morgon.
D'er betre gøymt en gløymt.
Gøymt er ikke gløymt (berre ein veit aa finna det).

H.

hag. D'er godt vera hag, naar ein heve gode Tolar. (ɔ: Redskaber). Nordl.
Ein kann vel vera hag, um ein ikkje er heppen. Man kan nok være behændig, om man ikke altid er heldig. Hos De Fine 283. „Hageman æ sjøllaa hæppen" med Forklaring: Den som bruger mange Haandværk, bliver sjelden rig.
Hagleiken sparer halve Møda. El. — halve Tidi.

halda. D'er vondt aa halda det alle vil hava.
D'er vondt aa halda det ein ikkje heve i Handi.
Det ein ikkje kann halda, fær ein lata laust.
Ein kann ikkje halda med paa alla Sidor. — Den som held med alle, held med ingen.
Halda upp i rette Tid er ein god Kunst.

Det som ikkje held, naar det gjeld, er gagnlaust.
Den som held, og den som slær, er lika gode. (Den som holder Dyret tilrette, hjælper den, som slaar det.

halla. Det kann ymist halla, som ikkje vil falla. El. Det fell ikkje alt, som hallar.
Hallande Lass er lett aa velta.

halt. D'er betre halt en fotlaus.
Den halte spring, naar han er nøydd til det.

halv. Det halve er stundom betre en det heile.
Det halve med Fred er betre en det heile med Ufred.
D'er betre tapa halvt en alt. (= Betre halv Skade en heil).
Halvgjort Verk skal ein ikkje visa fram.
Halvgjort skal ein korkje lova elder lasta.

Ham. Det syner paa Hamen, kvat Helsa er. El. Det syner paa Hamliten o. s. v.

Hamar. D'er betre vera Hamar en Sted. Tydsk: Lieber Hammer als Amboß.
Den som lyfter Hamaren for høgt, han slær for lint.
Ein fær bruka Hamaren, medan Jarnet er heitt. El. — hamra medan Jarnet er heitt.

Hamn. D'er kleen Hamn, som ikkje er betre en Havsjoen.
Ein ligg tryggare i Hamni en paa Havet.

Hand. Hand og Munn skal fylgjast aat. (ɔ: Der bør følge Gjerning efter Ord; man skal holde hvad man lover).
Eigi Hand er hollaste.
Ei liti Hand kann stundom gjera stor Hjelp.
D'er laak Hand, som ikkje vil verja Hovudet.
Berr Hand er lett aa binda. (P. Dass 2, 16).
Ei tom Hand i eit framandt Land er Hjertesorg. (Valders. Segner fr. B. IV, 61. 102).
Ei rein Hand treng ingi Vasking.
Tru Hand fer trygt um Land.
Den faste Handi dreg den lause til seg.
Vinstre Handi er næst ved Hjartat.

Handi er ikkje so sterk som Hugen.
Den eine Handi tvær den andre. (El. vaskar den andre).
Fyrsti Handi gjerer beste Kaupet.
Der eg naar upp med Handi, treng eg ingen Stige.
Den Handi som er for rom, vil snart vera tom. Doa hed-der det ogsaa: „Ei rom Hand skal aldri fattast". (Jæd.) Efter det danske: Rund Haand skal ikke fattes.
Den som heve Hender, han fær vel nokot til aa halda i.
Han skal ikke laana Hender, som heve sjølv.
Ein skjemmer ikkje Henderna paa ærlegt Verk.
Det Hender hava gjort, kunna Hender riva. — D'er ikkje slikt med Hender gjort, det ei verd med Hender brotet. (Jæd.).
Hender faa bøta, det Hender hava brotet.
Den som sparer Henderna, fær og spara Tennerna.
Tvo Hender kunna snart verda fulla.
Tvo toma Hender er ei fatig Heimanfylgja.
Gode Hender krevja gode Pengar.
Skitna Hender sanka reine Pengar. — Skitnaste Henderna gjera største Gagnet.
Lika Hender ro Baaten best.
Manga Hender gjera snart Verk. El. Di fleire Henderna, di fleire Tennerna.
Kvarmanns Handklæde er sjeldan reint. (Nordl.).
Eit Handtak bind Mannen, som Klaven bind Stuten. (Om en vis Overenskomst. De Fine 228).
D'er inkje Handverk utan Møda.
Alle Handverk hava sin Kunst.
Den som lærer tie Handverk, lærer inkje til Gagns. El. — han lærer tigga attpaa. — Lær nittan Handverk, so fær du det tjugande attpaa, og det heiter: Posen og Staven, (Vald. Vang's Optegn.).

Hane. D'er kvar Hane byrg paa sin eigen Mokdunge.
Hanen gjel ikke godt, fyrr han er fullvaksen.

hard. Ein lyt vera baade hard og var. (ɔ: Man faar være dristig, men ogsaa forsigtig; handle med Kraft og tillige varsomt). Berg. (Efter Udtalen „har'e aa var'e": oprindelig: hard'er og var'er).
D'er hardt, som hardt skal driva. — Ein fær setja hardt mot hardt. Det vil harde Hogg til harde Kubbar, o. s. v.

Hardt og mjukt vil stundom skifta.
Den som tek til for hardt, han held upp for snart.
For hardt vil bresta; for mjukt vil bogna.

Harm. Ein Harm kann ein faa, um ein ikkje køyper honom.
Det kann koma lang Harm etter liten Hugnad.
Han er heppen, som aldri harmast.

Hasl. Haslefeitt er godt til Smurning. (Spotvis om Prygl).
D'er strengt aa ganga i Hasleskog og ikkje sjaa etter Neter.

Hast. Maateleg Hast er best.
Hastverk duger ikkje, utan til aa fanga Loppor.
Hast er god, naar Huset vil brenna.
Hastverk er Lastverk.
Di meir ein hastar, di meir ein heftest. El. Di større Hast ein heve, di fleire Hefte ein fær. Eng.: The more haste, the worse speed.

Hat. Mykret Hat er liten Hugnad.
Hat er fleire til Harm en til Hugnad.
Løynlegt Hat er verre en synleg Fiendskap.
Den som hatar, dømer ikkje rett.

Hatt. Det høver ikkje ein Hatt aat alle Hovud.
Det høver ikkje høge Hattar i laage Hus.
Ein skal ikkje lyfta Hatten, fyrr ein ser Mannen.

Hauk. Der er Hauk yver Hane. (Berg). S. høg.
Naar Hauken er burte, er Hanen byrg.
Naar Hauken kjem, so gløyma vel Hanarne aa hoggast.
Var alle Fuglar Haukar, fekk ingen høyra Gaukar. (Tel.).

Haus. Det vil ein sterk Haus til aa hugsa alle Ting.
Det som ein ikkje heve i Hausen, fær ein hava i Fotom. (ɔ: Det som man har glemt, maa man gaa tilbage efter. o. s. v.).

Haust. Det er ikkje lenge Haust, fyrr d'er Vetter.
Ein mager Haust lærer Folk aa spara.
Haustnatti kjem alltid dettande. (ɔ: pludselig). — Haustnatti er som Barnsraudi; ho er ikkje truande. Berg. Trondh. (Sigter til det ustadige Veir om Høsten).

Hav. Di større Hav, di høgre Baara.
Den som vil paa Havet, skal ikkje ro hardt. (Elles verd han for tidlege trøytt). Jf. Den som vil paa Fjellet, skal ikkje springa.

hava. D'er betre aa hava en kunna faa.
D'er betre sjølv aa hava, en Broder aa bidja. El. — en Syster aa bidja.
D'er betre aa hava e i n Ting en ynskja tvo. (Hall).
Det vil alle høyra kvat me hava, og ingen kvat me turva.
Den som nokot vil hava, fær nokot giva.
Den som inkje heve, kann inkje giva.
Den som inkje heve, han inkje misser.
Den som litet heve, han myket misser. (ↄ: Jo mindre En har, jo tyngre falder det ham at tabe noget). Berg.
Den som litet heve, skal halda det vel.
Den som minst heve, fær mest lida. Efter Udtalen: „Den som minst hi', faar mest li'. Trondh.
Ein veit kvat ein heve, og ikkje kvat ein fær.
Di betre ein heve, di betre vil ein hava. — Naar ein heve det godt, vil ein hava det betre.

Haar. Ein riv ikkje Haar av eit snaudt Hovud.
Eit Haar og annat gjerer Bonden skollutt. Hos Wilse: „Et Haar efter andet gjør Bonden skaldet". Hos De Fine 233: „Eit Haar aa anna gjære Bonden skadla". Ligrende hos P. Syv 1, 383.
Graatt Haar er Alders Merke.
Raudt Haar og Oreskog gror ikkje i god Jord (?)

Anm. I et af vore Smaablade stod engang som et bekjendt Ordsprog „Rødt Haar og Furuskog gror ikke i god Jord;" men dette stemmer ikke med hvad man har i andre Lande. I Dansk hedder det: Rødt Haar og Ellebusk gror ikke paa god Grund. (Mau 2,203). I Nedertydsk: Rode Haar un Ellernholt waßt up keenen goden Grund. I Hollandsk: Rood haar en elzenhout. o. s. v.

Hegre. D'er betre aa sjaa ein Hegre end ingen Fugl.
Hegren lastar Vatnet; han kann ikkje symja.

heiden. D'er Skil paa heidet og kristet. Oftere: D'er ikkje ihop-liknande heidet og kristet. (ↄ: Man kan ikke rigtig sammenligne Dyr og Mennesker). Sdm. Gbr.

Heider (Heir). Han skal Heider hava, som er Heider verd.
Heider er god, naar ingi Ovund fylgjer.
Hovleg Heider er best. — For myken Heider er til Harm. (El. er ein Faare).

heil. D'er alltid betre heilt en veilt.
Det vil kvar vera heil, og ingen veil. El. Det vil alle vera heile, og ingen veiler. (ɔ: Enhver vil gjerne have sin Helbred uskadt). Berg.
Eit heilt og tvau halve er ikkje alltid jamgodt.
Heilt og reint er beste Bunaden. El. — beste Stasen. El. — er Stas nog.

Heim. Ein fatig Heim er betre en ingen.
Heimen er hollaste Herbyrget.

heiman. Di lenger heimanfraa, di lenger heimatter.
D'er lang heiman Reidsla. (= Det gjeng seinaste aa koma heimanfraa). Tel.

heime. D'er mangt heime hovelegt, og ikkje i Utferdom.
Den som er heime alen, er burte galen. (ɔ: En Hjemfødning kan ikke skikke sig paa fremmede Steder).
Heime er Hunden djervaste. El. rikaste.
Heime er kvar Mann Herre.
Det ein heve heime, det slepp ein søkja ute.
Heimegjort kann og vera velgjort.
Det vil vera god Heimegard, som skal føda Avlsgarden. (Trondh.).

heit. Det heite vil eingong kolna.
Naar heitt og kaldt kjem i Hop, so jamnar det seg.
Det som er eingong for heitt, verd eingong for kaldt. El. Der som er for heitt fyre, der kjem for kaldt etter.

Hela. Der som er Hela, kann snart koma Snjo.
Hela høyrer Haustnatti til.

Helar (e'). Ein Helar og ein Stelar faa baade lika Løn.
Var det færre Helarar, so var det færre Stelarar. Hos Wilse: „Var ingen Hælere, var ingen Stælere".

Helg. D'er ofta Helg i Herregarden.
Lange Helgar er Latemanns Lyst.

Helgar-mun um Vaaren gjerer Vike-mun um Hausten. (Nemlig paa Ageren. Hos Wilse: „En Dag tidligere saaet gi'r en Uge tidligere i Huus"). Stundom med Tillæg: Og Vike-mun um Vaaren er Trivike-mun um Hausten. (Berg.).
Helgarplagg verd eingong Kvardagsplagg.

Helsa. D'er ingen Herre yver Helsa si.
Helsa er ikkje vyrd, fyrr Vanhelsa kjem. — Ein skynar ikkje kvat Helsa er verd, fyrr ho er veg.
Helsa er snart saknad og seint atterfunni.
Den som heve Helsa, heve meir godt, en han veit av.
Ei god Helsa er meir en Rikdom. Jf. Eng.: Health is better than wealth.

Hemn. Hemnen gjerer berre det vonde verre.
Den eine Hemnen dreg den andre etter seg.
Den som vil hemna all sin Harm, han gjerer seg usæl og arm.
Det kjem Hemndi paa Skjemdi. (ɔ: Der følger Hævn, el. Straf, efter skammelig Færd. Nhl. (Hemnd udtalt Hemd).

henda. Det kann endaa henda, som hendt heve fyrr.
Det hender mangt uventat. El. utenkt.
Det hender mangt i ein Hunds Alder. (Sdm.).
Det heve myket hendt, som ingen hugsar.

hengja. D'er vandt aa hengja nokot so høgt, at ingen Hake skal naa det.
So som ein hengjer paa Stongi, so tek ein ned-atter. (ɔ: Man skal ikke vente større Velvillie af andre, end man selv har viist dem). Berg.

Heppa. Di større Heppa, di verre aa sleppa.
Ein fær ikkje lata Heppa or Handi sleppa.

heppen. Den som er heppen, fær alltid Hollskap. (El. Hyllesta). Folk lika den, som heve Lukka med seg.
Ein er ikkje alltid heppen, um ein endaa er hæv nog. (ɔ: Den flinkeste kan ogsaa en Gang være uheldig).

Herbyrge. Det kann ingen hava Herbyrge med seg.
D'er tidsnog aa rosa Herbyrget, naar Rekningi kjem.

Herd. Det vil sterke Herdar til tunge Byrder.

Herding. Det som held i Herdingi, det held ei Stund til. (Det som taaler den største Prøve, taaler ogsaa en mindre).
Naar det gjeld i Herdingi, so slepper Kjerringi. (De Fine 234; med Formerne „Hæringaa" og „Kjæringaa").

herma. Ein skal ikkje herma etter den som haltar; ein kann snart sjølv faa ein saar Fot.
Den som hermer, gjerer det ikkje betre, en det er. (ɔ: Den som efteraber andres Manerer, gjør dem sædvanlig værre end de ere).

Herre. Ein lyt anten Herre vera elder Herre tena.
Det kann ikkje alle Herre vera; det lyt einkvar Sekken bera. Ogsaa: Alle vilja Herre vera; ingen vil Sekken bera.
D'er betre vera Herre i eit litet Hus en Træl i eit stort.
Ein god Herre fær viljuge Sveinar.
Streng Herre fær stokkutt Velde. (Berg.).
Ein saknar ein vond Herre, naar ein fær ein verre.
D'er alt godt, som min Herre gjerer. (Spotviis om En, som aldrig tilstaar, at han har forseet sig).
Det kann ingen tena tvo Herrar i Senn.
Det rømest ikkje tvo Herrar i ei Hit. (Vald.).
Mange Herrar er liten Hugnad.
Herrar og Farrar tala fritt. El. „hava frit Spraak". (Jæd.). Jf. det tydske: Herren und Narren haben frei reden. Hos P. Syv 1,135 Herrer og Narrer have frit Sprog.
Høge Herrar faa sjeldan høyra Sanning. — Høge Herrar faa alltid høyra Høling og sjeldan Sanning.
Store Herrar hava lange Hender. (El. Armar).
Store Herrar hava store Drengjer.
D'er leidt hava Herrar til Hestedrengjer. (Wilse). Jf. det svenske: Den som tar herrar til stalldrängiar, han får brutna hästar och söndriga sadlar. (Grubb 115).
D'er høgt Herre-bod, men høgre Guds Bod.
Den som er med i Herre-Lag, fær nokot av kvart Slag. (Jæd.). Ligesaa: Den som er med i Herre-Leik, fær nokot av kvar Steik.
Herremanns Born hava Herremanns Hug.
Herremanns Vilje kann snart venda seg.
D'er lang Herre-Reidsla. (ɔ: Herremands Færd kræver stor Forberedelse). Berg.

Det batnar sjeldan Herre-Skifte. (Berg.). Jf. P. Syv 2,215: Sjelden forbedrer sig Herreskifte.
Ordsprog med „Vaar Herre" henføres til Ordet „vaar".

Hest. Den som heve Hest, fær altid Sadel. El. Grima.
Den som ikkje heve Hest, fær bruka sine eigne Føter, El. — rida paa sine eigne Leggjer.
D'er betre mager Hest en tom Grima.
Det vil meir til Hest en segja „høy". (Mandal).
Ein kann vel faa ein halt Hest, um ein ikkje køyper honom. (Mandal).
Gamall Hest hittar Vegen best.
Ein laag Hest er lett aa stiga upp aa. (Hall.).
Ein liten Hest og rad er betre en ein stor og stad. Jæd. (De Fine 232).
Viljug Hest skal ein maatelege rida. (Leem). — Viljug Hest skal vera maatelege lesst.
Viljuge Hestar draga tunge Lass. (P. Dass 2,143).
Gode Hestar turva ingi Svipa.
Like Hestar draga jamgodt.
Skrinne Hestar era sjeldan kaate. (El. Magre H.).
Naar store Hestar falla, so falla dei hardt.
Store Hestar og mange Svin er Bondemanns Ruin. (Efter Wilse).
Hesten er som han er halden (og Mannen som han er klædd). Jæd. — Fær ikke Hesten Fodring nog, so dreg han korkje Vogn elder Plog. Tydsk: Gibt man dem Pferde nicht Futter genug, so zieht es weder Wagen noch Pflug).
Det syner paa Hesten, kvat Hage han gjeng i.
Ein skal ikkje døma Hesten etter Haarom.
Visste Hesten si Magt, so let han ingen rida seg.
Til Heste-Verk høyrer Heste-Vomb. El. Heste-Arbeid gjerer Heste-Aatnad. (Sdm.). Den som strævar som ein Hest, lyt eta som ein Hest.
Jf. Fole, Gamp, Dyk, Merr.

Himmel. Himmelen er allstad lika nær.
Himmelen er blaa, um ikkje den blinde ser det.
Den som berre ser paa Himmelen, han dett i Koll paa Jordi.

Hjarta. Hjarta og Munn skal fylgjast aat.

Det som Hjartat er fullt av, det fløder til Munnen. — Det som er i Hjartat mest, kjem i Munnen fyrst.
Det som kjem fraa Hjartat, det gjeng til Hjartat.
Hardt Hjarta gjerer kvass Tunga.
Godt Hjarta og tom Hand vil ikkje semjast.
Det er Hjartat som giv; Raadi berre ser paa. (Man giver efter Hjertelag, skjønt man ikke havde Udkomme dertil). Valders.

Hjelp. Han fær alltid Hjelp, som sjølv kann hjelpa.
Med gods Manns Hjelp kann ein myket gjera
Hjelp er alltid god, so nær som i Grautarfatet. (Ogsaa i Svensk og Dansk).
Det kann ingen hjelpa den, som ikkje hjelper seg sjølv.
Hjelp deg sjølv, so hjelper vaar Herre deg.
Mange kann hjelpa ein, men ein kann ikkje hjelpa mange.
Han hjelper tvo Gonger, som hjelper i Naudi.
Ein hjelper so lenge, at ein sjølv er hjelpelaus.
Ein kann ikkje hjelpa baade den som byggjer upp, og den som riv ned.

Hjul. Klenaste Hjulet gnistrar mest. (El. knakar).
Naar det store Hjulet snur seg, lyt det litle snu seg med.

Hogg. Mange Hogg fella store Tre.
Det vil mange Hogg til aa byggja eit Hus.
Det vil harde Hogg til harde Kubbar.

hogga. Det vil alle hogga, men ingen vil halda i Skaftet. (Tel.). — Det vil alle hava Øksi i Bjørnar-Skallen, men ingen vil halda i Skaftet. (Valders).
Det høgg ikkje alt so hardt, som det hotar. (El. trugar). — Det høgg ikkje alt, som held i Skaftet. (Tel.)
Den som høgg upp yver seg, fær Sponarne i Augo.
Kor ein høgg, so gjeng det nokre Sponar til Spilles.

Hol (o'). Et stort Hol treng ei stor Bot.
Eit litet Hol vil veksa; d'er fyrst best aa bøta det. — Den som ikkje bøter det litle Holet, fær bøta det store.
Det varer lenger Holet en Boti. (Hall.).

Hop (oo). Di større Hop, di høgre Rop.

Der det er ein Hop, maa det vera ein Kop. (Hvor der er en Hob, er der gjerne en Tosse iblandt). Gbr.
Det lyt vera i Hop, som i Hop er komet.
Det kjem ikkje i Hop, fyrr det er likt. (Berg.).
Hope-Eigni verd ofta til Harm.
Hope-Hiti verd alltid for liti. (ɔ: Fælles Forraad vil gjerne blive for knapt).

hoppa. Ein skal ikkje hoppa høgre, en Staven rekk. (I Berg. Stift: byksa høgre).
Den som gjeng hoppande ut, kann lett koma haltande heim.
Horn. Store Horn maa hava ein sterk Haus.
Naar Horni er av, er det seint aa stanga.

Hov, n. Hov er alltid hollaste. (Maatelege er best).
Hovet er vandt aa hitta. (= Rette Maaten er vand aa raaka). Isl.: Hōf er vandhitt.

Hovmann. Ill Hovmann verd sjeldan god Fut. De Fine 228, med Forklaring „En arrig Tjener bliver sjelden god Herre".
Hovud (o'). Den som heve Hovud, fær alltid Hatt.
D'er mangt eit godt Hovud under gamall Hatt.
Det kann standa godt Hovud paa ein veik Rygg.
So mange Hovud, so mange Huglag. (El. med et nyt Ord: — so mange Sinn).
D'er bandt aa faa alle Hovud under ein Hatt.
Store Hovud turva store Hattar.
Naar Hovudet er burte, er Bulen til inkjes.
Naar Hovudet verkjer, so verkja Limerne med.
D'er betre aa ganga til Hovudet en til Halen. (Figurlig: Bedre at henvende sig til Høvdingen end til hans Tjenere).
Det ein ikkje heve i Hovudet, fær ein hava i Fotom. (S. Haus).
D'er illt aa slaa Hovudet mot Steinen. (Om at forsøge det umulige, el. styrte sig i Fordærvelse).
Naar Hovudet er heilt, er Skurva gløymd. (Mandal).
Hovudlaus Her kann illa strida. (Efter det gamle: Illa berst höfudlauss herr).

Hud. Den som misser Hudi, kann giva Halen atpaa.
Ein skal ikkje selja Hudi av Bjørnen, fyrr hau er fangad. (El. skoten).
Er det knapt aa liva paa ei Hud, so verd det verre paa ein Fetling. (Om Udstykning af Jord). Ndm.

Hug (u'). Det veit Hug, som ikkje veit Ham. (o: Intet Dyr saa dumt, at det ei har en Villie). Sdm.
Der som er ingen Hug, er helder ingen Dug.
D'er Hugen, som viser Dugen. (o: Den naturlige Tilbøielighed viser hvad En duer til).
Hugen dreg halve Lasset. (Berg.).
Naar Hugen er god, er Foten lett.
D'er vandt aa faa den Hugen inn, som ute vil vera.
D'er hollaste Hugen, som kjem av seg sjølv.
D'er tungt aa leggja Hug til den, som legg ingen imot.
Hugen er sterk, og Handi er veik.
Hugen varer lenger en Dugen. Ogsaa: Hugen gjeng ikkje burt med Dugen. (Tel.).
Hugen fer heile Verdi umkring. Hugen leikar so vida. (Landst. 642).

Hugnad. Der kann vera stor Hugnad i eit litet Hus.
Hugnad heime er daglegt Gjestebod.
D'er ein Hugnad i Harmen aa hava mange med seg.

hugsa. Det kann ingen hugsa alt, som hender.
Det ein ikkje hugsar, kan ein ikkje herma.

Hund. Den som heve Hund, han slepp aa gøya sjølv.
D'er betre hava ein Hund til Vin en til Uvin.
D'er godt aa hava ein Hund aa skulda paa. (Vald.)
Hund gjerer Hunds Gjerning.
Han fær sjølv vera Hund, som med Hund skal bitast.
Hund vil hava Hunde-Tugt. (Trondhj.).
Ein god Hund skal hava eit godt Bein.
Gamall Hund er ikkje god aa narra. (Vald).
D'er ill Hund, som ikkje gøyr, fyrr han bit.
D'er kleen Hund, som er rædd ein Hare.
Terren Hund fær rivet Skinn. (Berg). — Ill Hund kjem haltande heim.
Liten Hund kann og bita.
Hunden maa vel murra; berre han ikkje bit.
Naar den eine Hunden gøyr, so gøya hine med.
Ein skal ikkje sjaa Hunden paa Haari.
Hunden veit, kvat Skinn han skal riva.

Hunden veit, kvat Husbonde vil. — So som Hunden er, so er Husbonden. (Berg.).
Huuden bit ikkje rette Maagen. (Trondhj.).
Hunden gnell ikkje fyre eit Beinkast.
Hunden fær sjeldan Steik, utan han stel henne.
Naar Hunden fær for myket godt, so skjemmest han.
Det stend ikkje til Hunden, naar Horset skal døya. De Fine 231. Ogsaa hos P. Syv 1,324).
Den Hunden, som ein nøyder til Skogs, den veider ein litet med. (Berg).
D'er ikkje godt læra gamle Hundar gøya. (Vald.)
Tvo Hundar um eit Bein vil sjeldan semjast.
Naar tvo Hundar bitast um Beinet, kjem den tridje og tek det. El. kjem ein Kvelp og tek det.
Naar d'er mange Hundar um Haren, so er det hans Daude. El. Mange Hundar er Haren-sin Daude. Hos Wilse: „Mange Hunde er Harens Død".
Di fleire Hundarne er, di større er Sollen. (Berg.).
Det gjeng stundom aat Hundom, som ikkje var etlat. (Det hænder, at Hundene faa noget, som ikke var dem tiltænkt).

Hunger. Hunger og Naud lærer Folk søkja Braud.
Hungren er beste Kokken.
Hungren krev ikkje Herre-Retter. (Han er nøgd med Husmannskost).

Hus. Han er heppen, som heve Hus yver Hovud.
D'er betre sitja i eit Hus en paa ville Heidi.
Litet Hus er lett aa fylla.
Di høgre Hus, di hardare Storm. — Høgste Huset kjenner hardaste Stormen.
Høgt Hus er jamnan tomt under Taket.
Vænt Hus med ingen Mat i — er liten Bate i.
Tomt Hus tarv inkje Laas.
Fulle Hus gjera ei god Matmoder.
Opne Hus faa ymise Gjester.
Eit stort Hus er seint aa sopa. — Med stort Hus fylgjer myket Dus. (Valders).
Gamle Hus era gode aa atterkjenna.
Kor ein snur Huset, stend Vinden i Dyrri. (Nordl.).
·t syner paa Husom, kvat Husbonden er.

Husbonde. Som Husbonden fer, so fylgja Sveinarne.
Ein god Husbonde gjerer meir med Augom en med Armom.
Naar Husbonden gjeng or Høgsætet, set Katten seg upp i.

Husmann. Husmanns Barn er snart kristnat. (Hard.).
Husmanns Hage kann og bera Blomar.
Husmanns Høna kann og verpa Egg.

Hylla. Ei liti Hylla er lett aa fylla.
Det som ligg paa rette Hylla, er alltid godt aa finna.

hylla, v. Det sume vil hylla, vil sume hata.
Myki Hylling vil lett vekkja Hat. — Fær ein Hylling paa den eine Sida, so fær ein Hat paa den andre.

Hysa. (Fisk). Hyse fer aldri so vida, ho ei heve same Flekken paa Sida. (Hard.). Jf. De Fine 241.
Hæl. D'er langt i fraa Hæl og til Hovud. (Trondh.)
D'er betre Hælen verkjer, en Hugen. (ↄ: Bedre at gaae, til Foden smerter, end at angre paa, at man ikke gik langt nok. Valders.

hæv. Dei er ikkje alle so hæve, som dei er heppne.
(ↄ: Ikke alle saa flinke som heldige).

høg. Der er høg yver høg. (= D'er ein som er høgre en den høge). Hos Wilse: „Der er Høg over Høg", altsaa „høg" opfattet som „Høk" (= Hauk), som vel ogsaa kan være rigtigt, men dog snarere er en Misforstaaelse. S. Mau 1,470.
D'er ingen so høg, han ei maa tøygja seg.
Kor høg ein er, so lyt ein tøygja seg; kor stutt ein er, so lyt ein bøygja seg. (Ndm.). Jf. lang.
Den høge fær luta, der den laage stend bein.
Høgt maa vika, naar høgre kjem.
Den som set seg høgt, kann lett koma lægre.
Den som stend høgt, er vida sedd. (= Di høgre me standa, dei fleire er dei, som sjaa oss).
Di høgre ein stend, di vidare ein ser.
Di høgre ein kjem, di smærre synest alt som laagt er. — Den som stend høgt, han ser for litet av det laage.
Di høgre ein er, di lægre fær ein luta.
Lat den standa høgst, som best er hendt.

Det kann ikkje alle sitja høgst; det lyt einkvar sitja nedst og.

Høgferd. Det høver ikkje Høgferd til Armod.
Høgferd kostar meir en ho er verd. (Jf. Velferd).

Høgtid. Det kann ikkje vera all Tid Høgtid.
Høgtidi varer ikkje Vika ut. (Jæd.).

høla. D'er illt aa høla den, som ein hatar.
Høling er vel høyrande, men litet gøymande. (Smiger lader sig vel høre, men er libet værd at agte).

Høna. Naar Høna heve skrapat, so ser ho paa Kloi. (Hos Wilse: Naar Hønen har sparket, o. s. v. med Forklaring: Den fattige maa strax gribe til det han har fortjent).
Den som heve Høna, skal og hava Eggi.
Kloke Høns kunna og verpa ute. (Jæd.).

høya. D'er best aa høya, medan Soli skin. (Eng. Make hay while the sun shines). — Anderledes i Hall.: „Dæ æ best aa høkle, mæ Sol'e skin", ɔ: Bedst at gaae (el. tøsle affted), medens Sol er oppe.

høyra. Han skal høyra grant, som vil segja sant.
Ein skal baade høyra rett og føra rett. (Berg.).
Jf P. Syv: Vrang Hørelse gjør vrang Fremførelse.
Høyra og ikkje hugsa er faafengt.
D'er mangt ein skal høyra og ikkje herma.
Ein skal myket høyra, fyrr Øyro detta av. Ogsaa: Ein maa myket høyra, fyrr ein misser Øyra. (Mandal).
Di meir ein høyrer, di meir ein gløymer.
Høyring er god, men Sjaaing er endaa betre.

I.

Idn. Idn føder Mannen sin. (ɔ: Flittigt Arbeide nærer sin Mand). Udtalt som Riim „Jin føde Mannen siin". Sdm.

ill. Han er ill, som inkje godt vil sjaa.
D'er leidt vera ill, naar ingen er rædd. (Berg).
Ill veit, kvar utru bur. El. Iller veit kvar utruer bur. (De Fine 236).

Det som ikkje er nokot illt i, er helder ikkje nokot ljott i. (ɔ: Det som ikke er ondt, er heller ikke noget stygt; hvad der ikke skader, er ingen Skam). Hall. Søgnir 84).
Han er illt ræd, som illt gjerer.
Den som illt gjerer, heve illt aa venta.

illa. Det fer illa, som illa er umskøytt.
Ein fer sjeldan so illa, at ein ei kunde fara verre.
Den som illa skal fara, skal sjølv hjelpa til.
Illa gjort er snaraste spurt.
Illa gjort er vondt, og ikkje angrat er verre.
Illa bundet heng illa i Hop.
Det som er illa upplagt, kjem illa til Ende.

ingen. Der ingen er, kann ingen svara.
Der ingen er inne, kjem ingen ut.
Der ingen set seg ned, stend ingen uppatter. (Vald.).
Ingen kann inkje, og ingen kann alt. — D'er ingen Mann, som allting kann.

inkje. Av inkje kjem inkje. (El. ingen Ting).
Med inkje kjem ein ingen Veg.
Fyre inkje fær ein inkje; (fyre nokot fær ein nokot).
D'er ikkje fyre inkje, at gamle Hunden gøyr.
D'er ikkje fyre inkje, at Bytta lek. (Der er Hol i).
D'er betre aa faa inkje en faa nokot illt.
Der inkje er, ein inkje fær. El. — kann ein inkje taka. — Der inkje er, heve Keiseren tapt sin Rett. (Tydsk).
Inkje er godt i Augat, men ikkje godt i Munnen. (Augat vil aldri heve nokot i seg; det er ikkje so med Munnen).
Inkje er verre en brend Ost. (Vald.).
Inkjevetta er vel litet. (Vald.).

inn. Der eg ikkje slepp inn, der slepp eg ganga ut.
Der ein ikkje kjem inn, der verd ein ikkje utkastad.
Han slepp vel inn, som heve nokot godt aa bera,

Is. Den som bur paa Is, kann snart faa flytja.
Ein skal ikkje rosa Isen, fyrr ein er yver komen.
Det lyt einkvar brjota Isen. (ɔ: Der maa først være nogen, som rydder Veien).
Isvegen er alltid drjug. (ɔ: længere end den synes).

J. (Jod).

jaga. Den som andre vil jaga, fær sjølv renna etter.

jamn. Det jamnaste er det greidaste.

Jamt og smaatt gjeng Verket best. — Jamt og smaatt er likaste i Lengdi.

Jamne. Jamnen gjerer meste Munen. (ↄ: Det er den stadige Flid, som gjør den største Fremgang).

Jamnen dreg seg. Ogsaa: Det er Jamnen som dreg. (Arbeide maa vel gaa smaat, naar det kun gaar stadigt. Eller: Indkomsten maa vel være liden, naar den kommer jævnt).

Jamnen er eit godt Gras. (Ordspil, da „Jamne" ogsaa er Navn paa en Plante).

Jarn. D'er leidt hava mange Jarn i Elden.

Den som heve mange Jarn i Elden, han fær ikkje alle jamheite. (Jf. Eng. He that hath many irons in the fire some of them will cool). Oftere: Den som heve mange Jarn i Elden, han brenner sume av deim. (Ligesaa i Svensk og Dansk).

D'er kleent Jarn, som ikkje toler eit Hamarslag.

Ein fær smida Jarnet, medan det er heitt. (S. Hamar).

Jol. Det rekk ikkje Jol til Paaske.

Ein skal so halda Jol, at ein heve nokot til Paaske.

Det er ikkje Jol-aftan meir en ein Gong i Aaret.

Jole-Sumar gjerer Paaske-Vetter.

Jord. D'er laak Jord, som ikkje er eit Lunnende med.

Der Jordi er best, er Ugraset mest.

Den Jordi gjøder best, som heng i Husbonds Sko. (ↄ: Jordbrug gaar bedst naar Husbond selv er med). Wilse.

Sume faa ikkje Jord nog, fyrr dei faa Munnen full. (Trondh.). El. — fyrr dei koma i Jordi.

Ein lyt ganga paa Jordi, um ho so var gloande.

Den som heve Jord, fær snart ein Make. — Jord-torva gifter mange. — Jordtuva gifter Skurvehuva. (Trondh.). Jf. Torva.

Jøtul. Naar Jøtulen ser Vaarsoli, so græt han.
Naar Jøklarne hanga i Uffen, er Eld i Omnen god.

K.

Kaka. D'er betre turr Kaka en inkje smaka.
Den Kaka ein sjølv bakar, er den som best smakar.
Kaka kjem vel der, som ho Mo'er vil. (Wilse).
Hos P. Syv: Kage kommer hvor Kone vil.

kald. D'er betre kaldt en kokande.
For kaldt er vondt og for heitt er verre.

Kall, n. Di høgre Kall, di høgre Fall.
Det fær kvar vera i det Kallet, han er kallad til.

Kalv. Det lyt fyrst vera Kalv, fyrr det verd Ku.
D'er betre en liten Kalv en ein tom Baas.
Kalven gnagar, der han er komen.
Kaate Kalvar verda spake Kyr.
Svange Kalvar gløyma aa springa. El. — dansa.

Kanna. Ei stor Kanna tarv stort Lok.
Toma Kannor og Kjerringbannor er illt aa verda ute fyre. (Vald.).

kappast. Det vil myket til aa kappast med dei beste.
Ein skal so kappsigla, at ein ikkje kollsigler.
Kappspringa med Kalvom og kjekla med Kjerringom er mest faafengt. (Trondh.).

Kar (Karl). Det er Kar, som gjerer Kars Verk.
Naar ein gjerer Kar i Vegen, kjem det Kar atter. ɔ: Naar man sender en dygtig Karl, faar man god Besked tilbage). Valders. (Segner IV, 105).
Ein kann vel vera Kar, um ein ikkje segjer det sjølv.
D'er lett vera Kar, naar det inkje kostar.
D'er lett vera Kar, der ingen er aa kappast med.

kast. Den kaste kann lenge med Ulukka basska. (ɔ: Den Dygtige kan kjæmpe længe mod Ulykken). Nordl.

kasta. Ein skal ikkje kasta paa det ein ikkje ser.
Naar ein kastar i Hunde-Hopen, so gnell den som det raakar. El. so gnell han, den som saart fær. (Om en Beskyldning, som nogen føler sig truffen af, skjønt ingen er nævnt).
Ein skal ikkje kasta det litle burt, fyrr ein heve det store.
Ein skal ikkje kasta ein god Bite, um der er eit Vos paa.

Katt. D'er betre aa sjaa ein Katt en inkje Liv.
D'er betre føda ein Katt en manga Myser. (Hall.).
Ein sovande Katt fangar ingi Mus.
Var ikkje Katten, so aato Myserna Maten upp.
Naar Katten er burte, spela Myserna paa Bordet.
Der Katten fær in Kloi, vil han inn med Tonni.
Katten murrar ikkje, fyrr han fær nokot i Klørna. (Trondh.). El. fyr han fær Musi. (Ryf. Leem's Optegn.
Naar Katten leikar med Musi, so er det hennar Daude.
Kunde Katten fljuga, so vardt mange Fuglar feige. (Hos P. Syv: Havde Katten Vinger, da maatte alle Spurve døe).
Katten vil gjerna eta Fisken, men ikkje væta Foten. (Ogsaa i Engelsk og Tydsk).
D'er ikkje forbodet, at Katten ser paa Kongen. (Eng. A cat may look at a king).
Katten er mjuk, men Klørna er kvasse.
Di meir ein stryker Katten, di høgre reiser han Rova. El. Di meir ein kausar Katten, di høgre set han Rumpa. (Jæd.). Figurlig om Lyst til at høre Smiger.
Naar Katten fær for myken Klapp, so klorar han.
Katten veit, kvat han skal verja seg med.
Katten veit, kven han kjæler med.
Katten sleikjer Bytta fyre Mjølki si Skuld.
Naar Katten fær sin Mette, so stel han ikkje.
Katten er god aa skulda paa. (Dei skulda paa Katten fyre det, dei sjølve hava gjort).
Gamle Kattar kunna og supa sot Mjølk.
Unge Kattar er alltid kaate. (Dei gamle er for late til aa leika).

Kaup. Godt Kaup gjerer godt Tillaup.
Det verd inkje Kaup, fyrr Seljaren kjem.
D'er kleent Kaup, som tvo Mann tapa paa. El. som baade Køypar og Seljar taper paa.

Braadt Kaup er ofta Ukaup. Sl. Angerkaup.
Fyre lett Kaup fær ein lett Kost.
Lett Kaup er ein Lummetjuv.

Kaupmann. Det rosar kvar Kaupmann sina Varor. Ogsaa: D'er kleen Kaupmann, som lastar sine eigna Varor. (Nordl.).
D'er kleen Kaupmannskap, som ingen vinn nokot paa.
I Kaupmannskap gjeld ingen Broderskap.

Kile. Det vil harde Kilar til harde Kubbar.

kirna (kinna). Ein lyt kirna, tildess ein fær Smør.
Den som vil kirna kvar Dag, lyt hava mange Kyr.

Kista. Det verd eitt til Kista, naar ein fyrst have Nista. (Har man skaffet Mad, saa finder man vel noget at forvare den i).
Ei tom Kista tarv inkje Laas.
Han kjem ikkje atter, som i Kista er komen. (ↄ: den Døde kommer ikke tilbage).

Kjeft. Til stor Kjeft høyrer sterk Rygg. (S. Munn).
Det er paa Kjeften ein kjenner Hunden (og paa Maalet ein kjenner Mannen).
Ein kann ikkje hengja Kjeften paa Veggen. (ↄ: Man kan ikke afholde sig fra Mad).

Kjempa. D'er ingi Kjempa sterk nog mot Dauden.
Største Kjempa kann falla sigerlaus.

kjenna. Det kjenner kvar sitt eiget best.
Det kjenner kvar sin Saknad. — Det kjennner kvar sin Sko klemba. (Jæd.).
Det kjenner kvar sitt Handverk best.
Kjenna seg sjølv er ein stor Kunst.
Den som kjenner seg best, han mæter seg minst.
Den som ikkje kjenner seg sjølv, skal trætta med ein Granne. (Daa fær han høyra sine Lyte).
Kjende Folk turva ingen Tolk.
Kjent Folk er ingen Faare med.
Den som er kjend fyre illt, er ingenstad velkomen.

Den som er fyre eitt kjend, han er til tie tenkt. ɔ: Den som engang er funden skyldig, vil oftere blive mistænkt). Berg. Jf. Svensk: En gång illa sedder blir sedan med tio tedder.

Kjendskap gjerer Vinskap.

Kjendskap er ofta betre en Skyldskap.

Kjepp. Ein krokutt Kjepp er betre en ingen.

Den som heve Kjepp, han slepp aa slaa med Neven.

Kjerald. Det fær kvart Kjerald standa paa sin Botn.

Fulle Kjerald giva ingen Klang.

Skitne Kjerald skjemma baade Drykk og Mat.

Det syner paa Kjeroldom, kvat Kallen er.

Kjerne. Den som vil hava Kjernen, fær fyrst bita Skalet.

Naar Kjernen er or, er Skalet litet vyrdt.

Kjerra. Toma Kjerror skramla mest.

Kjerra maa vel ganga, um ho riktar. (Mandal).

Kjerring. Ei lili Kjerring gjerer myket, medan ei stor snur seg. Hall. (Søgnir 84). Jf. Tydsk: Eine kleine Frau hat das Haus gefegt, ehe die große den Besen bewegt. (Wander 1, 1117). Eng. While the tall maid is stooping, the little one hath swept the house. (Bohn 565)

Ei Kjerring kann ausa ut med ei Skeid, so fort som Mannen fører inn med eit Skip. (Mandal).

Ei leid Kjerring kann ikkje trivast, utan ho fær kivast.

Med ill Kjerring og gomol Kvern er det alltid nokot som tryt. El. som vantar. (DeFine 228).

Ei vond Kjerring er ingi Von med. (P. Syv: Aldrig er godt Haab om ond Kone).

Mannen visste ikkje, at Kjerringi var gali, fyrr ho song, medan ho aat.

Lat det vera Kjerring elder Kall: den klokaste styrer best.

Kjerringe-Raad skal ingen forsmaa.

Kjetel. Kjetelen finn aat Gryta, og so er dei svarte baade. El. Kj. lær aat Gryta og er sjølv svart.

Kjetelen kolar ikkje Gryta ut. (Den ene skidne behøver ikke at skye den anden).

Kjole. Ein graa Kjole er so god som ein blaa.

D'er ikkje Kjolen, som gjerer Herremannen.

kjær. Kjært maa vika, naar kjærare kjem.
Han maa kjært lata, som kjært vil hava. (Skal ein faa nokot godt, so lyt ein giva nokot godt).
Det som er kjært, er alltid vænt. — Kjærlegt Auga ser inkje Lyte. Ogsaa: Kjærlegt Auga ser inkje aasaatt. (Jæd.).

Kjærleike. Det verd ingen Kjærleike utan Kjendskap. (I Stedet for „Kjærleike" bruges oftest en ny Form: Kjærlegheit.)
Gamall Kjærleike kveikjer seg uppatter. Ogsaa: Gamall Kjærleike rustar ikkje. (Tydsk).
Kjærleiken løyner mange Lyte. (El. ser inkje Lyte).
Kjærleiken kjenner ingi Møda.
Kjærleiken er lika varm i Fillor som i fagre Klæde. — Kjærleiken kann bu i eit Kot som i eit Slot. (Eng. Love lives in cottages as vell as in courts).
Kjærleiken varer, um ikkje Vænleiken varer.
Kjærleiken ser ikkje alltid etter Vænleiken. (Jf. det tydske: Die Liebe ist wie der Thau, sie fällt auf Rosen und Kuh-fladen; ɔ: Kjærleiken er som Doggi: fell baade paa ei Rosa og ei Ruga).

Kjøt. Den som køyper Kjøt, fær taka Beini med.
D'er Kjøtet, som gjerer Folen fager. (Jf. Klæde).
Den Hunden, som aat Kjøtet, kann eta Beini med.

klaga. D'er ikkje aa klaga yver heilt Skinn. El. klaga yver heilt Hovud. (Wilse).
Ein skal ikkje klaga ufengen Skade. (Mandal).
D'er faafengt aa klaga fyre Hunden og segja: Bikkja beit meg. (Berg.).
Det klagar kvar si Kvida. — D'er alle Dagar einkvar som klagar.
Der ingen klagar, er ingi Sak.

Klave. Ein fær vel Klave, naar ein fyrst heve Ku. (I Stjemt siges ogsaa: Heve eg Klave, so fær eg vel Ku).

klaa. D'er ikkje verdt aa klaa, der det ikkje klæjar.
D'er seint aa klaa, naar Neglerne er burte.

klaar. Klaart og kaldt er tryggaste Vedret.
Klaart i Nord gjerer varm Sol; klaart i Sud gjerer vaat Fud; klaart i Vest er alltid best. (Fra Tel.).

Ein verd ikkje rett klaar, fyrr ein er heim komen. (ↄ: Først naar man er hjemkommen, føler man tilfulde, hvor udmattet man er bleven paa Veien). Trondh.

klen (kleen). Dei er ikkje alle so klene, som dei klaga.
Det klenaste verd det dyraste.

Kling. Dei faa ikkje alle Kling, som Vis bera. (ↄ: De som føre Sladder blive ikke allesteds vel modtagne). Ryf. (De Fine 227).

klinga. Den som heve det som kling, fær alltid det som spring. (ↄ: Den som har Penge, kan altid faa Kreature).

klippa. Ein klipper ikkje meir af Sauden, en som han heve paa seg. El. Ein klipper ikkje lenger en til Skinnet.
Kor ein klipper, gjeng en Klut til Spilles. (Nemlig ved Klipning af Tøi til Klæder).

kliva. Den som ikkje kliv upp, han dett ikkje ned.
Den som kliv for høgt, han dett for hardt.
Den som vil kliva paa kvar ein Klett, han skal ikkje undrast um han dett.
Det vil alle kliva der, som laagaste er. (S. Gard).

Klo. Klo og Tonn vil hjelpast aat.
Han kjenner Kloi, som sjølv er klorad.
D'er med Kloi Katten fangar Myser.

klok. Den som er klok, lærer mangt utan Bok
Han er klok, som lærer av annan Manns Skade.
D'er ingen so klok, han ei kann mistaka seg.
Klokskap er ingen Trollskap.
For myken Klokskap er Daarskap.
Tidleg Klokskap er litet sætande. — Kloke Born liva ikkje lenge. (Svensk og Dansk).

Klokka. Ei stor Klokka tarv ein stor Kolv.
D'er litet um ei Klokka, naar Kolven er or.
Klokka gjeng lika godt, um ingen ser paa henne.
Klokka er fyre Skræddarar og Skomakarar.
Smaa Klokkor kunna ogso klinga.
Brostne Klokkor klinga illa.

Klunger. D'er illt vera Klunger og riva Ull af Sauden. (ↄ: Det er slemt at være saaledes stillet, at man giør de uskyldige den største Fortræd). Tel.

Klut. Det vil meir en Klut til Klæde, og meir en Bite til Mat. (Hard.).

Den som ikkje gøymer ein Klut, han fær ikkje Silkeduk. — Gøym ein Klut i sjau Aar; treng du honom endaa ikkje, so kasta honom veg.

Klutar af same Klæde høva best til Bot. (Eng. The best patch is of the same cloth).

klæda. D'er betre klæda seg vel en frjosa i Hel.

Klæd deg som dei fleste, og liv som dei beste.

Illa klædd er alltid betre en naken.

Klæde. Utan Klæde kann Kroppen ingenstad koma.

Klæde skapar Folk (og Kjøt skapar Hest).

Væne Klæde skyla mange Lyte. — Ein kann hengja Klæde paa ein Gardstaur og.

Di vænere Klæde, di verre Flekkjer.

Ein lyt ganga i dei Klædom, som ein heve paa seg.

D'er ingi Skam i Klæde, som ikkje ein sjølv heve klipt. (El. saumat). Jf. Skam.

Det syner paa Klædom, kvat Kjerringi er. (Det syner, um ho kann sauma).

Det er ikkje i Klædi skoret, som er i Kjøtet boret. (Jæd.) Ogsaa: Det verd ikkje i Klædi skoret, som ikkje er i Kjøtet boret. (Vald.). Der er Forskjel paa en tilvant Skik og et medfødt Anlæg).

kløyva. Det kann ingen kløyva seg. (= Ein kann ikkje vera paa tvo Stader i Senn).

Kniv. Ein finn vel ein Kniv, naar ein fyrst heve Kjøt.

Bit ikkje Kniven paa annat, so bit han paa Fingrarne.

Laake Knivar verda litet slitne.

Nye Knivar er alltid blanke; gamle Kjerringar alltid kranke. (Berg.).

Knut. D'er kvar sin Knut kunnig. (ↄ: Enhver kjender sine egne Planer bedst). Mandal.

Han maa vel kjenna Knuten, som sjølv heve knytt.

Kokk. D'er gild Kokk, som kokar alle til Lags.
Di fleire Kokkar, di verre Sod. Hos Wille: „Jo flere Kokke, jo værre Søe". Nogle sige „Søl".

Kol (o'). Heite Kol er lette aa kveikja.
Kol og Krit gjerer Maalaren rik. (Ogsaa hos P. Syv 1,244).
Den som rører i Kol og Krit, han verd baade svart og kvit.
D'er leidt naar Kolet finn aat Branden.

koma. Det kann myket koma, fyrr Enden kjem.
D'er vida komande, som ikkje er lenge verande.
Det som ikkje kjem i Dag, kann koma ein annan Dag.
Der ein ikkje kjem, verd ein ikkje kjend.
Kvar ein kjem, er eitt i Vegen. — Kvar ein kjem, snur Durstokken paa tvert.
Det kjem eingong upp illa spunnet Garn. (Nhl.).
Det kjem eingong atter, som illa er avgjort.
Det kann koma den Dag, daa Kui treng Rova si.

Kona (o'). Ei Kona utan Taus fær tena seg sjølv.
Ei Kona og ein Katt høyrer Huset til. Efter et hollandsk Ordsprog kunde det hedde: Mann og Hund fær vanka vida; Katt og Kona fær heime bida.
Ei god Kona er beste Husbunaden. (Hos P. Syv 1,208: En god Hustru er beste Boskab i Huset).
Den beste Kona er minst umtalad.
Koneløysa vil ikkje lenge løyna seg. El. Det syner snart Koneløysa. (o: Det viser sig snart i Huset, at Husmoderen er borte).

Kong (Konung). Ein Kong tarv mange Tenarar.
Han lyt sitja paa det same Kongen som me. (Segner fraa Bygdom IV, 111).
Kongar hava mange Øyro. G. N. Mörg eru konungs eyru.
Naar Kongarne strida, faa Bønderne svida.

Korn. Det vil mange Korn til aa fylla ei Tunna.
Eit Korn i Senn vil eingong fylla ein Sekk.
D'er aldri so godt Korn, der ei er Skjele i. (Nhl.)
Ein skal ikkje kasta Kornet burt, um der er Agner i.
Ein skal ikkje rosa Kornet, fyrr det er komet i Løda. El. Skrepp ikkje av Kornet, daa det stend i Blad, men

helder daa det er lagt i Lad. Fra Valders: „Du ska'kje rosa Kødn'e mæ' dæ staar i Bløo, men neer du faar dæ i Løo;" altsaa med Riim „Bløo" for Blødom og „Løo" for Lødo. (Bangs Optegnelser).

Kost. Boden Kost er nøytt. (ɔ: Det som er tilbudt ansees som modtaget). Hall. — Saaledes ogsaa: Nøytt og bodet er det same. Tel.

Kost og Klæde er kvar Manns Tarv.

kosta. Det som litet kostar, er litet vyrdt.

Det som kostar mest, det held ein best.

Det kostar aa vera Kar. (S. Folk).

Det kostar aa sitja fyre Gjest og gangande Mann.

Krage. Det høver ikkje stor Krage til svolten Mage.

Alle sjaa Kragen: ingen ser Magen. (Man ser at En er velklædt, men ikke at han er sulten).

Krake (?). Krake fær vel sin Make. Hos Wille: „Krage faar vel sin Mage; er der ikke en Haandfuld, saa er der en Land-fuld. Dermed trøstes ulykkelige Friere". Ogsaa hos P. Syv 1,287 hedder det „Krage finder vel Mage"; men dette „Krage" er vel det samme som „Kraaka", og isaafald hører det ikke hjemme her.

Kraaka. Naar ein ser ei Kraaka, so ser ein daa ein Fugl. El. so ser ein daa Liv.

Kraaka ser aldri so vida, ho ei heve same Vengjerne ved Sida. (De Fine 241).

Naar Kraaka flyg aaleine, so tykkjest ho fljuga fort. (Trondh.). El. — so flyg ho foraste. (Berg.).

Kraaka er gildaste Fuglen, der ikkje fleire finnast.

Fljugande Kraaka finn eitkvart til Føda; den sitjande fær svelta. (S. gro).

Kraaka tykkjer best um sine eigne Ungar.

Kraaka giv Ungom sinom det ho ikkje vil hava sjølv. (Sdm. med Formen „Ungaa finaa". Dativ).

Kraaka veit, kvat Su ho skal sitja paa. (S. Skjor).

Naar Kraaka erter Ørni, skal ho agta Hetta si.

krellen. Han skal ikkje vera krellen, som bit Hovudet av Padda. (De Fine 232). Hos P. Syv 1,473: Vil du æde Padden, da skal du ikke være væmmild.

krjupa. Ein fær krjupa, tildess ein lærer ganga.

Ein kryp ikkje der, som ein kann ganga bein.
Det kryp ut myket i fagert Solskin.

Krok. Det krøkjer seg til Krok, som Krok skal vera. (Vald.). El. Det lagar seg til Krok o. s. v. (F. Eg. om Træer).
D'er ingen Krok aat Erter-Akren. (ↄ: Man gaar gjerne did, hvor noget godt er at finde). Smaal. (Wilse).
Mange Krokar gjera lange Vegar. (S. Nor).

Kropp. Kroppen tenar, og Kroppen tærer. (ↄ: den kan fortjene meget, men den fortærer ogsaa meget).
Ber eg Kroppen, so ber eg Krykkjorna med. (Egentlig om at bære en vanfør Person).

Kross. Krossen um Krakken er maata Barnlyd. (ↄ: Fire Børn omkring Stolen er en passelig Familie). Vald. (Segner IV, 110).

Krubba. Høg Krubba og liten Hest vil ikkje høva. — Krubba skal ikkje vera høgre en Hesten.
Naar Krubba er tom, so bitast Hestarne.

Krukka. Naar den eine Krukka støyter den andre, so brotna dei baada.
Krukka gjeng so lenge til Kjelda, at ho kjem eingong havlaus heim. (Noget fremmedt. S. Bytta).

krøkja. Ein skal ikkje krøkja seg meir en so, at ein kann retta seg uppatter.
Det skal tidlege krøkjast, som god Krok skal verda. (Jæd).

Ku (Kyr). Den som heve Ku, han fær vel Klave.
Det verd ingen Ku av ein uppeten Kalv.
Ei stor Ku treng ein stor Baas.
Kollutt Ku fekk ikkje Horn (at ho ikkje skulde stanga). Tel. — Vaar Herre gav ikkje kollute Kyr Horn. (Berg). — D'er godt, at stangvise Kyr er kollutte. (Nordl.).
Skulde kollutt Ku hava Horn, so var det Vaade aa vera Kalv. Trondh. (Selbu).
Den kollutte Kui skulde aldri stanga den hornutte.
D'er ill Ku, som stangar Kalven sin.
Som Kui gjeng fyre, kjem Kalven etter.
Gamle-Kui heve og voret Kalv.

Kui vil ikkje hugsa, at ho heve voret Kalv. Oftere: Kui kjem ikkje i Hug, at ho var Kalv.
Den som eig Kui, kann og taka i Rova. Sl. — halda i Rova. (Trondh.). Tydsk: Dem die Kuh ist, der nimmt sie beim Schwanz.
Kui gjeng aldri so langt, at Rova ei fylgjer med. (Wilse).
Naar Kui heve mist Rova, so ser ho kvat Rova dugde til. Jf. Det kann koma den Dagen, daa Kui treng Rova si.
Naar den eine Kui skinar, so skina hine med.
Kui ser vel, kvar beste Graset veks.
Sidste Kui fær skitnaste Graset. (Nordl.).
Kui mjølkar fraa Mulen. (ɔ: i Forhold til det Foder, som den faar). Østl. — Tydsk: Die Kuh milcht durchs Maul.
Det hjelper litet, at Kui mjølkar, naar ho spenner Mjølkebytta i Koll.
Kui vil ikkje høyra, at Høyet minkar.
Kui kann døya, medan Graset gror.
Svoltne Kyr maa mykel rauta.

Kufta. Ei Kufta og ein Kjole er mest lika gode.
Ei graa Kufta kann hava mykel under seg. Eller: Det bur mykel under ei graa Kufta. (Trondh.).

Kula. D'er ikkje kvar Kula, som kann drepa ein Bjørn.
D'er ikkje alle Kulor, som raaka.

kunna (kann). Ein lyt ymist kunna, som ein ikkje heve lært. (Ein fær læra seg nokot sjølv).
Inkje kunna er laakt, og inkje vilja er verre.
Han kann inkje, som inkje vil.
D'er mangt ein kann og ikkje skal.
Ein kann det ein vil, naar ein berre vil det ein kann.
Den som ikkje kann som han vil, fær vilja som han kann.
Det ein kann, skal ein gjera; det ein ikkje kann, skal ein lata vera.
Den som kann, skal hava Æra; den som ikkje kann, skal læra.

Kunst. D'er stor Kunst aa hjelpa seg med litet.

Kunst og Næme kann koma langt. — Kunst og Næme er god Nista paa Vegen.
Kunsten er lett aa bera.
Kunsten er lettare lastad en lærd.
Kunsten er lang, og Livet er kort.

Kur. Det kann koma Kur etter Kjæta. (ɔ: Stilhed efter Lystighed). Oftere: Det kjem Kur etter Kjæta. (Berg). — Det kjem Kur etter Kipna, og Stur etter Skripna. S. Stur.

Kval. Det rek ikkje kvart Aar Kval paa Land. Ogsaa: D'er ikkje kvar Dag, at Kvalen driv til Lands. (Jæd.). Isl. það kemr ekki hvört ár hvalr til lands.

kvass. Alt for kvass verd snaraste ukvass.
Alt for kvast er alltid til Last.

kvat. Ein kvat og ein lat eta lika myken Mat.
Dei kvate faa føda dei late. (Vald.).

kveda. Ein fær ikkje kveda høgre, en Halsen toler.
Det kved ingen betre en han kann.

kveikja. Det er lett aa kveikja, som fyrr heve brunnet.
D'er godt aa kveikja, der Brandar liggja fyre. (Om at gjenoptage en Forretning, f. Ex. at bygge, hvor en Grundvold forhen er lagt). Valders.
Det vil myket til aa kveikja ein kald Aare. (Om at begynde alt fra nyt som en Nyd ningsmand). Mandal.
Ein skal ikkje kveikja større Eld, en ein sjølv kann sløkkja.

kveina. Han heve alltid nokot aa kveina, som ikkje vil gjera Beina. Trondh. (Skogn). Andre Steder: Han heve alltid nokot fyre bera, som inkje godt vil gjera.

Kveld. Ein fager Kveld spaar ein fager Morgon.
Kvelden kjem lika fort, um ikkje vaart Verk er gjort.
Kvelden vil hava sin Rett. (Nemlig Hvile).
Naar Kvelden er god, er den vonde Dagen gløymd.
Kvelds Dus gjerer Morgons Sus. ɔ: Om Uveiret stilles om Aftenen, kan det snart komme igjen). Sdm.

Kvelds-Klaaren gjerer utrygg Morgon. — „Kvelds-klaaren æ ein skjeden Maaren". Jæd.

kvila. Ein kann kvila so godt paa ein Stein som paa ein Stol.

Han lyt stundom kvila, som langt vil laupa.

Maatelege kvilt er ingi Tid spillt.

Ei liti Kvild er alltid god (fyre den som e trøytt og mod). Jf. Landst. 151. 258.

Kvinna (og Kvende). Kvinna lyt ofta gjera Manns Verk. (Anm. J Stedet for Kvinna og Kvende siges mest almindelig: Kvinnfolk.

Kvinnfolket er eit Folk fyre seg sjølv.

Kalde er Kvenderaad. Tel. (Bugge, Folkeviser 39). G. N. Köld eru kvenna rád.

Kvinna og Mann er myket like.

Den som lastar Kvendi, han gløymer Moder si.

Kvinnor og Menner, lika mange, gjera eit godt Lag. Jf. Gjenta, Kjerring, Kona.

kvisskra. Den som myket kvisskrar, han myket lyg.

D'er ikkje verdt aa kvisskra um det som kvar Mann veit.

Kvist. D'er betre Kvist som bognar, en som brest. Oftere: Han er betre den Kvisten, som bognar, en den som brest. (Om Eftergivenhed).

Unge Kvister bøygja seg best.

D'er sjeldan søte Kvister paa beiske Tre. (Landst. 103). G. N. Sjaldan verda kvistir betri en adaltre.

kvit. Det verd ingen kvit av di, at han gjerer ein annan svart. (Om Bagtalelse).

Ein maa vel vera kvit, um ein ikkje gjerer andre svarte.

Kvitt imillom svart er alltid bjart. El. Kvitt er aldri so bjart som midt i svart.

Kykling. Kyklingen kann ikkje vera klokare en Høna.

Det kjem ikkje Kyklingar af uppetne Egg.

Kyrkja. D'er nog med ei Kyrkja i kvar Sokn.

Kyrkja er aldri so full, at ikkje Presten slepp inn. Ogsaa: Ho er for full Kyrkja, naar ikkje Presten slepp inn.

Det kann ikkje alle til Kyrkja rida; det verd vel ein, som fær heime bida. (Berg).

Den som bur næst ved Kyrkja, gjeng sidst inn. El. Han gjeng sidst i Kyrkja, som næmaste bur. (Ogsaa svensk, dansk og tydsk). Ofte afpasset til enkelte Steder, idet man nævner Navnet paa den Gaard, som er næst ved Kirken.

Gamle Kyrkjor hava dimme Glas. (ɔ: Vinduer).

Kyrkjegarden gjerer alle Mann jamrike.

kyssa. D'er hardt aa kyssa Riset og takka fyre Dengsla.

Det kysser sume den Handi, som dei vilde var av. G. N. Margr kyssir á þá hönd, er hann vildi gjarna, at af væri. (Brugt af Kong Sverre).

køypa (kaupa). Den som vil køypa, skal kjenna fyrst i Pungen sin.

Den som køyper det han ikkje treng, fær selja det han trengde mest. — Den som køyper alt han ser, fær graata, naar en annan lær. (Optaget af Dansk, hvor det har fuldt Riim).

Den som køyper minst, han vandar Varorna mest. — Han køyper minst, som mest falar. (P. Syv i,228).

Køyr. Køyren er god, naar han er med Maat (ɔ: Det er ofte godt, at Folk blive tvungne, f. Ex. til Arbeide). Sdm.

køyra. Han kann ikkje køyra, som ikkje kann venda.

Den som køyrer spaklege, kjem tryggaste fram.

Det køyrer mange, som helder skulde ganga.

Ein køyrer betre paa tvau Hjul en paa eitt.

D'er vondt aa køyra, naar den eine Meiden er undan. El. — naar ein Meid er burte. (Figurlig om Tilstanden i Husholdningen, naar enten Manden eller Konen er nylig død). Berg.

L.

Lag. Det varer inkje Lag so lenge, det ei lyt eingong skiljast.

Som ein søkjer Lag til, so fær ein Æra til.

Godt Lag gjerer stuttare Dag. (Vald.).

Godt Lag gjerer Lange-vegen lett. — Lystugt Lag gjerer [illegible]nga Stunder stutta.

D'er ikkje fullt Lag, utan der er ein Slimegjest. Ogsaa: D'er ikkje godt Lag o. s. v. (Tel.).

laga. D'er seint aa laga det, som alle skal lika.
D'er seint lært aa laga seg i Verdi.
Det lagar seg ymist i Lengdi.
D'er inkje so vel lagat, det ei skal vera lastat.

Lagnad. Det kann ingen sin Lagnad fly. (Vald.).
Ein fær hava sin Lagnad, anten det so er Sorg elder Fagnad.
Det er ingen Lagnad, som ein lagar sjølv.

Lamb. Eitt Lamb er liten Buskap.
Eitt Lamb giv liti Ull paa Rokken.

Land. Næst ved Land er verst aa sigla.
Han fær fylgja Land, som lek Baat heve.
D'er inkje Land, som giv Mat utan Møda.
Kvart Land heve sine Lunnende. (ↄ: Fordele).
Kvart Land heve sine Leidende. (ↄ: Ulemper).
Kvart Land heve sine Seder.
Feitt Land føder late Folk. (Tydsk).
Di mindre Land, di lettare aa styra.
Det fær ingen styra Landet aaleine.
Lands Viis er Lands Priis. (El. Lands Æra).

lang. Lang og mjo er sjeldan god. (Leem's Optegnelser). Jf. det tydske: Lang und schmal hat kein Gefall; kurz und dick hat kein Geschick.
Lang og smal verd alltid Kar; stutt aa diger verd aldri vilder. (Om Smaabrenge). Trondh. (Hansens Bygdefortælling, S. 66). Vilder (forvildre), ↄ: bedre, gjævere.
D'er mangein lang og lat, og mangein liten og kvat. (Berg. Vald. o. fl.).
D'er ingen so lang, han ei maa tøygja seg, og ingen so laag, han ei maa bøygja seg. (Berg). (Ogsaa i anden Form: Kor høg ein er, so lyt ein tøygja seg o. s. v. (s. høg). D'er ingen so høg, han maa seg tøygja; ingen so laag, han maa seg bøygja. (Mandal).
Den lange fær luta, der den stutte stend bein.
Lange-tidi lækjer mange Saar.

Lange-vegen gjerer sitt Verk. (Han gjerer trøytt).
Det som kjem i Langdrag, kjem ikkje i godt Lag.
Det er ikkje langsamt, so lenge som d'er annsamt. (ↄ: Man kjeder sig ikke, saa længe man har det travlt).
D'er langsamt aa liggja aa sjaa paa ein graa Vegg.
Langt ifraa er godt fyre Skot.
Langt ifraa er alle Fuglar fagre.

Lass. Tungt Lass og liten Hest høver illa i Hop.
Naar Lasset velt, so ser ein, det var galet køyrt.
Naar Lasset velt, fell alltid nokot av.
Han køyrer godt Lass i Garden, som ei god Kona fær. (Dansk og Islandsk).

Last. D'er leidt aa faa Last fyre velgjort.
Last og Lyte er ingen Ende paa.

lasta. D'er lettare aa lasta en gjera nokot betre.
Ein skal lasta varlege og lova sparlege.
D'er leidt aa lasta sin Like. = Lasta ikkje den, som er lik deg sjølv!
D'er mange som lasta det dei sjølve lysta.
D'er mangt som er lastat; det verd ikkje alt burtkastat.
Dei er alle lastade, som skal giftast, og alle lovade, som er daude. (Ogsaa tydsk: Wer getadelt sein will, muß freien; wer gelobt sein will, muß sterben.
Den som gjeng lastfri, er vand aa finna. — Dei er faae, som ganga lastelause.
D'er laakt Lastordet, anten d'er Lygn elder Sanning.

lat. Han er lat, som lastar Logni. (ↄ: som laster det stille Vand, fordi han nødes til at roe). (Tel. o. fl.).
Han er lat, som ikkje ris, naar det regner paa honom. Tel. (Risa: reise sig, staae op).
Den late vil gjerna liggja. — Late Drengen og varme Sengi dei vilja so traudlege skiljast.
Den late sit i Sengi og ynskjer han hadde leget.
Den late gjeng aat lettaste Enden.
Late Folk hava lange Helgar. El. lange Dagar.
Lat Manns Byrd er stor. (Han vil bera alt i ei Byrd, han slepp aa ganga oftare). Hard.

lata. Han fær nokot lata, som nokot vil hava.
Den som ikkje heve nokot til aa lata, han fær ikkje nokot til aa inn taka.

Lauk. Det veit ingen kvar feitaste Lauken gror. (Tel. Landst. Folkeviser 776).
Dei er mange, som ikkje lika Lauk. — (Alligevel hedder det: Lauken er det ypparste Gras uti Skogen. (Landst. 633).

laupa. D'er lett aa laupa, naar Lukka fylgjer.
D'er laakt aa laupa fraa Skuggen sin.
Den som lenge løyp, verd eingong trøytt.

laus. D'er godt vera laus, men ikkje matlaus.
D'er mangt laust, som læst vera traust.

Lauv. Det kann vera stort Lauv paa litet Tre.
Naar Lauvet fær ny Lit, so losnar det.
Lauvet skal aldri læja aat Roti. (Figurlig om at ringeagte sine Forfædre).

laag. D'er ingen so laag, han ei lyt ofta luta.
Det som stend laagt, det dett ikkje hardt.
Den som sit laagt, han kjem ikkje upp i Røyken. (Tel.)

laak. Dei er ikkje alle so laake, som dei laata til. — D'er ikkje alt so laakt, som det læt.
Det er ikkje alt so laakt, som det er lastat.
D'er ikkje alt so laakt, som d'er litet vyrdt.

Laan. Laan og Leiga er ingi Eiga.
Laan og Borg gjerer Sut og Sorg. — Laan og Borg er tvo Manns Sorg.
Laan skal koma heilt heimatter.
D'er godt Laan som kjem læjande atter. (ↄ: som betales villigt og med Glæde). Ogsaa ligefrem: Laan kjem læjande atter. (Især naar Eieren faar noget mere eller bedre tilbage).
D'er godt Laan, som tvo Mann hava Hugnad av. — Laan er tvo Manns Lukka, naar det kjem heim i høveleg Tid. (Nemlig naar Eieren selv behøver det han har udlaant).

laana. D'er lett aa laana; det er laakt aa attergiva.
Han læt vel som laana vil, og illa som atter skal giva.

Ein laaner sin Vin og krev sin Uvin. Tydsk: Leih deinem Freund, mahn deinem Feind. Eng. He that doth lend, doth lose his friend.
Lenge laant er ikkje gjevet. (Laan er ingi Gaava).
Laante Fjødrer er lett avtekne. — Den som er klædd i Laan, vil lett vera avklædd.

Laas. Det trengst ikkje Laas fyre tomt Hus.
Laas utan Lykel er litet Gagn i.
Det heve ingen Laas fyre sitt Liv. (ↄ: Man veed ikke hvor længe man skal leve).

laata. Ein fær no laata vel, um ikkje alt er til Lags.
D'er stygt aa laata illa, naar alt er vel.

Laatt. D'er ikkje langt imillom Laatt og Graat i Barneflokken. — D'er stundom Laatt og Flin, og stundom Graat og Grin. (P. Syv 1,164).
D'er vond Laatt, som Folk maa graata aat.
D'er betre aa lyda paa Laatten en paa Graaten.

Legg. [illegible] broten Legg verd aldri so heil som fyrr.
Lange Leggj[illegible]r gjera store Stig.

leggja. Ein [illegible]ær ikkja leggja meir paa seg, en ein kann bera.
Som ein legg se[illegible], so stend ein uppatter. (= Den som kjem seint i Sen[illegible], kjem seint uppatter).
Den som legg seg ru[illegible]d, stend upp som ein Hund. (Om at ligge pac klædt). Trondh.

leid. Ein verd leid av Leiken, um [illegible] han endaa er god.
Ein kann verda leid av Godmaten me[illegible].
Det verd alt leidt, som lenge varer.

leiga. Ein lyt nokot leiga, naar ein ikkj[illegible] kann eiga.
D'er uheppen Leigar, som ofta ser sin Eig[illegible]ar. (ↄ: som boer nær ved Eieren, eller som ofte bliver krævet for Leie). [illegible] Kyk. (De Fine 233).
Leige-Hesten er alltid sterk. (Hard.). Jf. [illegible] Øyk.

Leik. Det er god Leik, som ingen angrar [illegible]e
D'er god Leik, som er alle til Moro og in[illegible]gen til Mein.
Den som er med i allslags Leik, fær smaka Da paa allslags Steik. (Trondh.). — Den som er med i all Leiken, fær vera med i Sleiken. (Østl.).

Lystug Leik varer sjeldan lenge.
Naar Leiken er best, skal ein helst halda upp.
D'er tidsnog aa rosa Leiken, naar han lyktar. El. er lyktad. (ɔ: sluttet).

leika. Ein fær stundom leika, daa ein ikkje lyster.
Ein leikar best med sin Like.
Ein leikar so lenge med Katten, at ein fær kjenna Klørna hans. (S. Katt).
D'er faarlegt aa leika med lødda Byrsor. El. med Eld og Krut.

leita. D'er faafengt aa leita etter det, som ikkje er til.
D'er best aa leita, medan nytt er Faret. (ɔ: Bedst at lede paa friske Spor, at søge det tabte strax). Sdm.
Den som ikkje leitar, kann ikkje finna; den som ikkje vaagar, kann ikkje vinna.
Den som illa leitar, han litet finn.
Naar ein leitar etter det eine, so finn ein det andre. — Det eine leitar det andre upp. (Jæd.).
Ein leitar stundom ute etter det ein heve inne.
Det leitar paa den, som lat er. (ɔ: Arbeide anstrenger den lade meget). Valders.
Det leitar paa aa baade keisa og rauta. (ɔ: Det er anstrengende at løbe og brøle paa een Gang). Østl.

Leiv. Ein Leiv er ingi Nista.
Ein halv Leiv er alltid betre en inkje Braud.

Lekk. Naar ein Lekk er broten, er heile Lekkja broti.

Lempa. D'er Lempa, som i Lengdi skal vinna.
Med Lempa kann det tunge verda lett. (Jf. Raad).

Lengd. I Lengdi kann myket laga seg.
I Lengdi kann det smaae verda stort. (Og det store smaatt).

lengta. Den som lengtar, heve langa Stunder.
Han lenge lengtar, som myket ventar. Tel.
Han gjeng lett, som lengtar fram.

lesa. Den som myket les, kann myket læra.

Lesa og ikkje forstaa, fria og ikkje faa, og sigla med ingen Vind: er tri gagnlause Ting. (Berg). Ogsaa: Lesa og ikkje forstaa, pløgja og ikkje saa, o. s. v. (Trondh.) — Er ellers et nyere Ordsprog, da Ordet „forstaa" er unorsk.

Leting (e'). Letingen vil hava det lettaste. (S. lat).

Det lagast Letingom til. (ɔ: Det føier sig saa for de lade, at de faae det mageligt). Rbg. (Jf. Ein triven verd riven; ein lat fær Mat).

lett. Lett og tungt vil stundom skiftast.

D'er ikkje alt so lett aa lyfta, som d'er litet aa sjaa til.

Det lette flyt alltid ovanpaa.

Det lettaste er ikkje alltid det rettaste.

lida. Han fær mangt lida, som ikkje kann bida.

Han fær ymist lida, som alltid vil strida.

D'er laakt aa lida fyre sin Uvin. (Især om at lide for sin Tillid til en falsk Ven). — Derimod: D'er ikkje laakt aa lida fyre sin Vin.

Det er ymist lettare aa lida en fyre kvida. (ɔ: Lidelsen er ikke altid saa stor som den foregaaende Ængstelse).

D'er betre lida fyre Sanning en faa Løn fyre Lygn.

Den som ikkje lid seg sjølv, han lid ikkje andre helder.

Det lid, medan det skrid. (ɔ: Det gaar vel smaat, men det gaar dog. Der bliver vel en Ende paa det).

D'er liti lidande Stundi. (Omtrent som: Den beleilige Tid kan snart gaa forbi). „D'æ lita lidande Stund'a." Sdm. — G. N. Litil er lidandi stund, en langt matmál.

liggja. Det vil alt liggja der, som laagaste er.

Den som ligg paa Jordi, han dett ikkje ned.

Den som ligg som han gjeng, han er klædd naar han upp stend. Sl. — han er ferdug naar h. u. st. (Berg.)

lik. Like Folk halda lengste Laget.

Like Born leika best. (Isl. Lik börn leika bezt).

Likt og likt vil halda i Hop. Sl. Likt søkjer likt. (Tydsk: Gleich und gleich gesellt sich gern).

D'er mangt odro likt. ɔ: Mangt er ligt et andet). Efter Udtalen „D'æ mangt di auro likt". (Helg.). „D'æ maangt auraa likt".(Sdm.). Isl. Margt er ödru likt (Grettes Saga, Kap. 16).

lika, adv. Lika godt og lika myket er rett Byte.

Lika sterke kunna lenge strida.
Lika-sæl fer aldri vel. (ↄ: Den ligegyldige kan ikke vente nogen Lykke). Leem's Optegnelser.

lika, v. Det som kvar Mann likar, er langt aa trætta um. — Um Likingi er langt aa trætta.
Det likar ikkje alle eitt; sume vil hava skrint, og sume feitt. El. sume lika kaldt, og sume heitt.
Det likar kvar sitt; det verd di all Mat eten. El. — difyre verd all Mat eten, og alle Gjentor gifta.
Sume lika Moderi, og sume Dotteri.

Like. Han finn vel sin Like, som leitar.
Med sin Like kann ein lengst halda Lag.

likjast. Det likjest kvar sinom. (ↄ: Enhver ligner sine Slægtninge).
Han likjest ikkje Svinom, som likjest sinom. Ogsaa svensk: Han är intet svinom lik, som är sinom lik.

Likning. Likningar er oftaste leide. (ↄ: Sammenligning, især mellem Personer, vækker gjerne Fortrydelse).
Alle Likningar halta. (Sumt er likt, og sumt ikkje).

linn. For linn er eit Lyte; for strid er verre.
For lint er laakt, og for stint er verre.

List. List og Lempa vinn meir en Magt.
List imot List er eit gamalt Spel.
Det hjelper ingi List, naar Lukka vantar.

lita. Det er leit aa lita paa ingen.
Den som paa ingen vil lita, fær myket lida og slita.
Nokot fær ein daa lita paa si Lukka.

liten. D'er godt vera liten i eit litet Hus.
D'er leidt vera liten og laast vera stor.
Liten og kvat er betre en lang og lat. (S. lang). — Liten og rad er betre en stor og stad. (S. Hest).
Mannen maa vel vera liten; det ligg ned-ved Marki, det han skal gjera. (Berg).
D'er betre litet en inkje (naar d'er nokot godt).
Litet kann verda nog, og myket kann verda for litet.
Det kann litet liggja, medan myket er øydt. (Berg).

Ein kann lenge litet gøyma. (Berg.). — Ein et' upp myket, medan ein gøymer litet. (Trondh). — Ein kann litet gøyma, medan myket gjeng. (Gbr.).
Det vil litet til, naar Lukka vil.
Nokot litet og litet meir kann eingong verda myket.
Det som litet er, vil mindre verda. (Det er naar Vanlukka fylgjer med). (Berg).
Litet kipper litet. (ɔ : Libet drager libet til sig). Valders.
Dei som litet formaa, faa mangt aa ganga paa.
Det litle kann verda stort, og det store litet.
Ein fær lita med det litle, naar det store vantar.
Den som vil det litle forsmaa, skal ikkje det store faa.
Det litle dreg det store etter seg. (Ofte om onde Ting, som Udsvævelser og Uskik).
Der ein finn det litle, kann ein leita etter det store. (Jæd.)

Liv. D'er ikkje Liv i alt, som rører seg. (Trondh.).
D'er litet Liv i den, som døyr av store Ord.
Den som Liv er laget, kann myket liva.
So lenge som der er Liv, er der Von.
Han unner Liv, som litet giv
Langt Liv skal og faa Ende.
Livet er laant Gods. (Det skal eingong heimatter).
Livet er alle Mann usalt. (Isl. Öllum er ófalt lifid).
Livet er alltid kjært, um det endaa er litet verdt.
D'er alt kjært fyre Livet, kor litet det er. — Um d'er aldri so litet Kræk, so vil det daa alltid liva.
Livet lyt ein verja, som lengst ein kann. — Han leikar ikkje lint, som Livet skal verja.
D'er illt aa leggja Livet i Neven. (ɔ : udsætte sig for Livsfare, vove Livet i en Kamp).
D'er daa for laakt aa missa Livet og bøta til. (Om en altfor ubillig Ydmygelse).

liva (i'). Det vil alt liva, som Liv er i.
D'er Skil paa aa liva og liva vel. (Hall).
Ein kann liva vel med litet, og illa med myket.
Ein fær liva som ein kann, og ikkje som ein vil.
Ein skal liva med Mat, men ikkje liva berre fyre Maten.

Ein skal baade liva og lata liva. — Liv so, at andre kann liva med. (Eng. Live and let live).
Ein fær liva med Landsens Kost.
Ein fær liva etter Landsens Sed.
Det vil alle liva lenge, men ingen vil eldast.
Ein liver ikkje lenge av Kjærleike og Sunnanvind.
Han liver lenge, som liver til Meins. (Ryf.).
Den som lenge liver, fær mangt aa lida. (Vald.).
Den som lenge liver, fær myket høyra.
Di lenger ein liver, di fleire Syner fær ein sjaa.
Ein liver aldri so lenge, ein ei heve nokot ugjort.

Ljos. Der som ikkje er Ljos, er ingen Skugge.
Eit Ljos brenn lika godt, um ein kveikjer eit annat med det.
Ein fær ikkje skara Ljoset so hardt, at det sloknar.
Logande Ljos kann slokna; siglande Mann kann drukna.
Han elskar ikkje Ljoset, som illt vil gjera.
D'er leidt aa standa i Ljoset og myrkja seg sjølv.

ljot. Det ljote varer lenger en det væne.
Ein ljot kann vera god, og ein væn kann vera vond.
D'er ikkje ljott alt, som graatt er. (D'er mange graae Fuglar, som er fagre). — Dog hedder det ogsaa: D'er ljott alt, som graatt er. (Vald.).

ljuga. D'er saafengt aa ljuga, naar ingen trur.
Den som vil ljuga, han stend ikke fast fyre Svar.
D'er lett aa ljuga, naar d'er langt heim. (Østl.). El. Langt ifraa er lett aa ljuga. (Nemlig naar man taler om noget, som er langt borte eller lidet bekjendt).
D'er litet verdt aa ljuga i sin eigen Pung. (at angive sine Indkomster større end de ere).
Den som skal ljuga, skal hava godt Minne. (So han ikkje gløymer kvat han fyrr heve sagt).
Ljuga og sverja er Fante-Verja.
Det vilde færre ljuga, naar færre vilde lyda paa.
Dei ljuga so lenge, at dei tru det sjølve.
Den som lyg, og den som sannar, er jamgode.
Den som lyg og den som løyner Sanningi, er baade lika gode.

Den som lyg, han kann vel stela og. (S. Lygn).

Ljugar. Ein Ljugar gjerer mange.
Ein trur ikkje Ljugaren meir en ein Gong.

Lod (oo). D'er illt hava liti Lod, um endaa Vaaren er god. (Lod ɔ: Fodor, Hs).
Lodarløysa gjerer Matarløysa. (Berg.).

Log (o'). Med Log skal ein Land byggja. G. N. At lögum skal land byggja. (Norges gamle Love 1,121).
Var ingi Log i Landet, so fekk den sterkaste styra, som han vilde.
Ein fær Log fylgja, elder Land fly.
Ei Log, som ingen lyder, er liti Hjelp i.
D'er Logi, som dømer, og ikkje Domaren.

Loge (o'). Det kan verda stor Loge av liten Gneiste.

logen (o). Han er sæl, som logen er. (ɔ: Den som er beløiet, er lykkelig). Valders. — Ogsaa hos P. Syv 1,283: Vel den som, lyves paa.

lokka. Han er god aa lokka, som etter vil hoppa.
Den som læt seg lokka, treng ingen um aa truga.
Ein kann lokka ein Valdres, men ikkje truga honom. (Segner fraa Bygdom IV, 104).

Loppa. Svoltna Loppor bita kvast.
Loppor og Slarvekjerringar kann ingen berga seg fyre. (Segner fra Selbu, 72).

Lov (Ros). Det vil alle helder hava Lov en Last.
Lov gjerer Lyst, og Last gjerer Ulyst.
Ein fær ofta Lov fyre litet, og Last fyre endaa mindre.
Det fylgjer Lov med Lukka, og Last med Vanlukka.
Han høyrer sjeldan sitt Lov, som paa Lur stend. (Berg).
Hos P. Syv: Hvo som staar paa Lur, hører tidt det han nødigt vil.

Lov (= Løyve). D'er ingen, som fær Lov til alt, som han lyster. (S. læra).
Det ein ikkje fær Lov til, det lyster ein mest.

lova. D'er lettare aa lova en halda. — Lova er lett; halda er helder tungt.
— skal lova varlege og halda det vel.

D'er betre aa inkje lova en illa halda. — D'er betre ulovat en illa haldet.

Lova og ljuga er liten Kunst. — D'er ikkje langt fraa Lovaren til Ljugaren.

Ein lovar mangt i si Naud; ein held ikkje alt til sin Daud (Ofte brugt med danske Former: Nød, Død).

lugga. D'er laakt aa lugga den skollutte. (Nogle Steder: D'er laakt aa luska den kollutte).

D'er laakt aa luggast med Bjørnen.

Lukka. Han fær ymis Lukka, som lenge skal liva

Naar Lukka vantar, gjeng ingen Freistnad fram.

Lukka fell ikkje likt fyre alle. — Det er ikkje alle som Lukka vil leika med.

Den eine heve Lukka, den andre heve tome Krukka.

Lukka er ikkje mannvand. (Sætersdal.). — Lukka er ikkje vand um Vinerne.

Lukka er liksom Kvendi: ho likar Galningen best. Tydsk: Glück und Weiber haben die Narren lieb.

Det stend ikkje paa, naar Lukka leitar etter Mannen.

Naar Lukka vil inn, skal ein berre lata upp.

Lukka vil hava Hjelp. — Lukka hjelper litet, naar ein ikkje hjelper seg sjølv.

Lukka er snart fyre og snart etter.

D'er vandt aa vita, kvar Lukka lurer. (P. Syv 1,238: Man veed ei, hvor Lykken kan skulke).

Lukka er liksom Sjoen: stundom fell og stundom fløder.

Naar Lukka er god, gjeng allting godt.

Naar Lukka er god, hender store Ting. — Naar Lukka er god, so grisar Galten. (Ndm). Skjemteord ligesom det tydske: Wers Glück hat, dem kalbet ein Ochs. Dansk: Naar det skal være Held, kælver Tyren saa godt som Koen).

Ein kjem lenger med Lukka en med Vit. — Naar ein heve Lukka, treng ein ikke um Vit. (Valders).

Han tarv god Lukka, som litet Vit heve. — D'er Lukka, som gjerer Gapen gamall. — Var ikkje Lukka, so vardt ikkje Gaparne gamle.

Lukka er ofta betre en Aatferdi.

Lukka er betre en hundrad Mark. (Valders).

Det vil Lukka til aa faa alle Lunnende. (ɔ: Fordele)). Det vil Lukka til aa faa alt som ein vil.

Maateleg Lukka varer lengst.

Lukka og Æra faa alltid Ovund. — D'er liti Lukka, som ikkje fær Ovund.

Lukka er Laan og ingi Eiga.

Naar Lukka er best, maa ein vara seg mest.

Tak Lukka varlege; ho vender seg snarlege.

Lukka er ikkje lenge um aa snu seg. El. Lukka er snar til aa snu seg. El. snar i Snuingi.

Lukka vender seg ofta um. (Efter en gammel Vise).

Lukka er som Glas: ho gjeng lett i Kras.

D'er ikkje langt fra Lukka til Ulukka. — El. Lukka og Ulukka er Grannar.

Ein skal ikkje rosa Lukka, fyrr Leiken lyktar.

Han er sæl, som fær Lukka i sidste Laget.

Lunga. Det er ikkje alt av Lunga, som kjem paa Tunga. Det som ligg paa Lunga, kjem lett paa Tunga. (Hall.).

Lus. Det bit saart svolti Lus. Ogsaa G. N. Sárt bitr soltin lús. Sverres Saga. (Flat. 2,621).

Ein skal ikke setja Lus i Skinnfelden; ho kann vel koma der sjølv. (Ogsaa svenst og danst). Jf. P. Dass 1,55.

D'er leidt høyra Lusi hosta. (Foragteligt om en stortalende Stymper). Ogsaa hos P. Syv.

Lut (u'). Ein liten Lut kann stundom rekka langt.

D'er betre hava ein liten Lut en ei lang Trætta.

Like Luter er rette Bytet.

luta. Han fær luta, som nokot skal lysta.

Han fær luta, som heve laage Dyrrer.

D'er betre aa luta en aa støyta Skallen sin.

lyda. Han skal lyda vel, som vitna skal. (Vald. o. fl.). Ofte i den Mening, at den som vil sladre, maa lure og lytte til alt hvad der siges.

Ein fær ikkje lyda etter alt, som læt fyre Øyrom.

Ein skal lyda ut, naar gamle Hunden gøyr.

Lyda og læra er Ungdoms Æra.

Den som ikkje vil lyda, fær ymist lida.

Lygn. D'er ikkje alt Lygn, som er dertil likt.
D'er laak Lygn, som ikkje er eit sannt Ord i.
Den eine Lygni dreg den andre etter seg.
Lygn og Skuld vil hanga i Hop.
Lygni stend ikkje lenger, en til dess at Sanningi kjem upp.

Lykel. Ein Lykel av Gull kann læsa mange Laas.
Det heng ikkje alle Lyklar i eitt Belte.
Brukte Lyklar er alltid blanke.

Lyst. D'er god Lyst, som ikkje dreg Ulyst etter seg.
Det ein heve Lyst til, det heve ein Lukka til.
D'er leidt hava Lyst og ikkje faa Lov. — D'er Synd i den som vil, og kann aldri sleppa til.

Lyte. D'er fleire Lyte en berre ljuga og stela.
Han finn alltid Lyte, som leita vil.
Lyte er lett aa sjaa, men ikkje so lett aa retta paa.
Eigne Lyte er seinaste aa sjaa. — Annan Manns Lyte er lette aa sjaa.
Det Lyte ein ikkje veit, er verst aa ved gjera.
Det Lyte ein ikkje kann løyna, fær ein Lov til aa syna.
Det er ikkje Lyte alt som lastat verd.
D'er langt aa leita etter den som er lytelaus.
D'er ingen lytelaus funnen. „Ingen i Verden er lydeløs funden". P. Dass 2,51).

Lyv (y'). Han er arm, som etter Lyvi skal leita. (ↄ: som skal søge efter Lindring eller Lægedom). Hard.

læja (lægja). D'er lika so lett aa læja som aa graata.
Lat Folk læja; d'er betre dei læja, en dei graata.
Ein lyt ofta læja aat Laatten og. (Berg.).
Ein lyt ymist læja, um ein ikkje er lystad. — Dei er ikkje alle lystuge, som læja (og ikkje alle laake, som laata illa).
Han lær best, som lær sidst.
Den som lær, naar andre graata, kann faa graata, naar andre læja.
D'er ikkje læjande aat annan Manns Uferd.

lækja. Det ein ikkje kann lækja, det lyt ein lida.
D'er ingen Lækjar, som kann grøda alle Saar.

Lækjedom kjem ofta for seint, og sjeldan for snart.
D'er beste Lækjedomen, som møter Sykja, fyrr ho kjem i Huset.

læra. Han lyt alltid læra, som litet kann.
Ein lærer so lenge, som ein liver.
Han lærer lett, som Hugen heve. El. som Lyst heve.
Det er lettaste lært, som inkje duger.
Det som er lenge lært, er seint gløymt.
Ein lærer ikkje, fyrr ein heve faret tri Gonger galet. (Sætersdal).
Det ein lærer av sin Skade, det hugsar ein lengst.
D'er lettaste aa læra av annan Manns Skade.
Det fyrste ein fær læra i Verdi er det, at ein fær ikkje Lov til alt, som ein lyster.
Han er godt verd, som er godt lærd.
For myket lærd er litet verd. — D'er betre vera ulærd en illa lærd.

Lærdom. Det vil meir til Lærdom en berre Lesnad.
Lærdom er lett aa bera. (Vald.). S. Kunst.
Lærdomen verd større og større; Folket verd verre og verre. (Trondh.).
Lærdom gjerer baade godt og vondt. (Jf. Eng. Learning makes a good man better, and an ill man worse: Lærdom gjerer god Mann betre, og vond Mann verre).

læsa. D'er laakt aa læsa, naar Lykelen er burte.
D'er laakt aa læsa fyre kjende Tjuvar. (Mandal).
Ein kann læsa fyre Tjuven, men ikkje fyre Ljugaren.

Løn (Laun). Med god Løn fær ein duglege Sveinar. — God Løn gjerer haga Hender.
Løn og Æra lokkar Folk til aa læra.
Liti Løn og tung Tenesta høver illa i Hop.
Han finn eingong si Løn, som lenge leitar.

løyna. D'er laakt aa løyna, det som alle vita.
Det ein ikkje kan løyna, det lyt ein syna.
Den som løyner si Lukka, fær ingi Ovund.
D'er mangt som er betre i løyndo en i syndo. (ɔ: bedre i i det skjulte end i det fremviste; altsaa: bedre end det synes at være). Berg. — Andre Steder: betre i røyndo o. s. v. (S. røyna og Ryne).

Der er mykjet løynt fyre den, som litet heve røynt.
Det er inkje løynt, som er lenge røynt.
Lenge løynt verd eingong røynt.
D'er inkje so løynlege gjort, det ei verd eingong spurt.

løysa. D'er lett aa løysa det som laust er bundet.
D'er leidt aa løysa meir en ein kann binda.
Løysingi verd ofta verre en Bindingi.

M.

Mage. Ein fyller ingen Mage med fagre Ord.
Svang Mage krev fullt Maal.
Svang Mage vandar ikkje Maten.
Ung Manns Mage kann mykjet melta.
Mett Mage spelar, men ikkje fagert klædd. (Hall.).
Mett Mage maa vel rosa Fasta.
Magen verd mett, fyrr Augat trur. (Jæd.). — Det verd fyrr full Vombi en Augat.
D'er ikkje alt i Magen godt, som i Munn er søtt.
Magen vil ikkje vita, at Maten minkar.
Magen er ein hard Kravsmann; han vil aldri bida. („Ein har' Gjøldemann". Valders).

mager. Mykjet mager er sjeldan fager.
For mager og for diger er lika leidt.

Magt. Maateleg Magt er alltid best.
D'er ikkje all Magt i ein Arm.
Stor Magt og litet Vit er ein Vaade.
Der Magt heve Rett, heve Retten ingi Magt.
D'er Magti, som raader. (Sædvanlig brugt i en fremmed Form: „Magti kommanderar"; d. e. Man kan ikke gjøre større Anlæg, end man har Udkomme til).
Den som heve Magti, kann mykjet gjera.
Der Magt og Vilje vantar, er ingi Raad.

Mak. Far i Make, so kjem du best fram. (Berg.).
Jf. Eng.: Ride softly, that we may come sooner home.

mala. Ein lyt fyrst mala, fyrr ein fær baka.

Ein kann ikkje mala med det Vatnet, som er avrunnet.

mange. Der mange er fyrr, koma mange til.
Der Mangmann gjeng paa, kann ingen Ting fyre staa. El. mote staa. (Nordl.).

Mann. Det er Mann, som gjerer Manns Verk.
D'er Skil paa Mann og Mosekrok. (Berg.).
Han verd alltid Mann, som nokot godt kann.
Ein Mann er snart fallen; han er ikkje snart upp-alen.
Ein Mann styrer Baaten best.
Ein Mann gjeng ein Veg. (Han kann ikkje vera paa meir en ein Stad).
Ein Mann er ingen Aalmuge. — Ein Mann gjerer ingen Marknad.
Mann og Kona høyrer med til eit Hus.
Naar ein Mann slær seg lat, verd det litet til Mat; naar Kjerringi er lat, verd det tomt baade Koppar og Fat. (Valders).
Farande Mann kann mange møta.
Ein hag Mann fær nokot til Verja. (Leem).
Idug Mann hjelper Gud fram. (Oftest med et nyt Ord: Flittig Mann).
Ingen Mann gjerer meir en han kann.
D'er ingen Mann, som allting kann.
Klok Mann vil ikkje meir, en han kann. (Tel.).
Ein liten Mann kann faa ein stor Skugge.
Liten Mann er og ein Mann. (S. liten).
Nykomen Mann heve mangt aa spyrja.
Ein stor Mann treng ei stor Brok. (Spotviis om Folk, som ikke lade sig nøie med noget simpelt).
D'er stor Mann paa høgt Leite. (= Naar ein Mann stend høgt, er han stor aa sjaa til). Jæd. (Hvor „Leite" lyder som Leide).
Det kann ikkje alle Mann vera Meister.
D'er ikkje godt stela Mannen or Ætti. (Hall.). Hedder ogsaa: D'er ikkje godt stela Barn or Ætti. (Tel.).
Mannen døyr, men Minnet liver.
Fyrste Mannen heve største Voni.

Han er ikkje mætaste Mannen, som mest fiskar. (Tel.). Andre Steder: beste Mannen. (Berg.).
Naar Mannen fær Magt, ser ein fyrst, kvat Mann han er. (El. kvat han vil). Ogsaa: Ein veit ikkje kvat Mannen er, fyrr han fær nokor Magt.
Sterke Menner kunna og verda veike.
D'er mangt, som høver Monnom og ikkje Bornom. Nogle Steder med Rim: Monnom (Monnaa) og Bonnom (Bonnaa).
D'er Mannsens Lukka aa faa stora Kakor. (Skjemtende om Gunst eller Æresbeviisning).
Mannskaden er meste Skaden.
Manne-munen er stor. (ɔ: Der er stor Forskjel paa Folk). Nærmest med Hensyn til Duelighed. I andre Tilfælde hedder det: Manne-munen er ikkje stor. (Tel.).
Jf. Gut, Kar; Folk.

Mark. Di vidare Mark, di verre aa verja.
D'er mangt i Marki, og meir i Sjoen. (Berg.).
Sjaa ned paa Marki, so ser du, kvat du er. (Nemlig Jord eller Støv).

Mat. Det finn alt Mat, som Munn heve.
Det kjem ikkje all Mat paa eitt Fat. (Vald.).
D'er godt aa laga Mat av godt Mang. (Sdm.). Mang (Maang) er Stof, Madstof, eller Madvarer).
D'er Mat i gode Drykkjer. El. i god Drykk. I Tel. hedder det ogsaa: „Mat i go'om Sutre." (Landst. 708). Sutr, n. er Vædske eller Saft.
Mat utan Drykk fær liti Takk.
Liten Mat gjerer Husehat. (Hall. Søgnir 87).
D'er betre hava Mat en maalat Hus. (El. maalad Vegg).
D'er betre turr Mat en tomt Fat.
Eten Mat og slitne Klæde vil ingen minnast.
Soden Mat og sydde Klæde finna alltid ein som vil hava deim. El. er alltid gangande Varor.
Sjeldfengen Mat er søt. (Meddeelt „Søt er sjaldfengjen Mat"), Sætersdal.
Maten lyt vera viss, kvat annat som er uvisst. — „Hukki er vond aa missa, men Maten lyt vera Vissa", sa' Reven. (Landst. 641).
Maten er halve Foda.

D'er Maten, som giv Mannen Magt.
D'er Maten som arbeider; Kroppen er berre Gogni. (ɔ: kun Arbeidsredskab). Tel.. (Tinn).
Maten er ingen Myting. (ɔ: Den skjuler ikke sit Værk; den viser nok sin Virkning paa Legemets Huld og Kræfter) Sdm.
Maten er ingen Ljugar; det syner kvar han kjem. (Vald.).
Maten hatar Meinet. (ɔ: Madlyst forliges ikke med Sygdom). Tel.
Maten er god, men Helsa er betre. (Trondh.).
Naar Maten er eten, er Maaltidi gjor(d), antan ho so er liti elder stor. (Jæd.).
Det leitar etter Maten; alt som liver. — Mat og Make vil allting hava. (Vinje's Ferdaminne 236).
Matbyrdi er ikkje tung; ho vil altid lettna.
D'er betre Matbyrdi bera en matlaus vera.
Matkrok er ingen Avkrok. (Tel.).
Matløysa gjerer Modløysa.
D'er godt aa kunna Matvisa si. (ɔ: at snakke fint med de Folk, som have Mad at give).

maa (ɔ: slide). Det maast alt, som brukat verd. (Nordl.). S. branka.

Maag. Ein fær ikkje meir en ein Maag med ei Dotter. — El. Ein fær ikkje tvo Maagar o. s. v.
Mangein helsar Maagen sin og veit ikkje av det. El. — og veit so litet av. (Landst. 395).

Maal. Fullt Maal er ikkje formyket.
Den som ikkje passar Maal, fær supa kaldt Kaal (Om den som kommer for seent til Maaltid). Wilse.

Maal (Røst). Det høver høgt Maal til dauve Øyro.
D'er paa Maalet ein kjenner Mannen.

maala. D'er faafengt aa maala i Myrkret.
Maalade Blomar hava aldri sin rette Ange.

Maane. Det ser ingen etter Maanen, medan Soli er uppe. (S. Sol).
Maanen lyser best, naar han er lengst fraa Soli.
Full Maane og Flod Sjo er ein heppen Time.

Maat. Det vil vera eit Maat med allting.
Rette Maatet er vandt aa raaka. Ogsaa med et andet Ord (Maate): D'er meint aa raaka Maaten. („D'æ meinint treffe Maatin". Vald.).
D'er tvau Maati. Det skal ikkje vera for litet, og helder ikkje for myket. (Sædvanlig bruges kun den første Sætning: saaledes paa Søndmøre: D'æ tvau Maat'a").

Maate. Maaten er best laaten. (ɔ: Middelveien ansees som den bedste). Berg. — Maatelege er alltid best.

Mein. Det tykkjer kvar sitt Mein saaraste vera.
Eit Mein er snart fenget; det er ikkje snart av-gjenget.
Gamle Mein vilja ofta minna seg.
D'er mange Mein fyre Mennesskja. — Det kann so mangt verda Mennesskja til Mein.

Meister. D'er ingen Meister fødd.
Det fyrste ein Meister gjerer, det er at han lærer.
Det vil mange vera Meister, fyrr dei hava ut-lært.

Mengd. Di større Mengdi, di verre Trengdi.
Det minkar paa Mengdi, naar det dreg i Lengdi.

merka. Han kann myket merka, som vide fer.
Det ein ikkje merkar, kann ein ikkje minnast.

Merke. D'er godt etter fino Merke ganga. (ɔ: Det er let at at kjende fine Ting, naar man har sat Mærke paa dem). Berg.
Gamle Merke kunna stundom ljugast. — Dei gamle Merki er for gamle. (Valders).
Det gjeng ikkje alt etter Merkjom.

Merr. Ei Merr med Fyl er som tvo Hestar.
Ei Merr kann snaava paa fire Føter, so maa vel ein Mann paa tvo. I Leem's Optegnelser lyder det: Ein Hest kann snaava paa fire Bein, og ein Mann paa eit Ord.
Verste Merri slit meste Reidskapen. (Trondh.).
D'er fleire flekkutte Marar en ei. (Berg).

mest. Den som mest legg til, han mest misser.
Det meste er ikkje alltid det beste. — Meste-Parten er ikkje Beste-Parten.

mett. Ein verd ikkje mett med di, at ein ser paa Maten. El. Ein verd ikkje mett av berre Matlust.
Ein verd ikkje mett av ein Sleik. (S. eta).
Ein kann vel verda mett, um ein ikkje er bordsett.
Mett og svolten syng ikkje same Visa.
Den mette veit ikkje, kvar den svoltne sit. („Den mett' veit ikkje, kor 'en Sopen sit". Stjørdalen).

mild. Mildt vinn meir en illt. — Milde Folk og blide vinna meir en dei stride.

minka. Det vil alltid minka i Matarskreppa.
Det minkar alt, som utav er teket. El. — alt som ein tek nokot av.
Myket kann vel minka, og litet kan vel veksa.

minnast. D'er vandt aa minnast alt, som ein merkar.
Ein minnest myket og gløymer meir.
Det minnest lenger illa-gjort en vel-gjort.

Minne. Kjært Minne kjem ofta atter.
Minnet liver, um Mannen døyr. (S. Mann).
Eldste Minni vara lengst.

minst. Det minste kann verda det tyngste.
Dei minste skal standa fremst. (So sjaa alle lika godt).

Miss. Fara i Miss kann alle Mann. (Mere sædvanlig: mis-fara, el. mistaka seg).
D'er Misgjerdi ein skal hata og ikkje Mannen.
Mishøyrsla gjerer mange Lygner.
Mistak er kvar Manns Sak.
Der Mistrygna kjem inn, gjeng Kjærleiken ut. El. — der er Freden ute.

missa. Ein kann ofta missa meir, en ein saknar.
Han misser mest, som minst heve. (S. hava).
Han misser inkje, som inkje heve.
Han misser ikkje, som sidst fær. — Saaledes ogsaa: Han misser ikkje, som fyrst fær.

Mod. Mod fører Mannen yver Heidi. (Jæd). — Mod fører Mannen yver Bekken; Sorg fører Mannen i Sekken. (Dalerne).

Mod i Barmen og Magt i Armen er godt Fylgje.

Godt Mod er god Verja. El. — vissfaste Verja.

Godt Mod er i Motgangen best.

Det kjem alltid Mod, naar Lukka er god.

Mod er der nog av, naar inkje nøyder paa.

Mod utan Magt er litet mætande.

Myket Mod og litet Vit er verre til Vaade. — Mod er vondt, naar ikkje Vit er med.

Stort Mod stend fyre Fall.

Modet minkar, som Aldren veks. — Rett likjom Lauvet paa Bjørki bleiknar, det sterke Modet med Tidi veiknar. (Landst. 772).

Moder (Moer). Ein kann ikkje taka ei god Moder, der ho ikkje er aa finna. („Ta' ei go Mo: der ho ikkj' er aa finn'". Trondh.).

Ei Moder kann føda mange Born, men mange Born kann ikkje føda ei Moder. (Leem's Optegn.).

Ei trivi Moder gjerer late Døtter. El. gjerer ei lat Dotter. (Nordl.). Ogsaa hos P. Syv: En treven Moder føder en lad Dotter op. (Nemlig derved, at hun gjør alt sit Arbeide selv). Tydsk: Fleißige Mutter hat faule Töchter.

Som Moderi gjeng fyre, kjem Dotteri etter.

Han skal sjaa vel paa Moderi, som vil hava Dotteri.

D'er mildt Moder-Hjarta. (Landst. 115). D'er ikkje av Hjarta, at Moderi bannar Barnet. (Wilse).

Moka (o'). Moka hæder aat Reka; ho er ikkje reinare sjølv. Efter Ordlyden: „Mogaa hæ' aad Regaa". (Jæd.). „Moka" er næsten det samme som „Reka" (en Skovl), og Meningen er altsaa den samme som i Ordsproget: Kjetelen lær aat Gryta, o. s. v.

Morgon. Me vita meir i Morgon en i Dag.

Ein myrk Morgon kann verda en ljos Dag.

Morgonstund er beste Mund. (Nemlig til visse Arbeider, saasom Høslæt, hvorfor det ogsaa hedder Bitmund, ɔ: den Tid da det bider bedst). — En anden Form er: Morgonstund heve Gull i Munn. Efter det tydske: Morgenstunde hat Gold im Munde.

Moro. D'er ikkje alt fyre Moro, at Merri traavar.
D'er illt hava Moro av annan Manns Mein.

mot. Det som no er mot, kann sidan verda med.
Motgang røyner Mannen.
Motvinden lyt vel eingong venda seg.

mua (mu). Han fær mu, som minst formaar. (ɔ: Den svageste maa give efter). Nordl. — Det findes ogsaa omtalt som en slem Ting „at høiere skal mindre Mand mue". P. Syv 1.141.

muggen. D'er betre hava nokot mugget, en alt upptugget. (ɔ: Bedre at nogle ringe Levninger findes, end at alt er opædt). Valders.

Mun (u'). Ein liten Mun er og ein Mun. (ɔ: En liden Tilvært er ikke at foragte).
D'er Mun i mindre en heile Fanget fullt.
Det gjerer kvart sin Mun. (ɔ: Enhver liden Deel gjør Hoben større).
Alle Muner draga. (Østl.). Vel egentlig „draga til", (ɔ: føre noget til, saa at Hoben bliver større).

muna (u'). Det munar ikkje myket med eit Korn i ein Sekk.
Det munar paa Mili, naar ein gjeng; det munar inkje, naar ein stend.
Den som minst munar, han mest vonar. (Tel.).

Munn. Det heve kvar Munn sin eigen Smak.
Kræsen Munn misser mangein god Bite.
Til stor Munn høyrer stiv Rygg. (Wilse). Hos P. Syv 1,391 „Ond Mund skal have en stærk Ryg". (Thi der kan let vanke Prygl).
Mange Munnar tøma snart ei Tunna.
Ein fær laga Munnen etter Maten. Ogsaa: Ein fær stilla Munnen etter Matsekken. El. Matkoppen. (Tel.). Ein fær laga Munnen etter Skreppa. (Jæd.). Man faar leve sparsomt, naar man har lidet Forraad.

Mus. Det trivst ikkje Mus i matlaust Hus.
D'er godt vera Mus, der ingen Katt er i Hus.
Mus vil hava Mat-ro. — „Um d'æ alder so liti ei Mus (so) kurra ho Mat'e". Valders. (Segner IV, 102, med Forklaring 144).
Gomol Mus er ikkje fangad fyre eitt Hol.

Naar Musi er mett, er Mjølet beiskt.

Det kovnar ikkje Musi under Høylasset. (Berg.). Hos. P. Syv 1,55: Muus drukner ei under Hø-læs. Ogsaa tydsk: Unter einem Fuder Heu erstickt keine Maus. Hollandsk: Daar bleef nooit eene muis dood onder een voeder hooi.

Myd (y'). Myket Myd giv myket Ryd. (ↄ: Af stærk Fodring bliver en Mængde Møg). Sdm.

Myk (Mykr). Ein lyt først køyra Myk, fyrr ein fær køyra Korn. (Om Gjødsling paa Agrene).

Myk er Bondemanns Rikdom.

myket. D'er ikkje myket, som Mun skal gjera.

Myket dreg myket til seg. (Jf. litet).

Myket vil meir hava. — Myket ventar meir.

Det heve mange for myket, men faae tykkjast hava nog.

Myket kann snart faa Ende, og litet kann vara lenge.

Myket kan verda for litet, og litet kann verda nog.

Myket og litet er mest likt. — Ein kjem no mest lika langt med litet, som med myket. (En Fattigmands Trøst).

Dei som myket hava, dei myket turva. (I fordunklet Form: Den som myket har, han myket tar').

Den som myket heve, lyt myket giva. — Av den som myket heve havt, vil myket vera kravt.

Den som vil hava for myket, fær alltid for litet.

For myket og for litet skjemmer allting ut. — For myket og for litet er korgje godt. (Sdm.).

Alt for myket smakar illa. — Alt for myket riv Sekken sunder. (El. sprengjer Sekken).

Det er ikkje for myket det som godt er. Dog siger man ogsaa: Det kann verda for myket av det gode og.

Mylna. Det gjeng ingi Mylna med det Vatnet, som er avlaupet.

Den som fyrst kjem til Mylna, fær fyrst mala.

Myrkret. Myrkret løyner mange Lyte.

Det som er gjort i Myrkret, det syner seg i Ljoset. (Om Arbeider, som ere udførte ved daarligt Lys).

I Myrkret er alle lika kvite. Trondh.

I Myrkret er alle Kattar graa. El. — er alle Svin svarte. (S. Svin).

I Myrkret kann ein liten Gneiste lysa langt.
Var ikkje Myrkret, so visste me ikkje av Stjernor.

mæla. D'er betre mæla tvo Gonger en mæla rangt.
Som ein mæler ut, so fær ein inn-mælt.
Vel mælt og dyrt selt er ingi Skam.

Møda. Møda høyrer Menneskja til. — „Dei maa ha' ei Møe alle Menneskji". (Vald.).
Møda varer, medan Mannen varer.
Utan Møda kjem ingen Mat i Munnen.
Minste Møda er alltid best.
Mindre Møda og meir til Føda vil alle Mann ynskja.
Ei Stund mødesamt og ei Stund trøysamt; so jamnar det seg. — „Møesamt i Dag aa trøsamt i Maarraa; Sorg og Gle'e maa kvar Mann baarraa" (ɔ: bære). Segner fraa Selbu, 74.

møta. Ein kann myket møta paa ein lang Veg.
Det møtest mange, som ikkje er til-stemnde.
Møtast og skiljast er gamall Skipnad.

Møy. Det er ikkje godt aa gilja den Møy som heve ein annan i Hugen. Tel. (Landst.) 377).
Dei er ikkje alle Møyar, som fletta Haaret sitt i Solskin. (De Fine 235).
D'er mange Møyar imot sin Vilje. — Møydomen er tung aa bera. (D'er illt aa einsleg vera).

N.

Nagle. Det er ingen Nagle, som høver til alle Hol.
Den nye Naglen driv den gamle ut.
Ein fær driva Naglen, medan han gjeng.
Ein driv ikkje Naglar med berre Neven.

Namn. Eit Namn lytt allring hava.
Same Namnet gjerer same Gagnet. (Trondh.).
Namnet skjemmer ingen, naar ein ikkje skjemmer seg sjølv.

Narr. Eit Narr er vondt aa ved faast. (ɔ: at befatte sig med). Ogsaa hos P. Syv 1,58: Narren er ond at vedfaaes).

Eitt Narr gjerer tvau, og tvau gjerer tie. (Berg).
Den som gjerer Narr av andre, er største Narret sjølv.

narra. Ein skal ikkje lata seg narra meir en ein Gong. — Ein Gong narrad er ingi Skam; d'er verre naar d'er tvo Gonger.

Natt. Lang Natt og liten Svevn høver illa i Hop.
Ei god Natt vil grøda det Dagen gjorde saart.
Natt og Dag er nokot ulikt. — Natti er ikkje Dagen lik.
D'er ikkje alle Næter svarta.
Den som ikkje heve Nattar-Ro, han heve ikkje Dagen god.

Naud. Naud lærer nye Kunster.
Naud lærer naki Kjerring aa spinna.
Naud lærer den halte aa hoppa.
Naud gjerer talande Tunga. El. lærer Tunga tala.
Naud lærer goda Bøner. — Stor Naud gjerer stutta Bøner.
Naud gjerer nasevîs. — Naud gjerer Naserna lange. (Jæd.)
Naud lyder ingi Log. El. Naud bryt alle Loger. Ogsaa: Naudi heve ingen Rett. (Jæd.).
Naud gjerer godt Kaup. — Ein lyt mangt i Naudi lata (el. selja).
Naudi sel; Mannen stend og ser paa. (Berg.). Hos. P. Syv 1,227: Trangen sælger, og Bonden ser til.
Naudi gjerer det sure søtt.
D'er mangt i Naudi nøytt. „D'æ maangt i Nød'inne nøytt". (Sdm.). — Ein lyt mangt nøyta, naar Naudi slær paa.
I Naudi skal ein Vinerne røyna.
Naar Naudi er mest, er Hjelpi næst. El. Naar Naudi er størst, kjem Hjelpi fyrst.

Naade. D'er godt, at Naade gjeng fyre Rett.
Herremanns Naade er stundom en Vaade. — For myken Naade er ein Vaade.

Naal. Det vil stor Naal til tjukk Traad.
Den som ikkje gøymer ei Naal, han fær ikkje Sylverskaal. (Trondh.).

ned. Det fell ofta tyngre aa stiga ned en upp.
D'er snart ned-velt, som illa er upp-stellt.
Det vil ingen liggja nedst i Sekken.
Det lyt ein sitja nedst; det kann ikkje alle sitja høgst.

Nei. Ein kann ikkje faa mindre en „Nei".
D'er betre segja Nei en aa narra Folk. — Det verd ingen narrad med Nei.
Den som aldri segjer Nei, vil snart vera naken. El. vil snart vera Tiggar sjølv.

nemna. Som ein nemner seg, so verd en til-ropad.
Naar ingen er nemnd, so er ingen kjend. — Naar Mannen er unemnd, so er han uskjemd.

Netla. Netla brenner Vin og Uvin.

Neve (e'). Ein liten Neve er lett aa fylla.
Det vil sterke Nevar til tunge Tak.
Den som slær Neven mot Steinen, han er sjølv som fær saart.

Niding. D'er er ingen større Niding end den som inkje heve. (Niding: nidsk, karig Person). Ogsaa hos P. Syv (1,154).
Nidingen er vond mot alle, og verst mot seg sjølv.

Nista. D'er ingi Naud um Nista, naar ein heve Pening i Pungen.

njota. Den som nokot vil njota, maa nokot til-skjota.
Det fær kvar njota, som han næmer. (ɔ: Enhver maa have Nytte af Lærdommen, saa vidt som han fatter den).

nog. Den som heve nog, skal lata seg nøgja.
Han heve snart nog, som er nøgd med litet.
D'er betre nog en for myket.
Det tykkjest kvar hava nog med seg. El. Det tykkjest kvar hava nog med sitt eiget Stræv.

nokot. Det vil kvar hava nokot fyre sitt.
Fyre nokot fær ein nokot; fyre inkje fær ein inkje.
Nokot er nokot, og inkje er og nokot. (Jæd.).
D'er betre nokot en inkje (naar d'er nokot godt).

nord. Nord og sud vita Fuglarne Vegen.
Nordan-Regn og Kjerring-Segn fær aldri Ende. (Jæd.).
Nordan Glott: i Morgon godt; Sunnan Glenne: i Morgon Renne. Hall. (Sognir 84). — Jf. Sunnan Glettor gjera vaate Hettor. Tel. (Om Rifter i Skyerne).

os (o'). Ei liti Nos er betre en ingi.
n som fell paa Nosi, han støyter ikkje Nakken.
t vil gode Naser til aa finna ein Veg i Myrkret.
se-Fisket er ikkje vyrdande. (ↄ: Den Lykke, som kommer strax ed det første Forsøg, skal man ikke agte). Berg.

(o'). D'er litet um ei Not, naar Kjernen er or.
som bit Noti, skal og hava Kjernen.
som bit Neter med dei store, fær Skali atti Augo.
Nordl.). Jf. P. Syv 1,319: Æd ei Kirsebær med store Herrer; de te dig Stenene i Næsen.

n Det nye er godt; det gamle er best.
kjem alltid nokot nytt, og sjeldan nokot godt.
som er nytt, er mest etter-lydt.
er ikkje alt nytt, som er nyst funnet. — Det gamle iter nytt, naar d'er nyst atterfunnet.
inkje nytt under Soli.
Folk fører nye Seder.
N get er sjeldan langfeget. (ↄ: Den Glæde, som Nyheden giver, er sjelden længe). „Nyfigje æ sjelda laangfigje". Tel. inn).
N men er velkomen (men ikkje alltid).

N a. D'er ikkje verdt aa gjera Nygla, fyrr Baaten er gd. (Berg). „Nygla" er en liden Tap i Bunden af Baaden.

N ing. Næmingarne gjera beste Jarni. (ↄ: Begyndere i nsten gjøre stundom de bedste Redskaber). Ofte med det Tillæg: Dei va ikkje lært aa fuska endaa.
N ings Smid tarv stort Emne-tre. (ↄ: En Begynder behøver tort Emne, da der gjerne gaar noget til Spilde). Hard. (Lyder som m: Sme', Tre). Jf. Smid.

n Alt for nær er litet kjær.

So nær friar so mangein Mann. (Berg.).
Di nærre ein kjem, di betre ein kjenner.

næst. Han er næst, som i Handi heve.
D'er kvar seg sjølv næst. Cl. næmaste.
Det som er næst ved Handi, er fyrst til-teket. — Det næraste vil vera kjæraste. Rettere: næste eller næmaste.
Den som sit næst, fær fyrste Støyten.
Den som sit næst, han fær det i Naserna fyrst.
Den som er næst ved Elden, han brenner seg fyrst.

Nøgd. Ein skyner ikkje Nogdi, fyrr Naudi kjem.
Det som er smaatt i Nøgdi, er stort i Naudi.
Den som sparer i Nøgdi, han heve nokot i Naudi.

nøgja. Han skal nøgja seg, som nog heve.
Ein fær nøgja seg med det, som næst er.
Ein skal vera nøgd, um ein ikkje fær Fanget fullt.
Den som ikkje er nøgd med Naudturft, han verd ikkje nøgd med Rikdom helder.

Nøgje (Nøge). Naar ein fær sitt Nøgje, skal ein vera nøgd.
Den som skal gjera alle til Nøgjes, fær nog aa gjera.
D'er inkje til Nøgjes aat Naudar-mannen. (o: En Stymper finder ingen Ting at være god nok). Sdm.

nøyda. Ein kann ikkje nøyda nokon til Godvilje.
Det gode, som ein er nøydd til, kjem ingi Takk paa.

nøyta. Han skal myket nøyta, som en annan skal trøyta. I Jensens Glosebog 127: „Dan ein andin skal trøite, han skal fulla mykje nøite, i. e. Den skal haffue et rigt Spisekammer, som andens Død vil stunde". Omtrent ligedan hos De Fine 239. Jf. Han treng ei stor Bumba, som Livet or ein annan skal stunda.
Nøytt og bodet er det same. (Tel.). Samme Mening som: Boden Kost er nøytt. (S. Kost).

O.

Odel. Odel skal til Odel vika. (Formodentlig en gammel Talemaade, brugt af P. Dass, II, 183, i den Mening, at alt bør føres did, hvor det hører hjemme).

Olboge. Olboge-støyt og Enkjemanns Sorg dovnar snart av. Paa Sdm.: „Olbogs Støyt og Enkjemanns Graat: dæ vare 'kje lengje; d'æ hart, mæ' d'æ aat". (ɔ: medens det varer). — Ogsaa dansk, s. Mau 1,178.

Ongul. Ongul utan Agn gjerer inkje Gagn.

Ord. Eit Ord kann gjera baade Fred og Ufred.
Eit litet Ord gjerer stundom store Verk.
Eit Ord i rette Tid er betre en mange andre. — Eit Ord i Tidom er betre en tie i Utidom.
Det læt seg mange Ord tala, og ikkje alle til svara.
Ein kann ikkje vega alle Ord paa Gullvegt.
D'er ikkje alle Ord, som ein skal svara paa.
Sidste Ordet skal ein mest merka. El. Sidste Ordi skal du merka. (Berg.).
Eit godt Ord fær eit godt Svar.
Eit godt Ord gjerer meir en tie vonde. (Valders).
Eit godt Ord er lika snart sagt som eit vondt.
Det vil gode Ord til aa fanga Folk med.
Det vil gode Ord til ei laak Ærend.
Fyre gode Ord og Peng fær ein alt, som ein treng.
Gode Ord gjera myket, men ikkje ein fastande full.
Gode Ord metta ingen Mage.
Søte Ord er litet sætande.
Fraa Ord og til Verk er Vegen lang. Jf. Tydsk: Von Worten zu Werken ein weiter Weg.
D'er Ord i Umagen mest. (ɔ: Stymperen er gjerne stortalende; den ubuelige snakker mest). Sdm. i Formen: „D'æ Or i Omagja mest".
Store Ord drepa ingen Mann. (Berg.).
Store Ord fylla ingen Sekk. (Leem's Optegn). — Store Ord gjera litet Verk.

Store Ord og feitt Flesk sit ikkje fast i Halsen. (Wilse).
Store Ord og utøvde Vottar vil alltid krjupa i Hop.
Uhøviske Ord fylgja uhøviske Gjerningar. (Berg).
Vonde Ord gjera vondt Folk verre.
Eit vondt Ord dreg fleire etter seg.
Av eit vondt Ord kann koma baade Mein og Mord.
Hos De Fine 238. „Af eit Or kjeme ofta Stik aa Mor".
Eit Ord for myket set Mannen fast.
Naar Ordet er usagt, er Mannen ubunden. — Naar Ordet er sagt, er Mannen fast. [Om Løfter].
Manns Ord er Manns Æra.
Gangande Ord er illt aa atterhalda.
Gangande Ord vil vekksa paa Vegen.
Naar eit Ord er sagt, so verd det tie til-lagt. (Hard.).
Den som tek Ordet til seg, han kjennest ved det. (Om en Beskyldning, hvor ingen Person er nævnt).
D'er illt aa faa Ord, fyrr en Gjerningi er gjord.
D'er illt aa faa Ordet, naar ein annan gjerer Gjerdi.
Ein er ofta paa Orde, der ein ikkje er paa Borde. (Vald.).
Ordet fer vidare en Mannen. (Om Rygtet).
Ordet varer lenger en Mannen. (Vald.). — Ordet vaker, naar Mannen søv.
Eit laakt Ord vil lenge hanga paa. — Eit laakt Ord er snart aa faa, men seint aa av seg tvaa.
Det verd myket fyre Ordsauken gjort. (ɔ: Man gjør meget for Ærens Skyld, el. for at blive omtalt med mere Ros). Sdm.

Orsak. Det lyt alt ei Orsak hava.
Han finn alltid Orsak som apast vil.

Ost. Det verd ingen Ost av uppsopi Mjølk.
Ein skal ikkje venta tvo Ostar paa ein Gard. (ɔ: Ikke vente store Gaver i hvert Huus). Vald. [Vangs Optegnelser].

Otta. Den som er ute i Otta, fær ein lang Dag.
Stor Otta gjerer stutt Kveldseta.
Otta et' sin Avle upp. (Vald). D. e. Det Arbeide, som udføres om Vintermorgenen før Dag, giver intet af sig. Jf. det tydske: War früh aufsteht, viel verzehrt, o. s. v.

ottast. Ein fær ikkje ottast fyre alt, som koma kann.

D'er betre aa ottast fyre=aat en angra etter=paa.
Han ottast illt, som illt gjerer.

Otte. Det kann vera stor Otte fyre liten Faare. — Otten gjerer Faaren større en han er.

ovbodet (o'). Det kann inkje ovbodet standast. (ɔ: Det som gaar for vidt, kan ikke holde sig længe). Tel.

Ovtre. Det lyt ein taka Ovtreet paa seg. (Der maa ogsaa En paatage sig det tyngste). Nhl.

Ovund (o'). Den som ikkje fær Ovund, heve liti Lukka. — D'er liti Lukka, som ikkje fær Ovund.
D'er litet godt, som Ovunds=Augat ikkje skal sjaa.
Ovund gnagar Stein. (Trondh.).
Ovund hindrar sin eigen Herre mest.
Di større Ovund, di betre Trivnad. — Di meir ein verd ovundad, di betre stend ein seg.

P.

Panna. Panna skal ikkje læja aat Gryta; dei er svarte baade tvo.

Pengar (Pening). Ein Pening i Pungen vil ikkje klinga, fyrr han fær fleire til seg.
Ein Pening spard er ein Pening vunnen. (El. teent).
Den som heve Pengar, kann alltid faa Pung.
Den som ikkje heve Pengar, han slepp aa bera Pung.
Ein tel ikkje Pengar or ein tom Pung.
Pengar er gode Varor: dei ganga baade Sumar og Vetter.
Fyre Pengar fær ein alt godt, so nær som godt Veder.
Pengar draga Pengar til seg. — Store Pengar verda alltid større. (Smaae vil helder verda smærre).
Pengarne er difyre runde, at dei skal rulla.
Den som saar Pengar, han haustar Armod.
Naar Pengarne er alle, er det store Modet fallet. — Naar Pengarne er øydde, er det ute med Høgferdi.

8

Naar Pengarne er alle, stend Skrapkista atter. (Berg.).
Om at gjøre et uhelbigt Giftermaal for at vinde Rigdom. Jf. det svenske: Den som tar trull for gull, han behåller trullet, när borte är gullet [Grubb].
Pengelaus Mann gjeng trygg imellom Tjuvar.
D'er betre Pengeløysa en Æreløysa.

Plog. Det høyrer meir til Plog en Blistring. (Tel.).
Ligt Eng.: There belongs more than whistling to going to plough.

pløgja. Ein fær pløgja med den Øyk, som ein heve.
Der ein pløgjer grunnt, vil det veksa tunnt. — Pløgja grunnt, saa tunnt og horva illa: dermed kann ein sin Aaring spilla. El. „sin Haust forspilla". (Tel.).

Pose (o'). Liten Pose er lett aa fylla.
Ein kann vel bera ein Pose, um ein ikkje er Tiggar.

prenta. Det verd myket prentat, som ein ikkje hadde ventat. — D'er myket Prim prentat.
Prenting gjerer ikkje Lygn til Sanning.

Prest. Det stend mangein Prêst ved Hoggestabben. (Hall. Søgnir 87).
Ein Prest kann og mistaka seg paa eit Ord.
Prestesekken verd aldri full. (Af lignende Ordsprog findes flere i Dansk og Tydsk).

Pretta. Den som gjerer ei Pretta, kann venta ei Pretta atter. (ɔ: Et Skalkestykke kan vente Gjengjælbelse).

pruta. Det prutar kvar sitt Kaup. (ɔ: Enhver Kjøber ønsker lavere Priis). (Hall.).

Pryda. Det vil litet til Pryda fyre den som er fager fyrr. (Jf. Brud).
D'er liti Pryda i annan Manns Ty. Trondh. i Formen: „D'æ lita Pry' i anns Manns Ty". (Omtrent som: Laante Fjædre ere let afplukkede).

Pung. D'er leidt hava stor Pung og litet Pengar.
D'er tids nog aa sauma Pung, naar Pengarne koma.
D'er tom Pung, som annan Manns Pengar liggja i.
Tom Pung gjerer Hugen tung. — Ein gjeng lett med ein full Pung, og tungt med ein tom.

Purka (s. Su). Purka fer vida, naar ho er førd. (Berg.)

Pylsa. D'er ikkje so vandt um ei Pylsa i Slagtartidi. — El. D'er ikkje so grant med o. s. v. — I Hall. „D'æ 'kje so vandt mæ ei Kloter i Slagteti'en".

Pasſeleg Pylsa er alltid best. Danſk: Passelig Pølse er bedst, sagde Præsten fordum i Halland, der de offrede ham den store Mavepølse. (P. Syv 2,190).

R.

raka. D'er seint aa raka rivelaus.

D'er Skil paa aa raka seg og skjera Skinnet av seg. Ogsaa: skjera Kjeften av seg. (Jæd.). Jf. D'er Skjegget ein skal skjera og ikkje Skinnet.

ram. Han er ram, som vil fram. (ɔ: Den som alvorlig vil, kan meget udrette). Tel.

Ramn. D'er ikkje Ramn alt, som heve svarte Fjødrer.

Den eine Ramnen høgg ikkje Augat or hinom.

Den eine Ramnen vil, at hin skal vera lika svart.

rang. Det range verd ikkje rett, fyrr d'er um-snutt.

Rangt og rett gjeng fyre Ljugaren lika lett.

rata. Rata Folk trivast best aaleine. (ɔ: Onde Folk ville være for sig selv). De Fine 232.

raud. Ein kann vel verda raud, um ein ikkje er rædd. El. Ein kann vel raudna o. s. v.

Idag raud, i Morgon daud. — Den som i Dag er frisk og raud, kann vera i Morgon daud.

Raudt um Morgonen er svart um Kvelden. (Om Skyernes Farve).

Raun. Raunen reiser Kui af Baasen. (ɔ: Rønnebark og Rønnekviste ansees som godt Nødfoder).

Raunen føder, Almen gjøder; Hegg legger Merg i Legg; Selja svelter, og Vider velter. (Berg.) Om Virkningen af visse Nødmidler i Fodertrang.

raust. D'er uvandt vera raust av annan Manns Kost. (Agder).

raa. Det raae kann verda godt, men ikkje det rotne. D'er betre raatt en rotet (og betre heilt en brotet).

Raad. Der er Raad mot Uraad. — D'er Raad fyre alt, naar ein berre visste kvat det var.

D'er Raad fyre alle Ting, so nær som fyre Dauden.

Raad kann ein giva, men ikkje Lukka.

Ei god Raad skal ein fylgja, kvar so ho kjem ifraa. G. N. Hafa skal heil ráð, hvadan sem at koma. (Vistf. Søgur, 1,623).

Tak Raad hjaa ein raudskjeggad Mann, men gakk snart ifraa honom. (Nhl.). Lignende i Dansk (P. Syv 1,943). Ogsaa Islandsk: Tak ráð af Raudskegg; réynslan synir hvad trú eru.

Tak Raad av den, som mest heve røynt.

Ei god Raad er Gull verd. — God Raad i rette Tid hindrar baade Harm og Strid.

Raad er som Uraad, naar ho ikkje er teki i Tidi.

Den som ikkje vil høyra Raad, fær røyna Uraad.

Ein skal ikkje rosa Raadi, fyrr ho er røynd.

Ringaste Raadi er ofta best. (ↄ: Det simpleste Middel hjælper ofte bedst).

For myket Raad er Uraad. — Ein fær ikkje byggja etter kvar Manns Raad. (S. byggja).

Raad etter Gjerd er litet verd. — Etter-raad er ingi Raad.

Etter-paa veit alle Mann Raad.

Det veit alle Raad, naar det ikkje røyner paa.

Det veit alle Raad med ei vond Kjerring, utan den som heve henne. (Tel.).

Med Raad og Lempa kann ein vinna meir, en ein ventar. El. kjem ein Krypp so langt som ei Kjempa. (Ogsaa med andre latterlige Vendinger).

Det verd vel Raad til aa faa ei rik Gjenta gift.

D'er god Raad med den Pylsa, som er for lang.

Med god Raad kann ein myket gjera. El. Han kann myket gjera, som Raadi heve. I Nordl. med et Ordspil „Han gjer myki den som Raa'a har, og meir den som Segle' har".

Den som heve liti Raad, fær ikkje slaa stort paa.

Liti Raad kann lenge vara, med den som veit aa spara.

raada. Lat den raada, som best er røynd.

Det kann mange raada andre og ikkje seg sjølv.
Den som ikkje læt seg raada, kann ingen hjelpa.
D'er vondt aa raada, der ingi Raad vil tekkjast.
Det raader kvar etter si Røynsla. El. etter si Syn.

raadlaus. D'er illt vera raadlaus, naar nokot røyner paa.
Den som er raadlaus, er mest som livlaus. Ogsaa: D'er betre daud en raadlaus. (Tel.). Ligesaa i Dansk: Hellere død end raadvild. (Mau 2,147).
Raadløysa er Livløysa. El. mest som Livløysa.

Regn. Det kjem ikkje Regn or alle Skyer.
D'er ikkje alt Regn, som kjem rennande ned.
D'er likso godt aa sitja i Regnet som under Uffsedropen.

regna. Det regner sjeldan i klaare Heide.
Naar det regner paa Presten, so dryp det paa Klokkaren. (Naar det strøymer til den eine, so fær den andre nokot med).
reid (vreid). D'er leidt aa vera reid, naar ingen er rædd. (Søndre Berg. Ryf.). Hos DeFine 232 „Dæ æ vondt væra rei", o. s v. (S. ill).
reida. D'er uvandt aa reida fyre uvande Gjester. El. D'er godt aa reida fyre skynuge Gjester.
So som ein reider um seg, so ligg ein til.
Det som er reidt, er reknat som øydt. I kortere Form: Reidt er øydt. (Tel.). Det som er tillagat, er so godt som upp-etet.
D'er kleen Reiddeigja, som svelter seg sjølv. (Nordl. ?). Hos P. Syv 1,147: Det er en galen Redeie, sig selv svelter.

Reim. D'er lett aa rista breide Reimar av annan Manns Hud. (Lignende i Svensk, Dansk og Tydsk. Jf. Eng. To cut large thongs of another mann's leather).

rein. Han skal sjølv vera rein, som ein annan vil tvaa. (Jæd.). El. som vil vaska andre.
Lat den som er rein, kasta fyrste Stein.
Den som er rein, han slepp aa tvaa seg.
Fyre dei reine er allting reint.
Det som er reint, er ikkje aa ræddast fyre. — Rein Mat kann ein eta i Myrkret.

Alt for reint heve ingen Smak. (Vald. Segner IV, 104).
Vel egentlig om noget som er udvandet eller udvasket.
Det er snart reinskat, som reint er fyrr.

Reip. Di meir eit Reip er brukat, di meir det brankast.
Rød ikkj: um Reip i hengder Manns Hus. (Efter det danske: Tal ikke om Strikke o. s. v. Tydsk: Im Hause des Gehängten sprich nicht vom Strick).

reisa. D'er ikkje alt so lett aa reisa upp som aa riva ned.
Den som kann reisa seg sjølv, er ikkje illa fallen.

rekna. Han skal rekna, som rik vil verda.
Den som reknar rangt, fær rekna upp-atter.
Rett Rekneskap gjerer god Vinskap.

renna. Det renn ikkje myket or ei tom Tunna.
Den som renner, han fyrst kjenner. (Hall. Søgnir 85).
D'er faafengt aa renna paa range Vegen.

Rett. Han skal giva Rett, som Rett vil hava.
Den som Rett vil gjera, skal vita kvat Rett er.
D'er betre litet med Rett en myket med Urett. — Ogsaa: Betre inkje med Rett en nokot med Urett.
Rett høyrer Gud til, Urett høyrer hin Mannen til — Eller: Rett og Skil høyrer Gud til. (I Danskt: Ret og Skjel hører Gud til. P. Syv 2.184).
Gjer alle Mann Rett, og ver ingen Mann rædd. — Han tarv fyre ingen vika, som gjerer kvar Mann Rett og Lika.
D'er laakt aa rosa Rett og gjera Urett.
Den som heve Rett, skal ganga rette Vegen.
God Rett vil stundom hava god Hjelp.
God Rett kann og ganga spillt. — Den som ikkje søkjer sin Rett, han spiller honom lett.
Retten er fyre alle den same.
Naar ein bøygjer Retten, so vil han bresta.
Streng Rett kann stundom verda Urett. Eller: Strengaste Retten kann verda største Uretten. (Efter en latinsk Talemaade).

Rett (Portion etc.). Ein Rett er nog til aa sløkkja Hungren. (En Ret nok paa Nøisomheds Bord. J. N. Brun).

Mange Retter gjera Maten ryr. (S. Rom).
Ein fær laga Retterne etter Raadi.

rett, adj. Rett gjort er vel gjort.
Det rette er (ofta) vandt aa raaka.
Naar det rette kjem, lyt det range vika.
D'er ikkje alltid rettaste, som er lettaste.

retta, v. D'er vandare aa retta en aa rengja.
Me faa retta oss efter Verdi; ho rettar seg ikkje etter oss.

Rev (e'). D'er ikkje alt Rev, som er raudt i Haaret.
Gamall Rev er vond aa veida.
D'er Rev, som Rev skal fanga. (List imod List).
Reven spring aldri so langt, at Rova ei fylgjer med.
Reven ranar ikkje nær ved Hidet sitt. („Ræven riv ikkje attmæ Hie". Trondh.).
Reven lastar Raunebæri; han kann ikkje naa deim.
Ein skal ikkje setja Reven til aa gjæta Gjæseına.

Rid. Ei liti Rid er ingi lang Tid.
Etter ei laak Rid kjem ei god Tid.
Naar Ridi er hardaste, vil ho halda upp.

rida. Den som ikkje fær rida, han dett ikkje av Hesten.
Den som sjeldan rid, han sit ikkje godt paa Gampen.

rik. D'er ingen so rik, han ei tarv stundom Hjelp.
D'er faae so rike, at dei aldri meir vil hava.
Han er rik nog, som er nøgd med sino. — Han er rikaste, som nøgjer seg med minst.
Der alle er rike, er Rikdomen litet vyrd. — D'er faafengt aa vera rik, der ingen fatig finnst.
Var alle rike, so vilde ingen ro. (El. — ro Baaten).
Naar alle var rike, vilde ingen taka Tenesta.
D'er godt aa hava ein rik Reidar.
Rike Folk hava Raad til myket.
Rike Folk sleppa allstad inn.
Rike Folk vil hava stort Rom. — Rike Folk ere romfreke.
Rike Born verda store Born. — Rike Folk verda Born i all si Tid. (o: Der bliver altid noget barnagtigt ved dem).

Rik Manns Dotter og fatig Manns Fyl, dei faa ikkje lenge ganga heime. El. dei koma snart i annan Manns Gard. — Rik Manns Barn og fatig Manns Kalv er snart vaksne. (Tel.). Jf. det danske: Rig Mands Daatter og fattig Mands Stud blive ei gamle i Gaarde. (P. Syv 2,270).

Det kann koma rik Mann or eit fatigt Hus. Jf. det danske: Der sidder ofte rigt Barn i fattig Kones Skjød. (P. Syv 2.21).

Det kann koma rik Manns Bøn fyre fatig Manns Dyrr (Dør). Leem's Optegnelser. (Betegner formodentlig, at den rige kan vel engang bede den fattige om Hjælp).

Rikdom. D'er fleire som spyrja etter Rikdom en etter Visdom. — Det vil fleire vera rike en vise.

Rikdom gjerer Friaren fager.

Rikdom giv for myket Mod. — Rikdom gjerer Ovmod.

Rikdom er stundom lastad, men aldri burt-kastad.

Rikdomen kann ein dylja, men Armod ikkje.

Rike. Det heve kvart Rike sin eigen Rett.

Di større Rike, di større Rekneskap.

rima. Den som myket rimar, han myket primar.

Ris. Det trengst ikkje Ris til den som er vis. — Naar Guten er snild, so slepp han slita Ris.

D'er illt binda Ris til sin eigen Rygg. El. — til si eigi Rauv.

rista. Ein rister ikkje myket or ein tom Sekk.

Ein rister ikkje meir or Sekken, en som i honom er.

riva. D'er lett aa riva, som rotet er.

D'er lettare aa riva ned en reisa upp.

Ein riv ikkje nokot av den, som er naken fyrr.

rjuka (ryk). Det ryk sjeldan av Branden, utan d'er Eld i honom.

Dei ryk lika godt or smaa Stovor som or store.

D'er betre at det ryk, en det fyk. (ɔ: Bedre at være inde med lidt Røg end ude i Snefog). Berg.

Ro. Ei liti Ro er alltid god.

Stundom Ro og stundom Rørsla er godt Skifte.

D'er betre hava litet med Ro en myket med Uro.

ro, v. D'er lett aa ro under fullt Segl.
Han slepp aa ro, som fær reka med Straumen.
D'er illt aa ro, naar Aari er av.
Ein skal fyrst ro fyre næste Nes. (ɔ: først forsøge at komme ud af den største Forlegenhed, afhjælpe Øieblikkets Trang, o. s. v.) Berg.
Den som sjeldan ror ut, han sjeldan fiskar.
Ein klener Roar lastar vaa Aararne. (Ogsaa med Bogstavrim: „Ein ring'e Roar", etc. Sdm.

Rokk. Ein Rokk utan Hjul er liti Hjelp i.
Han taper Rokk og Snelda, som sjeldan spinn. — El. Den som spinn sjeldan, finn korkje Rokk elder Snelda. (Hard. o. fl.).
Klenaste Rokken riktar mest.
Som ein legg paa Rokken, so spinn ein paa Snelda.

Rom. Det verd vel Rom fyre ein kjærkomen Gjest.
Det verd alltid Rom fyre ein ny Rett. (Tel.). — Nye Retter giva ny Mathug.
Det vil kvart Rom hava sin Mann. (F. Ex. i en Baad).
D'er betre eit Rom er tomt en illa skipat.
Det vil alle sjaa Romet, og ingen Trongen. (ɔ: Enhver vil have det rummeligt omkring sig; man vil ikke gjerne have uvedkommende Folk i Huset o. s. v.). Berg.

rom, adj. D'er betre for romt en for trongt.
Det er romare ute en inne. (Ofte brugt i samme Mening som det tydske: Beßer in die weite Welt als im engen Bauch).
Alt for romhendt verd eingong tomhendt.

ropa. D'er faafengt aa ropa, der ingen høyrer.
Det ropar ikkje det Romet, som tomt er. (Trondh.).
So som ein ropar til Fjellet, so svarar det. El. Som ein ropar til Berget o. s. v. (Det er nemlig de steile Bjergvægge, som give den bedste Gjenlyd).

Ror. D'er liten Ror, som ikkje røyner paa Armarne.
Krokutt Ror gjerer lang Fjord. (Berg.).

rosa. Ein skal so rosa den eine, at ein ikkje lastar den andre.
D'er stygt aa rosa upp i Øyro og lasta paa Baket.

Det rosar kvar si Syra. (Berg.). Ofte med det Tillæg: Grugget ligg ned paa Botnen.
D'er leidt aa rosa det ein ikkje heve røynt. — Ein skal ikkje rosa Ølet udrukket.

Rot, n. D'er betre aa hengja i Rotet um Hausten, en leggja i Røysi um Vaaren. (ɔ: Det er bedre at hænge Kjød under Taget om Høsten end at lægge det i Steenhoben om Vaaren; altsaa: bedre at slagte Fæ i rette Tid, end at lade det siden sulte ihjel). Tel. (Mo).

Rot, f. Av ei god Rot kjem gode Renningar. El. — kjem ei god Grein. (Hall.).
Det kann vera liti Rot under lang Stylk.

roten (o'). Det rotne røyter kringum seg.
Rotet er snart brotet. (Nordl.).

Rova. D'er paa Rova ein kjenner Reven. — D'er i Rova at Reven er størst.
Han held hardaste i Rova, den som Kui eig. (Sætersdal). S. Ku.
Han snøyper si Rova, som kjenner si Sak. (Gbr.). El. Han krøkjer si Rova o. s. v. (Ndm.). ɔ: Den skyldige bliver let skamfuld, el. slaar sin Hale ned; egentlig om Hunden.

Rukka. Det kjem ikkje alle Rukkor av Alder.
Gamle Rukkor er laake aa retta paa.

Rus. Eit Rus er ei sjølvvalda Sykja.
Rus gjerer ryre Pengar.

Rygg. Det vil ein sterk Rygg til aa bera gode Dagar.
D'er aldri so rak ein Rygg, han ei kann eingong bogna.
Ein stinn Rygg er rædd fyre aa bøygja seg. — „Ein stiv Rygg brest, ska' han bøygjast". (Bald. Segner IV, 105).

ryr. Det ryraste verd det dyraste. (ɔ: Det som varer mindst, vil med Tiden koste mest)
Det verd ryrt, som rangt er inn-komet. (ɔ: Uretfærdigt Gods vil snart forødes).

rædd. D'er betre vera nokot rædd en altfor urædd.
Der ingen er rædd, er Vaaden verst.
Dei er ikkje alle rædde, som røma undan.
Han er myket rædd, som ikkje torer skjelva.

Rædd Mann spaar alltid vondt. (De Fine 239).
Den som er rædd fyre alle Runnar, vil koma seint um Skogen.

Rædsla. Rædsla gjerer raadvill. (El. raadlaus).
Rædsla gjerer Faaren større, en han er.

røda. D'er lett aa røda um annan Manns Møda. „D'æ lett te røa um ein ann' si Møa". (Jæd.).
Verre røda er ingi Møda.
Han røder mest, som minst veit.
Lat Folk røda; dei hava sjølve Møda.

røma. Dei røma ikkje alle, som snu Ryggen til.
Det rømer ingen fraa seg sjølv.

røra. Di meir ein rører i det rotne, di meir det tevjar.
Det ein ikkje rører, verd ein ikkje skjemd av.

Røyk. D'er ikkje all Røyk, som er Eld upp-under.
Det stend Røyk av Branden, og Ord av Mannen. (Tel.)
Ein fær tola Røyken fyre Elden-si Skuld.

røyna. Han fær myket røyna, som lenge skal liva.
Det ein røyner mest, det veit ein best.
Det verd eingong røynt, som lenge er løynt.
D'er mangt betre i røyndo en i syndo. Ogsaa: betre i Ryne en i Syne. (Østl.). Andre Steder: betre i løyndo. (S. løyna).
Røynde Folk vilja raada best. — Røynder Manns Raad er alltid best.

Røynsla. Røynsla er ein god Læremeister. Ogsaa med det Tillæg: — men ho er stundom nokot dyr. Saaledes ogsaa: Røynsla er ein dyr Læremeister.
Røynsla utan Lærdom er betre en Lærdom utan Røynsla.
Eng. Experience without learning is better than learning without experience.

S.

Sak. Ei god Sak giv eit godt Mod.
Med avgjord Sak fær ein gjera seg nøgd.

Det hjelper litet at Saki er god, naar ho er illa førd.
Saki dreg Mannen til Husa. El. til Husanne. (Vald.).
Noget dunkelt; maaskee rettere: Saki fylgjer Mannen til Hus.
Saklaus Mann fer trygt um Land.

sakad. Sakad Mann er snogg aa binda. (Nordl). Nogle Steder: Sakad Mann er god aa gjesta.
Sakad Mann maa tegja. El. fær tegja.
Sakad Mann er aldri urædd.

sakna. Ein saknar ikkje det, som ein ikkje heve seet.
D'er ikkje alt saknat med det same det er mist. (ɔ: Det kan blive længe, før man mærker hvad man har mistet).
Det som er seint saknat, er seint upp-leitat.

Saknad. Det kjenner kvar sin Saknad best.
D'er alltid Saknad i god Manns Daude.

salta. D'er betre aa salta ned um Hausten en svelta ut um Vaaren. (= Betre aa hengja i Rotet, o. s. v. S. Rot).

Salve. Det høver ikkje same Salven aat alle Saar.

same. Det same er det same, um det fær ein annan Lit.
Alltid det same er inkje Gaman. (Tildeels med fuldere Riim: sama, Gama. Tel.).

Samhelde. Med godt Samhelde kann dei veikaste vinna.
Samlag. Vondt Samlag spiller gode Seder.

Samvitende. Godt Samvitende er godt aa sova med. (Sædvanlig med en mere fremmed Form: Samvittigheit).

sann. Det sanne er ofta seinaste trutt.
Ein segjer stundom sannare, en ein sjølv veit. (Nemlig ved at yttre en Formodning eller Gisning).
Sannt er sannt, um endaa ingen trur det.
Sannt og sømelegt er rette Talekunsten.
D'er mangt sannt, som ikkje er segjande. (Om ubetydelige Ting, som ingen behøver at vide; ogsaa om fornærmelig og smudsig Tale).

Sanning. Det er ikkje alt Sanning, som er Sanning likt. (Med en fremmed Form: Sannheit).
Sanningi syner seg ikkje alltid samstundes. (Tel.). — Sanningi kann lenge løyna seg.

Naar Sanningi søv, so vaker Lygni.
Naar Sanningi kjem fram, fær Lygni Skam.
Sanningi er ofta hard aa høyra.
Sanningi er alltid seg sjølv lik.
Sanningi vil alltid smetta fram. (Den som vil ljuga, kann lett mistaka seg).

Saud. Ein einsleg Saud kann illa trivast.
D'ee kleen Saud, som ikkje kann bera sitt eiget Røyve.
D'er galen Saud, som ikkje kannar Lambet sitt.
Ein skabbutt Saud skjemmer heile Hopen.
Den som gjerer seg til Saud, fær Ulven paa Nakken.
Naar ein Saud er saknad, fær Ulven Skuldi.
Sidste Sauden vil Ulven taka fyrst.
Der den eine Sauden spring fyre, springa dei andre etter.

sauma. D'er faafengt aa sauma og spretta uppatter.
Det ein saumar i Myrkret, verd aldri vænt.

Saur. Sauren er ingi Pryda. (Mere almindelig: Lorten er ingi Pryda).
Den som kastar Saur paa andre, fær nokot paa seg sjølv med. El. — verd saurutt sjølv.

saa. Ein lyt nokot saa, skal ein nokot faa. — Dei som nokot saa, dei nokot faa.
Di mindre me saa, di mindre me faa.
Me vita kvat me saa, men ikkje kvat me faa.
Mannen kann saa, men ikkje skapa Straa. El. — men ikkje setja Akset paa.
Ingen saar seg Aaret til. (Vald. Segner IV, 106). — Det hjelper ikkje for ein saar, naar ein ikkje fær Aar.
Som ein saar, so fær ein hausta.

Saar. Eit litet Saar kann lett verda stort. — Litet Saar kann skjemma baade Legg aa Laar.
Det verd illt Saar etter ukvast Jarn.
Djupe Saar er seine aa grøda.
D'er verste Saaret, som ikkje bløder.
Gamle Saar vilja seint gro atter.
Groande Saar skal ein ikkje riva.

Um Saaret er grødt, so syner Æret.
Naar Saaret er grødt, er Sviden gløymd.

Sed. Ein lyt fylgja den Sed, som i Landet er, og ikkje den ein fører med seg. (Om indflyttede Folk).
God Sed skal ein gøyma og ikkje gløyma.
Laake Seder er eit Landslyte.

segja. Ein lyt nokot segja, naar ein ikkje fær tegja.
Ein kann myket segja ein sumarlang Dag.
Ein fær ikkje segja meir, en ein kann sanna.
Det segjer kvar, som kvar heve røynt.
Det segjer kvar sitt det ljosaste. (ɔ: Enhver vil gierne forklare sin Sag paa en Maade, som er gunstig for ham selv). Noget dunkelt i Formen; paa Søndmøre lyder det: „Dæ seie kvar sitt 'æ ljøsaste", der ogsaa kunde opfattes som „er ljosaste". Jf. G. N. segja hit ljósasta af einu, ɔ: fortælle noget omstændeligt.
Det segjer mange av honom Sante-Olav, som ikkje hava seet honom. (Berg). Isl. Sá segir flest af Olafi kóngi. sem hvorki hefir heyrt hann né séd.
Den som ikkje segjer sit Tykke, misser mangt eit godt Stykke. (Tykkje: Stykkje). Nordl.
Den som segjer alt han vil, fær høyra mangt som han ikkje vil. — Den som segjer det han ikkje skulde, fær høyra det han ikkje vilde.
Den som segjer alle Mann sannt, fær Skam til Takk. — El. Den som segjer alt som han tenkjer o. s. v.
Det er mangt sagt, som ikkje er sannat. — Det verd mangt sagt som kunde vera tagt.

Segl. Det høver ikkje same Segl aat alle Baatar.
Segl er ein god Ting; men Aarar lyt ein fyrst hava.
Ein fær setja Seglet so, som Vinden blæs.

Segn. Segner veksa, naar dei koma paa Viddi.
Sannaste Segni vil koma sidst.

sein. Den som er sein paa Foten, skal vera tidlege paa Vegen. — Ein sein Gangar fær taka tidlege ut.
D'er betre seint en aldri.
For seint er forspillt. — Den som kjem for seint, fær sitja paa Durstokken.

Sekk. Det fær kvar bera sin Sekk til Mylna.
Ein tom Sekk vil ikkje standa rett.
Ein sunderriven Sekk er sein aa fylla.
Ein fyller ingen Sekk med fagre Ord.
Det som kjem sidst i Sekken, lyt fyrst`ut-atter
Det kjem ikkje annat or Sekken, en som i var.
Ein ser ikkje kvat i Sekken er, fyrr Bandet er avløyst. (Jæd.). — Naar ein læt upp Sekken, so ser ein kvat som i honom er.
Den som held upp Sekken og den som tømer Tunna er baade lika gode.

selja. Den som heve nokot til aa selja, fær nokot til aa telja (Mods at: Den som heve inkje o. s. v.).
Ein kann ikkje baade selja og hava det same sidan. (Naar Kui er seld, fylgjer Mjølki med).
Det rosar kvar Seljar sine Varor.

semja. Der alle semja, er godt aa styra.
Dei som ikkje semja, vinna ingen Siger.
Semja gjerer dei veike sterke. — Semja gjerer Styrke.

Seng. Som ein lagar Sengi, so ligg ein til.
Den som kjem seint i Seng, kjem seint upp-atter.
Det kjem ikkje i ei Seng, det som skal i tvo. (Sæt.).

Sida. Det vil alle snu vænaste Sida fram.
Alle Ting hava tvo Sidor, og sume hava fleire med.
Ein ser ikkje baade Sidorna i Senn.

sidst. Den som kjem sidst, han ser minst.
Den som sidst kjem, fær drikka Grugget.
Sidst paa kjem det tynnste Ølet.
Naar det sidste er det beste, kann ingen betre venta.
Dei sidste kunna verda dei fyrste, og dei fyrste verda dei sidste.

Siger (i'). Det verd ingen Siger utan Strid.
Ein skal ikkje syngja um Siger, fyrr Slaget er vunnet.

sigla. Der ein ikkje fær sigla, lyt ein ro.
D'er illt aa sigla utan Styre.

Ein fær so sigla, at ein ikkje kollsigler.
Han sigler ikkje illa, som kjem i ei god Hamn.
Den som ikkje sigler, naar Byren blæs, fær bida til Byren kjem atter.

Silke. Ein kann ikkje alltid spinna Silke
Ein lyt stundom slita Silke fyre Armod. (ↄ: Man maa stundom bruge en kostbar Ting fordi man ikke har noget simplere ved Haanden).

Sin (i'). Gamle Sinar er seiga.
Ein veit ikkje kvat Sinarne duga til, fyrr ein fær Skade paa deim.

sin, sit. Det hjelper seg kvar med sino.
Det gjerer kvar med sino som han vil.
Det veit ingen kvat sinom kann verda. (ↄ: Man veed ikke, hvad der kan hænde Ens egne Paarørende; derfor skulde man ikke være ligegyldig ved en anden Families Ulykke). Berg.
Lat kvar skøyta sitt fyrst. — Lat kvar sjaa fyrst paa seg og sitt, og sidan paa meg og mitt.
Lat kvar hava sitt, so er me kvarandre kvitt.
Naar kvar skal hava sitt, so ser ein kvat som atter verd.

Sinne. Sinne gjerer vonde Minne.
Sinne ser ikkje. (Vald. Segner IV, 56. 104).
Naar Sinnet gjeng av, kjem Angren etter.
Stort Sinne og litet Vit gjeng alltid en galen Veg. — Den som heve større Sinne en Vit, gjerer jamnan galne Strik. (Hall. Søgnir 88).

sitja. D'er betre sitja i Ro en reisa seg aa falla.
Ein skal ikkje sitja ein Mann so nær, at ein sit av Lærbeinet paa honom. (Tel.). Noget lignende hos P. Syv 1,470.
Ein sit best paa sin eigen Benk.
Han sit illa, som ikkje kann upp standa.
Den som sit paa Marki, han sig ikkje ned.

sjaa (ser). Han skal myket sjaa, som lenge skal liva.
Det ein sjølv fær sjaa, det slepp ein aa tvila paa.
Det ein ikkje fær sjaa, kann ein ikkje segja fraa.
Han skal sjaa vel, som sannt vil segja.
D'er myket som me sjaa og ikkje gaa. (ↄ: bemærke).

D'er mangt ein skal sjaa og ikkje taka paa.
D'er so myket til aa sjaa, og so litet til aa faa.
Sjaa paa deim, som er verre komne. = Sjaa paa deim, som hava større Mein, so klagar du mindre paa dit eiget.
Det som ein ser, det lyt ein tru.
Det eg ikkje ser, er meg ingi Sorg. (S. Auga).
Det ein ikkje ser, det sakar ikkje. (F. Ex. om Norden i Madlavningen. „Hvad som et dit Øie ser nøie, kan du uden Harme fordøie". P. Dass 1,153).
Ein ser ikkje lenger inn i Mannen en til Tennerna. (Ein ser ikkje, kvat han tenkjer). „Ein ser 'kje ein Mann lenger en te Tannars". Hall.
Den som ser igjenom Veggen, han ser det han ikkje vil. (Om utidig Nysgjerrighed).

sjeldan. Det ein sjeldan høyrer, er skart gløymt.
Det som sjeldan kjem, er alltid nytt.
Sjeldan komen er kjærafste komen.

Sjø. Sjoen er ikkje Landet lik.
Sjoen er eit laust Fotespenne. (Berg.).
Det som kjem paa Sjoen, maa anten søkka elder fljota.
Sjoen er baade storgjæv og stortøk. (Han giv myket, og han tek myket og).
D'er lett aa rosa Sjoen, naar ein sjølv er paa Landet.

sjoda. Han skal myket sjoda, som vil mange bjoda. „Den som vil noko bjoe, han maa noko sjoe". (Tel. Landst. 820).
Det ein sjølv syd, maa ein sjølv kunna eta. — D'er leidt aa sjoda so, at ein ikkje sjølv kann eta.

sjuk. Den som sjølv er sjuk, han kjenner Sykja best.
D'er mangt som den sjuke lyster.
Det fit ingen den sjuke so nær, at han veit kvat han lid.

sjølv. Det ein sjølv gjerer, fær ein sjølv hava.
Det ein sjølv kann gjera, skal ein ikkje bidja andre um. — Sjølv er beste Tenaren.
Den som ikkje sjølv er med og ser til, han fær ikkje Verket sitt gjort som han vil.

D'er kvar seg sjølv hollaste. (El. næmaste).
Seg sjølv skal ein korkje lova eller lasta.
Sjølvgjort er velgjort.
Sjølvviis verd aldri viis.

Skade. Av Skade verd ein viis (og ikkje rik).
Skade og Skam lærer Folk fara visare fram.
Annan Manns Skade er lettast læra av.
D'er betre aa læra av ein Skade en af tvo.
D'er betre halv Skade en heil.
D'er liten Skade, som ikkje syner seg.
Ein skal ikkje gjera ein stor Skade av ein liten.
D'er vondt aa taka Skade; d'er verre aa gjera Skade.
D'er betre hava Skade en skamleg Bate.
D'er god Skade, som kann koma til Gagn.
Ein Manns Skade er stundom annan Manns Bate.
Det kjem aldri den Skade paa Land, det ei er einkvar til Bate.
Den eine Skaden dreg fleire etter seg. — Den eine Skaden retter Handi aat hinom.
Fyrste Skaden er best aa bøta.
Skaden er snart gjord, men seint aatgjord.
Skaden er aldri so vel aatgjord, han ei var betre ugjord. (Trondh.).
Den som gjerer fyrste Skaden, fær Skuldi fyre den andre.
D'er stygt, at den eine gjerer Skaden, og den andre fær Skuldi.
Eit Skad-dyr verd aldri feitt. (P. Clausson, S. 3).

Skal. Det kann vera hardt Skal paa ein mjuk Kjerne.
Skalet kann verja Kjernen. (Findes brugt i Skrift i Formen „Skallet bevarer Kjernen", og med den Mening, at et Skin af Dyd kan dog tjene til at vedligeholde et Begreb om Dyden).

Skalle. Ein liten Skalle kann hava myket Vit.
Den som slær Skallen mot Steinen, han fær honom saar atter. (Hall.).

Skam. D'er ingi Skam aa segja si Sanning. (ↄ: forklare sin Sag uden Besmykkelse). Berg.
D'er ingi Skam aa vika fyre ei Kjempa.

D'er ingi Skam aa faa Skade saklaus.
Skam er lett aa faa; ho er ikkje lett aa av seg tvaa. — Skamflekken er vond aa vaska.
Skam aa Skade fylgjast aat.
Den som skrøyter av Skam, er ingi Æra verd.
D'er betre aa sitja med ei liti Skam en koma heimatter med ei stor.
Ein heve ikkje Skam av Klæde, som ein ikkje sjølv heve saumat. — Han heve Skammi, som skjer, og ikkje som ber. (Nhl.),
Der ingi Skam er inne, kjem ingi Æra ut. (Om Skamfølelse eller Undseelse).
Skammi lyt ein leggja atter heime. (ɔ: Den som skal færdes ude i Verden, faar ikke være meget undseelig). Trondh.

Skarv. Skarven skjemmer alle Skjer, som han sit paa.
Den eine Skarven veit, kvat den andre vil.

Skeid. Ei Skeid full er ein Smak og ingen Mat.
Skeid og Fat hjelper inkje utan Mat.
Giva ei Skeid og faa ei Skjeppa er ulikt.

Skifte. Di fleire Skifte, di lengre Leik.
D'er godt Skifte, som ingen er mishalden med.
D'er alltid Skifte paa; den unge skal til, og den gamle fraa.

skilja. Dei er ikkje gode aa skilja, som saman vera vilja.
D'er lett aa skilja det som aldri vil hanga i Hop.
Det skil for myket, naar det skil Helfti. (ɔ: naar det ene er en Halvpart større eller mindre). Jæd.

Skilling. D'er ein god Skilling, som sparer ein Dalar.
Ein Skilling som er spard, er tvo Gonger teent.
D'er vandt aa finna ein Skilling millom hundrad Dalar.
Det som er skapat til Skilling, verd aldri Dalar.
Skillingen er allstad velkomen.
Den som ikkje gøymer Skillingen, han fær ikkje Dalaren.
Skillingen er ein Skalk: han vil alltid smetta ut.
Den som vil spara Skillingen, fær ikkje spara Skinnet sitt. — Ein kann ikkje spara baade Skillingen og Skinnet. ɔ: Enten maa man betale for Arbeide eller arbeide selv).

Skilnad. Lang Skilnad kjøler Kjærleiken.

Skilord. Skilord brjota Logi. (ɔ: En frivillig Overeenskomst kan stundom træde i Stedet for Loven. Jæd. (Jf. Isl. Skilmálar ganga fyrir lög).

Skin. Det kjem eingong Skin etter Skur.
Der som ikkje er Skin, er ingen Skugge.
Skinet daarar mange.

Skinn. Di finare Skinn, di fyrr fær det saart.
Gamle Skinn turva myken Smurning.

Skip. Eit Skip er ingen Flote.
Rosa ikkje Skipet, fyrr det kjem i Storsjoen.
Store Skip turva djupe Sund.

Skiva. D'er lett skjera store Skivor av annan Manns Braud. El. — av annan Manns Skinka.

Skjegg. Der det berre gjeld um Skjegg, er Bukken Meister.
D'er skyldt Skjegget og Hoka. (ɔ: Skjægget og Hagen ansees som beslægtede: nær forbundne Ting maa have Indflydelse paa hverandre). Hard.

skjella. Han maa vel skjella, som ikkje verre kan gjera. El. som ikkje kann skada.
Skjelling bit ikkje paa Skinnet.
Skjellsord duga inkje; der dei høva best, der bita dei minst.

skjemma. Ein skjemmer seg ikkje paa ærlegt Verk.
D'er illt aa skjemmast av velgjort.
Den som skjemmest, vil skyla seg.

Skjemt. D'er Skil paa Skjemt og Alvora.
D'er mangt, som yppest med Skjemt og endar med Alvora.

Skjer. Eit litet Skjer kann brjota store Skip.
Ein kjenner Skjeret, naar Skipet støyter paa.

skjera. Det ein ikkje kann skjera, lyt ein hogga.
D'er lettare aa skjera fraa en skøyta paa.
Den som skjer ei Vidja, naar han finn, han heve henne, naar han treng. (Berg.).

skjerda. Det skjerdest, som i Skifte kjem. El. — som i Skifte fer. (ɔ: Det som kommer i Skifte, vil gjerne formindskes; ved en Skiftning gaar altid noget til Spilde). Efter Udtalen „Dæ skjøles so i Skifte kjem. (Hall). „Dæ skjerst i Skifte fær". (Sdm.).

Skjor. Skjori flyg aldri so langt, at Sterten ei fylgjer med.

Skjori veit kvat Su ho skal sitja paa. El. kvat Purka ho vil rida paa. (Trondh.).

skjota. D'er faafengt aa skjota aa ikkje raaka.

Den som ofte skyt, han eingong raakar.

Sko. Det høver ikkje ein Sko aat alle Føter.

Han fær alltid Sko, som Skillingen heve. (Vald.).

Sko og Kvern og Øyk skal ingen laana ut. — Ogsaa: Øyk og Kvern og Kona skal ingen Mann laana. (Med Riim: Kaana, laana). Jf. Svenskt: Hustru, häst og kläder och sko lånes illa ur bondens bo. Ogsaa hos P. Syv (1,52).

Ein fær skapa Skoen etter Foten, og ikkje Foten etter Skoen.

Det veit ingen kvar Skoen klember, utan den som gjeng i honom. El. Det veit ingen kvat Skoen trykkjer, utan den som heve honom paa seg.

Nye Skoer er gode, men dei gamle falla best aat Foten.

Det verd ikkje alle Skoer saumade paa same Leisten.

Skomakar, sit med din Leist! (Efter en latinsk Talemaade, som egentlig betegner, at man ikke skal dømme om Ting, som man ikke forstaar).

Skomakar-Borni hava stundom verste Skoerne. I visse Bygdemaal med Riim: saaledes i Tel. „Skomakar-Bo'ne ha' veste Sko'ne".

Skog. Skog er Landsens største Pryda.

Skogen veks, medan Folket søv.

Skogen er snart rudd; han er ikkje snart uppatter runnen. El. vaksen.

Skogen heve mange Augo. (Hall.). Jf. Svenskt: Skogen har öron och marken har ögon.

Han kjem seint um Skogen, som er rædd fyre alle Runnar. („Den saa kver Buskaa æ rædd, han kjem seint te Skogs". De Fine 240).

Skort. Naar ein kjem i Skort, verd det litle stort.
Der som aldri er Skort, kann myket vera gjort.
D'er Skam i Skorten, og Æra i Avgangen. (ɔ: Det er Skam at der er for lidet tillavet, men det er Ære at der bliver noget tilovers. Berg.

Skrap. Den som køyper Skrap, fær selja med Tap.
Skrap-lasset verd alltid størst. (ɔ: Det sidste Læs bliver størst, fordi man dertil skraber hele Resten sammen). Berg.

skreppa. Ein skal ikkje skreppa av det, som urøynt er. — Ikkje skreppa av Ølet udrukket, o. s. v.
Han skal ikkje skreppa sjølv, som Skrepp vil hava.
Naar ein sjølv vil skreppa, so kann andre sleppa. — Skrepp av deg sjølv, so slepp ein annan. (Tel.).
Han lyt skreppa sjølv, som heve laake Grannar. (S. Granne).

Skrift. Skrifti kann ein gøyma; Talen kann ein gløyma. — Det som er skrivet er gøymt; det som er sagt er glaymt. (S. Brev).
Skrifti vaker, naar Mannen søv. (Berg.).

Skrubb. Skrubben fær mangt, som ingen hadde etlat honom. (De Fine 241). S. Ulv.

skræma. Ein fær ikkje skræma den Fuglen, som ein vil fanga.
Ein skræmer snarare dei gode en dei vonde.
Var det ingi Skræmsla, so vardt det mangei Skjemsla.

Skugge. Det verd ingen Skugge utan Ljos.
Det stend ikkje Skugge av ingen Ting.
D'er leidt aa vera rædd sin eigen Skugge.
Den som er rædd fyre kvar ein Skugge, kjem aldri til Skogs. (Mandal). S. rædd.

Skuld. Den som heve Skuld, er aldri sutlaus. — Skuld-bunden Mann er sorgbunden.
Den som greider Skuldi si, han bøter Buet sitt. El. — han aukar sitt Bu.
Skuldi vaker, medan Mannen søv.

Naar Skuldi er kvittad, er Mannen fri.
D'er illt aa faa Skuldi, naar ein annan gjerer Skaden.

skulda. Den som skuldar, skal segja Skil fyre det. El. skal visa Prov. (ɔ: bevise).
Den som skuldar alle, skuldar ingen.
D'er lett aa skulda paa den, som ikkje svarar. — Lett aa skulda paa Katten, naar Skaali er tom. (Trondh.).

Skuta. Naar Skuta kjem i Skodda, fær ho ganga spakt.
Ein skal ikkje skreppa av Skuta, fyrr ho heve voret ute i Sjoen. (S. Skip).

Skvett. Ein liten Skvett er betre en inkje vaatt.
D'er Skvett i kvar Ætt. (ɔ: Der er en Stymper i hver Slægt). Shl. (Jf. Øle).

Sky. Ei liti Sky gjerer stor Skugge.
D'er liti Sky, som ikkje kann skyla Soli. — Liti Sky kann skyla baade Sol og Maane.

Skyn (y'). Det høyrer Skyn til Skjemting.
Ein lyt hava paa ollo Skyn. (ɔ: Man bør have Hensyn til alle Omstændigheder; man maa undskylde, hvad der kan undskyldes, osv.). „Ein lyt'e ha' paa ollaa Skjyn". Sdm.

skynug. D'er godt den skynuge skjenkja. (ɔ: Den skjønsomme fortryder ikke paa, at han faar en simpel Beværtning). Berg.
Skynugt Folk er godt aa greida seg med.

Skyrta (Skjorta). Skyrta er alltid nærre en Kufta.
D'er vondt aa riva Skyrta; d'er verre aa riva Skinnet.

Slag. D'er eit hardt Slag, der ingen slepp undan. (Eng. It is a hard battle where none escapes).

Slarv. Den som slepp fyre Slarv, kann heita heppen.
Fyre Slarv er ingen urædd. — Slarve-segner kann ingen berga seg fyre.
Slarv og Lygn halda godt i Hop.

slaa (slær). D'er uvandt aa slaa, der ingen slær imot.
D'er stygt aa slaa, men ikkje aa slaa fraa seg. — D'er forbodet aa slaa, men ikkje aa slaa atter. (Tydsk: Schlagen ist verboten, Widerschlagen nicht).

Der ein slær ein Djevel ut, der slær ein tri inn-atter. (Wilse).

Sleik. Ein Sleik er god, men han mettar litet. (Tel.).

sleikja. Ein skal ikkje sleikja seg, fyrr ein er smurd. (Berg).

Den som vil sleikja i alle Fat, fær kjenna mangein Smak. — Den som alle Benkjer vil sleikja, fær eingong Flis i Tunga. (De Fine 226).

sleppa. Den som slepp av med det smaae, vil vaaga paa det store. (Om Skalkestykker).

Ein skal heller sleppa tie, som er sakade, en refsa ein, som er saklaus.

Ein lyt no alltid sleppa Folk fram um seg. — Ein skal sleppa Folk framum seg, men ikkje upp aa seg. (Ikkje lata Folk trakka paa seg).

sløkkja. Ein slepp aa sløkkja, naar alt er upp-brennt. D'er for seint aa slokkja paa Oska.

smaka. Den som vil smaka paa alt, han fær baade surt og salt.

Det smakar godt, som sjeldan bydst.

Det smakar lengst av det, som fyrst kjem i Kjeraldet.

smaa. Det smaae er stort fyre den som litet heve.

Det smaae faa me vyrda; det store vyrder seg sjølv.

Det smaae kann smetta, der det store stend fast.

Dei smaae naa stundom lika langt som dei store. — „Dei smaae naa i Toppen paa dei store mæ', eingor Gong'e". (Vald. Segner IV, 105).

Dei smaae faa hanga; dei store faa ganga.

Smaatt og stort høver stundom best i Hop.

Smaafolk faa verja seg med Munnen.

Var det ikkje Smaafolk, so vardt det aldri store.

Smaafuglarne syngja best. El. Minste Fuglarne osv.

D'er godt fyre Smaafuglen, at Katten ikkje kann fljuga.

Smaapengar fylla i Pungen mest.

Smaa-vondska gjeng av med Eting. = Smaa-illt kann ein eta utav seg. (Vald. Segner IV, 103). Som han sa' Mannen: „Eg heve ikkje voret sjukare, en at eg heve etet meg frisk-atter."

Smid (i'). D'er ingen Smid, som kvekk fyre ein Gneiste.
Ein uhag Smid tek eit uhagt Emne. — „Ein ohag Sme' tæk eit ohagt Tre". (Trondh.). „Smid" her i den gamle Betydning: Kunstner.
Smiden heve sjeldan Knivar. (Jæd.).
Ein kann vel hava Smids Augo, um ein ikkje heve Smids Nevar. (Jæd.).

Smør. Det verd no aldri so gildt, at ein fær eta Smør med Skeid. (Jæd.).
Det verd ikkje Smør av upp-eten Rjome. El. Han fær ikkje Smør, som et upp Rjomen
Den som heve myket Smør, kann myket smyrja.
Det braadnar myket Smør i ein heit Omn. (Mandal). El. Det gjeng myket Smør o. s. v. (Jæd.).
Det tenar skitet Smør aat sjuke Hundar. (Hos P. Syv 1,254: Raadne Æg og skiddent Smør er godt nok for syge Hunde).
D'er ikkje godt ganga upp i Smøret med Stubbehosor paa (?). Wilse.

snaka. Den som allstad vil snaka, fær ymist smaka. (Trondh.). Jf. sleikja.
Det kjem Snakedag etter Kakedag. (Berg.)

snar. Ein lyt vera baade snar og var. — D'er godt vera snar og godt vera var. (ɔ: forsigtig).
D'er snart gjort skitet Verk. (ɔ: Man skynder sig mest med det skidne Arbeide). (Berg.
Snart og vel er best gjort. — D'er best, naar det gjeng baade snart og vel.

snaava. Ein kann vel ein Gong snaava og endaa vera ein god Gangar.
Det snaavar ein Hest paa fire Føter, so maa vel Mannen paa tvo. (S. Merr).

Snerke. Kvar sin Gong Snerken, naar Supa er god. (ɔ: Den lækreste Del af Suppen skal man skiftes om, saa at den ene faar den første Gang og den anden næste Gang). (Trondh.).

snikja. Den som skal snikja, fær ikkje furta. (S. tykkjen).
Han fær litet som snikjer; han fær inkje som furtar. (Trondh.).

snild. Det vilde mange vera snilde, naar dei slapp til. (Jf. Tydst: Es wäre oft Einer fromm, wenn man ihn sein ließe).
Snilde Folk verda mest mødde (ɔ: mest plagede med Begjæring om Hjælp og Tjenester).

Snjo (Snø). Snjoen gjerer det tunge Lasset lett.
Den Snjoen, som fall i Fjor, vil ingen minnast. El. Kvar vardt av den Snjoen som fall i Fjor? (Wilse).
Der ein kastar ein Snjoball, skal ein venta ein atter.

snu. Snu for snarlegt er ikkje varlegt.
Ein kann snu seg kor ein vil, so snur daa Ryggen attertil. El. so snur daa Rauvi att'. (Trondh.).

snyta. D'er seint aa snyta seg, naar Nosi er av. El. naar Nosi er burte.

snøgg. Ein fær vera baade snøgg og gløgg.
Ein skal vera snøgg i Kjellaren og lenge i Fjoset. (Vald.)

Sod (o'). Det verd kokat myket Sod paa litet Kjøt. (Hos P. Syv 1,397: Mangen gjør meget Spad paa litet Kjød). Om Sladder.
Ein Sod-supar er Kjøtet verd. (Hall. Sognir 86). Noget dunkelt. Jf. det danske: Han er værd sit Kjød, som sin Kaal vel æder. (Mau 1,496).

Soga (o'). D'er aldri so sann ei Soga sagd, ho ei verd nokot til-lagd. (Shl.).
Soga verd aldri so vel fløytt, ho ei verd nokot til-skøytt. (Sagnet gaar ikke langt, før det faar visse Tillæg). Tel.
Gamle Sogor hengja jeg i Hop. — Gamle Sogor faa mange Tillogor.

Sokk. D'er betre hava bøtte Sokkar en berre Føter.
Det syner paa Sokken, kvar Foten er broten.
Naar Sokken er tri Gonger paa-spytad, er det nog. El. tri Gonger nysolad. (Vald.).

Sokn. Kvar Sokn heve sine Seder.
Di mindre Sokn, di betre Kjendskap.

Sol. Laag Sol gjerer lange Skuggar.
Det kjem Sol i eit Kot so vel som i eit Slot.
Soli lyser likt fyre fatigt Folk og rikt.
Soli verd ikkje verre fyre det, um ho skin paa ei Mokdunge. (Eng. The sun is never the worse for shining on a dunghill).

Naar Soli skin, skøyter ingen um Maanen.
Naar Soli kjem upp, so slokna alle Stjernor.
Det kann ikkje vera tvo Soler paa Himmelen.
Soli heve sit gamle Lag: kvar ho kjem, so verd det Dag. El. so gjerer ho Dag.
Soli kjem atter, men same Dagen kjem aldri.
Soli gjeng sin same Gong, um Maanen søv elder vaker.
Naar Soli gjeng i Vest, arbeider den late best. (Berg.). El. gjerer den late mest. — Naar Soli vil gaa under, tek den late til aa skunda. (Jæd.). Jf. Nedertydsk: Wenn de Sunne steit in Westen, sind de loien de besten.

sopa. Det kann kvar sopa sitt eiget Sorp. — Lat kvar sopa fraa si eigi Dyrr.
Nye Soplingar sopa best. El. Nye Limar sopa alltid best. (Østl.).

Sorg. Sorg og Gaman hava litet saman.
Sorg og Gleda skiftast aat. — El. fylgjast aat.
Sorg og Sut jagar Fagnaden ut.
Av Sorg og Sut kjem liten Vinning ut.
Den som ber Sorg til Sengi, han søv ikkje godt.
Sorg er ingenstad utestengd. — Ingi Borg er fri fyre Sorg.
Løynleg Sorg er saaraste. — D'er tyngste Sorgi, som ingen ser.
Sovande Sorg skal ein ikkje vekkja.
Sorgi fig av smaatt um Senn. Med en skjemtende Vending meddeelt fra Holtaalen: „Sorja æ som en hænge op i vaat Lørve: dæ sig tu'a lite om Senn".
Den eine Sorgi sløkkjer den andre.
Sorgi ligg Sytaren til. (Agder). S. syta.
Smaa Sorgjer tala; dei store tegja.

sova (søv). Ein kann vel sova um ein ikkje ryt. El. um ein ikkje skal rjota. (ɔ: snorke).
D'er godt aa sova paa heilt Skinn.
Sume sova seg til Sæla, og sume stræva seg til Armod. (ɔ: Nogle sove sig Lykken til, o. s. v.) Berg.

Sovande Mann vinn ingen Siger. G. N. Sjaldan getr sofandi madr sigr. (Haavamaal 57).
Det søv ikkje alt, som blundar. El. som legg Augo atter. — Det søv ikkje alt, som ryt.
Han søv godt, som ikkje kjenner kor hardt han ligg. El. som ikkje kjenner, at han ligg paa Benken. (De Fine 229).
Den som søv, han syndar ikkje.
Den som lenge søv, han ser ikkje Morgonsoli.
Di meir ein søv, di meir vil ein sova.

spak. Ein kann vel vera spak, um ein ikkje er lat.
D'er mangein spak og still, som fyrr var kaat og vill.
Spake Folk halda lengste Laget.

spara. Ein fær spara det som lenge skal vara.
D'er betre spara nokot en øyda myket.
Sanka og spara kann lenge vara. Ogsaa: Hegda og spara o. s. v. (Nordl.). Spinka og spara, etc. (Østl.). Dansk: Spende og spare. (P. Syv 1,405).
D'er best aa spara fraa Loket; d'er seint naar ein ser Botnen. — Spar ifraa Loket; Botnen segjer sjølv til.
D'er seint aa spara paa berre Botnen. (Eng. It is too late to spare when the bottom is bare).
D'er ikkje aa spara, det som nog er av.
Det ein sparer fra sin Munn, det gjeng i Katt og Hund.
Den som sparer til Morgons, han sparer aat Musom.
Den eine sparer; den andre spiller.
Det som er spart, er vunnet. (El. teent).

spaa. D'er lett aa spaa det alle kann sjaa.
D'er lett aa spaa ein daud Mann feig. (Hall.).
D'er mangt ein kann spaa, og litet ein kann sjaa.
Mannen spaar, og vaar Herre raa'r. (raader).
Ein kann spaa sannare, en ein sjølv trur.
Han spaar illa, som rædd er.
Det verd ikkje alt, som spaatt er. Det veks ikkje alt, som saatt er.

Spe. Spe og Spott gjerer ingen Mann godt.
Det ein segjer paa Spe, kann og verda sannt. (F. Ex. naar man siger spotviis, at En vil komme til stor Ære).

spela (e'). Han spelar best, som ikkje taper.
D'er leidt aa spela, der ingen vil dansa.
D'er kleen Spelar, som ikkje kann meir en ein Slaatt.
Spelmann utan Strengjer er som Fugl utan Vengjer. (Valders).

spenna. D'er hardt aa spenna mot Brodden.
Ein spenner ikkje lenger, en Foten rekk.

spilla. Det gjeng lettare aa spilla en aa spara.
Det er ikkje spillt, som spart er.
Den som spiller Salt, han finn ikkje atter alt.
Den som spiller Smør, fær atter meir en han hadde fyrr. (Trondh.).

spinna. Ein lyt spinna, fyrr ein kann spyta.
Den som spinn sjeldan, finn korkje Rokk elder Snelda. (Hard.). S. Rokk.
Naar ein ikkje spinn, heve ein Stryet sitt urørt.
Illa spunnet verd illa spytat. — Som Spunnen er, so verd Spytet. (ɔ: Strikningen).

Sporv. Ein Sporv i Vegen er betre en inkje Liv.
Sporven heve Hus i kvar Gard.

springa. Han fær ikkje springa, som have langt aa ganga. — Det hjelper ikkje Sprang, naar Vegen er lang.
D'er tungt aa springa med ei Byrd paa Ryggen.
Han spring langt, som spring ifraa Rova si. (Tel.).

Spurnad. D'er er ikkje all Spurnad ein skal svara paa.
Spotteleg Spurnad fær spottelege Svar. Isl.: Spélig spurning fær spottligt andsvar.

spyrja. Det stend fritt aa spyrja, og fritt aa svara nei.
D'er uvandt aa spyrja; d'er vandare aa svara. — Ein Daare kann spyrja meir, en tie vise kann svara. (S. Gap).
Han lyt spyrja, som inkje veit. — Han spyrr, som ikkje veit, og trivlar, som ikkje ser. — Ogsaa med et skjemtende Tillæg: Han spyrer, som inkje veit: Heve Høna Spenar? (Sdm.).

D'er betre spyrja two Gonger en fara ein Gong villt. — D'er betre aa forspyrja seg en forgjera seg. (Trondh.).

D'er ingen som forspyrr seg, naar han ikkje forsnakkar seg. (Berg.). D'er fleire som forgjera seg en som forspyrja seg. (Nordl.).

Den som ikkje spyrr, han verd ikkje visare en han var fyrr. (Trondh.). Med Formen: spør, før.

Han spyrr, som ikkje vil giva. (Han spyrr, um du vil hava, og vil at du skal segja nei). Tydsk: Wer fragt, gibt nicht gern.

Det spyrst meir um illa gjort en vel gjort.

Det spyrst alltid, kor langt ein Mann rid um Dagen. (Vald.). — D'er litet, som ikkje skal spyrjast.

Det spyrst vel, kvar Mannen laag um Natti. (Jæd.).

Stabbur. Eit tomt Stabbur gjerer ei nidsk Matmoder. — Eit fullt Stabbur gjerer ei god Matmoder.

Stad. Naar alt er paa sin rette Stad, so er det godt aa finna.

D'er mange Stader aa leita paa, og faae til aa finna paa.

Di større Stad, di mindre Husrom.

Di større Stad, di fleire Stakkarar. (el. Fantar).

Stakkar (el. Stakar). Ein Stakkar er allstad i Vegen.

Paa einkvar Stad lyt ein Stakkar vera.

D'er stort Stakkars Auga. (ↄ: For en Stakkels Øie bliver Andres Lykke altid stor). Jæd.

Naar den eine Stakkaren hjelper den andre, so læja Englarne. Ogsaa: Naar den eine Stakkaren hjelper hinom, so lær vaar Herre. (Sdm.). Svensk: När stimparen ger stackaren, så är glädje i himmelen.

standa (stend). Det maa vel standa, det som alle vil stydja.

Ein stend best paa sin eigen Fot.

Den som stend vel, sjaa til (at) han ikkje fell.

Den som stend høgt, han ser ikkje alt, som laagt er.

Den som illa stend, han illa slær.

Det stend ikkje lenge, at ein Stakkar heve nog.

Det stend ikkje i aatte Aar som i aatte Dagar.
Det stend ikkje vel til med Mannen, naar han bid um Hus hjaa Grannen.

Stav. D'er kleen Stav som ingen kann stydja seg paa.
Ein broten Stav er vond aa stydja seg paa.
Ein krokutt Stav er betre en ingen. (I Tel. „Ein vrang'e Stav æ bære hell ingjin").

Sted. D'er kleent Sted, som støkk fyre Hamaren.
Millom Sted og Hamar er hardt aa liggja.

Steik. D'er skrinn Steik, som ikkje nokot dryp av.
Annan Manns Steik er alltid feit.

Stein. Det er ikkje all Stein Graastein.
Ein Stein gjerer ikkje Mein, utan ein støyter seg paa honom.
Det ligg ein Stein fyre kvar Manns Dyrr. (Trondh.)
Ein skal ikkje leggja Stein paa Byrdi. (ɔ: Ikke plage den, som er nok plaget før).
Ein liten Stein gjerer og ein Støyt.
Ein kjenner Steinen, naar ein heve støytt seg.
D'er seint aa sjaa paa Steinen, naar ein heve støytt seg paa honom. — D'er stygt aa banna den Steinen, ein heve støytt seg paa.
Den Stein, ein ikkje kann lyfta, fær ein lata liggja.
Den Stein, ein ikkje kann bera, lyt ein velta
Naar Steinen er kastad, er han ill aa atter taka. El. Naar Steinen er or Handi, kann ingen halda honom.
Den Steinen, som alle sputta paa, verd eingong vaat nog. (Om Spot og Sladder).
Den som kviler paa ein Stein, verd tvo Gonger segen. (Se segen).

stela (e'). Den som stel det smaae, vil stela det store.
Den som stel, vil alltid ljuga.
Den som stel og den som stappar i Sekken er baade lika gode.
D'er ikkje greidt aa stela fraa ein Tjuv.

D'er Skam aa stela, og større Skam aa heim=atter bera.
(ↄ: At blive opdaget og bringe det stjaalne tilbage anseer Tyven som den største Skam) Ofte brugt i Spøg, naar man hjembringer noget, som man for et Øieblik har taget i Brug uden at bede Eieren derom. — Svensk: Ingen skam at stjäla, men större hem båra. (Grubb 393). Nedertydsk: Det stelen is keine schanne, awer't weergewen. (Schambach, 2,27). Engelsk: It is a shame to steal but a worse to carry home. (Bohn 130).

stemma. D'er betre stemma i Bekken en i Aai. Ogsaa G. N. see Dipl. 3,542).
Kor ein stemmer Elvi, so bryt ho einstad ut.

stemna. Stemna i Aust og hamna i Vest er ei Vanheppa.
Ein fær stemna, som ein kann emna. Sædvanlig: Ein fær setja Stemne etter Emne).

sterk. D'er ingen so sterk, han ei kann verda trøytt.
D'er ingen so sterk, han ei tarv stundom Hjelp.
Skal den sterkaste alltid hava Rett, so faa mange lida Urett.

Stig (i') Di høgre Stig, di større Fall.
Fyrste Stiget kostar mest.

stiga. Dei fleste vilja helder stiga upp en stiga ned.
Den som ikkje stig upp, han slepp aa stiga ned=atter.
Det ser alle paa det stigande, og ingen paa det sigande.

Stige (i'). Ein kann ikkje taka heile Stigen i eitt Stig.
Ein gjeng ikkje stigelaus til Himmels. (Gbr.).

Stilla. Det kjem eingong Stilla etter Storm.
Det kjem Stilla etter Villa. — Dei verda eingong stille, dei som no er ville.
Stillvatnet er det djupaste. (S. Vatn).

Stjerna. Det heve kvar Stjerna sine Straalar.
Ein ser ingi Stjernor, der Soli er. (Landst. 780). — Det kannn ingi Stjerna standa seg mot Soli.

Stokk. Det vil meir en eín Stokk til ein Vegg.
Um Stokken er aldri so gamall, so er daa Kvisten god. (Trondh.). Hedder ogsaa: Um Laagi er roti, so er daa Kvisten frisk.
Store Stokkar tola harde Hogg.

Stol. Høgste Stolarne er verst aa sitja paa.

Den som vil sitja paa tvo Stolar, han fer ned-imillom.

stor. D'er ingen so stor, han ei fær Fanget fullt.
D'er ingen for stor til aa læra.
Stort høyrer storo til. (Hard.). — Stort hover storo.
(ɔ: Det store passer til det store). Sdm. i Formen „Stort høve storaa".
Stort skal storom fylgja. (Tel.).
D'er mangt stort i Upplaget og smaatt i Nedlaget.
D'er leidt aa byrja stort og enda med Skort.
Der alt skal vera stort, vil snart koma Skort.
Store Ting skulo byrja smaatt.
Store Ting hava litet Upphav.
Det som stort skal verda, vil veksa seint.
D'er vondt hava tvo store i ein Sekk. Ogsaa: — stappa tvo store i ein Sekk. Sl. — hava tvo Herrar i ei Hit. (Valders).
Alle vil store vera; ingen vil Sekken bera.
Naar alle skal vera store, vil ingen binda Baaten.
(ɔ: Naar Herrefolk komme til Land, løbe de strax af Baaden uden at fortøie den). Berg.
Det vilde aldri vera store Folk, naar det ikkje var smaae.
(Eng. There would not be great ones, if there were no little).
Naar dei store slaast, faa dei smaae kjenna Saari. (Vald.). S. strida.
Dei store gjera som dei vilja, og dei smaa som dei kunna.

Storm. Det gjeng ikkje so i Storm som i Stilla.
I Storm skal ein Styrken røyna.
Stor Storm gjerer store Vaaror.

Stova (o'). Ei stor Stova vil hava stort Stabbur. (Stor Huslyd tarv stor Matraad).
Di større Stova, di verre aa verma.
Stovefrostet er verste Frostet.

Straum. D'er stridt imot Straumen aa symja.
Den store Straumen vil de fleste fylgja.

Straa. Smaae Straa tola Stormen best.
Det hender, at Straaet stend, og det store Treet fell.
Det gjeng mange Straa i eit Lass (og mange Lass i ei Løda).

D'er faafengt at draga Straa fyre gamle Kattar. (D'er berre dei unge som vilja leika med Straaet).

Streng. Ein veik Streng skal ein varlege strekkja.
Ein fær slita nokre Strengjer, fyrr ein verd Meister.
For stride Strengjer laata ikkje lenge.

Strid. Utan Strid kjem ingen Siger.
D'er lang Strid, naar jamsterke strida.
Den som jamt vil strida, fær ymist lida.
Der dei store strida, faa mange svida.

stræva. Den som ikkje vil stræva, skal helder ikkje eta.
Den som strævar aleine, han et' aaleine.

Stund. Stund og Stad maa allting hava.
Ei liti Stund er snart lidi. El. av-lidi. — Jf. D'er liti lidande Stundi. (S. lida).
Gode Stunder ganga alltid fort.

stupa. D'er snart gjort aa stupa; d'er seinare aa standa upp.

Stur. Det kjem Stur etter Kjæta, og Graat etter Ovlæta. (Tel.). S. Kur.

Stut. Ein kollutt Stut skulde aldri stanga.
Stuten kann vel stanga, um ein ikkje erter honom.
Gamle Stutar hava sterke Horn.

stutt. Stutt rekk ikkje langt. (De Fine 237).
Stutt maa tøygja seg; langt maa bøygja seg. (Jæd.).
Stutt aa tjukt er sterkaste.

stygg. D'er er ingen so stygg, han ei er stundom elskad.
D'er betre vera stygg og vitug, en væn og vitlaus.
Stygt og sterkt er stundom best.

Stykke. Eit litet Stykke er stundom betre en eit stort.
Der som er eit feitt Stykke, er og ein Eitel i. (Berg).
Hos P. Syv 1,471: Hvor der er et fedt Stykke, er gjerne en Kjertel hos.
Det kann ikkje alle faa største Stykket.

styra. Der alle vil styra, kann ingen sigla.
Den som vil styra, skal fyrst læra aa lyda.

D'er vandt aa styra, naar ein ikkje veit Vegen. — Han styrer skeivt, som ikkje veit Vegen.

Styvbarn. Styvbarn kjem aldri so vel i Barmen, at Foterne ei hanga ute. (Berg.). Lignende i Svensk og Dansk.

Styvmoder. D'er ikkje lenge Styvmoder, fyrr det er Styvfader med. (Nogle Steder „Stykmor" o. s. v.).
Styvmoder-Klapp vil helst vera hardt.
Styvmoder kjem som Salt i saart Auga. Anført af Nyerup i hans Udvalg af P. Syv's Ordsprog, S. 21, efter en norsk Samling i Formen: „Saa er Stjupmoer som Salt i saaret Ove". (L. Oue). Lignende i Dansk, s. Mau 2,358.

støyta. D'er leidt aa støyta seg tvo Gonger paa same Steinen. Jf. Stein.
Han er slysen, som støyter seg paa alle Steinar.

Su. Su er Su, um ho so gjekk med Perleband.
Ei skiti Su vil alltid hava ei attaat seg. (Paa Sdm.: „Ei skita Sud" o. s. v. Dansk: En So vil have flere i Søle med sig. (Mau 2,319).
Sui kann ikkje med Sadel; det er so sjeldan ho rid. Hos De Fine 233: „Sunaa kann inkje mæ Sadlaa; dæ æ sjøllaa hu rie". Ligesaa i Dansk: So kan ikke med Sadel o. s. v.
Sui veit kvat seg sømer.
Sui drøymer um Drav og Kjerringi um sin Stav. Ogsaa svensk og dansk,. (Mau 1,138).
Naar Sui fær Korn. so vandar ho Dravet. Hos De Fine 232: Naar Porkaa faar Kodn'e, o. s. v.
Naar Sui er full, er Dravet surt. (Paa flere Steder „Purka" i Stedet for Su).
D'er sjeldan Sui fær Sylvknapp i Nosi. (Trondh.).
Sui bryt, og Ungarne nyt. El. njota. (Nordl. og Trondh.: „Su'a bryt, aa Ungann nyt"). G. N.: Grisir gjalda, en gömul svin valda. Tydsk: Was die Sau verbrochen, am Ferkel wirds gerochen. (De unge maa lide for de gamles Brøde).

Sumar (u'). Um Sumaren er det Hus i alle Holt. (— „i hver Busk". Wilse).
Sumars-Stundi gjeng alltid fort.
Sumars Natt er ingi Natt. — Midsumars Natt er berre Kveld og Morgon.

sunnan. Sunnan-Glettor gjera vaate Hettor. („Glettor": Skybanker med lyse Mellemrum). Tel.

Sunnanvind og Sol jaga Snjoen or sit Bol.

Sunnanvind og Kvendetræta endar seg so tidt med Væta. Hos de Fine 238: „Sydaust Vind og Konavrede dei endes mæ Graad aa Væde. „Konavrede" er vistnok Feil, maaskee for Kjærring-træta. (Træta er en anden Form for Trætta). Jf. Dansk: Østenveir og Kvindetræde lægges sjelden uden Væde. (Mau 1,577). Svensk: Östanväder och qvinnoträta lyktas sällan utan väta.

Sup. Ein Sup i Senn: det tømer ei Tunna med Tidi.

Den eine Supen dreg den andre etter seg.

supa. D'er vandt aa supa, der inkje vil drjupa.

D'er søtt inn supa,, men illt ut-atter luta. (Hall. Søgnir 85. Noget lignende fra Valders. (Segner IV, 104). Maaskee forvandsket for: D'er søtt aa supa, d'er surt aa luka (d. e. betale).

sur. Ein fær taka det sure med det søte.

Den som aldri smakar surt, han skynar ikkje kvat søtt er.

Surt i søtt kann stundom smaka godt.

Sut. Det heve kvar si Sut. (Kvar sitt aa syta fyre).

Ein gjerer seg ofta stor Sut fyre liti Sak.

Svar. D'er godt aa faa slike Svar, at ein slepp aa spyrja meir. (F. Ex. et bestemt Afslag).

Inkje Svar er og eit Svar.

Sidste Svaret er best aa minnaït.

Det kann ingen svara paa alt, som spurt er.

D'er ikkje verdt aa svara, fyrr ein er spurd. — Han heve inkje aa svara, som ingen svallar til. (Vald.).

Han svarar, som Maalet vardar. (ɔ: Den svarer som Talen vedkommer, eller som derved finder sig truffen). Berg. Lyder som Riim: „Han svara so' Maal'e vara".

svart. Svart og kvitt kann ofta fylgjast. — Svart Hund heve kvita Tenner. Svarta Kyr giva kvit Mjølk. Svarta Hønor verpa kvite Egg.

Svart paa kvitt er godt fyre Gløymska. (Om skriftlige Optegnelser).

Det svarte svid ikkje. (Agder). Sort bliver ikke sortere ved at svides.

Svein. Ein lyt vera Svein, fyrr ein verd Meister.
Ein viljug Svein skal ein ikkje fortrøyta.

sveitta. Den som ikkje vil sveitta i Varmen, fær svelta i Kulden.

svelta. D'er Synd aa svelta seg, naar ein heve Mat fyre Handi. (Hall.).
Han svelt ikkje, som dyrt køyper. (= Med dyrt Kaup fær ein gode Varor).
Han svelt ikkje, som turrt bit. El. som tykt (= tjukt) bit. (Jæd.).

sverja. Den som ofta sver, er litet truande.
Den som ikkje vyrder kvat han sver, han vyrder ikkje kvat han gjerer. Hos P. Syv 1,79: Hvo ei vurder hvad han sver, han vurder ei hvad han gjør.
Ein skal ingen Ting forsverja. Det hender so mangt uventat.
Forsvoren Ting gjeng helst um Kring. (Berg.).

Svevn. Svevnen vil hava sin Rett.
Det Svevnen missar um Morgonen, vil han hava til Middagsstundi.
Svevnen er ein stor Tjuv; han vil stela halve Tidi.
Svevnen er Broder til Dauden.

svida. D'er betre ein Gang svida, en alltid kvida.
Han lyt læra svida, som skal læra liva. (Gbr.).
Dei faa sjølva svida, som under seg miga. Lignende i Dansk s. Mau 2,382.
Ein skal ikkje svida alt som lovet er. (Efter Leem's Optegnelser „Ein fæ ikkje svia alt so løe æ", med Forklaring: Man faar ikke regne alt saa nøie).

Svide (i'). Det kjem Svide etter Klaade.

Svik (i'). Svik og Fals vil slaa sin Herre paa Hals.
Svik verd eingong røynt, um det er lenge løynt.
Den som elskar Svik, vil sjølv verda sviken.

Svin. Svin tek aldri Tugt. (S. Gris og Su).
Det høyrer Svinet til, at det skal rota.
Alle Svin er svarte i Myrkret. (Jæd.).

Svoltne Svin eta alt, som Tonn kann tyggja.

Svola (o'). Ei Svola gjerer ingen Sumar.

Svolte. Svolten gjerer det svarte Braudet søtt.
Svolten driv Stakkaren or Stova (?) Hos De Fine 238: „Svulten drive Stakkaren til Skogjen".

Sykja. Ei Sykja er snart komi; ho er ikkje so snart gjengi Jf. Det løpp uppaa og skrid utav
D'er liti Sykja, som ikkje syner seg.
Sykja kjenna me; Helsa kjenna me ikkje.
Ukjend Sykja er laak aa lækja.
Sjølvvalda Sykja er verre en onnor Sykja. (Rhl.).
Ei gomol Sykja er ein visser Daude.

Sylv. D'er ikkje Sylv alt som singlar (og ikkje Gull alt som glimar).
Sylv i Pungen giv Mat i Munnen.
Det høyrer Sylvlok til Sylvkanna, og Trelok til Trekanna.

symja. D'er lett aa symja, naar ein annan held upp Hovudet. El. held under Hoka.
Ein lærer ikkje symja, fyrr ein kjem i Vatnet.
Ein god Symjar kann og eingong søkka

Syn. Det gjeng Syn fyre Segn. El. Syn gjeng yver Segn. G. N. Sjón er sögu rikari.
D'er betre aa ganga etter Syn en etter Segn. (= D'er betre aa tru Augo en Øyro).
Naar Syni vantar, er alt lika svart.

syna. D'er leidt aa syna det ingen vil sjaa.
D'er mangt, som synest og ikkje røynest.

Synd. Det som yppest med Synd, det endar med Sorg
Det som kjem inn med Synd, det gjeng ut med Sorg.
Synd og Skam vil fylgjast aat.
Syndi kjem inn med Laatt og gjeng ut med Graat.
Den eine Syndi dreg den andre etter seg.
Den som angrar Syndi, er orsakande.
D'er Syndi ein skal hata og ikkje Menneskja.

Syndi er ikkje fullgjord, fyrr ein rosar seg av henne.
El. Naar ein rosar Syndi, daa er ho fullkomi.
Jf. B. Dass 2.201: „Synden ei fuldkommen drives, førend den med Ros beskrives".

syngja. Ein fær ikkje syngja høgre, en Halsen toler.
Ein kann ikkje syngja og supa i Senn.
Det syng no kvar, som kvar heve Maal til. — Det syng kvar Fugl med sinom Nebb.

syrgja. Naar mange syrgja, fell Sorgi lett.
Dei syrgja ikkje alle, som bera svarte Klæde.

syta. D'er ikkje verdt aa syta fyre den Dagen som ein ikkje heve seet. (Berg.).
Syt ikkje fyre kven som skal grava ned den, som døyr sidst. (Berg.).
Lat deim syta nokot, dei som sidan koma med.
Det lagast ein Sytar til. (Den som gjerne vil syta, fær alltid nog aa syta fyre).

sæl. Han er sæl, som alle vilja vel.
Han er sæl, som med sino er nøgd.
Han er sæl, som fær det beste sidst.

sælda. D'er seint aa sælda, naar Saaderna er komne i Halsen. El. standa fast i Kverken. (De Fine 238),

Sætt. Ei mager Sætt er betre en ei feit Sak. I Stedet for det gamle „Sætt" bruges sædvanlig det nye Ord Forlik).

søkja. Han fær søkja det smaa, som ikkje det store kann faa.
Det søkjer kvar s i t t Folk. — Ogsaa: Det søkjer kvar sin Like. G. N. Søkjast sér um líkir.
Det som er myket søkt, vil snart vera selt. — D'er Søknaden, som gjerer Selnaden.

søt. Ein skynar det søte, naar ein heve kjent det sure. (S. sur).
D'er mangt søtt i Upphavet og surt i Lengdi.
Alltid søtt vil snart verda leidt. — Alt for søtt kann og smaka illa.

T.

Tak. Tunge Tak gjera Mannen spak.
Fyrste Taket vil falla tungt. El. tyngst.
D'er godt aa hava teket det tyngste Taket. El. D'er godt naar Tunge-taket er teket.

taka. Taka er avlagt. El. Takar-Retten er avlagd. (Svensk: Taganderätten är aflagder).
Ein fær taka det litle, naar ikkje det store er aa faa.
Det er ikkje aa taka, som ikkje til er.
Ein tek ikkje nokot fraa den, som inkje heve.
Ein tek ikkje nokot or eit tomt Hus.

Takk, Takk er det minste ein Mann kann faa.
Takk er det einaste ein Tiggar kann giva.
Han er Takk verd, som tekkjest med litet.
Takk er god, men ei Gaava er betre.
Takk fyre Hjelpi er liti Løn.
Verre Takk føder ingen Katt.
Ein fær stundom stor Takk fyre litet, og liti Takk fyre myket. (Jf. Lov).
Takkelaus Gjerning er alltid tung.

takka. D'er ikkje verdt aa takka, fyr ein heve fenget.
Han takkar fyrst, som beste Vitet heve. (Vald.).
Han takkar stundom minst, som mest heve fenget.

Tal. Eit Tal segjer myket, naar det er rett uppsett.
Eit Tal rangt gjerer heile Rekningi rang.
Di større Tal, di verre Val. (ɔ: Jo mere man har at vælge iblandt, jo mere skjødesløst bliver Valget).

tala. Ein skal tala seg til Rettar og ikkje taka seg til Rettar.
D'er betre tala for tidlege en for seint.
Den som ikkje talar i Tidom, fær tegja sidan.
D'er lett aa tala, naar ingen vil svara.
Den som myket skal tala, faar myket aa til svara.
Det læt seg alt tala, og ikkje alt tru. (Jæd.).

Han kann ikkje tala, som ikkje kann stundom tegja.
D'er tungt aa tala fyre tome Stolar. El. fyre tome Benkjer. El. fyre daude Øyro.
D'er leidt aa tala med tvo Tungor.
D'er best aa tala som ein tenkjer; so mistalar ein seg ikkje.
Han talar ikkje best, som talar mest.
Han talar mest, som minst veit. — Han talar mest, som tenkjer minst.
Det er alt vel talat, som er vel upp-teket

Tale. Det tyder kvar sin Tale best.
Under fager Tale ligg Fals i Dvale.
Det høyrest paa Talen, kvat Ty som er i Folket. El. som er i Karen. (Kallen).

Tanke. Det kjem ikkje all Tanke i Pungen. (Hall. Mandal).
Jf. Dansk: Agt kommer ei alt i Pung; somt løber uden om. P. Syv 1,172.
Ein vond Tanke spiller myken Godvilje. — Ein vond Tanke kann spilla eit godt Ord. (ɔ: Folkord, Rygte).
Tanken er ikkje god aa tygla. El. aa tøyma. (Tel.).
Stuttaste Tanken heve lengste Leggjerne. (ɔ: Jo mindre man tænker forud, des mere maa man gaae og umage sig siden). Hard.
Tankar ganga tollfrie. (Ogsaa svensk og dansk).
Tankar koma sjeldan til Things.
Kom alle Tankar fram, so fekk mange Last og Skam.
Vonde Tankar skal ein møta paa Durstokken. — Naar vonde Tankar banka paa, so berre lat atter og lat deim staa. (Vald.).
Tankarne hava vide Vegar.
Beste Tankarne koma sidst. (El. for seint).

tapa. Naar me tapa, læra me; naar me vinna, gløyma me.
Han taper litet, som litet vaagar.
Den som taper, verd alltid lastad. — Den som fær Tap, er halden som ein Gap.

tappa. D'er seint aa tappa, naar Tunna er tom.

Taska. Lat Taska vera tom, naar berre Fatet er fullt. (ɔ: Det gaar an at være pengeløs, naar man har et godt Forraad af Føde).

Taus. Der som ikkje er Taus, fær Kona tena seg sjølv.

So som Tausi er, so verd Kona. (ɔ: En duelig Pige bliver en duelig Kone, o. s. v.). Berg.

Tavl. D'er mange Tavl i Langeleiken. Efter Jensens Glosebog, p. 122: „Dar æ mange taule vti laange leiken, i. e. Der ere maange kraage udi en lang trætte".

Taa. Ei liti Taa kann myket verkja.
D'er betre missa Taai en Foten.

tegja. Han skal tegja, som heve inkje til aa segja.
D'er betre tegja en tarvlaust tala. El. D'er likaso godt aa tegja som tuftarlaust tala. (De Fine 241).
D'er betre aa tegja med Vit en tala utan Vit. El. tala med Vanvit. (Tel.)
Tegja og tenkja kann ingen Mann krenkja.
Han fær tegja, som Vit heve. El. Han tegjer fyrst, som beste Vitet heve. (Nemlig i en lang Trætte).
Kunde Gapen tegja, saa trudde Folk han var klok. Jf. P. Syv 2,37: „Tagde Ganten, da huldes han ofte for viis".
D'er illt aa tegja, der ein skulde tala.
Ein fær no ikkje tegja til alt, som Folk vil segja.
Den som tegjer, han samtykkjer.
Tegjande Manns Torv er vand aa vita. G. N. Fár hyggr þegjanda þörf. (Solarljod 28).
Tegjande Mann kjem sjeldan til Things. (Nordl.).

tena. Ein fær tena andre, fyrr ein fær tena seg sjølv.
Ein kann ikkje tena tvo Herrar i Senn.
Den som tenar alle, fær ingi Takk.
D'er betre tena ein Mann en ein Maur. (Nordl.).
Den som tenar for lenge, han tenar seg sjølv for litet.
Han tenar fyre god Løn, som lærer aa vera Husbonde.
Den som sjølv heve teent, han veit kvat ein Tenar tenkjer.
Lettaste teent er lettaste tært. Eller i en mere fremmed Form: Lett forteent er lett fortært.

Tenar. Den som ikkje heve Tenar fær tena seg sjølv.
Ein tru Tenar fær sjeldan for stor Løn.
D'er Æra aa vera Tenar i god Manns Gard.

Tenesta. D'er liti Tenesta, som ikkje er Takk verd.

Sjølvbodi Tenesta er alltid forsmaadd.

tenkja. D'er best aa tenkja, fyrr ein talar.
Ein kann vel tenkja, um ein ikkje torer tala.
Ein tenkjer so myket, og torer so litet.
Det tenkjer kvar paa sitt. (Sume paa eitt, og sume paa hitt).
Det tenkjer kvar paa si Torv. — Den tyrste tenkjer paa Drykken; den svoltne ser etter Mat.

Tev (e'). Det stend ofta stor Tev av litet.
Fyrste Teven gjeng seinaste ut. (Vald.).

Tid. Det vil Tid til allt, som gjort skal vera.
Det skortar snarare Tid en Tale.
D'er Tid til aa tala, og Tid til aa tegja.
Det heve kvar Tid sin eigen Strid.
Tid og Tilfelle heve ingen i Handi.
Heve ein ikkje Tid, so fær ein taka seg Tid. (Vald.).
Tid er so god som Pengar. Nu sædvanlig: Tid er Pengar. Efter det Engelske: Time is money.
Med Tid og Trott kann ein myket vinna.
Tidi rapar snart. El. — radt. (Brugt f. Ex. naar man regner hvor mange Aar der er hengaaet efter en vis Begivenhed). Berg.
Tidi læt seg ikkje binda (som ein annan Hest).
Tidi gjeng lika fort, um d'er aldri so litet gjort.
Tidi bidar ikkje paa Mannen. — Passar ikkje Mannen paa Tidi, so passar ikkje Tidi paa Mannen.
Tidi vil hava sin Rett.
Tidi heve sterke Tenner. — Tidi tærer Tre og Stein, endaa meir paa Kjøt og Bein.
Tidi skapar allting um.
Ein fær taka Tidi, som ho kjem (og Verdi, som ho er).
Med lange Tider kann myket laga seg. — Med lange Tider kann litet verda stort.
Andre Tider hava andre Seder.
Andre Tider giva andre Tankar. — Tiderna venda seg um, og Mannen vendest med Tidom.

tidlege. D'er betre koma for tidlege en for seint.
Han skal tidlege upp, som langt vil fara.

Det som tidlege blømer, vil tidlege bleikna. (El. blakna). — Det som tidlege mognar, vil tidlege morkna.

tidt. Det som kjem for tidt, vil snart vera leidt.
Tidt og smaatt vil fylla ein Sekk. — Tidt og smaatt gjerer Mun, um ikkje braadt.

tigga. Naar mange tigga i ein Sekk (el. i same Sekken), so verd han vel eingong full. (Trondh.).
Han tiggar minst, som tarv mest. El. treng mest.
Den som tiggar for tidt, han fær ikkje alltid mykje.

Tiggar. D'er ein arm Tiggar, som skal inn i alle Hus.
Den eine Tiggaren toler ikkje, at den andre stend i Vegen.
Det maa no minst vera, at Tiggaren takkar.

Tilfelle, Eit godt Tilfelle gjerer det tunge lett.
Tilfelle gjerer Tjuvar. (Svensk: Tilfället gör tjufven). Her sædvanlig i en fremmed Form: „Lelegheit gjerer Tjuvar". (Egentlig en Oversættelse fra Latinen og Tydsken).

Tilførsla. God Tilførsla gjerer godt Kaup.

Tiltak. D'er Tiltaket, som er alltid tyngst.
Utan Tiltak verd ingi Framferd.

Time. Ein heppen Time gjerer meir en eit Aar
Ein Time kann øyda meir, en eit Aar heve avlat.
D'er ikkje alle Timar ein skal telja.
Timarne er lika lange, men ikkje lika gode.

Ting. Alle Ting maa hava eit Upphav.
Alle Ting vil turva si Tid. El. hava si Tid.
Alle gode Ting er tri. (S. tri).

Tistel. Ein Tistel kann og bera Blomar.
Kvar ein tek paa Tistelen, so sting han.

Tjon. Eit Tjon skal ein gjera vel ifraa seg. (ɔ: Et uforskammet Menneske skal man søge at faa fra sig med det gode). Vald.

Tjuv (Tjov). D'er kvar Tjuv i sin Næring. (ɔ: Tydsk: Jeder ist ein Dieb in seiner Nahrung): Her ofte brugt om Dyrene, tildeels ogsaa om Mennesker).
D'er alt aat Tjuven teenlegt. (Mandal). El. D'er allt Tjuven nyttugt. (Berg.).

Tjuven byrjar med Naal og endar med Sylverstaal.
Tjuven trur, at kvar Mann stel.
Den eine Tjuven vil, at hin skal faa same Domen. El. hanga lika høgt.
Tjuven heve ein høger Rett. (ↄ: Det er vanskeligt at beskylde ham, hvis man ikke har Beviis). Berg.
Tjuven er ikkje god aa taka, utan ein tek honom med Byrdi paa. — Naar Tjuven kastar Tjuvegodset, er han annat Folk lik.
Tjuven leiver litet, men Elden inkje.
Dei er ikkje alle Tjuvar, som Hunden gøyr paa. (Eng. All are not thieves that dogs bark at).
Dei store Tjuvarne hengja dei smaae. — Stortjuvarne fria seg sjølve. (Wilse). — Dei Tjuvarne, som verda hengde, er dei, som ikkje stela rett. (Efter Wilse).
Naar Tjuvarne trætta, fær Eigaren atter sitt. Jf. Svensk: När tjufvarne komma i trätta, får bonden sin ko igen).

Tjøra. D'er vandt aa taka i Tjøra, so ho ikkje fester paa Fingren. G. N. Engi tekr svá i tjöruna, er eigi lodi vid. (Thomas Saga 538).
Tjøra er aldri so heit, ho ei kolnar paa Treveggen. (DeFine 230).

tola (o'). Den som kann tola vondt, kann og tola godt.
Tola og tegja er Besalmanns Rett.
Den som toler minst, fær vara seg mest.
Det den eine toler aa bera, kann den andre tola aa sjaa. (F. Ex. om daarlige Klæder).

Tolmøde. Godt Tolmøde vinn meir en Magt.
Godt Tolmøde ber tunge Byrder fram.

Tong (Taang). Den som heve Tong, han slepp aa brenna seg. El. den som brukar Tenger, brenner ikkje sine Hender.

Tonn. Ei laus Tonn er verre en ingi.
D'er i Tonnom Tiki (el. Hunden) er sterkaste.
Det fær tidlege Tenner, det som Udyr skal vera.
D'er leidt hava gode Tenner aa inkje til aa tyggja.

Det hender, at gamle Tenner bita nye Kringlor. (Efter de Fine 236).

Tora. D'er Tora, som skal drepa Trolli. (Det nyttar ikkje nokot mindre). — Var ikkje Tora, so vardt Trolli for mange. (Svensk: Om åskan icke vore, så hade man ingen fred för småtroll).

Torsk. Torsk og Seid gjeng same Leid. El. same Vegen. „Toskjen aa Seien gaar same Veien". (Trondh.).
Torsken er Nordlands Næring. (S. B. Dass 1,38).

Torste. Stor Torste og sterkt Øl kann lett slaa ein Mann i Koll.
Torsten er ikkje vand um Vatnet. El. um Drykken. (Isl. Ekki er þorstinn vatsvandr).

Torv (f.). D'er Torv til meir en berre Maten.
D'er Torv til mangt; ein fær ikkje alt i Senn.

Torva. D'er godt aa hava ei Torva under Foten. (ↄ: at eie et Stykke Jord).
Torva gifter Slurva. El. Slorva. (Tel.). — Torva gifter Lurva. (Berg.). — Jordtuva gifter Skurvehuva. (Segner fraa Selbu, 72). ↄ: En Jord-Eiendom gjør, at ogsaa et utæ'keligt Menneske bliver gift. Ogsaa i Svensk: Torfva gifter lorfva. (Grubb 813)

traa, v. D'er leidt aa traa etter det ein aldri kann faa.
Ein traar etter mangt, som ein ikkje trengde um.

Traad. Det vil vera ein greid Traad, som aldri skal koma ein Snur uppaa. (Mandal).
Traaden slitnar der han er veikaste.

Traae. Traaen vinn. (ↄ: Det er Udholdenhed som vinder). Tel. S. vinna og Trott.

Tre. Eitt Tre er ingen Skog.
Det veks ikkje alle Tre i eitt Land.
Det veks ikkje Tre so høgt som til Himmels. El. D'er so fyregjort, at ikkje Trei veksa til Himmels. (Jf. Tydsk: Gott sorgt dafür, daß die Bäume nicht in den Himmel wachsen).
D'er inkje Tre i Skogen, som skapar seg sjølv. (Nordl.)
Eit litet Tre heve og sin Skugge.
Ein fær spara det Tre, som ein heve Skugge av.

Det kann liggja eit stort Tre i eit litet Fræ.
Store Tre vilja seint vera vaksne.
Krokutte Tre brenna lika godt som beine.
Gamalt Tre er vandt aa flytja.
Det stend ikkje Tre so fast, det ei kann eingong falla.
Di høgre Tre, di hardare Fall.
Det fell ikkje Tre med fyrste Hogg. (G. N. Eigi fellr tré vid hit fyrsta högg).
Som Treet fell, so vil det liggja.
Naar Treet fell, vil alle sanka Sponar.
Naar Treet er fallet, vil alle ruska i Toppen.

trenga. Det ein ikkje treng um, skal ein ikkje traa etter. — Det ein ikkje treng um, er for dyrt.
Ein treng ikkje alt som ein trur. (= Ein tarv ikkje alt som ein tykkjer).
Ein treng nokot i seg, og nokot uppaa seg.
Det som ikkje trengst i Dag, det trengst ein annan Dag.

tri. Tri er eit litet Lag. (Og færre en tri er inkje Lag). Hos P. Syv 1,148: Flere end ni og færre end tre gjøre ei godt Lav.
Det tri vita, det vita alle. (Østerd.). Jf. vita. Tydsk: Was drei wissen, erfahren bald dreißig.
Tri Ting vil ofta turvast; det er Magt i Armen, Mod i Barmen og Vit i Hausen.
Tri Ting taka aldri Tugt; det er Høns og Svin og galne Kvinnfolk. (Tel.).
Tri Ting er leide; det er ein graatande Friar, ein berrføtter Smid og ein stamande Prest. (Vald.). Ellers i en anden Form: Ein graatande Friar, ein berrføtter Smid, ein stader Hest og ein stamer Prest: kven likar du best? (Bangs Optegnelser).
Tri Ting er leide aa høyra; det er naar Dølen danskar, og Høna gjel, og Kjerringi gjeng paa Golvet og blistrar. (Meddeelt fra Hedemarken). Det første af de tre Led er neppe gammelt. I Skotsk er et lignende Ordsprog om en brummende Ko, en galende Høne og en fløitende Pige. (Mair's Proverbs, 22)
Tri Gonger, se Gong.

triven (i'). Triven Mann skal trivast.
Triven Mann tryt ikkje Verja. Ogsaa: Ein hag Mann fær nokot til Verja. (Leem's Optegnelser). — Hos P. Syv: Treven trøder ikke Vaaben (1,110). Treven Mand fanger noget til Verie (1,127).

Ein triven verd riven; ein lat fær Mat. (ɔ: Den flittige lider Mangel, den lade faar nok). Berg. — Ogsaa i Svensk: Later får mater, trifven går rifven). (Grubb 448).

Trivnad (i'). God Trivnad gjerer godt Mod.
D'er ingen Trivnad med galen Livnad.

Troll. Det ligg ikkje Troll i alle Skogar.
Det løyp ofta Troll i Ord. (Berg). ɔ: Man kan ofte slumpe til at sige noget, som betyder mere end man selv har tænkt, saasom naar man i Spøg forudsiger noget, som ingen venter, men som dog virkelig indtræffer.
Det er ikkje stort Troll, fyr det skal hava Rova. (Berg.) — Jf. D'er ikkje stor Gris, fyrr han skal slaa Krok paa Rova.
Det eine Trollet skræmer ikkje det andre.
Den som tek Trollet paa Nakken, fær bera det fram.
Den som er truen som Trolli, verd narrad som Trolli.
Naar ein talar um Trolli, daa er dei næst ved. (Vald. og fl.). Ogsaa svensk.

Tros (o'). Der er Tros i alle Skogar. (Mandal).
Det kann falla Tros av dei beste Tre.

Trott (oo). God Trott gjerer store Verk.
Med god Trott vinn ein meir, en ein trur.
Trotten vinn alt. („Traatten vinn". Tel.).
Trott og Truskap fyller Bu og Buskap.

Tru. Det tykkjer kvar si Tru rettaste vera.
Ei laak Tru vil lenge hanga paa. (Om Mistanke).

tru, v. Ein skal ikkje tru alt ein høyrer.
D'er vondt aa tru alle; d'er verre aa tru ingen.
Ein skal tru alle vel og best seg sjølv. (Ein ser best med sine eigne Augo).
So som ein trur, so gjeng det. (El. „skjer det"). Sdm.
Den som ikkje trur det han ser, fær tru det han vil.
Den som ikkje vil tru Lygn, skulde ein aldri fortelja nokot til. (Vald.). I Spøg, naar man fortæller noget, som man ikke selv tror.

tru, adj. Den som er tru i det smaae, kann eingong det store faa. (Se utru).

truga. D'er leidt aa truga, naar ein ikkje kan slaa.
Han gjerer vel, som trugar, fyrr han slær.

trygg. Han er sjeldan trygger, som andre mistryggjer. („Han æ sjøldaa trygg'e, so ein annin mystryggje". Sdm.). D. e. Den som gjerne mistænker andre, er sjelden selv saa ganske at stole paa.

Træl. I Naudi er Trælen tekk; dess imillom er han helder leid. Hos de Fine: „I Nauen æ Trælen tækk'e; dæ i mjødlaa æ han baade lei aa lækk'e." (Det sidste Ord er ubekjendt).
Trælar i Loven (oo) er inkje laakt Lyte. (En haard og knudret Haand er Mærke paa tungt Arbeide).

træla. Ein lyt nokot træla, naar ein skal trivast.
D'er tungt aa træla; d'er tyngre aa tigga.

trætta. Den som vil trætta, finn alltid Orsak.
D'er illt aa trætta med sin Yvermann.
Naar tvo trætta, so vinn den tridje. — Naar Skyttarne trætta, kann Bjørnen berga seg.
D'er ikkje verdt aa trætta um Namnet, fyrr Barnet er født. (Nemlig om Barnets Navn).

Trætta. Det tryt ikkje Trætta fyre den som hava vil.
Trætta og Kiv spiller myki Tid.
Trætta og Kiv gjerer trælsamt Liv. — Trætta og Kiv gjerer stokkutt Liv. (Vald.).
Di lengre Trætta, di meir til aa trega paa. El. di fleire Ord til aa angra.

Trøyst (Trøst). Det er kleen Trøyst, at andre hava og gjort illa.
D'er Fatigmanns Trøyst aa trøysta seg sjølv. (Hall.).

Tume (u'). Ein Tume paa ei Nos gjerer myken Mun. (Tel.). El. Ein Tume lengre Nos gjerer stor Skilnad. ellers hedder det ogsaa: Eit Kvart paa ei lang Nos gjerer myket. (Vald.).

tung. Det hjelp ikkje kvat som er tungt og lett, naar det gjeld um rangt og rett.
Det tunge faa me letta; det range faa me retta.

Tunga. Tunga talar, som Vitet segjer til.

Tunga skal lata seg temja — D'er ill Tunga, som ein aldri kann temja.

Tvo Tungor i ein Haus er for myket.

Tunna. Ei tom Tunna kann ikkje leka.

Tapplaus Tunna vil snart vera tom. (Trondh.).

So lenge mi Tunna vil renna, vil alle Mann meg kjenna. (Mandal). — So lenge mi Tunna rann, so kjende meg mangein Mann; so snart mi Tunna tok til halla, tok Vinerne til aa falla. (Sogn). Efter Leems Optegnelser: Daa mi Tunna rann, daa kjende meg alle Mann; daa mi Tunna kom paa Hall, vardt Vinskapen all. Noget lignende ogsaa i Svensk (Grubb 56). Ligesaa hos W. Syv 1,212: „Medens Tøndea raud, mig kjendte Kvind' og Mand; nu den ei mere kand, ei nogen holder Stand."

Naar Tunna er tom, fær Tappen kvila.

Store Tunnor turva sterke Band.

Tome Tunnor glymja mest.

turr. Turt vil vera smurt.

Turt i raatt gisnar ikkje braadt; raatt i turt gisnar burt. Eller ogsaa: — raatt i turt gjeng ut som det var smurt. (Berg.). Om Nagler eller indfælbede Stykker i Træ.

Tuva. Ei liti Tuva kann velta eit stort Lass. G. N. Oftlega veltir litil þúfa miklu hlassi. (Alex. Saga 132).

tvila. D'er seint aa tvila paa det ein ser.

D'er betre aa tvila, fyrr ein trur, en aa tvila sidan.

tvo. Tvo mot ein er ulikt. El. er Urett.

Tvo orka alltid meir en ein. — Tvo Fuglar bera betre til Reids en ein.

Kvat tvo hava i Hop, kjem ikkje den tridje ved. (Berg.).

Det som er komet til eitt og tvau, kjem snart til seks og sjau. (Om Rygter).

Tvau er so godt som sjau. (Hall. Søgnir 85).

D'er ikkje lenge tvau, fyrr d'er sjau. (Om Ægtefolk og Børn). Ogsaa med det Tillæg: D'er ikkje lenge try, fyrr det kryr. (Valders).

Ty. Di finare Ty, di seinare aa sy.

Det er kleent Ty, som ikkje toler, at ein ser paa det.

tyggja. D'er seint aa tyggja tannlaus.
Ein fær so tyggja, som Tennerne tola.

tykkjen. Han fær ikkje vera tykkjen, som snikja skal. (ɔ: Den som skal snylte maa være taalmodig). Berg.

tæra. Den som tærer meir, en han tek inn, vil snart vera snaud.
Ein fær setja Tæring etter Næring.

Tølor. D'er kvar sine Tølor lik. (Hall.). El. Tølorna er Mannen lika. (Vald.) D. e. Som Eieren er, saa ere hans Eiendele.

tøygja. Ein lyt no stundom tøygja seg og stundom bøygja seg. (S. lang).
Ein tøygjer seg ikkje lenger, en Labben vil rekka.

U.

Uaar. Det verd sjeldan Uaar i alle Land.
Det kjem ikkje Uaar paa Ugraset.

uboden (o'). Uboden skal sitja i Briki. (ɔ: Den ubudne skal sidde næst ved Døren). Isl. Yzt vid dyr skal óbodinn sitja. Ofte som Svar paa et Spørgsmaal: Kvar skal han Uboden sitja? (Berg.).

ubunden. D'er mangt ubundet, som held. (ɔ: Mangt holder sammen uden at være bundet. Der kan nok være et Forbund, skjønt det ikke er aftalt). Nhl.

Ubøn. Ubøner bita ikkje paa. El. Ubøner rina ikkje paa den som er saklaus. (Berg.).

Udyr. Det ligg ikkje Udyr i alle Vegar.
D'er illt aa ala Udyr i sit eiget Hus.
Naar Udyret heve fyllt seg, vil det hava Fred.

Ufred. Ein lyt stundom hava Ufred, fyrr ein kann faa Fred. El. — hava Ufred fyre Freden-si Skuld.
Naar Ufred er freistad, so veit ein kvat Freden er.
Ufred vyrder ingen Rett. (Om Krig).

Ufred er lettare aa yppa en aa enda.
Ufreden endar so, som Vinnaren vil.

ugift. D'er betre ugift en illa gift. — Hertil stundom et Tillæg: Er det ingen som klappar, so er det ingen som nappar. El. Er det ingen som varmar, so er det ingen som harmar. El. Er det ingen som matar deg, so er det ingen som hatar deg. (Tel.). Disse Talemaader findes ogsaa blandt de danske Ordsprog. se Mau 1,485.

ugjord. Det som er ugjort, verd uspurt.
D'er betre ugjort en illa gjort.
D'er godt aa hava nokot ugjort, naar ein ikkje skal døya. (Tel.). S. Gjerning.

Ugras. Ugras veks i kvar Manns Hage.
Ugras kjem alltid atter; det saar seg sjølv. — Ukrut døyr aldri ut. (Tydsk: Unkraut vergeht nicht).

uheppen. Han er uheppen, som svelt i Hel i Jolehelgi. Om Folk, som intet vil lykkes for, eller som endog under de bedste Udsigter ere uheldige, hedder det paa Søndmøre: „Dæ æ likſom mæ dei tvo Systraa: den eine svalt i Hæl Jule-natt'a, aa den andre fraus i Hæl Jonsoke-natt'a".

ukallad. Den som gjeng ukallad til, gjeng utakkad fraa. El. Den som kjem ubeden o. s. v.

ukjend. Den som er ukjend, fær kjenna seg fyre.
D'er betre vera ukjend en illa kjend. — Betre ukjend en audkjend. (Svensk: Bättre okänd än ökänd).

Ull. Hau fær eingong Ull, som sjølv heve Saud.
D'er betre aa missa Ulli en Sauden.
D'er Ulli ein skal klippa og ikkje Skinnet. — Ein skal klippa Ulli, men ikkje skjera Skinnet.

Ulukka. Ulukka kjem ikkje einsaman.
Den eine Ulukka dreg den andre etter seg.
Ulukka kjem, um ein ikkje kallar henne til seg.
Naar Ulukka er ute, er det best aa vera inne. (Ndm.).

Ulv. Liggjande Ulv fær ikkje Lambekjøt.
Naar Ulven er daud, so drep han ingen Saud.

Ulven er aldri so graa, han heve daa Viner, um dei er faa'. (Wilse).
Ulven skifter Haari, men ikkje Hugen.
Naar Ulven kjem, so gløyma vel Bikkjorna aa bitast.
Den som vil med Ulvom bu, han fær med Ulvom hyla. El. han maa med Ulvom tjota. (Landst. 205).
Det kjem ikkje heilt or Ulvekjeften, som i er komet. Jf. Skrubb og Varg.

ulærd. Betre ulærd en illa lærd. (Eng Better untaught than il taught). (Jf. læra).
Betre ulærd og vitug end lærd og uvitug.

Umskifte. Umskifte gjerer godt. (Variatio delectat). Umskifte er ikkje alltid Umbot. — Mange Umbrøyte er liti Umbot.

under. Det som er under, kann eingong koma upp.
Den som er under komen, lyt under vera.
Understeinen kann og mala, endaa han ikkje snur seg. — Understeinen hjelper Yversteinen til aa mala. (Om Stenene i en Mølle).

undrast. Han undrast myket, som litet veit.
Ein undrast ikkje paa det, som ein ventar.

ung. D'er ingen ung og gamall alt i Senn.
Ung og gamall syng ikkje same Visa.
D'er leidt vera ung og ør; d'er verre vera gamall og galen. (Jæd.)
Ein ung og galen kann taka Bot, men ikkje ein gamall og galen. (S. gamall).
Ein verd ikkje alltid ung. (Vald.).
For ung er eit godt Lyte; det veks av med Aarom.
Den unge stig upp; den gamle stig ned.
Den unge kann døya, den gamle skal.
Unge døya mange; gamle døya alle.
Dei unge skal ein driva; dei gamle skal ein liva. (Vald.)
Dei unge skal ein læra; dei gamle skal ein æra.
D'er mangt ungom ulært. Paa Sdm. „D'æ maangt ungaa olært", ɔ: For de unge er mangt ulært el. meget at lære.

Naar de unge læja, so geipa dei gamle. (Trondh.).
Ogsaa meddeelt „Naar dei unge vil leik', vil dei gamle gjeik'". (Dunkelt).

Ungdom. Ungdom er eit Lyte, som minkar med kvart Aar.
Ungdom og Visdom er sjeldan saman.
Det som i Ungdom er lært, verd i Alderdomen kjært.
Ungdomen heve Framtidi fyre seg.
Ungdomen gjerer mangt, som Alderdomen angrar.
Ungdomen rasar; Alderdomen tasar. (Østl.).
Ungdoms Blod og stort Mod vil fylgjast.
Ungdoms Læra er Alderdoms Æra.
Ungdoms Minne vil lenge sitja inne.
Unge. D'er alltid so, at Ungen braar paa Ætti.
Ungar hava Augo større en Vombi. (Vald.).

unna. Ein skal unna dei andre, som ein ynskjer seg sjølv.
Ein skal alltid unna kvar sin Rett.

upp. Han lyt uvp, som vinna skal. (Berg.).
Han kliv illa upp, som ikkje kann kliva ned.
D'er illt aa snu upp det som ned skulde snu.
Ulikt Uppelde gjerer ulike Brøder.
Upp-etet og ut-slitet er tungt aa kvitta fyre. „Upp-itti aa ut-sliti æ tungt aa betal'." (Trondh.).
Et Upphav maa allting hava.
Upphavet høyrer oss til, men ikkje Enden.
Godt Upplag gjerer godt Neblag.
Vel upplagt og illa utført fær Skam til Takk.
Etter ein Uppleggjar kjem ein Utleggjar.

uppe. Han er tidleg uppe, som vaker heile Natti.

Ur (ɔ: Veirsol). D'er Ur fyre Uveder, og Gard fyre Godveder. (ɔ: En Bysplet ved Solen gaar for Uveir; en Ring om Solen er godt Mærke). Tel. (Tinn).

Urett. D'er laakt aa lida Urett, og verre aa gjera Urett.
Urett verd ikkje Rett, um han endaa gjeng lenge ulastad. Jfr. Urett et lika fullt Urett o. s. v.
Han lid ingen Urett, som sjølv vil hava. Jfr. Ein gjerer ikkje Urett mot den, som gjerna vil hava honom.

Used. Used er ingi Pryda. El. er eit Landslyte.
Used er lettare lærd en avlagd.

Uskil. Den som gjerer Uskil, er aldri urædd.

Ustund. Ustundi kjem alltid uventad. (Berg.).

ut. Det som skal ut, er vissst; det som skal inn, er ofta uvissst. (Om Udgift og Indtægt).
Det kjem inkje godt ut, der berre illt er inne.
Den som ikkje vil ut, naar Soli skin, han lyt ut, naar Sui rin. (ɔ: naar Soen skriger). Efter Leem's Optegnelser: „naar Purkaa rin'e". Hos De Fine 230: „naar Porkaa grin'e".

ute. Den som er ute komen, lyt ute vera.
Den som ute skal baka, missser baade Kol og Kaka.
D'er laakt aa leita ute etter det ein heve heime.

Utgang. Det spyrst meir um Utgangen en um Inngangen.
Utgangen verd ofta vandare en Inngangen.

Utid. I Utidom skal ein Trolli drepa. (Berg.).
I Utidom er Trolli trivnaste. (Sdm. „I Otidaa æ Troll'a trivnaste").

Utru, f. Der ei Utru kjem inn, er ho sein aa faa ut.

utru, adj. Ein utru og ein tru kann illa saman bu.
Den som er utru i det smaae, han er ikkje truare i det store.

Utveg. Di lengre Utveg, di lengre Heimveg.

Uvane. Ein Uvane kann myket kosta.
Uvanen vil alltid veksa seg fast.
Naar den eine Uvanen er avlagd, so kjem ein annan i Staden.

Uveder. Det kjem ikkje alltid Uveder, um Morgonen er myrk. Jf. Morgon.
Uvedret bidar ikkje til dess at Mannen er heim komen. El. til at Baaten er i Land.
Etter Uveder kjem Godveder. Nogle Steder som Rim: „Ette Oveer kjem Goveer".

Uvin (i'). Ein Uvin er verst, naar han læst vera Vin. Vituge Uviner er betre en uvituge Viner. (Hollandsk: Een verstandig vijand is beter dan een onverstandig vriend).
Uvinskap er verst, naar han kjem uventad.

Uvissa. Uvissa varer alltid for lenge.
Den som gjeng i Uvissa, kann myket missa,

V.

vada. D'er vondt aa vada, der ein ikkje ser Botnen.
Den som vil vada i alle Votn, han kjem paa ymis Botn.

Vagl. Det kjem ikkje alt paa Vaglet, som piptar. (Jæd.). El. — som piptar i Egget. (Kvinesdal). D. e. Ikke alle Kyllinger komme paa Hønsestigen; der er mange Farer for et nyfødt Foster.

vaka. D'er godt aa vaka, naar andre vaka med.
Di lenger ein vaker, di lenger søv ein sidan.

Val. Den som heve Val, han slepp aa taka det verste.
D'er leidt aa hava Valet og taka Skalet.

Vald. Stort Vald krev eit stort Vit. (S. Velde).
Den som heve Valdet, han gjerer som han vil.

vand. Den som er for vand, misser myken god Mat.
D'er mangt vandt fyre den, som litet veit.
D'er inkje vandare en aa liva. (ɔ: at skikke sig iblandt Folk). Berg. — D'er vandt aa vel gjera. S. vel.

vanda. D'er lett aa vanda, naar annat er til Handa. (Berg.). Paa Sdm.: „Dæ stend ikkje paa aa vande 'ti allehande". (ɔ: Det er let at vrage, naar man har meget at vælge iblandt).
Det den eine vandar, det tek den andre. (Hall.).
Den som vandar Mat paa annan Manns Fat, han fær ingen paa sitt eiget. (Vald.).

Vande. Var der ingen Vande, so var der ingen Kunst.
Myken Vande krev myket Vit. — I Vanden skal ein Vitet røyna.

Di større Vanden er, di større er Verket.
Vandelaust Verk er litet vyrdt.

Vane. Gamall Vane bit best. (Leem's Optegnelser). Maaskee rettere „bider bedst" (ligesom i Dansk), da Ordet „bide" her kunde opfattes som bida, ɔ: vedblive, vedvare.
Gamall Vane er vond aa venda.
Ein vond Vane dreg fleire med seg. (S. Uvane).
Vanen er som han hadde voret medfødd. — Vanen er som ei annor Natur.
Vanen gjerer det tunge tollegt.
Vanen vil gjerne vekfa. El. vekfa seg fast.
Vanen er verre en den vonde. — „Vanen æ verr' en Fan'en". (Sogn).
D'er den gode Vanen, som skal driva den vonde.

vangjort. D'er vondt vangjort; d'er verre ovgjort.

Vanhug. Vanhugen legg Stein paa Lasset. (Hard).

Vanlukka. I Vanlukka gjeld Vinskapen mest.
Vanlukka krev eit godt Mod.

Vantakk. D'er Vantakk, som Verdi løner med. El. Vantakk er Verdi-fi Løn.

var. Var ein so fyre var som etter snar, so foor ein aldri illa (Mandal). — Betre fyre var en etter snar. (S. fyre).
D'er godt vera var; d'er leidt vera altfor var. — Altfor var kjem ingen Veg.
D'er ingen so var, han ei kann fara illa. — Vare Fuglar kunna og verda veidde.

vara. Ein fær baade vara seg og vaaga seg.
Naar ein varar seg minst, er Vaaden næst.
Den som varast av fyrste Skaden, han slepp den andre.

vara (ɔ: vedblive). Det som skal vara, det lyt ein spara.
Det varer lenge, som litet er til teket.
Det varer lenge nog, det som vondt er.

Vara, f. Vesall Vara er verst aa med fa.a. (De Fine 241).
Gamle Varor er litet vyrde.

Vonde Varor er seine aa selja. — Gode Varor selja seg sjølve.
Dyre Varor skal ein kaupa i Dagsljoset.
Klenaste Varorna verda dyraste. (Trondhj.).

Vare, m. Det ein ikkje tek Vare paa, det kann snart ein Skade faa.
Varen drep ingen. (ɔ: Forsigtighed skader ikke). Nordl. — D'er godt hava Varen med seg.

Varg. Det ligg ikkje Varg i alle Vegar. (S. Ulv).
Der ein ser ein Varg, der ventar ein fleire.
Varge-vombi fær aldri nog. El. verd aldri full.

varma. Den som ikkje fær varma seg, han brenner seg ikkje helder. El. — han slepp aa brenna seg. Hall. (Søgnir 87).

Varme. Varme og Væta gjerer Jordi grøn.
Han fær liten Varme, som er rædd fyre Røyk.
D'er stokkutt Varme, at ein mig i Skoen sin. (Berg.).

vasa. Han vasar mest, som veit minst.

Vatn. D'er ikkje verdt aa bera Vatn i Aa. (Jæd.).
Det renn myket Vatn, medan Mylnaren søv.
Vatn er sterkaste Drykken; det driv baade Kvern og Sag.
Det kjem Vatn atter, der Vatn heve voret.
D'er leidt aa taka seg Vatn yver Hovud. (ɔ: at paatage sig mere, end man kan magte). Dansk: Tager man sig Vandet over Hovedet, da løber det i Ærmerne. (P. Syv 1,495). Lignende i Svensk (Grubb 109).
Ureint Vatn sløkkjer og ein Brand. (Wilse).
Ein skal ikkje spilla det skitne Vatnet, fyrr ein heve fenget det reine, El. fyrr ein heve det som reint er.
Ein veit ikkje kvat Vatnet er verdt, fyrr Brunnen er tom.
Han kjenner Vatnet, som vadet heve.
Ein lyt fyrst i Vatnet, fyrr ein lærer symja.
Vatnet gjeng til Sjoen sjølvbedet.
Vatnet veit kvat Veg det skal ganga. — Vatnet veit meir en me: det finn alltid laagaste Vegen.
Stillaste Vatnet heve djupaste Grunnen. (Noget lignende i Svensk og Dansk og ligesaa i Tydsk og Engelsk). Ellers hedder det ogsaa: I stillaste Vatnet renn stridaste Straumen. (Sdm.) I

lognaste Vatnet er verste Grunntrolli. (Hall. Søgner 84).
I stillaste Vatnet er styggaste Ormarne. (Berg.)
Kunde hellere hedde: Stillaste Vatnet heve styggaste Botnen.

Vaade. Den som er i Vaade, fær ikkje vera vand um Verja. El. fær bruka den Verja, han fyrst finn.
Vaade gjerer sume vise og sume uvise.
Uventad Vaade er verst.

vaaga. Han fær nokot vaaga, som nokot skal vinna.
Han fær myket vaaga, som i Vaade stend.
D'er leidt aa vaaga alt paa eit Kast.
Det vaagar kvar si Von. (Tel. Landst. 398).
Den som vaagar, han anten vinn elder taper.
Den som litet vaagar, han litet vinn. Ogsaa: Den som inkje vaagar, han inkje vinn.
Hugheilt vaagat er halvt vunnet.
D'er vel vaagat, naar det er vunnet. — Naar Vaagnaden lukkast, er allting vel.
Vaagespel gjeng stundom illa og stundom vel.
Vaagande vinn, og vaagande taper. Oftest med et andet Ord: Vaagan vinn, og Vaagan taper. (Tel. o. fl.) Jf. Svensk: Våga vinna, våga tappa).

Vaar. Det kjem eingong Vaar etter Vetter
Naar Vaaren kjem, er Vetteren gløymd.
Kjem Vaaren braadt, so kjem det ei Urid etter.

vaar, pron. Naar vaar Herre tek sitt, som er vaart inkje.
Det vaar Herre vil hava, kann ingen atter-halda.
Den vaar Herre vil spara, kann ikkje illa fara.
Vaar Herre heve lika myket ugjevet som han heve gjevet. — Vaar Herre heve eit stort Stabbur.
Vaar Herre kann giva so godt, som han heve teket.
Vaar Herre stengjer ikkje alle Dyrrer. Læt han atter den eine, so læt han upp den andre.
Vaar Herre lagar alle nokot til aa gjera.
Vaar Herre hjelper den, som hjelper seg sjølv.
Vaar Herre giv vel Kyr, men ikkje med Klave paa.
Vaar Herre gav ikkje kollutte Kyr Horn. (S. Ku).

Vaar Herre vilde ikkje, at me skulde vita alle Ting.
Vaar Herre heve fleire en oss til aa føda.
Vaar Herre er Formyndar fyre Daarerne. (Wilse) Efter det tydske: Gott ist der Dummen Vormund.
Vaar Herre heve mange Born; han heve mange Ris og. (Trondh.). Hansens Bygdefortælling, 120.

Veder (Veer). Veder og Vind kann ingen venda.
Godt Veder er ikkje aa faa fyre Pengar.
Hardt Veder stend ikkje lenge paa.
Veder og Vind er sterke; tri Mann i ein Seksæring er og sterke. (Nordland)
Vedret vil hava sin Vilje.
Ein heve ikkje Vedret i Vottar-tumen. (Sogn).
Vedret er aldri so vondt, at ei den daude maa ut. (Mandal). Ogsaa svensk. (Grubb 11).

Veg. Lang Veg og veike Foter høva illa i Hop.
Det gjeng ingen flat Veg uppaa Fjellet.
D'er lett Veg til Vina-Hus.
Han kjenner Vegen best, som gjekk honom sidst.
D'er leidt aa ganga Vegen og gløyma Ærendi.
Beinaste Vegen er stuttaste, men ikkje alltid lettaste.
Range Vegen verd ikkje rett, um endaa mange fylgja honom.
Den som er lenge paa Vegen, kjem atter anten springande elder ljugande. (Hard.).
Der ingen vil or Vegen, kann ingen koma fram.
Naar mest er i Vegen, er Hugen heitaste.
Vegarne falla so vida (Landst. 71).
Vegarne møtast vida. (Ein finn atter Folk, der ein aldri ventar det).
D'er vidt Vega-Mot; han er sæl som vel heve gjort. (Hall Søgnir 84). Ellers mest almindelig kun: „D'er vidt Vege Mot", med den Mening, at man let kan træffe en Bekjendt paa et Sted, hvor man ikke venter det. Jf. Svensk: Vidt är väga mot; säl er den som väl har gjort. Dansk hos P. Syv 1,346: „Vidt er veiemod, vel den vel haver gjord".

vega (c'). Ein kann ikkje vega alle Ting paa Gullvegt.
Ein skal ikkje vega det, som ein vil giva.

Det veg ikkje alt so mykel, som det ruvar.

Vegg. D'er kleen Vegg, som ikkje toler ein Vindstøyt.
D'er vondt, naar den eine Veggen er or Huset. (F. Ex. om Savnet af en Husfader eller Husmoder).

veik. Ein veik og ein sterk gjera ikkje same Verk. El. — vinna ulikt Verk.
D'er ingen so veik, han ei kann gjera vondt.
Veike Folk faa verja seg med Munnen. El. — med Vit.
Den veikaste lyt aat Veggen.
Naar den veikaste er visaste, so vinn han.

veil. D'er mange veile, som kunde vera heile.
Dei veile vilde helst vera heile. (Berg.). S. heil.
D'er mangt veilt, som synest vera heilt.
veit, se vita.

Veitsla. D'er beste Veitsla, der kvar fær hava sin Vilje. (ɔ: hvor ingen bliver nødt til at nyde mere end han lyster).

veksa. Det vil lenge veksa, som lenge skal standa. — Det som seint veks, det varer lenge.
Det veks ikkje alt, som saatt er. Det verd ikkje alt, som spaatt er.
Det verd ingen vaksen, fyrr Tidi kjem.

vel. D'er alltid betre vel en illa.
Alt for vel fær Vantakk. — Alt for vel er illa.
Det er alt vel, som er til Vilje.
Det fer ingen vel av di, at ein annan fer illa.
Det fer alt vel, som kjem i gode Hender.
D'er vandt aa vel gjera. ɔ: Det er vanskeligt at gjøre alt paa bedste Maade. Berg. — S. Vesling.
Han gjerer alltid vel, som ikkje gjerer illa. (ɔ: Om man ikke hjælper os, saa er det dog godt, at man ikke skader os).
Gjer vel, so fer du vel.
Gjer vel; det spyrst minst. Ellers i andre Former: Stikka deg vil, det spyrst minst. (Nhl.). Vandra varlege, det spyrst minst. (Vald.). S. fara. (Jf. Svensk: Väst göra väl, så spörs'et minst. Dansk: Gjør vel, saa spørges det minst. (P. Syv 1,362).
Gjera vel og høyra vondt er alltid tungt.

Gjer tie Gonger vel og ein Gong illa, so fær du Last fyre alt i Hop. — Ogsaa meddeelt: Gjer nittan Gonger vel, og den tjugande illa, o. s. v. (Valders). Bangs Optegnelser. Ligesaa i Svensk: Göra nitton gånger väl, men den tjugonde illa, får stam för altsammans.

Haldt deg vel, og statt deg vel; stig paa Jordi, ho ber deg vel. (Berg.). Omtrent i den Mening: Viis Mod, men ikke Overmod. Los P Syv 2.150: Hold dig vel, det staar dig vel; træd paa Jord'n, hun taal det vel.

Vel-gjort varer lengst. (Nemlig velgjort Arbeide).

D'er snart vel-gjort, naar Viljen er god.

Naar vel er gjort, so takkar kvar seg sjølv.

Velde. Velde vil hava Byrdnad.

Velde viser kvat Mannen er. — Naar Mannen fær Velde, so ser ein kvat han vil.

Velferd. Annan Manns Velferd skal ingen ovundast paa.

D'er betre Velferdi en Høgferdi. (ↄ: Bedre at nøies med Nødtørft end at tragte efter Stads og Pragt).

Velgjerd. Ei Velgjerd er snart gløymd.

Velgjerd og Vantakk vil ikkje lenge fylgjast.

velja. Den som fær velja, han tek det han vil.

D'er ikkje verdt aa velja, naar alt er lika godt.

Ein kann velja illa nog, um ein ikkje vel' det verste.

Vellæta. Det vil alle høyra Vellæta, og ingen Illelæta. (S. Lov).

Velstand. Velstand gjerer Viner, og Vanlukka røyner deim.

venda. D'er betre aa venda en villt fara.

D'er best aa venda, medan vel er. — Betre aa venda i Bekken en i Aai. (Wilse). S. stemma.

D'er vondt aa venda i Trongstigen.

venja. Ein lyt venja seg den Vanen, som ein treng til.

D'er vondt aa venja det Svin or Aakren, som i er vant.

Ein venst med det vonde, til ein tykkjer det er tollegt. El. til ein tykkjer det er godt. (P. Syv 1,391).

venta. Ein fær venta, alt medan ukomet er.

Ein skal venta det beste og vera buen mot det verste. Dog sige nogle: Ein skal venta det verste, til ein ser det beste. El. Venta det verste, so verd du ikkje narrad. El. Venta helst det verste, so er det so myket betre, naar det beste kjem.

Den som litet ventar, kann lett verda nøgd.

Den som ventar for myket, fær alltid for litet.

Det ein ventar hardt, kjem aldri snart. El. for snart.

Ventar-Timen er alltid lang.

Venting og Von er ofta til Tjon. B. Syp 1,173: Vente og haabe gjør mangen til Taabe. Tydsk: Hoffen uud Harren macht manchen zum Narren.

vera (e'). D'er betre aa vera, en berre laast vera.

Det lyt kvar vera, som han er vaksen til.

Lat kvar vera, fyre den han er.

Verd (for Verold). Verdi er baade vond og god.

Verdi er, som ein tek henne til. — Som ein tek Verdi upp, so fær ein bera henne fram. (Vald.).

Ein fær taka Verdi, som ho er. (S. Tid).

Verdi vil alltid venda seg (og endaa er ho, som ho heve voret).

Verdi heve sin gamle Sed: den eine stig upp, og den andre ned.

Verdi er vid; men endaa sitja sume for trongt.

Verdi er vid, og Vegarne mange.

D'er Verdi, ein skal læra i. Lærer ein ikkje annat, so lærer ein ganga spakt. (Vald.). Bangs Optegn:

D'er myket, som i Verdi vantar. — I denne Verdi so myket vantar, og Suti møter paa alle Kantar. (Landst. 736).

Verdi verd alltid klokare og klenare. (Trondh.).

Det gjeng ingen Stad so undarlege til som i Verdi. — Det gjeng undarlege til i Verdi og paa Moss. (Østl.).

verda. Det kann myket verda, som ingen vonar.

Det verd ikkje alt, som ein vonar.

Det verd ikkje alt, som spaatt er. (S. veksa). Ordet verda lyder mest almiudelig som verta (vert) og udtales altid med aabent e (e', ikke med „æ",

verja. D'er vandt aa verja, der alle vilja herja. Og modsat: D'er vandelaust aa verja, der ingen vil herja. El. D'er godt aa verja, o. s. v.

Det heve alt nokot til aa verja seg med. (Tiki heve Tonn og Bukken heve Horn, o. s. v.).

Verja. Ei gagnlaus Verja er verre en ingi. Noget lignende i en nyere Form: Ei skiti Forsvar er verre en ingi.

Verjelaus Mann er snart fangad.

D'er vondt verjelaus; d'er verre raadlaus.

Verk. Det fær no gjera kvar sitt Verk, anten han so er veik elder sterk.

Det er lett Verk, som med Lyst er gjort.

Uvilja Verk er ikkje reknande.

Store Verk vilja byrja smaatt.

Det syner paa Verket, kvat Vitet er.

D'er Verket, som viser Meisteren. El. som prisar M.

Den som lastar Verket, lastar Meisteren.

Den eine gjerer Verket, den andre heve Vinningen.

verkja. D'er betre aa verkja i Handi en i Hugen. El. Betre verkja i Armen, o. s. v. (ↄ: Bedre at anstrenge sig end siden at angre paa en Forsømmelse Saaledes ogsaa: D'er betre aa verkja i Hælen en i Hugen. (S. Hæl.).

Han veit kvat ein annan verkjer, som sjølv heve kjent det same. El. som heve havt den same Sykja.

verst. Den som sjølv er verst, han vasar um andre mest. El. han lastar dei andre mest.

Det verste lyt og vera gjort. (Om Arbeide).

Den som heve havt det verste, skal og hava det beste.

vesall. Naar ein vesall fær Vald, so veit han inkje Atterhald. El. Naar ein vesall fær Valdet, veit han ikkje Atterhaldet. (Berg.). Ogsaa: Naar ein vesall fær Velde, veit han inkje Atterhelde. (ↄ: Naar den svage faar Magten, ved han ei at holde Maade).

D'er vondt aa Vesallmann vera. (Landst. 123).

Vesling. D'er vandt ein Vesling vel gjera. (ↄ: vanskeligt at gjøre en Stakkel tilpas). (Vald.).

Vetter (Vinter). D'er godt aa hava Vetter, naar Vetter skal vera. (Nemlig i den Tid, da man er forberedt derpaa).
Vetteren er ikkje Sumaren lik.
Vetteren heve ei stor Vomb. El. ein hækjen Hals.
Vetteren vil spyrja, kvat Sumaren heve sankat.
Snjolause Vettrar gjera graslause Vaarar. (Rum.).

vida. Den som vida vankar, han alltid nokot sankar. (Nemlig Erfaring og Kundskab).
Det heve mange vida vankat og litet sankat. (Nemlig af Formue eller Fortjeneste).
Den som vida fer, er visare en den, som heime er.
Di vidare ein fer, di smærre vil allting synast.

vika. D'er betre aa vika en velta.
D'er ingi Skam aa vika fyre Yvermagti.
D'er illt aa vika, naar ein stend paa sin Rett.

vilja. D'er leidt aa vilja og ikkje vinna. (ↄ: formaae).
Det gjeld ikkje um kvat me vilja, men helder kvat me vinna.
Ein vil so myket og vinn so litet.
D'er eitt ein vil, og annat ein lyt. (Berg.).
Den som ikkje vil, han vender Ryggen til.
Den som ikkje vil, naar han kann, han skal ikkje kunna, naar han vil.

Vilje. Det veks Vilje, naar vel gjeng. („Dæ veks'e Vilje væl gjæng'e". Sdm.). D. e. Man bliver driftig, naar det gaar godt: naar Vovespillet lykkes, saa voxer man mere. Isl. Vex vili þá vel gengr.
Det hjelper ingen Vilje, naar Magti vantar.
Manns Vilje er ingen Lands-rett. El. Ein Manns Vilje er ingen Rett.
Annan Manns Vilje er vand aa vita.
Naar Viljen er god, er Verket lett. El. er Foten lett.
Det er Viljen som driv Verket. (S. Hug).
Ein lyt no stundom taka Viljen fyre Verket.
Ein fær sjaa baade paa Viljen og paa Verket.

vill. D'er leidt vera vill; d'er verre vera ill.

Dei som no er ville, verda eingong stille. — Ville Folar temjast med Tidi.
Villbassen vil allstad rota. (P. Dass 2,138).
Villskapen minkar, naar Moda veks paa.

villt. Ein fer ikkje villt paa Aalmennings-Vegen.
Den som fer villt, lærer andre aa fara rett.
Han fer ikkje villt, som vender heim-atter. El. som vender midt paa Vegen.

Vin (i'). Ein finn stundom ein Vin, der ein ikkje ventar. El. — ein Vin imillom sine Uvinar, Jf. G. N. Hver à vin med úvinum.
Ein Vin i Vegen er god aa ganga til. — D'er godt hava Viner i Vegom.
Ein god Vin er Gull' verd.
Ein fær ikkje ganga en god Vin for nær.
Du skal bidja din Vin, naar du er maatelege trengd. (De Fine 227). Jf. Eng. Prove thy friend, ere thou have need.
Ein kann ikkje lenge vera kvar Manns Vin.
Alle Manns Vin er ingen Mann tru.
Han er ikkje min Vin, som hjelper min Uvin.
Han er ikkje min Vin, som lær, naar eg fer illa.
Ein gretten Vin er betre en ein læjande Uvin. — Betre grinande Vin en flirande Uvin.
Dei er ikkje alle Viner, som til Vilje tala. G. N. Er-a sà vinr ödrum, er vilt eitt segir. (Haavamaal 124).
Det er alt Viner, som vil oss vel.
Han er sæl som heve Viner, maatelege mange. (Tel).
Faae Viner og faae Uviner er hollaste aa hava.
D'er mange Viner, medan vel gjeng. (D'er faae, naar ein mest treng). — D'er mange Viner um Øltunna, til dess ho er tom. (S. Tunna).
D'er vandt aa faa Viner i Naudi, naar ein ikkje heve fenget deim fyrr.
Ein kjenner sine Viner best, naar Naudi kjem. (S. Naud).
Falske Viner fylgja ikkje langt. — Falsk Vin og falsk Lit heng ikkje lenge ved. Hos De Fine 227: „Falsk Ven og slet Led æ lige varige".

Fatige Viner skal ingen forsmaa. (Dei hjelpa so langt, som dei naa). Ogsaa: Ein fatig Vin og eit litet Saar skal ingen forsmaa. (Berg.). Jf. Svensk: Små sår och fattiga fränder bör man intet förakta.

Gamle Viner og gamle Vegar er gode aa atter-finna.

D'er vandt millom Viner aa døma. — Den som dømer millom tvo Viner, han misser den eine.

Galne Viner er verre en Uviner. — Gud frie oss fyre Vinom; Uvinom skal me ikkje ottast. Tydsk: Behüte mich Gott vor meinen Freunden; mit den Feinden will ich schon fertig werden.

D'er aldri so gode Viner, det ei kann falla eit Ord imillom. (Nemlig et uvenligt Ord).

Gamle Viner skiljast ikkje fyre eit skjemtande Ord.

Beste Vinerne ymist reitast. (ɔ: tirres). (Hard.). — D'er beste Vinerne, som ymist deilda. Sætersd.

Beste Vinerne ymist røynast. (ɔ: De vise ikke altid lige stor Deeltagelse). Berg.

D'er beste Vinerne, som finnast minst. (Hard.)

Vinerne er mange; Fanget er berre eitt. (Ein kann ikkje hjelpa so mange, som ein vilde). Berg.

Det syner paa Vinom, kvat Vitet er. (ɔ: Det viser sig paa Ens Bennekreds, hvad Forstand han har).

Det er ikkje fyre Vinom aa dylja, det Uviner vita. (Nordl.).

Vina-trætta varer ikkje lenge.

Vina-romet er snart stort nog. — Tvo Viner faa Rom paa ei Grindar-rim; men fyre tvo Fiendar er heile Verdi for trong. (Nordl.).

Vind. Vind og Vatn vil hava sin Gang.

Vind og Væta vil fylgjast aat.

D'er god Vind, som alle kann sigla med

Det blæs ingen Vind etter alle Manns Ynskje.

Kor Vinden blæs, er det ein, som fær Andror.

Vinden er ikkje god aa binda. El. venda.

Vinden stend ikkje alltid paa same Striket.

vinna. Den, som nokot skal vinna, fær nokot vaaga.

Vinna og tapa er Kaupmanns Lagnad. El. Rett.

Det den eine vinn, det taper hin. (= hinn: den anden).

Han vinn, som traa er, og taper, som braad er. (ɔ: Den udholdende vinder, den hastmodige taber).

Han vinn, som største Kjeften heve. (Berg.).
Den som vinn med det store, vinn og med det smaae. — Naar ein heve vunnet med Hunden, so vinn ein vel med Rumpa og. (Trondh.).
Den som vinn dei fyrste tvau, han taper dei sidste sjau. (Berg.) J. Ex. om Spil.
Den som vinn, er mest vyrd.

Vinning. Ein liten Vinning er alltid velkomen.
D'er god Vinning, som ingen taper fyre.
Fyrste Vinningen er litet vyrdande.
Ein skal ikkje venta Vinningen, fyrr Verket er gjort.
D'er godt hava Vinnings Von.

Vinskap (i'). D'er betre Vinskap en Frendskap. El. en Skyldskap.
Løynleg Vinskap kann lenge vara.
D'er stokkutt Vinskap i Grautarfatet. (Vald.).
D'er beste Vinskapen, som er minst umtalad. — Naar ein skrepper av Vinskapen, so veiknar han.

Vis (Viis), f. Det tykkjer kvar si Vis best vera.
Vis og Vane raader meir en Vit.
Ei daarleg Vis kann tidt vera høgst i Pris. (Om nye Moder). — Verste Visi er ofta mest vyrd.

vis (viis). D'er ingen so vis, han ei kann verda daarad.
D'er ingen so vis, han ei kann villast. El. (oftere) — at han ei kann forsjaa seg.
Alt for vis fær liten Pris. (S. klok).
Dei vise kunna og fara villt. El. mistaka seg.
Dei vise læra myket av dei uvise.
Dei vise maa bota det, dei uvise brjota.
D'er allting visare en Menneskja. (Sigter til Dyrenes Evne til at kjende Aarstiden og Veiret). Berg.
Det er den visaste, som vægjer. (o: giver efter). Jf. G. N. þat er forn sidr, at hinn vitrare vægi.
D'er ikkje alltid den visaste som vinn.

Visa. Ei god Visa er lett aa læra.

Det legst alltid Visa til fyre den som kveda vil. (Oftest om Kiv og Sladder). Berg.
D'er ingi Visa so væn, ho ei verd leid i Lengdi.
Den Visa er vel sungi, som er vel høyrd.
Væna Visor fær ein syngja ein Gong til. El. Ei god Visa er ikkje for ofta kvedi.

Visdom. D'er myken Visdom, som er litet vyrd.
Visdom er inkje Ervegods.
Visdomen kann ein dylja, men Daarskapen ikkje.
Visdomen rekk ikkje alltid til. — Ein veit ikkje so myket som ein skulde.

viss. Det ein er viss paa, det slepp ein spyrja um.
D'er betre hava litet visst en myket uvisst.
Han gjeng visst, som gjeng varlege. El. varsamt.

Vissa. D'er betre vita Vissa en berre gissa.
D'er betre sitja med Vissa en ganga med Voni. — Betre bu i Vissa en i Vonom. (Nordl.).
D'er Vissa ein heve, og Voni ein fær. (= Det som ein heve er Vissa; det ein skal faa er ei Von).
Han heve Vissa, som Bodi ber. (ɔ: Den som bringer Tidenden, har allerede faaet sin Bekomst, f. Ex. af en Fiskefangst). Berg.

Vit (i'). D'er Vit i alt, som liver.
Han tarv Vit, som vida skal fara.
Der inkje Vit er inne, kjem inkje ut.
Litet Vit fær myket Strit. (ɔ: Jo mindre Plan i Arbeidet, des mere Anstrengelse). — Hadde me større Vit, so hadde me mindre Stræv og Strit.
D'er Vit, som skal venda Hugen.
Det kjem Vit med Vokstren. El. med Aldren.
Ein fær ikkje Vit, fyrr ein ikkje gjerer med di. (Berg.).
D. e. Man bliver saa seent klog, at man ikke længere har Brug for sin Klogskab.
Han lyt bruka Vit, som Vit heve.
Det vil Vit til aa gjera seg galen og.
Det kann ikkje vera alt Vit i ein Haus. — D'er ingen som styrer Vitet aaleine. (Berg.).

D'er betre Vit en Vænleike. Sl. Det varer lenger Vitet en Vænleiken.
Vitet veks, og Vænleiken minkar.
Naar Vitet er minst, er Viljen størst.
D'er Vitet, som viser Svinom Vegen. (Vald.).
D'er vondt etter Vitet leita. (Tel.). Andre Steder: D'er vondt, naar Vitet vantar. (Om Sindssvaghed eller Galskab).

vita (i'). D'er aldri verre en aa vita litet. (Tel.)
D'er betre aa vita rett en vona rangt.
Han fær myket vita, som vida fer.
D'er leidt aa vita det ein ikkje torer gita.
Han fær litet vita, som ikkje kann tegja.
D'er vandt aa vita kvat den tegjande tenkjer.
Det ein veit, det veit ingen; det tvo vita, kann fleire vita. (Og det tri vita, kann alle vita). Jf. det gamle: Ein vita, né annarr skal; þjód veit ef þrir eru. (Haavamaal 63). Meningen er vel den, at man kan betroe en Hemmelighed til een, men ikke til flere. Noget lignende er det hollandske: Geheim van een weet God alleen, geheim van twee wordt ligt gemeen; geheim van drie weet iedereen.
Det ein ikkje veit, kann ein ikkje varast fyre. G. N. Eigi má illt varast, nema viti.
Det eg ikkje veit, gjerer meg korkje kald elder heit.
Den som inkje veit, heve inkje til aa dylja.
Den som litet veit, han litet gløymer.
Det veit ikkje ein Mann alt. (Vald.). Jf. Det er ikkje alt Vit i ein Haus.
Ein veit ikkje langt ifraa seg. (Anvendt f. Ex. ved en Tidende om et uventet Dødsfald).
Ein veit kvat ein var, men ikkje kvat ein verd. Sl. Ein veit kvat ein heve voret, men ikkje kvat ein kann verda.
Den som nokot godt veit, skal eta Pylsa, medan ho er heit. (Leem's Optegn.). Ellers i Berg. Stift: skal eta Grauten medan han er heit.
Det veit no alt kvat det skal verja seg med. (Bukken veit at han heve Horn, og Hunden veit, at han heve Tenner).

vitja. Ein skal vitja sine Viner, men ikkje for tidt.
Han gjerer vel, som vitjar meg, naar eg sit fast.

vitlaus. Ein lyt ofta ein vitlaus vyrda. (ɔ: Skjønt man ikke vilde ændse en Galning, nødes man dog ofte dertil). Hard.
Vitlause Folk bit ingen Rett paa.

vitna (i'). Det kann ingen vitna sannare en han veit.
Han skal inkje vitna, som inkje veit.

Vitne. Eit Vitne er inkje Vitne; men tvau er som tie. (Efter de gamle Love).
D'er ikkje vandt um Vitne paa Kyrkjebakken.
D'er vandt med vitnelaust Maal.

Vogga. Det heve alle seet si Vogga, og ingen si Grav. (Hallingdal o. fl.).
D'er ikkje verdt aa henta Vogga, fyrr Barnet er født.

Vogn. D'er vondt aa faa Vogn, der alle vil aka.
Naar Vogni velt, so veit ein det var galet køyrt.

Vokster. Sein Vokster lovar lang Alder.
Vokstren fer etter Vedret. (Nemlig paa Ager og Eng).

Vomb. Full Vomb gjerer rak Rygg.
Det verd fyrr full Vombi en Augat. (Berg.). — Ein verd mett av mindre, en ein trudde. (S. Mage).
Vombi heve ingen Kviledag.

Von. Der er Von i hangande Snøre. (Om Fiskeriet). Ogsaa: D'er Von i hangande Snara. (Trondh.).
Von er Vesallmanns Rikdom.
Von um Løn gjerer Verket lett.
Von um Bot gjerer tunge Byrder lette. — God Von gjerer lange Veger lette.
Voni gjerer den veike sterk.
Voni er god, naar Vissa vantar.

vond. Han er sjølv vond, som trur at alle er vonde.
D'er ingen so vond, han ei kan gjera ei Velgjerd.
Dei vonde er verst, naar dei laast vera gode.
Vonde Folk vyrda litet um vonde Ord. (S. Folk).
Det vonde kjem snart i Vane.
Det vonde spyrst no alltid fyrst. (= Illa gjort er snarraste spurt).

Det vonde varer lenge nog.
Det vonde er snart fenget, og ikkje so snart av-gjenget.
D'er myket vondt i Verdi; ei vond Kjerring er det verste. (Vald. Segner IV, 111).
Det er vondt og godt i alle Land.
Vondt og godt skal haldast. (Ein fær taka mot det eine som det andre).
Vondt heiter godt, naar verre kjem etter.
D'er vondt, som vondt skal driva. (F. Ex. om Lægemidler).
Det som ikkje er vondt i, er helder ikkje godt i. (Brugt i den Mening, at hvor der ikke er nogen Hidsighed, er heller ikke noget Mod. Mest om Børn).
Vondt er vondt, um det endaa kjem godt u t a v di.
Ein veit ikkje kvat vondt er, fyrr ein kjenner det. El. — fyrr ein kjem fram-i det. (Berg.).
D'er ikkje vondt, det ein Mann gjerer seg sjølv.
Vondt er snart gjort, og ikkje so snart um-bøtt.
Den som inkje vondt gjerer, han inkje vondt ventar.
Han ventar vondt, som vondt heve gjort.
Av vondo er vondt ventande.
D'er illt aa freista med vondo, der ein kunde vinna med godo.

Vord. Ein boren Vord er alltid ryr. (Shl. „Ein boren Voor æ alti ryr'e". (ↄ: Den Mad, som man har baaret hjem, vil altid være udrøi. F. Ex. om de Portioner, som en Tigger kan bekomme).

vyrda. Ein skal vyrda den, som vel heve gjort.
Han verd eingong vyrd, som er Vyrdnad verd.
D'er mangt, som er myket vyrdt og litet verdt.
D'er mangt, som ikkje er vyrdt, fyrr det vantar.

vægja. Han fær vægja, som Vit heve. (Trondh.). — Han vægjer, som visaste er. (S. vis).
Ein fær vægja fyre den, som Valdet heve.
Han kann best vægja, som Vinningen heve. (ↄ: Den mægtigste taber minst ved at give efter).
Me faa vægja fyre Verdi; ho vægjer ikkje fyre oss.

væn (veen). Det er ingen væn, daa han græt. (Hall.). G. N. Fár er fagr, ef grætr. (Flat. 1,566).

D'er alt vænt som ungt er. — D'er alt nett, medan det er smaatt. (Berg.).
D'er alt vænt, som litet er, so nær som litet Mat. Vald. (Bang's Optegnelser).
D'er mangt som er vænt aa sjaa, so lenge som det er langt ifraa. (ɔ: i lang Afstand).
Det væne kann og vera vondt.
Det vænaste er jamnan det veikaste. — „Dæ venaste er ofta dæ klenaste". — Di vænare det er, di verre det fer. (F. Ex. om Klæder).

Vænleike. Vænleike utan Vit er litet verd.
Vænleiken minkar; Vitet kann veksa.
Vænleiken vil ikkje lenge vara. (Vænleiken er stutt, og Styggleiken er lang).

væta. Den som ikkje vil væta seg, han litet fiskar.
Den same som væter, han turkar og. El. Den same Herre som væter, o. s. v.

vøna. Han vønest mykjet Manns-Hugen. Eller: Han er vønen, Mannshugen. D. e. Menneskets Tanke er dristig; den vover sig langt, gjør store Fordringer). Tel.

Y.

Yl (y'). Det kjem ingen Yl av ein kald Omn.

ymis. Ymist er ikkje lastande, (ɔ: Omvexlende Lykke er ikke at laste, eller: Noget ondt iblandt det gode faar man taale). Trondh.

Yngd. Yngd og Alder er jamnaste ulike.
Yngdi er alltid væn, og helst naar Vit fylgjer med.
Det som Yngdi fær læra, kjem Aldren til Æra. — Det som i Yngdi er lært, verd i Aldren kjært.

ynskja. Det ein helst ynskjer, det trur ein gjerna.
Ein ynskjer mangt i Yngdi; ein fær det fyrst i Aldren.
Ynsk i den eine Neven og sputta i den andre, so ser du kvat som munar mest.

Ynskje. Var det nog med Ynskje, so var alle Mann rike.
Ynskje fylla ingen Sekk.

yrkjelaus. Lenge yrkjelaus er sjeldan lastelaus.
Eitkvart maa den yrkjelause gjera (Hall.).
Yrkjeløysa og Matløysa er Grannar. (Trondh.).
Yrkjeløysa er Moder til Udygd.

yver (y'). Der ein ikkje kann yver koma, lyt ein atter venda.
Fyre Yvermagti faa alle Mann vika.
Det kann ikkje alle hava Yvermunen.

Æ.

Ær. Det kjem store Ær etter store Saar.
Æret vil syna, um Saaret er atter-grott. (Trondh.).

Æra. Han er Æra verd, som Æra vil bjoda. — Den eine Æra er den andre verd.
Den som gjerer ei Æra, han fær ei Æra atter. (Om Gjengjældelse af Velvillie eller Opmærksomhed). Berg.
Som Æra er inne, so kjem ho ut. (ɔ: Det viser sig nok, om man anseer En med Agtelse eller med Foragt).
Ein tek ingi Æra ut, der ingi er. (Landst. 576).
Det som einstad er Æra, er annanstad Skam.
Ein fær stundom største Æra fyre minste Møda.
D'er ikkje alltid, at Æra raakar rette Mannen. — Den eine fær Æra, den andre gjerer Verket.
Æra deim, som Æra til-kjem. El som Æra byrr.
Det vil meir en Æra til aa liva med. — Berre Æra og ingi Løn kann ingen liva utav.
D'er tung Æra aa ganga fremst i Snjobrauti.
Den som søkjer Æra minst, han fær henne helst.
Lat Æra koma ukallad; ein skal ikkje ropa henne til seg.
Æra vekkjer Ovund. — El. Æra dreg Ovund til seg.
For stor Æra er ei Uheppa. El. er mest ei Skam.
Æra er lettare gjengi en fengi. El. Æra er snart gjengi; ho er ikkje snart atter fengi.

D'er er fleire Æretjuvar en Pengetjuvar.

Ærend. Ei god Ærend er snart av-gjord.
Den som heve Ærend i alle Hus, han finn ikkje alle Mann heime.
Ærendslaus Gang er alltid for lang.

ærleg. Ein lyt vel vera ærleg, um ein ikkje er rik. Jf. Engelsk: We are bound to be honest, but not to be rich. (Me er paalagde aa vera ærlege, men ikkje aa vera rike).
D'er ærleg Mann, som held sitt Ord.
Ærleg Mann vyrder korkje Lov elder Last.
Ærlegt varer lengst. Tydsk: Ehrlich währt am längsten. Hollandsk: Eerlijk duurt het langst).

Æt. Si eigi Ætt maa kvar kjenna best.
Ætti gjerer mykje; Uppeldet gjerer meir. (ↄ: Opdragelse gjør mere end Herkomsten).

Æva. Det veit ingen si Æva, fyrr ho er oll. (El. all). ↄ: Ingen veed sin Alder, før den er udløben. (Berg). Isl.: Enginn veit sina æfi, fyrr en öll er.

Ø.

Øl. D'er betre tunnt Øl en tom Skaal.
Øl er illt, naar det er illa drukket.
Øl og Brennevin gjerer stundom Folk til Svin.
Sterkt Øl gjerer store Ord.
Naar Ølet gjeng inn, gjeng Vitet ut.
Ein skal ikkje skreppa av Ølet udrukket. (Tel.).
Der ein drikk Ølet, kann ein spilla Bermen.

Øle. D'er eit Øle i kvart Bøle. (ↄ: Der er en Stymper i enhver Slægt). Vald. Tel. Nogle Steder opfattet som „eit Tøle". (Nhl.). Jf. Skvett. — I Mening likt G. N: Einn er aukvisi ættar hverrar.

Ølsla. Di større Ølsla, di større Stur kjem der etter. (ↄ: Efter en umaadelig Fyrighed kommer en desto større Slappelse). Sdm.

ør. Den øre segjer det sanne. (Tel. Vald.). El. Den øraste segjer det sannaste. (= Den galnaste segjer det

sannaste). Hos De Fine 239 (vistnok feilagtigt): „De aurraste segje dæ sannaste". Ellers hedder det ogsaa: Smaae Born og øre Folk segja Sanningi. (Vald.). S. galen.

Ørn. Det kjem ingen Ørn or eit Sporve-egg.
D'er ikkje alt Ørn, som er krokutt i Nebben.
Ørnen fangar ingi Flugor.

øyda. Ein fær ikkje øyda meir, en ein avlar.
Ein Mann kann øyda det sjau hava sankat.
Øyda myket og avla litet er visse Vegen til Armod. Den som øyder meir en han avlar, fær snart vita kvat Armod er.
Det er snart øydt, som ikkje er nokot til-skøytt.
Det kjem Øydar etter Avlar; det kjem Byrdesopar etter Mylnar. (ↄ: Der kommer En, som feier Møllerens Kasse). Tel.

Øyk. Den som ikkje heve Øyk, fær rida paa sine eigne Leggjer.
D'er vandt aa setja ein gamall Øyk paa eit nytt Traav. (ↄ: lære den en ny Maade at trave paa). Vald.
Annan Manns Øyk er alltid sterk. (Berg.). Jf. Leigo-hesten er alltid sterk. (Hard.).
Øyken til Smiden gjeng oftaste uskodd. (Trondh.).

Øyra. Eit godt Øyra fær myket høyra.
D'er undarlegt Øyra, som inkje vil høyra.
Ein skal alltid hava opne Øyro, men ikkje open Munn. (ↄ: altid høre, men ikke altid tale).
Naar ein ser Øyro av Ulven, so er han ikkje langt undan. (El. langt burte). Allerede i Edda: þar er mér ulfs vón, er ek eyru sé. (Fafnismaal 35).
Ein lyt stundom spyrja Øyrom meir en Augom. (ↄ: Man faar agte mere paa hvad kjendte Folk sige, end paa hvad man strax kan see).

Tillæg af Tidsmærker

eller Ordsprog om Aarstider og Dage.

Etter Nyaaret lengjest Dagen eit Haneskrev. — Maaske rettere: Etter Trettandehelgi (6te Januar) o. s. v., da vi just ved denne Tid have hørt de gamle sige: „No lengjest Dagjen eit Haneskrev". (Sdm.). Hos P. Syv (2,4) hedder det: Efter Juul længes Dagen et Hanefjed hver Gang. Hollandsk: Met Nieuwjaar zijn de dagen een haneschrede gelengd. Tydsk: Nach Dreikönigtag wächst der Tag je um einen Hahnenschritt. Engelsk At Twelfth day the days are lengthened a cock's stride.

Sante Knut (7 Januar) ringjer Joli ut. (Efter Primstaven i Jensens Glosebog 1646).

Tjugandedag er Vetteren halvgjengen; men det verste stend atter. (Hammers Husholdnings-Kalender).

Jole-Frost og Kyndelsmess Tøyr er godt paa Garden som tolv Lass Høy. (Tel.).

Kyndelsmess Tid skal Lodi i Løda vera berre halvgjevi. (Jensen. Hammer). Jf. Engelsk: On Candlemas day you must have half your straw and half your hay.

Torre Tøyr: froset Korn og rotet Høy. (ɔ: Tøveir i Februar betyder daarlig Høst) Tel. Sdm.

Torren med sitt Skjegg lokkar Borni under Sole-Vegg; Gjø'i med sitt Skinn lokkar Borni inn. (Dunkelt, men betyder formodentlig: Dersom Februar giver Solvarme, da vil Marts give desmere Frost).

Mattiis (24 Februar) bryt Is; er der ingen Is, so gjerer han Is. (Neder-tydsk: Sankt Matties brikt dat Is; findt he keins, makt he eins).

Gregorsmess Tid (12 Marts): Natt og Dag er lika vid. Tel. (Wille 244). Berg.

Marimess Tid (25 Marts) er Vaaren ventande.

Turr Mars, vaat April og kald Mai er Merke til eit godt Aar. (Hammers Huusholdn. Kalender S. 59. 103). Jf. Tydsk: Trockner März, nasser April, kühler Mai füllt Scheuer und Keller und bringt viel Heu. (Körte's Sprichw. 569).

Kvina kjem aldri so seint, ho ei fær Greini til aa bogna, og Grisen til aa rina. Sdm. (Sivert Aarflots Optegnelser). — Kvina (i'). el. Kvena, er April eller egentlig næste Nymaane efter Gjø'en.

Sumarnæterna (14 April) koma visst; men naar Sumaren kjem er uvisst.

April Grode er sjeldan til Gode. (Anført som Ordsprog i et af vore Blade, uvist hvorfra). I Engelsk siges det samme om Marts Maaned: March grass never did good. (Bohn's Proverbs 33).

Mai Kulde giv Bonden Lødorna fulle. („Maji Maaneds Kuld fylder Bondens Lader fuld". Hammers Huush. Kal. 69). Maaskee indkommet søndenfra, da lignende Ordsprog forefindes i Engelsk, Tydsk, Fransk og Italiensk.

Mai Møy kjem aldri so seint, ho ei treng ein Neve Høy. (Berg). El. Aldri so seint kjem Mai Møy, at Kui ei treng eit Lass Høy. Tel. (Wille 238).

Hallvardsoko-dag (15 Mai) er beste Saadagen; saar ein ikkje daa, kann ein venta Aartrot. (Nemlig i Fjeldbygder, hvor Sommeren kan blive saa kort, at Kornet ikke modnes). Tel. (Wille, Sillejords Beskrivelse 246).

Etter Mai Møy kjem Gro Grøda, som skal Kui føda. („Gro" er et Kvindenavn, men skal her betyde Juni Maaned). Tel. (Wille 238).

Naar det regner næst fyre Jonsoko (24 Juni), so regner det Gull. — Jonsoko-Regn gjerer Landet rikt.

Jonsoko-Bilet gjeng so fort; alle Mann tykkja, det varer for kort.

Syftunsoko-dag (2 Juli) set Skyi seg i Lag og varer til Olsoko-dag. (Wiel's Beskriv. over Ringerige), — Et tydsk Ordsprog siger, at hvis det regner paa denne Dag, saa vil det regne i 40 Dage. (Körte's Sprichw. 575). I Engelsk hedder det, at hvis det regner 1ste Juli, vil det regne i 4 Uger. (Bohn 33).

Kjell Fut og Sante Knut (10 Juli) driva Bonden med Ljaaen ut. (Jensens Primstav).

Hundedagarne hava det so: er den eine Holv(: laak, so er den andre god. (Sdm.).

Olsoko-Røyta er oftaste viss. (o: I den sidste Deel af Juli Maaned kommer gjerne langvarigt Regnveir). Berg.

Barsoko-Frost gjerer mange matlause. (o: Hvis man faar Frost ved Barsoko-Tid (24 August), vil det umodne Korn blive ødelagt).

Er Yrjansdagen turr, verd det vandt um Kvernavatn. Tel. (Wille 249). Yrjánsdagen er Ægidii Dag, den 1ste Septb.

Mikilsmess Tid (29 Septb.) skal Avlen vera inne. El. skal Folk hava i Huse. (Passer just ikke til alle Steder).

Naar Vetternæterna koma (14 Oktbr.), skal ein venta Vetteren med. — I Tel. har man et Vers, hvori Vinteren siger: Vetternatt maa de meg venta; med „Fyrebod" (28 Okt.) kjem og visst, og kjem eg ikkje fyrr Helgamess, so bøygjer eg Bar og Kvist.

Helgamess (1 Novb.) er Vetteren viss. — Helgamess skal ein matreida seg til Vetteren. (Wille 240).

Naar Sante-Klemet kjem (23 Novb.), skal alle Skipi liggja i Hamn. (Hammer 2,256).

Fraa Lussi Langenatt (13 Decbr.) og til Jol er kvar Dag Merkedag.

Tommesmess (21 Decbr.) kjem Tommes med Bytta og giv Maltvatn til Jol. (Jensens Primstav).

Sundags Spune er inkje Hald i. (Hos P. Syv 1,177: Søndags Spind haver intet Hold. Svensk: Sundags spånad håller icke).

Maandagen vak, heile Vika lat. (Tel.) — Paa Sdm.: Maandags-Flams gjerer Vike-Stans. (o: Hvis man begynder for ivrigt paa Arbeidet, bliver man siden doven).

Tysdag er Folket tidugaste. Hos Mau 429: „Om Tirsdagen er man tidig til Arbeide". Jf. Isl.: Tysdagr er timadagr.

Onsdag stend midt i Vika og ser etter baade Helgom. (Ogsaa med Navnet „Meekdag", o: Midvikodag). Trondh.

Torsdags Kveld gjerer Fredags Veder; Laugardag verd det verr' elder beter. Trondh. (Stjørdal) med Rim: Veer, beer.

Fredag er ikkje Vika lik, han er anten svart elder kvit.

Laugardag er sjeldan for lang. (For det verd altid nokot til aa trøytast med). — Laurdagen er stutter, og Sundagen søter. (Tel.).

Laugardags Regn varer ikkje til Sundags Messa. (Hall.).

Maandag og Tysdag sat ei Kjerring og spann; Meekdag og Torsdag bar ho Spunen fram; Fredag og Laurdag aat ho upp det ho vann. Gl. — „forvann" (ɔ: erhvervede). Berg. (Et Skjemteord som den ringe Vinding, som man ofte har af sit Arbeide).

Anden Deel.

Mundheld eller ordsproglige Talemaader.

(Vedsteo).

Det var Agnet, som drog Fisken. (ↄ: Det var de gode Lokkemidler som gjorde Virkningen).

Dei aka med heilom. (ↄ: De leve vel). Tel.

Han er ikkje all, der han er sedd. (ↄ: Han er ikke let at gjennemskue; der er mere ved ham end man kan see). Berg.

Han er allstad komen likson Hosten. (Nemlig kun til Uleilighed). Wilse.

Eg er rædd, at Anger-Mannen kjem yver honom. El. kjem i honom. (ↄ: Jeg frygter for, at han vil angre det). Nordl. (Ogsaa hos Leem).

Det vil annat til, en tvo Hender toma.

Det vil annat til en „Kona, som ligg". (Berg.).

Ho gjekk med ein krokutt Arm. (ↄ: med et Barn paa Armen).

D'er ikkje myket, fyrr det grandar Augat, sa' Mannen; der var komet et Havrekorn inn-i. (Sdm.). — D'er ikkje myket, fyrr det gjerer vondt, sa' Risen; han hadde fenget ei Grankogla inn i Augat. (Østl.).

Han heve ikkje fenget Augo endaa. (ↄ: Han er endnu ikke kommen for Lyset; ikke født endda).

Dine Augo er heilage aa sjaa. (ɔ: Det er mærkværdigt, hvor sjelden man faar see dig). Berg.
Ein laut hava Augo med seg. (ɔ: see sig vel omkring).
Han fekk andre Augo til aa sjaa med. (ɔ: Han kom til en anden Opfatning, fik andre Tanker om Tingen).
Han kom, so Augo laago utan paa Hovudet. (ɔ: yderlig forvirret eller opskræmt).
Det er fyre Augom, som eta skal. (ɔ: Nu have vi ikke større Forraad end det som vi see).
Han fekk gjera Augom sinom Gjestebod. (ɔ: Han fik see meget, fik rigtig mætte sine Øine.
Han sigtar i Aust og skyl i Vest. (Wille).
D'er meir av, en som atter er. (ɔ: Det meste er tilbagelagt; man er kommen ud over Midten).
Det er som aa gripa Aalen um Sporden. (Forgjæves).
Han er Aalmugen lik. (ɔ: Han seer ikke værre ud end andre; man har ingen Skam af ham).
Dei hava Aararne sine ute. (ɔ: De ere i Bevægelse for at passe Leiligheden).
Leggja inn Aararne og lata det reka. (Give tabt).
Dei vaska honom vel paa Baket. (ɔ: De bagtale ham dygtigt).
Dei sette seg paa Bakføterne. (ɔ: De beredte sig til Modstand).
Han fekk til aa baka Naserna med. (ɔ: Han fik høre mange onde Ord).
Dei koma paa berre Bakken. (ɔ: De blive forarmede, huusvilde).
Daa løyste han Bandet fraa Posen. (ɔ: Da gav han sin Harme Luft, sagde sin Mening uden Skaansel).
Ho slog Bandi (el. Bondi) reint av seg. (ɔ: Hun overgav sig ganske til sin Sorg, forsøgte ikke længer at skjule sin Bevægelse).
Han banuar ikkje Kraaka. (ɔ: Han har ikkje Hjerte til at gjøre Fortræd). Strøm, Søndmøres Beskr. 1,510).
Han var so uskyldug som Barn i Moder's Liv.
D'er det, som Barnet brekar etter. (ɔ: Det er dette, som man stunder efter).

Velsigna' Barnet, hadde du Vit til detta du! sa' Kjerringi; Vesleguten hennar hadde stolet ei Tre-skeid.
Han heve slitet Barneskoerne sine.
Han gjeng att-i Barnsdomen. (Bliver sløv af Alder).
Han fekk so myket, som Baaten bar.
Han stod, som Baaten var fraa honom rodd. (Ganske forlegen).
Det kom ikkje Bein i Baat. (ɔ: Ikke en eneste Fisk).
Det óryt inkje Bein. (ɔ: Det er ikke farligt Arbeide).
Det sting ikkje Beini i honom. (ɔ: Han er fed og fyldig).
Han heve alle Beini til. (ɔ: Han er stærk nok dertil).
Han beinlaus bankar paa Veggen. (Om Vinden).
D'er beint fram som Fot i Hosa. (Simpelt).
Beint fram som ei blind Merr.
Det renn mange Bekkjer til den Elvi.
Beller du, so krøk. (ɔ: Formaar du, saa tag for dig). Strøms Søndmøres Beskr. 1,507. Ogsaa i Leem's Optegnelser.
Det vil anten bera elder bresta. (Nærmest om Is).
Det bar reint av. (ɔ: Det gik over alle Grændser).
D'er mange Berg i Vegen. (ɔ: Der er store Hindringer),
Det var ein av rette Berget. (En af den ægte Sort).
Det stend fast, som det var i Berget bundet. (Tel.).
Den som ikkje vil bida, fær rida. (Nordl.).
Det kann koma Bikkja i Bonda-Stad. (Tel.). Hos Wille: „Der er kommen Hund i Bondens Sæde, ɔ: en slet Mand efter en god“.
Hadde ikkje Bikkja voret, so hadde Kjerringi bitet meg. (De Fine 232).
Daa var Bikkja bergad. (ɔ: Da var Striden overstaaet). Tel.
Han laut ganga Bikkjestrandi. (ɔ: Han havde ikke Baad og maatte derfor gaa en Omvei).
Dei hava baade til aa bita og slita. El. baade bitande og slitande. (ɔ: baade Mad og Klæder). Ryf.
Dei hava kortje til aa bita elder brenna.
Eg skal bita i Kjeppen med honom. (ɔ: Gjøre Modstand).
Han laut bita i det sure Eplet.
Ein fær bita seg i Lepen og tegja. (ɔ: Bekjæmpe sin Harme).

Han bit ikkje i beisko. (ɔ: Han har det behageligt). Vald.
Ho bit ikkje alt det ho grin. (De Fine 227).
Han fekk av det, som best beit. (F. Ex. Bidsk).
Det er som aa draga ei Bjørk baklengjes.
Han fekk snakka med Bjørkenes-Futen. (Han fik Riis).
Han er baade Bjørn og Ukse. (ɔ: Han er ret dygtig; han klarer sig paa alle Sider). Berg.
Det kom Bjørn i Barneleik. (ɔ: En slem Afbrydelse).
D'er utantil blankt, og innantil krankt.
Han laut ut og blaasa i Lange-Luren. (ɔ: Gjøre Historien bekjendt, gjøre store Bemærkninger derom).
Det skal vera, som du hadde blaaset det burt i Veggen. (ɔ: Der skal ikke flere faa vide det). Jensens Glosebog 13.
Han var so blid som ein Smør-øskja.
Han stod som Blodet var vundet or honom. (Bleg som et Lig). Sdm. Ellers ogsaa: Han stod baade bleik og blodlaus.
Eg fekk ikkje koma paa boget Bein. (ɔ: Jeg fik hverken sidde eller ligge). S. Segner fraa Bygdom 1879, p. 8. 9. „Bein" har her den fremmede Betydning: Fod, Ganglem.
Han slær store Boltar med litet Hovud. (Han skryder).
Leggja seg imillom Bork og Tre. (S. Side 12).
Han lid ikkje Bos i Maten. (ɔ: Han er streng, kræsen).
Det verd anten Bot elder Bane. (Frelse eller Undergang).
Det kann ingen faa Botn i honom. (ɔ: Man kan ikke forstaa hans egentlige Mening). Nordl.
Dei er komne paa berran Botn. (ɔ: De have intet igjen).
Dei kunde snart setja Botnen upp-yver seg. (Kuldseile).
Han gjeng seg um Braud. (ɔ: Søger ivrigt efter Næringen).
Dei baka Braud paa fleire Stader en her. (ɔ: Det gaar an at flytte til et andet Sted).
Han toler aa høyra Braudsmellen. (ɔ: Han vil gjerne høre, at Brød brydes; han er ikke karrig). „Brøsmell", Trondh.
Dei hava ikkje bratte Brauter til aa ganga.
Han er ikkje braadfeig, som daa liver. (ɔ: Det bliver længe til den Tid).

Han spring yver alle Brikarne. (ɔ: Han løber over alle Skranker, ændser ingen Hindring). Rbg.
Han heve brotet Brodden av seg. (ɔ: Han har spildt sine bedste Kræfter).
Det er Brudi, som dei dansa um. (ɔ: Det er dette, som de alle sigte til).
Han heve Bugti og baade Endarne. (ɔ: Han har det alt i sin Magt; han har alle Fordele).
D'er betre Buk sprengja en god Mat slengja, sa' Kjerringi. (Jæd.). Eller: D'er betre Buk brest, en god Mat leivest. (Nhl.). „Før go' Mat skal slepp', før skal Buuk sprekk'". (Stjørdal). Dette Skjemtesprog findes ogsaa i flere Lande. Hollandsk: Beter buik geborsten, dan goede spijs verloren. Engelsk: Better belly burst, than good meat lost.
Dei faa ganga i Buslodi. (ɔ: De komme for seent, efterat det bedste er opædt. Egentl. om Køer). Tel.
Han byggjer med den eine Handi og riv ned med den andre. (ɔ: Han ødelægger sit eget Arbeide).
Dei fingo Byr undan Bakken. (De maatte rømme).
Dei byta med Munnen. (ɔ: De dele sit Forraad saaledes, at enhver nyder saa meget som han lyster).
Me skal byta som Brøder. (Med lige Velvillie).
Det var ikkje aa undrast, at Bytta lak, sa' Mannen, han saag at Botnen var broten.
D'er alltid Bøn og ingi Bod. (ɔ: Altid noget at begjære og intet at tilbyde).
Han gjekk aat Bøneboki. (Han bad om Skaansel).
Det er Dag til Kvelds. (Det haster ikke endnu).
Det kjem Dag etter denne Dag.
Det verd ikkje meir en Dag og Veg. (ɔ: Der bliver ikke Tid til mere, end at komme frem til Natten).
D'er korter Dag og heilag Aftan.
I Dag er han (her); i Morgon fer han. (Om en Gjæst).
I Dag meg, i Morgon deg. (ɔ: Du kan vente det samme selv).
Han gav deim ein god Dag. (Han skjøttede ikke om dem).
Eg heve ein Dalar, som ho Moer ikkje heve seet. (ɔ: Jeg har lidt mere end det som jeg fik hjemme fra).

Han er ikkje daud, medan du liver. (ɔ: Du er saa lig ham, at det seer ud, som han levede endnu).
Han kunde liggja so daud som ei Sild. Ogsaa engelsk: As dead as a herring).
Han er lango daud, og ein Stein att-yver Hovudet. (Paa Søndmøre med Riim: daud'e og Haud'e).
Det er Dauden fyre Dyrri· (ɔ: Der er ingen Frelse).
Me vilde korkje dengja elder slengja honom.
Han gjekk som ein dengder Hund. (Rigtig skamfuld).
Det korkje dett elder dryp av honom. (ɔ. Han hverken taler eller tager Deel i nogen Ting). Sdm.
Det dett ikkje ned i Deplarne. (ɔ: Det vil ikke blive spildt paa Veien; man vil nok fortælle det videre. (Sdm).
Det datt av fyre honom. (ɔ: Talen gik i Staa for ham).
Du heve ditt i finna. (Du har dit eget at finde deri, ɔ: det er kun Gjengjæld for hvad du selv har givet).
Det fer som Dogg fyre Sol. (Det svinder hastigt).
Der bid ikkje Dogg i Logg. (Der er tomme Kar).
Dei drikka so lenge som d'er Dogg i Log. (Leem's Optegn.)
Han kom or Doven i Diket. (ɔ: fra en slem-Stilling til en endda værre). Ryf.
Dei draga ikkje baade eitt. (ɔ: De ville hver sin Vei).
Dei draga inn paa den eine Sida og kasta ut paa den andre. (Nordl.).
Det skal eg draga deg Von paa. (ɔ: Det skal jeg halvveis give dig Haab om). Spottende eller som Trusel.
Det er nokot, som kann draga. (Noget tillokkende).
Drikk medan du lyster; Tunna heve ei Syster.
Han heve drukket ein Drope for myket.
Aldri ei Dust, sa' Mannen; dei spurde honom um han ikkje kunde høyra. (Jæd.).
Det stadnar ikkje Dyrr, medan Dagen varer. (ɔ: Der er altid Uro, altid Folk, som komme og gaae).
Han heve ikkje Dura-Vitet. (ɔ: Han glemmer at lukke Døren).
Han skal fara Dura-Fjorden. (Blive udviist).
Egget vil læra Høna. (Leem's Optegnelser).
Han eig seg sjølv og ikkje meir. (Er gjældfri men ikke rig).

Du eig og du raader. (Det beror paa dig selv).
Det er av sine eigne ein skal hava det, sa' Mannen.
D'er ein, som annan maa takka. (ɔ: Der er En, som har mere at takke for, nemlig jeg). Berg.
Han sit imillom tvo Eldar. (S. Side 23).
Dei hava gjenget for nær Elvi. (ɔ: De have brygget for tyndt brugt for meget Vand).
Det var Enden paa Visa. (Det blev Udfaldet).
Dei eta or same Sekken, og drikka or same Bekken. (Trondh.).
Dei eta i Hop, medan Skreppa varer.
Eg vil helder eta med honom en sverja med honom. (ɔ: Jeg tror ikke, at han har Ret).
Eta med Presten og drikka med Hesten. (S. Side 25).
Der var korkje Ev elder Stev. (ɔ: Der var intet at rette sig efter). „Korkje Wæv elle Stæv". Ryf.
Ein Gong fager og fin, ein annan Gong som eit Svin.
Han laut fara i Fagerstakken. (ɔ: Han maatte gjøre sig blid, give gode Ord). Hard.
Ganga paa Fagrefoten. (Leve mageligt)
Det vil falla diit, som det hallar.
Det fell der aa Føter. (ɔ: Det bliver altsammen der nedlagt, eller ødelagt). Sdm.
Det stundom fell, og stundom fløder. (Det gaar op og ned).
Han er som han var fallen att-av ei Vogn. (Forvirret, forlegen). Smaal. (Wille).
Han er ikkje fraa seg fallen. (Ikke forsagt). Berg.
Det slær ingi falsk Mynt. (ɔ: Det er gode Varer).
Han heve Fanget fullt. (Han har nok at gjøre).
Han er ikkje fangad fyre eit Hol. (ɔ: Han har flere Udveie).
Lat det vera kvar Fant i si Sokn.
Den som ikkje vil lata det fara, kann taka det til Vare.
Det er baade farande og komande. (ɔ: Det kan snart komme igjen).
Eg tykkjer det fer etter meg. (Det forfølger mig).
Det foor nedigjenom meg. (ɔ: Der gjennemløb mig en Gysen).

Dei foro, som dei hadde stolet baade Baat og Føre. (Meget skyndsomt). — Ligesaa: Dei foro, som dei skulde fara etter Nærkona.
Der er store Fat og liten Mat. (Jæd.).
Det er ikkje Fatigmanns Fora. (Der behøves meget).
Han skal faa, som han er før til.
Kann eg ikkje faa det, so fær eg daa sjaa det.
Han fekk alt, som undan Noglom stod. (ɔ: alt hvad man kunde afsee eller overlade). Sdm.
Han var so fegen som Fuglen til ljose Dagen.
Han var so fegen, som han hadde fenget ein Hest.
Han skal verda fegen, som fær. (ɔ: Den som faar det, skal nok blive fornøiet). Sædvanlig spotviis.
Det var fyrst fegerst og sidst leidaste. (ɔ: Først meget fagert. men siden ligesaa ubehageligt). Paa Sdm.: „Fysst fegaste og sist leidaste".
Han var so feit som en gjødder Galt. El. som ei Nisa.
Det verd ikkje feitt fyre deim. (De faa lide Mangel).
Det er meg lika feitt. (Det er mig ligegyldigt).
Han læt Fela syrgja. (ɔ: Han gjør seg ingen Sorg).
Bruka dei fem, so heve det betre Klemb.
Der ligg atter mangt eit Fet etter meg. (ɔ: Paa de Veie har jeg gaaet i lang Tid).
Den eine Filla dengjer den andre. (Om lasede Klæder).
Dei vilde slaa Fillorna sina i Hop. (ɔ: gjøre Fællesskab, gifte sig). Om fattige Folk.
Han hadde ein Finger med i Spelet.
Det fer fram i fremste Fingren. (Det virker stærkt).
Han legg ikkje Fingrarne imillom. (Han slaar haardt).
Dei skal taka det med blodutte Fingrar. (ɔ: Der skal blive en haard Kamp, før de faa det).
Me finnast vel anten ved Kverni elder ved Kyrkja. (Trondh.).
Ein finn honom ikkje der, som ein sette honom. (Leem).
Hon fiskar med turre Vottar.
Dei hadde faret baade Fjell og Firne. (ɔ: De havde vandret vidt omkring paa uveisomme Steder).
Fraa Fjell og til Fjøra. (Fra øverst og til nederst).

Der er Fjord imillom Frendar. (o: Der er ikke let Leilighed til nogen Sammenkomst).
Det er ikkje langt paa Fjorden faret. (Jæd.). El. paa Fjorden rott. (Hard.). o: Endnu er man ikke kommen langt.
Det vil fjuka upp og detta ned. (Det gaar snart over).
Han fauk i med det Mannskap som han hadde. (o: Han greb til med Fingrene). Trondh.
Han er ikkje aa slaa som eit annat Svin.
D'er so myket, me fljota fram. (o: Det er dog saavidt, at vi slippe igjennem).
Der er anten Flod eller Fjøra. (Overflod eller Mangel).
Han toler ikkje sjaa ei Fluga paa Veggen.
Slaa tvo Flugor med ein Smikk.
Det kom Fol (oo) i Bonde-Stol, og Bikkja i Husmoder-Sæte. (El. „i Hustru-Sæde". De Fine 238).
Han er ikkje folad (o') i Myri. (Ikke født i Utide).
Det var Folk paa den Garden; dei hadde so nær bodet meg inn. (De Fine 233).
Me komo til snildt Folk; me hadde so nær fenget Mat. (Spotviis om en uvenlig Modtagelse).
Han fylgde meg Fot og Fet. (Skridt for Skridt).
Dei livde paa ein stor Fot. (Fornemt, kostbart).
Han skulde setja Fot under eiget Bord. (Bosætte sig).
Han laut taka Foten fyre seg. (Vandre afsted, gaa).
D'er ikkje til aa lyfta Foten fyre. (Ingen Umage værdt).
Ein skulde sett Foten paa honom. (Sparket ham ud).
Det fekk Føter til aa ganga paa. (Blev snart forødet).
Han fekk Føterne uppunder seg. (Han løb afsted).
Vara Føterne dine, sa' Sporven til Merri; han skulde dansa med henne.
Eg fekk deim ikkje fraa Fotom. (Blev dem aldrig kvit).
Det skal fram, um det so skal fara baklenges.
Det er fram aa Hovde og upp-atter. (Det gaar op og ned).
Eg heve mitt fraa-bytt. (o. Jeg har intet dermed at bestille).
Han var baade fremst og fulaste. (o: Han var den dygtigste; han gik altid i Spidsen). Berg.

Det ligg *fremst* paa Tunga. (F. Ex. om et Navn, som man kjender, men ikke i første Øieblik kan huske).

Frende er Frende verst, sa' Reven um dei raude Hundarne.

Han et' *Fræet* or Jordi. El. fraa Jordi. (De Fine 239). o: Han opæder al Afgrøde, saa der er intet til Udsæd.

D'er korkje *Fugl* elder Fisk. (Om en uformelig Ting).

Der kjem ikkje annat en *Fuglen* fljugande. El. Der kjem ikkje nokot ufljugande. (Om et utilgjængeligt Sted).

Lat no den *Fuglen* fljuga. (Lad den Sag fare).

Han er som den *Fuglen*, som fylgjer Gauken. (o: Han er allesteds med, uden at man veed, hvad han bestiller).

Han er *full* og fastande lika eins.

Han var so *full*, han kunde taka ned paa med Fingren).

D'er er so *fullt* som Fluga svart. (Om en stor Mængde). Sigesaa: D'er so fullt som graae Katten.

Fulordi er ikkje for mange; det er so mange som hava skal, sa' Kjerringi. — I Stedet for „Fulord" siges ogsaa Skitord (i').

Den Guten heve voret i *Fylgje* fyrr. (o: Det er en, som har lært at skikke sig). De Fine 235.

Det er korkje *Gagn* elder Gaman.

Han gjerer ikkje Penings *Gagn*. (Ikke mindste Nytte).

Han vardt ikkje *gamall* i Garden. (Han fik snart Afsked),

Han er so *gamall* som alle Haugar. (Berg.).

Han var for *gamall* til aa vita inkje, og for ung til aa vita alt. (Trondh.).

Det lyt eit til *Gaman* vera, sa' Mannen; han reiv Øyrat av Kjerringi.

Alltid skal daa *Gaman* vera teket fyre Aalvora, sa' Bjørnen, daa Vederen stangade honom ut fyre Berget. Eller ogsaa: Aldri kann ein daa segja eit skjemtande Ord, utan det skal vera teket fyre Aalvora, sa' Bjørnen.

Hører til en Fabel, hvori det hedder, at Bjørnen sad paa et Berg og sagde: Gid jeg nu havde en fed Væder Da kom der just en Væder og stangede Bjørnen i Ryggen, saa han faldt ud over Berget og slog sig baade lemster og lam. Det var da slemt, sagde Bjørnen, at man aldrig kan sige et Ord for Spøg uden at det skal blive taget for Alvor.

Dei faa nokot til aa *ganga* med. (o: at sladre om).

Gakk med di, medan det er heitt. (Til En som truer med at ville klage).

Det gjeng ein høger Gang. (Det er nærved, paa Rippet; det seer farligt ud). — Han gjeng meg ein høg (el. høger) Gang. (Han er nærved at overgaae mig).

Det gjeng meir fyre mindre. (ɔ: Man taber mere derved).

Det gjeng alt or Hand, og inkje i Hand. (ɔ: Altid Udgift og ingen Indtægt). Stærk Tone paa „or" og „i".

Det gjeng den Vegen, som Høna skrapar. El. sparkar. (ɔ: Det gaar tilbage).

Det gjeng rundt, sa' Mannen; han stod paa Kverni, (Trondh.).

Det gjeng med same Stillet. (ɔ: Lige raskt som forhen). Egentlig om en Mølle.

Det gjeng som du ser, sagde Halte-mannen til Blinde-mannen. (Wilse).

Det gjeng eg reint ifraa, sa' Gjenta; ho tapte eit Barn i Dansen. (Wilse). Noget lignende hos P. Syv 2,217. Tydsk: Da liegt es, sagte jene gute Magd; da entfiel ihr das Kind beim Tanze.

Han er ikkje so gapen som han er heimalen. (ɔ: Ikke saa meget dum som uerfaren). Sdm. Ogsaa: Han er ikkje so galen som heimalen.

No skal dei glosa upp i Garden. (ɔ: Nu skal man see, at Huset er kommet i Stand).

Koma til Gards som ei Febikkja. (ɔ: Komme plumpende som en ubuden Gjæst). Wilse.

Dei hava alle Garni ute. (ɔ: De opbyde alle Midler).

Han høyrer ikkje Gauken ofstare. (Lever ikke til Vaaren).

Han er som Gauken: syng alltid det same.

Dei er verre en Geiti etter Salt. (Meget begjærlige).

Han er gjengen den Dagen, daa Geiti var feit.

Verre gift deg, sa' Mannen; han saag Katten leika seg. (Wilse). Jf. Den som heve for godt, skal gifta seg.

Gift deg, Burmann, so slær du ikkje slik ein Krull paa Rova. (Hard.). Jf. Nedertydsk: Frie (el. free) man erst, sä' de Scheper to sinen Hund; dänn schallst wol den Steert hangen laten.

Han giv seg ikkje fyre ein Mun's Skuld. (ɔ: Han giver ikke tabt for et lidet Uheld).

Gjente-Moderi er ikkje daud endaa. (ɔ: Endnu fødes der Piger; endnu kan en Enkemand faa en Kone igjen, o. s v.) Valders.

Lat deim gjera det betre, som betre kann.

Dei gjorde same Gjerdi og foro same Ferdi.

D'er galet gjort og rangt uppsett.

No er detta gjort, sa' Mannen, daa Kjerringi var dengd.

Han er lika glad, kvat Ende som upp' snur.

Eg er lika glad, sa' Guten; han gjekk og gret.

Han gled seg paa tunnt Øl. (ɔ: Uden synderlig Aarsag).

Der var korkje Glod elder Gneiste.

Du gjeng daa ikkje etter Gløder. (ɔ: Du har dog ikke saa stor Hast, at du ei kunde hvile lidt).

Eg stod som paa Glodom. (ɔ: Høist urolig og ængstelig).

Det glyggjer i Sko. (ɔ: Man seer allerede Enden. Egentlig: Det aabner sig i Kvernskoen, nemlig naar Kornet iØlletragten er saavidt sunket, at man kan see ind i Mundingen). Berg.

Han er for god til Narr, og for kleen til Kar. (Trondh.)

Han er so god, som Dagen er lang.

Er han god, so kjem han atter. (Om En, som pludselig har stilt sig fra et Selskab).

Han laut gjera seg god atter i same Klædom. (ɔ: Han maatte dæmpe sin Vrede uden at have opnaaet noget derved).

D'er godt altsaman; fyrst det eine og so det andre, — sa' Mannen; dei spurde kvat Slags Viin han vilde hava. (Jæderen).

D'er gode Grannar: den eine lyg og den andre sannar. (Hard.).

Han rekk upp or Graset. El. Han kjem ikkje burt i Graset. (Om En som er stor af Vægt).

Han lyt eta ei Tunna Graut fyrst. (ɔ: Han er endnu for ung til saa stort Arbeide).

Dei grava paa berre Botnen. (ɔ: De søge forgjæves at finde noget mere).

Eg laut grava som ein Bond. (Arbeide flittigt).
Der er nokot graatt imillom deim. (ↄ: Der er ikke ganske frit for Uvenskab). Trondh.
D'er godt aa gjera med god Greida, sa' Mannen; han slo Merri med Navaren. (De Fine 233).
Det er ikkje greidt, sa' Guten; han fekk Vik i Haaret.
Eg skal greida Hespa med honom. (ↄ: Han skal ikke raade saa ganske alene for Sagen).
Det er som aa køypa Grisen i Sekken. (Useet).
Han er som Grisen: heve største Styrken i Nosi.
No raakast Grisen og Næpesekken.
D'er hardt Grjot i den Steinen. (ↄ: Den Sag har sine særegne Vanskeligheder).
Me faa ikkje Gryta av Benken. (ↄ: Vi faa ikke saa meget, at vi kunne koge. F. Ex. Fisk).
Han heve gravet Grytorna hjaa dei store. (ↄ: Han har lært at efterabe de fornemme Folk).
Dei lova Gull og grøne Skogar. (ↄ: De give glimrende Udsigter).
Han ventar aa sanka Gull med Gaupnom. (ↄ: At gjøre en stor Fangst, samle Rigdom).
Same Guten spelar same Slaatten. (Om En som altid bringer samme Sag paa Bane).
Eg skal halda i Hempa med honom. (ↄ: Gjøre Modstand, søge at hindre ham).
Han kann baade halda og slaa. (S. Side 53).
Den eine held og hin slær. (De ere lige skyldige).
Det held, til dess det ryk av. El. til det brest.
Han held med den, som han et' med.
Han er halden, som sitt heve, sa' Fiskaren; han aat upp Agnet sjølv. (Tel.).
Det hallar undan, (ↄ: Det tyngste er overstaaet).
Det hallar til Smiden. El. til „Skaffaren". (Om en faldefærdig Bygning, og desl.).
Dei hava gjort det paa min Hals. (ↄ: De have lavet det saa, at jeg skulde faae Skylden derfor).
Han er ikkje so halt, som han hinkrar.

Det er Hand i Haar, og Kniv i Strupe. (ↄ: Det truer med Undergang; det gaar paa Livet løs).
Det kom ei god Hand yver det. El. Det kom i gode Hender. (ↄ: Det kom under god Behandling).
Det berre or Hand og i Munn. (ↄ: Man faar ikke mere, end hvad man strax kan fortære).
D'er so myket, at den eine Handi vaskar den andre. (ↄ: Saavidt at man bestrider sine Udgifter). Wisse.
D'er tie Hender um det. (Mange Ansøgere).
Velsignade vere mange Hender, men Skam faa mange Tenner, sa' Kjerringi; ho tykte det gjekk for myken Mat.
Han kann taka imot med baade Hender. El. Hondom. (ↄ: Det Tilbud kan han med Glæde modtage).
Han kann skuva etter med baade Hender. El. Hondom. (ↄ: Det kan han afstaa med stor Fornøielse).
Eg vilde ikkje skjemma Henderna paa honom. (ↄ: Ikke nedlade mig til at slaaes med ham)
Det vardt i Hondom havt. (ↄ: Det blev meget brugt).
Dei toko honom med hardom Hondom. (ↄ: Med Magt). „Mæ haraa Haandaa". Sdm.
Han er høgste Hanen i Korgi. (Den fornemste i Laget).
Dei hanga i Halen paa honom. (De ville altid følge ham, eller holde med ham).
Dei hanga i Hop som Erterhalm. El. som Humleskylk.
Det heng i Hop som turr Sand. (Det hænger ikke sammen).
Det heng og bløder. (ↄ: Det er meget knapt, næsten for lidet; f. Ex. om en Vægt). Sdm.
Hardt mot hardt, sa' Kjerringi; ho datt i Berget.
Det veit ingen, kvar Haren gjeng, sa' Mannen; han sette Snara paa Taket.
Dei fara yver det med ein Harefot. (Meget løseligt).
Ein Harm skal ein hava, um ein so skal køypa honom. (Om uheldig Handel. o. s. v.).
Han sette Hatten sin lika rett. (ↄ: Det anfegtede ham ikke).
Han fekk nokot til aa hengja Hatten paa. (ↄ: Noget at laste eller gjøre Larm af).
Dei hava det, dei skal halda paa. (De ere vel forsynede).

Han korkje haar elder høyrer. (Han sandser intet). — Han korkje haar elder hyggjer. (ɔ: hverken sandser eller tænker). Nordl.

Han er komen ut paa Haale-isen. (I en slibrig Stilling).

Det held eit Haar att-i Nakken. El. Der er vel eit Haar i Nakken, som held honom atter. (ɔ: Der vil dog være et Hensyn, som holder ham tilbage; han betænker sig nok, før han vover saa meget). Jf. Hollandsk: He heeft wel een haar in den nek, dat hem daarvan zal terug houden).

Det var paa eit hangande Haar. (Rigtig paa Nippet).

Han var ikkje heil i Hovudet. (ɔ: Ikke rigtig i Hovedet, el. ikke ganske ædru).

Han kom daa heilom Beinom heimatter. (ɔ: Han kom dog hjem med hele Lemmer). "heilaa-beinaa". Sdm.

Det er heilt hola-millom. (Det har mange Hul). Østl.

Du veit ein heilag Mann, men ikkje kvar han bur. (ɔ: Du veed noget, men ikke nok). De Fine 240.

Det verd ikkje heitare, en naar det syd. (Trondh.)

Han kunde ikkje hekta upp um seg endaa. (Han kunde ikke knappe sine Buxer, ɔ: han var endnu et lidet Bárn).

Det hender ofta slikt paa Sjoen, sa' Selen; han var skoten i Augat. El. sa' Kobben; han fekk eit Skot i Augat. G. N. Oft verdr slikt á sæ, kvad selr; var skotinn i auga. (Kong Sverres Ord i Slaget ved Oslo).

Han er hendt, som høver. (ɔ: Han er skikket baade til det ene og det andet). — Han er hendt paa baade Sidom. El. paa baade Hondom. (Trondh.).

Det kann heppa og det kann gleppa. (ɔ: Det kan lykkes, men det kan ogsaa slaa feil).

Di lenger her, di seinare der. (Om at komme tidlig ud).

No skal eg her ifraa og burt i ei verre Kraa. (Om en Flytning).

Det verd ei slokutt Hespa. (ɔ: En forviklet Sag).

Der er endaa ei Hespa til aa greida.

Han tykte at Himmelen var i eit Kalvskinn. (ɔ: Han

var ganske forvirret). Tel. G. N. Eigi þótte honum meire himinn en kalfskinn. (Heimskringla 700).

Det var ikkje høgt Hjarta i honom. (Han var bekymret).

Han gjekk ikkje med godo Hjarta. (Ikke med Lyst).

Utav Hjartat skein du, sa' Reven til Maanen.

Han hjelper den som vinn, liksom Hunden.

Han hjelper den, som inkje gjerer.

Der er Hol aat alt i Hop. (o: Det bliver ikke formeget).

Det spratt Hol paa Ridingen. (Gnieren blev gavmild).

Eg skal syna honom eit firkantat Hol. (o: vise ham Døren).

Det var paa Hopp og Glopp. (o: Det var rigtig paa Rippet, meget nær ved). Sdm.

Det gjeng Horn um Horn, og Klauv um Klauv. (o: Dyrene gaae om hinanden, paa fælles Græsgang).

Han heve slangat Horni av seg. (o: Han har faaet nok af Striden; han har raset ud).

Naar du heve horvat det eg heve pløgt, so lær du vel ikkje so høgt. (Vald. Segner IV, 112).

Stort Hovud og litet Vit.

Han heve Hovudet paa rette Enden. (Han er klog).

Han snakkar ikkje Hovudet av seg. (Han taler lidet).

Eg fekk det ikkje inn i Hovudet. (Kunde ikke forstaa det).

Han fekk upp i Hovudet. (Han blev beruset).

Leggja Hovudet i Blot. (o: grunde paa noget, studere).

Han heve bitet Hovudet av Skammi. (o: Han blues ikke længere for nogen Ting).

Dei hava sleget Hovudi i Hop. (o: De have oplagt Raad med hinanden).

D'er stor Hug og liten Dug. (o: Store Ønsker og liden Magt)

Han gjeng som Hund i same Skinn. (o: Altid i de samme Klæder). Leem's Optegnelser).

Koma som Hunden i heite Grauten. (For hastig). Wille.

Verja som Hunden fyre Høystakken. (o: Stride for noget, som man ikke selv har Gavn af) — Han er som Hunden paa Lasset: ikkje et' han sjølv, og ikkje giv han nokon med seg. (Vald. Segner 103).

Han tenar som Hunden: liten Mat og ingi Klæde.

No er eg ikkje rædd, um Hunden gøyr. (Siges naar man har faaet sit Huus saavidt forsynet, at man kan modtage en kommende Gjæst. Hunden giøer nemlig, naar der kommer fremmede).

D'er Hundsskinn paa baade Sidor. (ɔ: Lad dem stride; de kunne begge taale en god Deel).

Lat deim no riva Hungren av seg. (ɔ: Lad dem stille sin første Graadighed; lad de nysgjerrigste først slippe frem, o. s. v.).

Det var, som Huset stod paa ein Nagle. El. som Huset stod aa Ende. (Om en stor Tummel og Støi).

Det høyrer ikkje Husom til. (ɔ: Det har ingensteds hjemme; det er bare Galskab).

Han er ikkje komen paa si rette Hylla. (ɔ: I en Stilling, som kunde passe for ham).

Det laag paa nedste Hylla. (Paa Gulvet).

Dei vilde helder sjaa Hælen en Taai hans. (ɔ: De vilde helst blive ham kvit, see ham gaae bort).

D'er høgt upp og langt fram. (Det har lange Udsigter). — D'er høgt upp og langt fram, sa' Kjerringi, ho saag paa Maanen. El. ho skaut paa Maanen. (Trondh.)

Høgre upp og betre fram, sa' han Herr Peer. Eller i nordlandsk Form: „Høger upp og better fram". Hører til et Fabelsagn om Peter Dass. S. Eriksens Indledning til P. Dass's Skrifter, S. XLII. Jf Segner fraa Bygdom I, p. 111 (3)

Dei hava ei Høna til aa plukka. (En Tvist at afgjøre).

Han sel ikkje si Høna i vaatt Veder. (ɔ: Han passer nok den beleiligste Tid). Mandal. Ogsaa hos De Fine 239. Engelsk: He will no sell his hen on a rainy day.(Mair's Handbook of Proverbs, 43).

Han vilde ikkje høyra paa det Øyra. (ɔ: Om den Ting).

Eg høyrer kor Slaattarne slaa. (ɔ: Jeg mærker hvad man sigter til). Berg.

Det høyrer med til Dansen, sa' Guten; han datt i Koll. (Østl.).

Det høyrer ikkje meg til aa brenna Vik, sa' Skomakaren.

Han er ikkje so ill, som han er argad. (ɔ: Han vilde være bedre, hvis man ikke tirrede ham).

14

Det er baade illt og løgjet; d'er baade saart og det klæjar. (ↄ: Det er ærgerligt, men dog paa en Maade morsomt). Berg.
Inkje, sa' Kjerringi, sidan ho var daud. (Et Ordspil).
Han heve mange Jarn i Elden. (Jf. S. 68).
D'er Jol, og Jonsoka lika eins). (ↄ: Altid samme Skik).
Det beinar seg til god Jol, sa' Guten; han fekk ei Dengsla Jolaftan. (Trondh.).
Stokkutt Jol i Kvame, sa' Tussarne; dei laut røma, med same dei skulde til Bords. (Berg.).
Det kjem, som Jolaftan paa Kjerringi. (For hastigt). El. Det gjeng som med Kjeringi: ho drygde med alt sitt Arbeid til Jolaftan; og daa Jolaftan kom, so lagde ho seg ned. (Berg.).
Han veit kor han vil hava si Kaka bakad. (De Fine 240).
Han fær Kamb til Haaret sitt. (ↄ: Han vil komme under strengt Opsyn, faae en dygtig Tugtemester).
Eg veit ikkje, anten det var Kapral elder Gjenral; men „Ral" var det, sa' Gjenta um Friaren sin. (Østl.).
Han gjeng som ein Katt med eit Aalehovud. (Jæd). El. so glad som Kjetta med eit A. (De Fine 231).
Han gjeng som Katten um ein heit Graut. (ↄ: Han har god Lyst, men tør ikke gribe til).
Det var so myket, at Katten naadde Novi. (ↄ: saavidt at man bjergede sig, kom i Skjul bag Væggen). Seem.
Han fær ganga paa Kattarfoten. (ↄ: Sagte, forsigtigt).
Han snur Kaapa etter Vinden. (Føier sig efter Tiden).
Han heve eit Kid i Urdi. (ↄ: Han har noget at vogte paa, en liden Skat at see til). Sdm.
Det skal anten kipa elder slipa. (ↄ: Enten skratte eller skrige, ligesom Smaabørn). Tel.
Det kippest i Kynet. (ↄ: Der viser sig en Lighed i Slægten). Sdm. Isl.: Honum kippir i kyn.
Han fekk berre ein grov Kjeft. (En grov Tiltale).
No faa dei hengja Kjeften paa Veggen. (De faa sulte).
Han heve Kjeften paa Skaftet. (Han har godt Snakketøi).
Kjeften gjekk som ein Hampeklove. (ↄ: Munden var stedse i Bevægelse). Sdm.

Kjøl-lengdi dreg, sa' Merri; ho kappsprang med Sui. El. med Purka. (Nordl.).
Det er deim i Kjøtet boret, og ikkje i Klædi skoret. (ↄ: De have det saa af Naturen).
Dei koma paa kalde Klaken. (De blive huusvilde).
Dei klappa meir en dei klora. (Om Folk, som gjøre Arbeidet alt for løseligt).
Han klir ikkje paa det. (ↄ: Han finder det ikke saa ganske modbydeligt; han taaler at høre en smudsig Historie).
Daa visste eg, kvat Klokka hadde sleget. (ↄ: Da mærkede jeg, hvor Sagerne stode).
Dei hadde klumsat honom. El. Han hadde fenget Klumsar-bite. (ↄ: Man havde faaet ham til at tie stille. nemlig ved Trusler eller ved Gaver).
Han held fast med Klypa og slepper med Handi. (Vald.) El. Han knepper Klypom og slepper Gaupnom. (Anført fra Gbr.). Meningen er: Han sparer paa det smaa, men ikke paa det store.
Eg vilde ikkje vera i hans Klæde. (ↄ: i hans Sted, i den Stilling, som han nu er kommen i).
Dei er paa Kne'i komne. (ↄ: I Armod).
Det gjeng paa Kneom. (Kummerligt).
D'er som aa skriva med Kol paa Gryta. (Unyttigt).
No er eg kolsvart! (Et Udtryk af den største Forundring eller Overraskelse).
Det var som Kolven var ute or Bjølla. (ↄ: Der manglede netop det vigtigste, f. Ex. den muntreste Gjæst).
Lat no koma kvat som koma kann.
Kjem eg, so ser du meg. (ↄ: Det er uvist om jeg kommer).
Det kjem atter, sa' Mannen; han gav Sui Flesk. Wille.
Han kjem no vel ikkje hit, sa' Kjerringi um Ufreden.
Han kom, som han var kallad. (I det rette Øieblik).
Han kom, som han kom utor Berget. (ↄ: Uforberedt, ubekjendt med Sagernes Tilstand).
Eg er nyst komen, sa' han Brune-Mikkjel; han var komen upp i Kjomestrokka). Sdm.
Han er dertil korad og kallad. (ↄ: Valgt og beskikket).
Det kostar meir, en det smakar. (ↄ: Man har mere Uleilighed end Fornøielse deraf). Trondh.

Han laut mata Krabben. El. giva Kräbben Mat. (ɔ: brække sig af Søsyge).

Det gjeng Krabbegangen. (ɔ: Det gaar en skjæv Gang),

Slik Fugl som Kraaka heve fyrr voret veidd. El. fangad. (De Fine 234).

D'er mange Kraako na um Kornet. (ɔ: Der er mange som søge efter det; el. der er mange at skifte imellem).

Det kritlar i Kakestad. (ɔ: Det kløer i Maven; der er en Fornemmelse af Sult). Berg. Svenſk: Det kliar i kakstad).

Dei hava fenget ein Krok i det. (ɔ: De have fundet Leilighed til at indblande sig i Sagen).

Der er mange Krokar og Flokar. (Forviklinger).

Han kjem korkje til Kross elder Kyrkja. (ɔ: Han kommer ikke ud af Gaarden). Sæt. — Ellers: korkje til Kors elder Kyrkja. (Nordre Berg.).

Det var for høg Krubba aat so laag Hest. (F. Ex. om Giftermaal med en Person af en mægtig Familie).

Eg kjenner Krutet fyrr, sa' Mannen; han skulde skjota med Næpefræ.

Dei hava korkje Ku elder Su. (Ingen Kreature).

Dei glana som ei Ku paa ein nymaalad Vegg.

Han fekk paa Kularne sine. (ɔ: Han fik paa Puklen; han blev banket).

Han heve Kvarner i Skolten. (ɔ: Han har godt Hoved; egentlig: Been i Panden eller Hjernen). Nordl.

Han heve rørt i et Kvessebøle. (ɔ: Han har paadraget sig Had, opægget et Parti imod sig).

Han var der stødt, baade Kveld og komande Morgon. (ɔ: Han passede paa baade seent og tidlig).

No kann Kverni ganga, som ho vil, sa' Mannen; han var ute og skulde mala, og so hadde han gjenget inn i næste Stova og drukket seg full. (Vald.).

Han maa vera fødd i Kvernhuset. (Om En som taler usædvanlig høit).

Det tok meg i Kviken. (ɔ: Det berørte mig paa den ømmeste Side). Jæd.

Han heve Kvikksylv i Seten. (Kan aldrig sidde rolig).

Kvil deg, Mann; dei kvilte, daa Byen brann.
Han var ikkje kvit, som skulde gjera det. (ↄ: Det maatte
den Slemme gjøre).
Det er ei Køyna, som er laak aa løyna. (Om Svangerskab).
Berg.
Han køyper det ikkje, som kjenner det.
Ho køyrde burt og kraup heimatter. Efter De Fine 231:
Purka køyrde burt, men ho kraup heim.
Det var galet køyrt og verre velt.
Hann kann te seg baade i Lag og Lyd. (Skikke sig
baade ude og hjemme). Sdm.
Dei ganga paa Lagklauvom. (ↄ: De have slidt Saa-
lerne af sine Sko).
Eg veit ikkje kvar det skal taka Land. (Hvor det skal
ende)
Han er ikkje lang aa tøygja. (ↄ: Han er kort for
Hovedet; taaler lidet. Hedder ogsaa. Han er ikkje lang un-
der Augom. (Hall o. fl.).
Han laag so lang som han var.
Han slepp ikkje so langt som han er lang til. (ↄ: Han
er bunden til Stedet og faar ingensteds komme).
D'er langt fram, sa' Kjerringi; ho saag att um seg.
D'er langt fram, sa' Tjuven; han skulde til Galgen. Leem.
Han heve ikkje langt aa likjast. (ↄ: Han ligner sin
egen Slægt).
Det kann lett laupa aa Lag. (ↄ: Lettelig føie sig saa).
Han løyp som ein Tordivel i ein Tjørekopp. (Wille).
Han er laus paa Handi. (ↄ: Tilbøielig til at slaa).
Han er laus i Munnen. (Raadmundet).
Han var laak daa; um han nøgde seg med di. (ↄ: Da
maatte han være en daarlig Karl, o. s v. Berg.
Det er laakt, at det er sagt, og verre, at d'er sannt.
Der er stort Laas fyre litet Hus.
Det vilde ikke laata. (ↄ: Det vandt ikke Bifald).
Ein maa so mykjet laata, at ikkje Borni skal graata,
Han leet som ein Sjo. (ↄ: Han klynkede og klagede længe).
Han er ikkje laus i Lega. El. Han heve ein god Legu-
sole. (ↄ: Han bliver ikke snart kjed af at ligge). Tel.

Han laut prisa Leggjerne. (ɔ: skynde sig og løbe.
Dei leggja seg paa Late-sida. (slaa sig til Dovenskab).
Han kann aldri leggja det ned. (ɔ: Han kan ikke holde op med at tale derom; han kommer altid tilbage dertil).
Dei leggja seg med Hønom og standa up med Svinom. (ɔ: De ligge længe, gjøre Natten lang). Vald.
Han er baade leikande og læjande. (Frisk og lystig).
Rette Leikaren er ikkje komen endaa. (Landst. 65II.
Det leitar seg vel upp atter. (ɔ: Det kommer igjen af sig selv).
Det er eit langt Lereft aa bleikja. (ɔ: Den Sag vil ikke saa snart blive afgjort). Østl. (Wille).
Han les no so, som Fenden les Bibelen. (ɔ: Han springer over alt det, som ikke er ham tilpas).
Det lesser honom ikkje Kjøtet. (ɔ: Han har let for at løbe; han er saa mager).
Skøyt Leta mi. (Egentlig: Læg et Stykke til min Ladhed. Brugt naar man beder En om at hente noget, som man godt kunde hente selv, naar man kun vilde røre lidt paa sig).
Han fekk det fyre lett og litet. (Uden stor Bekostning).
Lat det liggja; det et' ingen Mat. (Om Redskaber, som man vel ikke bruger, men dog ikke vil bortkaste).
Det ligg ikkje meir ved. (ɔ: Lad gaa; der er ikke større Fare ved det). Sdm.
Dei liggja under Lok. (ɔ: De ere døde og begravne). Valders.
Aa, giv eg laag, sa' Kjerringi; ho sat i Sengi. Ellers i anden Form: Den late sat i Sengi og ynskte, at han hadde leget.
Likar ikkje du meg, so fær eg lika meg sjølv, sa' Friaren, daa han fekk Nei. (Vald.).
Dei er linne med sinom og harde med hinom. (Vald).
Det heve korkje Lit elder Læta. (ɔ: Det har ingen rigtig Art).
Litet var det, og skitet var det, og seint kom det fram. (Om en daarlig Forsyning) Berg.
Det er som aa missa Livet og bøta til. (S. Side 90).
Dei kunde liva som Ku i Haa. (Meget flot og mage-

ligt). Efter Leem's Optegnelser i en stavangersk Form: „liva so' Ku'naa i Haa'naa".
Dei liva i Hop som Hund og Katt. (I Kiv og Strid).
Um me liva ein Hunds Alder. (ↄ: Nogle Aar længere).
Han liver og letkar litet. (ↄ: Han lever rigtignok, men det staar ilde til med ham).
Han liver endaa, den som sidst fortalde det. (Spøgende Slutning, hvorved Fortælleren mener sig selv).
Dei livde paa Leistom. (ↄ: De holdt et stort Spektakel).
Han stend i Ljoset og myrkjer seg sjølv. (ↄ: Han benytter sig ilde af sin gode Stilling).
Dei ljuga, so Steinarne maa sprekka. (De Fine 229).
Han lyg so fort, som Hesten tvirenner. (Berg.)
Lyg han, so lyg eg. (Naar man kun siger, hvad en anden har sagt). — So sagde han til meg; laug han, so lyg eg).
Det er Lok, som høver Ambaren. (ↄ: Det passer).
Dei lova rundt og halda tunnt.
Det er ikkje av Lunga: d'er berre av Tunga. (ↄ: Det er ikke af Hjertet, ikke Alvor).
Det laag paa Lunga, kom ikkje paa Tunga. (ↄ: Det var Meningen, men det blev ikke sagt). Hard.
Der vardt Lusi lurd, sa' Mannen; han brende upp Skyrta si.
Han fekk det baade med Lut og Lunnende. (ↄ: Med alt som dertil hørte). G N. med hlutum ok hlunnendum.
Det baade lyser og laver av deim. (ↄ: De ere prægtig udstyrede, stadselig klædte).
Han lyste Fred yver deim. (ↄ: Han fik dem til at tie).
Kvar si Lyst, sa' Kjellarmannen; han drakk og hine slogost.
Læ ikkje aat meg; det kann same henda deg. Jf. Verset: „Aa, flir int' aat me: dæ kann hend de dæ saammaa; du veit int, kor snakt at Olykka kann kaammaa". (Ork.).
Han var so, at det log kvar Tonni i honom. (ↄ: Han var meget lystig og lattermild).
Det er betre i løyndo en i syndo. (bedre end det ser ud til).
Det er Magti, som raader, sa' Guten; han skulde dengja Katten. (Trondh.).

Magti minkar, og Sinnet veks. (Om gamle og vrantne Personer)

Han er ikkje meir en Manns Make. (ↄ: Ikke nogen usædvanlig Mand, ikke dygtigere end andre).

Han heve grønt Malt paa Loftet sjølv. (ↄ: Han veed ikke hvad der kan hænde med hans egne Sager, f. Ex. med hans Børn). Hos Wilse: „Han har grønt Hø paa Loftet". Hos P. Syv (1,33) hedder det derimod: „grønt Malt".

Der er mange til Namns og faae til Gagns.

Her er mange her, sa' Guten; han saag i Huva si.

Her er ein Mann for myket. (Siges f. Ex. naar man pludselig mærker usund Luft i et Selskab).

Dei er reint ut paa Marki komne. (ↄ: Ganske forarmede, saa godt som huusvilde).

Han et' upp Maten og skjemmer ut Garden.

Han treng ein lang Matsekk, som skal bida so lenge.

Han kan meir en mata seg. (ↄ: Han kan visse Kunster, som ikke ere almindelig bekjendte).

D'er godt Mauk i den Guten. (ↄ: Han har Kræfter).

Der er mange Maurar um ein Makk. (Hall).

Daa kom det annat Maal i Bjølla. (ↄ: Da begyndte man at tale i en anden Tone).

Daa fekk han upp Maalet. (ↄ: Da vilde han ikke længere tie).

D'er Mengdi som skal gjera det, sa' Kjerringi; ho tok ein Stilling mindre fyre Morki, en ho hadde gjevet.

Det tok Mergen or Ryggen. (Om et haardt Arbeide).

Me koma paa ei Merr aa flaa. (ↄ: Vi komme nok i Uleilighed). Berg. — Ligesaa: Me komma paa ei Braffa aa flaa. (Jæd.).

Han ror ei Mil, naar han fær sigla ein Fjordung.

Han missar meir fyre mindre. (ↄ: Han taber mere end han sparer).

So er det: den eine misser det, den andre fær det.

Dei hava korkje Mjøl eller Mauk. (ↄ: Intet at lave Mad af).

Hadde eg so myket Mjøl, som han tykkjest vera verd i Saader. (Om en indbildsk Person). De Fine 233. Noget lignende hos P. Syv 1,89.

Det er den Tid, daa Mjølki krypp upp i Horni. (ↄ: Den

knappe Fodertid, da der vanker liden Mælk. Jf. Engelsk: Butter is once a year in the cow's horn. (Bohn 37).

Naar du mokar aat Dyrri, kann du og kasta ut. (Til en som siger fornærmelige Ord uden just at nævne det som han sigter til. Egentlig om at rydde Staldgulvet). Berg.

Det verd no ingi Moro, fyrr eg kjem, s'a Tjuven; han saag Folket gjekk til Galgen.

Det gjerer alt sin Mun, sa' Musi; ho meig i Sjoen.

Der er Mun i mindre. (ɔ: Det vilde endda være meget, om det var mindre end dette).

Det munar, sa' Snigelen; han kom seg aat Durstokken. (Siges ogsaa paa flere Maader).

D'er det, som Munkarne slaast um. (ɔ: Det er just Knuden, det som man ikke bliver enig om). Berg.

Han heve for myket av Munnen. (Om den stortalende).

Myket av Munnen, og litet av Ulli, sa' Mannen; han skulde klippa Sui.

Dei gjera eit My so stort som ei Merr.

Han ser Myhanken geispa paa Kyrkjetornet. (ɔ: Han tror at see klarere end alle andre). (Tel.).

Han korkje myrkjer eller meinar nokon. (ɔ: Han gjør ingen Mand Fortræd). Ogsaa: Han gjerer ikkje Myrk elder Mei. (Lister).

D'er so myrkt, at ein ser ikkje Neven fyre Nosi. (Tel).

Han mæter det ikkje meir en Moldi under Skoen sin. (ɔ: Han agter det som intet værdt).

Han mæter det ikkje meir, en som Hunden gøyr.

Det var ein Nagle som drog. (ɔ: Det virkede). Nordl.

Det verd ein Nagle til hans Kista. (ɔ: Det vil medvirke til hans Død).

Driv Naglen, medan han gjeng. (ɔ: Benyt Leiligheden godt).

Han er lika snar med Naglen som du med Holet. (ɔ: Han veed Raad mod alle dine Raad). Wille.

Han var so naken som ei Naal. ((ɔ: Blottet for alt).

Han giv det eit Namn og læt det ganga.

Namnet skjemmer ingen, sa' Mannen; dei kallade honom Tjuv.

D'er ingi Raud og ingi Røgd. (ɔ: Hverken Rød eller Rigdom).

Dei eiga ikkje Raali i Veggen. (ɔ: De have intet som som de eie selv; de have kun Gjæld).

Det brenn Raaljos yver det. (ɔ: Det tegner til, at det snart vil være sluttet). (Nordl.).

Han lyt hava baade Rebb og Klør. (Være vel udrustet).

Ein skal ikkje nemna dei tvo paa ein Dag.

Det kostar mangein frosen Reve. (J. Ex. om Fiskeri).

Det vil fara nord- og ned-etter. (ɔ: Fare en Ufærd). Jf. G. N.: Nidr ok nordr liggr helvegr.

Nordanvinden er kald, det same kvar han kjem ifraa, sa' Kjerringi. (Trondh.). Ogsaa svensk.

Han fekk ei lang Ros. (ɔ: Han blev narret, skuffet).

Han fekk Rosi til Stav. (ɔ: Han faldt paa Næsen).

Det var nær Rosi, sa' Guten; han fekk et Skot i Augat. (Tel. Østl). G. N.: Ofnær nefi, kvad karl, var skotinn i auga. (Heimskringla 784).

Lat deim ikkje spela deg paa Rosi. (ɔ: Gjøre Nar af dig).

Dei setja upp Rosi og segja Nei. (De negte at lyde).

D'er det, som Raserna klæja etter. (ɔ: Det er just dette, som man tragter efter).

Han kom, so det blistrade i Rosom paa honom (ɔ: Han kom fnysende, meget ophidset). Nogle Steder: „Dæ plystra' (el. plustra) i Rosaa paa'naa". (Sdm.)

Han sprang att-um Rovi, daa det nøydde paa. (ɔ: Han søgte Skjul, naar Faren kom).

Han gjerer Rygla, fyrr Baaten er bygd. (S. Side 109).

Det er alle lika nær, og alle lika kjær'. (ɔ: Man gjør ikke synderlig Forskjel paa Folk).

D'er ingen nærre til. (ɔ: Ingen som er mere forpligtet).

Han er ikkje nøgd med Raudardom. (ɔ: Han lader sig ikke nøie med noget ubetydeligt).

Det er anten Ossen elder Vansen. (ɔ: Det bliver enten for meget eller for lidet). Hard.

Han fekk det med fyrste Ord. (ɔ: Han behøvede kun at nævne det, saa fik han det strax).

Ein høyrde korkje Ord elder Ande. (ɔ: Ikke et Muk).

Eg fekk korkje Ord elder Eid paa det. (ɔ: Intet Løfte).
Han gav honom like Ord i Halsen.
Han valde ikkje Ordi aat deim. (ɔ: Han sagde dem just ingen Artigheder, ikke høflige Ord).
Han er stor i Ordom og liten i Ettergjerdi. (Hard.).
Dei er størst i Ordom som Reven i Rova. Jf. G. N. þeir eru i málum mestir, sem refr i halanum. (Kong Sverres Ord om Baglerne).
Det hjelper korkje Pipar elder surt Øl. (Jæd).
Ein skal alltid nokot plaagast med, sa' Mannen; han gjekk paa Skidom paa Taamarki. (Mandal).
Han pløgjer med annan Manns Øyk. (ɔ: Han virker med laante Midler, med andres Ord eller Tanker, osv.)
Han fekk sin Pose malen. (ɔ: Han fik Skrub). Wille.
Eg vilde ikkje byta Pose med honom. (ɔ: Jeg vilde ikke være i hans Sted).
Dei pryda seg med framande Fjødrer. (ɔ: Med laant Prydelse). „Han pry' i anns Manns Ty". (Trondh.).
Ein kann lika so godt kalla Ramnen kvit. (ɔ: Paastaae de urimeligste Ting).
Dei vilde gjera Ramne-mat av honom. (ɔ: De vilde rigtig ødelægge ham).
Han slog seg rang. El. Han snudde Range-sida til. (ɔ: Han begyndte at gjøre Modstand, at vise Fiendskab).
Han vardt raud i Kamben. (ɔ: Oprørt, hidsig).
Han heve seet det raude renna. (Han har været i Krig).
Han brasar upp som ein Raud-eine. (ɔ: Han kan pludselig komme i Fyr og Flamme. Sdm.
Dei faa renna Rauvi si. (ɔ: De faae kun Tab af sit Forsøg; de blive dygtigt narrede). Berg.
Hadde Rauvi voret av Glas, so hadde ho gjenget i Kras. (Naar En falder uden nogen videre Skade).
Hadde Rauvi voret laus, hadde ho lenge voret atter-gløymd einkvarstad. (Om glemsomme Personer).
D'er korkje raatt elder sodet. (ɔ: Det har ingen Skik).
Dei eta baade raat og rotet.
Han visste ikkje si arme Raad. (ɔ: Han var ganske raadvild). Nogle Steder med „se" eller „seg" i Stedet for „si". Jf. Svensk: Icke veta sitt armaste råd.

Det skal der verda Raad til. (ɔ: Det skal ikke mangle. „Ei Raa' maa det verda, sa' Kjerringi; ho baka' Kakor, og so vardt dei raa alle". (Mandal).

Han raader som byd. (Om et Tilbud, som man gjerne vil modtage). Ryf.

Det raakade den rette. (ɔ: Det traf hvor det skulde).

Jau men raaka' du det, sa' Mannen; Bikkja beit honom i Trefoten. (Østl. med andre Ord: Jamen traff du, o. s. v.). Nedertydsk: Dat hest drapen, sä' de Kröpel, as en de Hund in't hölten Been beten had).

D'er so reint som det var rakat. (ɔ: Der findes intet).

Reinleiken er en god Ting, sa' Kjerringi; ho snudde Skyrta si om Jolaftan. (Signende i Tydsk).

Han fekk reka paa ei Fjøl og syta fyre seg sjølv.

Rekkje no i Rad, sa' Kjerringi, og so hadde ho berre ei Ku. (Hun indbildte sig, at der var flere).

Dei gjera Rekning utan Reidar. El. utan Vert.

Rekningi kann aldri ljuga, sa' Guten; han hadde reknat ut, at han var eldre en Fader hans.

Det renner ikkje ut or Romet sitt. (Det løber ikke bort).

Din Rev tek ikkje mi Gaas. (ɔ: Du narrer mig ikke med din Klogskab). Wilse.

Det gjeng i Ridom og ikkje i Tidom. (ɔ: Det gaar ikke stadigt, men kun i et og andet Ryk). Berg.

Han rid ikkje same Dagen som han sadlar.

Rid i Make, so kjem du fram, sa' Kjerringi til Hovmannen.

Det riv av, sa' Kjerringi; ho køyrde paa Horvi. (Østl.)

Riv ikkje, fyrr du merkjer. (ɔ: Sæt Mærker paa Væggen, før du river den ned).

Ro no alle vel, sa' Mannen, og so rodde han aaleine.

Dei ro kvar sin Baat. ɔ: De stræbe hver til sin Side; der er ingen Enighed med dem).

Dei hava rott seg upp-atter. (ɔ: De have oprettet sine Sager, forvundet sine Tab).

Han rudde Rom fyre seg. El. rudde Romet sitt. (ɔ: Han ryddede alle Hindringer af Veien).

Han rosar ikkje Leiken. (ɔ: Han var just ikke heldig).

Det heve korkje Rot elder Fot. (ɔ: Det har ingen Grund).
D'er runnet av same Roti. (ɔ: Det har samme Udspring).
D'er lett aa rotet riva, sa' Kjerringi; ho reiv Øyrat av den andre.
Giv det maa rotna og ikkje brotna. El. og korkje brenna elder brotna! (Ønske for et nybygget Huus).
Ho heve ei lang Rova. (ɔ: Hun har fattige Slægtninge). „En lang Hale". Wilse.
Dei selde Rubb og Stubb. El. Rubb og rakande Stubb. (ɔ: Den hele Beholdning).
Det ryn (el. runde) som Rug or ei Tunna. (Om en strømmende Tale). „Han præka saa ratt, saa dæ renne or ei Rogtynna". De Fine 234).
Han heve voret illa ruggad. (Spotvis: Man har ikke været artig nok imod ham).
Dei hava sine Runer ute. (ɔ: De vide at spionere eller forhøre sig om alle Omstændigheder). Wilse.
Det tok Ryggen or honom. (ɔ: Det tog Magten af ham).
D'er betre i Ryne en i Syne. (Østl.). Andre Steder: D'er betre i røyndo en i syndo.
Han er komen upp i Røyken. (ɔ: Til stor Anseelse).
Dei hava fenget Røyken av di. (ɔ: Faaet Nys derom).
Han fekk Røyken, men ikkje Retterne. (ɔ: Han fik adskillig Uleilighed, men intet af Fordelen).
Giv maatelege paa røyne, sa' Mannen; han røyrde Ongulen paa Snøret. En Forsnakkelse i Stedet for: Giv det kome nokot godt fyre honom. (Det første skulde derimod siges om en Sabel eller andre Vaaben).
Der fekk han rette Røyta si. (ɔ: Der blev han plukket).
Det kjem som Salt i saart Auga. (Til end større Plage).
Eg heve seet so fint Salt fyrr og ikkje sleikt det. (De Fine 227).
D'er alt det same, sa' Mannen; han steig upp-aa Hesten og datt ned paa den andre Sida.
Du er same Mannen, og eg er same Stakkaren. (ɔ: Du bliver ikke ringere Mand om du hjælper mig).
Fraa di han Sant-Olav var liten. (ɔ Fra gammel Tid).
Det verd, naar han Sant-Olav kjem atter nordantil. (ɔ: Det bliver nok aldrig). Sdm.

D'er Sand i same Skinn. (Det er af samme Art). Tel.

Han fekk det paa Saare-sida. (ɔ: Paa den ømmeste Side).

Eg segjer etter Segn og lyg etter Lygn. (ɔ: Jeg siger kun, hvad jeg har hørt af andre). (De Fine 240)

Det verd ein sein Sælebot. (ɔ: Det har lange Udsigter).

Det er baade seint og ubeint. (ɔ: Baade seent og vanskeligt).

Han stod for seint upp til dess. (ɔ: Han blev for ringe dertil).

D'er ein Dag for seint, sa' Enkja, daa Drengen friade til henne i Grav-ølet. Ho hadde lovat den som gjorde Lik-kista.

Det er etter som Selen ligg paa. (ɔ: Det kommer an paa Stemningen eller Humøret).

Det selja det, dei ikkje hava seet. (Om at gjøre Gjæld i Haab om en kommende Lykke, f. Ex. ved Fiskefangst).

Eg sel det, som eg køyte det. (ɔ: Jeg siger hvad jeg hørte, og vil ikke paastaae, at det er sandt).

Eg laut setja det ned med meg. (ɔ: Jeg maatte tie og taale det).

Den som sidst fortalde det, han liver endaa. (S. Side 215).

Me saago honom sidst bak. (ɔ: Han rømte fra os).

Lat deim sigla sin eigen Sjo. (Skjøtte sig selv).

Han giv ikkje tvo Sildar fyre ei. (ɔ: Han giver ikke mere end han har fuldt Vederlag for).

Dei sitja etter honom. (ɔ: De lure paa at fange ham).

Det sit ikkje i meg. (ɔ: Jeg kan ikke rigtig tro det).

Eg sit godt nog som eg sit, sa' Katten; han sat paa Flesket.

No skal du sjaa, sa' Sogningen: han datt ned av Kyrkjetaket.

No skal du sjaa, sa' Mannen til den blinde Merri; og so køyrde han beint paa Veggen. (Trondh.).

Eg ser so langt inn i ein Stein som andre Folk.

Han ser ikkje, som hava skal. (Siger f. Ex. en Pige, som mærker, at hun er daarlig klædt).

Han kom som ein broten Sjo. (ɔ: Med stor Larm).

Sjoen tærer, sa' Mannen; han aat upp Nista si paa fyrste Halvmili. El. fyrste Fjordungen.

Han skal no alltid sjoda upp som ei Saupgryta. El. Han syd upp o. s. v (Om et Brushoved).

Din Skade vaker. (Til En som kommer næsten for seent, eller er nær ved at miste noget).

Han hadde Skaden tapt. (ɔ: Han fik rigelig Gjengjæld for det, som han havde opoffret).

D'er tvo Skadarne, og ingi Boti. (ɔ: Dobbelt Skade og ingen Opreisning).

Han fekk berre Skam og skitne Ord. El. Skam til Takk.

D'er berre Skammi og Umaken. (Om et daarligt og mislykket Forsøg).

Heve eg Skammi, so heve eg daa ikkje Skaden. (Naar man har spist eller drukket alt som var fremsat).

Han slær ikkje si Skaal i Benken. (ɔ: Han er ligesaa lystig som de andre i Selskabet).

Ho tykjest hava ei stor Skeid til aa vaska. (ɔ: Hun tror at have en vigtig Forretning, en stor Ting at gjøre).

Han sær taka Skeidi i ei onnor Hand. (ɔ: Forsøge Tingen paa en anden Maade).

Dei spara Skillingen og lata Dalaren ganga.

Han sparde korkje Skillingen elder Skinnet. (ɔ: Hverken Bekostning eller Møie).

Han fekk det baade med Skinn og Skjekel, (ɔ: Heelt og holdent, med Hud og Haar).

D'er same Skinnet paa Geiti. (ɔ: Altid samme Art)

Hadde eg berre Skinnet, sa' Mannen, daa Reven sleit seg laus or Gildra hans.

Han skjelv ikkje fyre ein Skvett. (ɔ: Han er ikke kjælen).

Kvat fører du i din Skjold? (Hvad Tidende bringer du).

Han sit som ei Skjor paa Skidgarden. (Speidende).

Han heve etet Skjora-egg. (Han har Lyst til at sladre).

Dei skjota paa same Skiva. (De have samme Formaal).

Han skyt ikkje der som han peikar. (ɔ: Han sigter til noget andet).

Det kom ikkje Sko utav Fot. (ɔ: Der blev ingen Hvile).

Det er so god Kar, som kann ganga i tvo Skoer.

Dei taka Skodda fyre Myrebær. (ɔ: De tage storlig feil, de forvexle de forskjelligste Ting) Sdm.

Han ser ikkje Skogen fyre Tre. (ɔ: Han mangler Overblik, seer for meget paa de enkelte Ting).

Det ligg i same Skora. (ɔ: I samme Skure paa Bismeren; altsaa: Det er ikke mere end det har været).

Han tek til aa skora (ò) paa Horni. (ɔ: Han faar visse Aldersmærker. Egentlig om Gjeder og andre Dyr.

Eg heve endaa eit Skot i Hornet. (ɔ: Jeg har endnu noget at tilbyde; egentlig en Ladning til et nyt Skud).

Du tarv ikkje skraama: det kann vel raama. (ɔ: Spot ikke; det kan vel indtræffe). Vald.

Han skrepper af Ølet udrukket. (ɔ: for tidlig). Tel.

Det gjeng yver Skrevet. (ɔ: Det stiger for høit).

Han ser ut som ei Skrift paa Marki. (ɔ: som en Tegning paa Jorden, som en Skygge). Berg.

Han sit i Skuld uppunder Øyro. (Er meget forgjældet).

Det er som aa skvetta paa heite Steinen. (ɔ: Det forslaar intet; det forsvinder strax).

D'er som aa skvetta Vatn paa Gaasi. (Det virker intet).

Eg skynar meg ikkje paa det, meir en Kui paa ei Mylja.

I Dag faa me slaa eit Slag. (ɔ: Gjøre et Forsøg).

Det slær ikkje mange i Koll. (ɔ: Det er ikke stærke Sager).

Han slær ikkje utan Dogg. (ɔ: Han lader det beroe, til han faar en god Leilighed). De Fine 235.

Han slær paa Sleden og meiner Merri. (ɔ: Han mener ikke netop det samme, som han siger).

Han skal ikkje sleikja seg, fyrr han er smurd. (ɔ: Ikke rose sin Binding, før han har faaet den).

Han sleikte den Fingren, som det ikkje kom aat. (ɔ: Det smagte ham saa godt, at han slikkede alle Fingre, selv den, som ikke havde berørt det).

D'er stundom Slengen og stundom Sprengen. (ɔ: En Tid Ørkesløshed og en anden Tid Overanstrengelse).

Det sleng so til. (ɔ: Det gaar an paa en Maade).

Han er komen so langt, at han slepper seg. (ɔ: Han kan gaae uden Hjælp). Egentlig om Børn.

Han vil hava Paradis paa slette Marki. (ɔ: Have al Herlighed uden Møie). Wille. Rettere: koma til Paradis.
Kven tenkte slikt? ja' Mannen, da Vogni valt.
Han slipar ikkje utan Vatn. (ɔ: Han har nok en Fordeel).
Me slita paa Tidi. (ɔ: Vi fordrive Tiden med Slid og Slæb). Ofte et Svar paa Spørgsmaalet om, hvor det staar til.
Han slit ikkje Silke. (ɔ: Han strider med Armod.
Han smakar det ikkje ovan-i Nosi. (Om En som laster en vis Drik eller Mad og siger, at han aldrig vil smage den. Meningen er: Han smager det nok, naar det kommer nedenfor Næsen, altsaa i Munden).
D'er eitt smaatt, og annat litet. (ɔ: Alt ubetydeligt).
I Morgon skal det smella. (ɔ: skal Sagen afgjøres).
Eingong small det. (ɔ: Endelig blev det Alvor af).
Han var so, at ein kunde smetta inn i honom. (ɔ: Saa overmaade god og venlig). Berg.
Han fekk til aa smyrja seg med. (ɔ: Han fik det rigelig, nemlig med Ros, eller ogsaa med Last).
Han vil sitja i Smøret og spenna i Osten. (Jæd.).
Du kann snakka; det hefter deg ikkje Vitet. Hos De Fine 232: Du heve godt ved aa vera galen; det hefter deg ikkje Vitet.
Me snakka so myket, og drikka so litet.
Han er ikkje snar i Snuingi. (ɔ: Han er seenfærdig).
Tak ikkje Sneidi til deg, fyrr ho er stori. (ɔ: Vi lidt, saa du kan høre, hvad jeg mener). Nhl.
Det gjeng som Snigelen. El. Det gjeng Sniglegangen. (ɔ: Det gaar yderlig seent).
Det kom ein Snur paa Traaden. (ɔ: En Forvikling).
Ein ser baade Sol og Maane igjenom det. (F. Ex. om Tøi, som er meget tyndt og utæt):
Det heve ikkje seet Soli paa mange Aar) (ɔ: Det har ligget længe i Skjul).
Han kom, so det dreiv baade Sorp og Sand.
Det er ikkje teket upp or Sorpet. (ɔ: Saa store Midler finder man ikke blandt Feieskarn.
Giv honom ei Spann, so tek han sjølv ei Aln.
Han sparer ikke paa Humlen. (Han giver rigelig af det bitre).

15

Det stend paa Spel. (ɔ: Det staar i Fare).

Han heve det som Spelmannen: best burte og verst heime.

Han torer gjera ein Spenn att-i Verdi. (ɔ: Han tør endnu gjøre et Forsøg, førend han slutter)

Dei spinna ikkje Silke av det. (ɔ: De have ikke Fordeel deraf).

Det spinn fyre eit nytt. (Om slidte Klæder, o. s. v.).

Dei hava spunnet av Rokken. (ɔ: Forødet sine Midler).

Han er som Spon i kvart Spad. (ɔ: Han skal allesteds være med). Sætersdal.

Han heve gjort sitt Sprang. (ɔ: Hans bedste Tid er forbi).

Han gjerer ikkje stort Spranget. (ɔ: Han holder sig rolig).

Det spratt upp or honom. (ɔ: Han kom til at sige det, ligesom af Vanvare).

Han lyt sputta i Neven og taka eit nytt Tak. (ɔ: Han faar endnu ikke give tabt).

Han sputtade i Kaalet og saup det sjølv. (ɔ: Han tog imod det som han før havde vraget). Vald. (S. Landst 772).

Spyr annat og ikkje slikt! — D'er ikkje spyrjande etter di. (ɔ: Det er sikkert nok).

Det spyrr etter Spinnaren. (ɔ: Det slider Klæderne).

Spøk med din Like og ikkje med meg, sa' Sotaren til Kolbrennaren.

Han fær ikkje stadna paa grøne Jordi. (ɔ: Han faar aldrig Ro, maa altid være i Bevægelse).

Dei standa paa sine eigne Føter. (ɔ: De behøve ingen Hjælp).

Det stend ikkje paa Setelen. (ɔ: Det er ikke nogen Pligt).

Hører til en Fortælling om en Mand, som var streng imod sin Kone og skrev paa en Seddel hvad hun skulde gjøre for hver Dag. Da de engang arbeidede paa Marken nær ved en Elv hændte det, at Manden faldt ud i Vandet, og han raabte da til Konen, at hun skulde see til at hjælpe ham. Hun svarede, at dette stod ikke paa Seddelen.

Han heve stadet i større Strid. (ɔ: Været i større Fare).

Det kom Stans i Brudardans. (Nordl.).

Han fekk ein annan Stav til aa leika med. (Sæt.).

Det gjeng med Staven. (ɔ: Seent og møisomt).
D'er stort Staak fyre litet Brygg. (ɔ: Stor Uro til liden Nytte).
Det kom ein Stein i Vegen. (ɔ: En Forhindring).
Eg vilde ikkje leggja Stein paa Byrdi. (S. Side 143).
Det tok ein Stein ifraa Hjartat. (ɔ: Det var en stor Lettelse).
Det var so, ein Stein kunde graata. (ɔ: Meget sørgeligt).
Dei stela Dagarne fraa vaar Herre. (ɔ: De fordrive Tiden i Ørkesløshed, til Unytte).
Det var ein, som stal, til han vardt rik, og so heldt eg upp, — sa' Gamle-tjuven. (Han forsnakkede sig).
Han stemner høgt og hamnar laagt.
Han heve stiget fraa Kaarde til Greip. (ɔ: Han er kommen et Trin lavere; han har avanceret nedad).
Eg skal inkje stinga under Stol. (ɔ: Intet fordølge).
Der bid inkje stingande Straa. (ɔ: Der voxer intet).
Dei rende yver Stokk og Stein.
D'er som ein talar til Stokk og Stein. (Om ufølsomme, haardhjertede Mennesker).
Han er stor heime og liten burte. (Om en Praler).
Dei pløgja paa Store-myri. (ɔ: paa Havet).
No er Store-stova uppskurad. (ɔ: Nu er da Himmelen bleven rigtig opklaret. (Berg).
Han laut slaa paa ein annan Streng. (ɔ: forsøge paa en anden Maade, tale i en anden Tone).
Han stryk paa same Strengen.
Dei spenna Strengen for stridt. (De kræve formeget).
Han er strid i fyrste Morkom. (ɔ: Han er streng i Begyndelsen. (Egentlig om en Bismer). Berg.
Det vardt eit Strik i Rekningi. (En Skuffelse).
D'er komet paa rette Striket. (Spotviis om noget, som gaar rigtig skjævt. Egentlig om Vinden).
Det vart upp i Stry. (ɔ: Der blev intet af. Eller: Det blev noget ringere end man troede). Berg.
Han stræver mot Straumen. (ɔ: Han har meget at stride med).
Han fær Stubben upp i Naserna. (Om En som trækker paa en Snor eller Line, saa at den brister).

Det var ikkje s t y g t, naar Visi var slik. El. Naar Visi var til det. (o: Det var ikke saa ilde, hvis det passede til Skikken). F. Ex. om visse Kjærtegn eller Caresser.
Han var so, at han kunde taka S t y k k i or seg fyre deim. (o: Han skyede ingen Opoffrelse for deres Skyld).
Dei skjera ikkje S t y v m o r-skiva. (o: Ikke tynde Skiver). Leem's Optegn. — Ogsaa: Det var ingen Styvmor-bite. (Om en dygtig Portion).
Han fekk Styvmor-klapp. (o: Uvenlige Klap).
Me faa sakna S n m a r e n. (o: Vi komme til at fryse).
Dei er s u r e, sa' Reven um Rauneberi; han kunde ikkje naa deim.
Det s v a n a d e, der det svall. (o: Det svandt ind igjen, stilledes af; om en Opbrusning eller Vrede).
Ho er s v a r t og kvit, Aalmugen lik. (Wille).
D'er stundom S v e n g e n, og stundom Sprengen. (o: Stundom Sult og stundom Overmættelse).
Det s v i k ikkje, fyrr det gjeld um.
Gjer deg ikkje til S v i n, som Grisen min gjorde. (Desine 229).
Det er korkje S y n d eller Sælebot. (o: Hverken nogen Uret eller nogen Velgjerning).
Dei s y n g j a paa sidste Verset. (o: De ere snart færdige).
Han heve sunget det vandaste. (o: Overstaaet det verste).
Eg var lika s æ l, um eg var ute, sa' Ulven; han sat i Ulvestova. El. Ulvegravi. (Østerd.).
Dei er lika s æ l e, anten han søkk elder flyt. (o: De skjøtte ikke det mindste om ham).
No maa vel tyngste T a k e t vera teket. El. No er vel Tunge-taket teket. (o: Nu er vel det besværligste afgjort).
Det er ikkje til aa t a k a med tvo Hender toma.
T a k det der det finnst, og legg det der det trengst. (Nordl.).
T a k det ikkje verre upp, en at du legg det vel ned. (Trondh.).
Han t e k det ikkje tungt. (o: Han gjør sig ingen Sorg deraf).
Han t e k seg ikkje nær. (Han gjør sig ikke stor Umage).

Det tek seg uppatter paa Kjerolbom. (ɔ: Det begynder at gjære paany). Egentlig om Øl i Tønden.

Han tek imot alt, som han fær, og ser etter meir. Ligesaa: Han et' alt, han fær, o. s. v.

Han skal hava Takk, som tekkjast vil.

Han kunde snart faa eit Tareblad under Hovudet. (ɔ: synke, omkomme paa Søen).

Han fekk for lang Taumen. (ɔ: For megen Frihed).

Det ser fram i den minste Taa. (Om en Stræk. en Nervertystelse, Virkning af noget stærkt eller bittert).

So heve han voret, fraa di det tiste Tærna uppunder honom. (ɔ: Fra tidligste Barndom). Sdm.

Dei hadde fenget Tefti av det. (ɔ: Faaet Nys derom). Østlandet.

Han er so tett som eit Saald. (Om en Sladrer). Wilse.

D'er ingi Tid forlidi. (ɔ: Det er ikke for seent).

Han vardt teken i Tidi. (ɔ: Han blev tidlig sat i Arbeide).

Er du so tidlege uppe og ikkje græt? (Spøgende til En som kommer tidlig eller ogsaa meget seent).

Kvat som er tids no daa? sa' Valdrisen; han fekk ei Kula i Skallen.

Timen er komen, men Mannen er ikkje komen.
Ordene tillægges ogsaa en Vandvætte eller „Nykk", som ventede paa en Mand, som skulde komme til et vist Færgested og som tilsidst ogsaa kom der, men med det samme forsvandt i Vandet. Et lignende Sagn findes ogsaa fortalt fra Skotland.

Han tel ikkje Timarne etter seg. Ogsaa: Han tel ikkje Stunderna. (Om En som spilder megen Tid).

Skal eg Tjuven heita, so skal eg gjera Pylsorna feita. (ɔ: Skal jeg endelig blive spottet, saa skal det ikke være for ingen Ting). P. Syv 2,287.

Det toler Tonni. (ɔ: Det er haarde Sager).

Han aat alt, som fyre Tonni kunde ganga.

Det verkjer ikkje Tennerna i den som gjorde det. (ɔ: Det er længe siden den Mand levede).

Han heva spelat Toppen av seg. (ɔ: Forødet sine Midler).

Han legg ikkje tvau Tre i Kross. (ɔ: Han arbeider aldrig, bestiller ingen Ting). Berg.

Eg tregar paa den gode Trøya, sa' Kjerringi, daa Mannen vardt burte paa Sjoen.

Han trivlar ikkje etter det. (ɔ: Han har det paa rede Haand, er ikke forlegen for Midler, Ord, Svar etc.

Det er for litet til Troll, og for myket til Menneskja. (Om en ufredelig, slem Person).

Han er no truen som Trolli. (ɔ: Altfor lettroende).

Kvat skal Trolli med Kyrkja?

D'er same Trongen og same Songen. (ɔ: Samme Nød og samme Klage).

Eg vilde ikkje tru mine eigne Augo.

Han trur ikkje sine eigne Hender. (ɔ: Er yderst forsigtig).

Tru no, Steinvegg, so rapar du ikkje ut. (De Fine 226). — Tru no, Skinntrøya, i Morgon skal du faa Ermar. (Jæd). Ogsaa uden Tillæg: Tru du, Stein! (Sdm.) Brugt naar En fortæller noget, som ikke synes synderlig troværdigt).

Eg var so trøytt og mod som ein Makk. (Yderlig træt). — Tildeels kun: „trøytt som ein Makk" (altsaa uden Bogstavriim). Isl. módr sem madkr.

Der er korkje Tuft elder Timber. (ɔ: Ingen Leilighed til at bygge).

Han vilde leita upp-atter gamle Tufter. (ɔ: Besøge sit forrige Hjem, el. sit Fødested).

Eg vilde ikkje taka det paa Tunga. (ɔ: Ikke engang nævne det).

Det er av Tunga og ikkje af Lunga. (ɔ: Ikke af Hjertet).

Han var ikkje turr attan-i Øyrom endaa. (ɔ: Han var endnu kun et Barn).

Me er bisyre tvau, at me skal hjelpast aat, sa' Klokkar-kjerringi; ho styrde Songen, naar Mannen heftest av Hoste.

Eg kann høyra paa din Tydsk, at du heve kunnat Norsk. (De Fine 229).

Kvat gjerer ikkje Tydsken fyre Pengar? sa' Mannen;

han saag ein Apekatt. — Ogsaa i Tydsk hedder det: Was macht der Deutsche nicht für 's Geld?

Dei tyggja upp-atter det same. (ɔ: De komme igjen med den samme Historie, med den gamle Sag).

Han vil sitja so lenge som han kann tyggja Graut. (ɔ: Han vil aldrig opgive sin Plads).

Det var som det skulde voret togget og ut-sputtat. (Om noget som er udskjæmt eller ilde tilredet).

Det vardt ikkje vantogget. (ɔ: Det blev tidt nok oprippet)

Der er ikkje mange Tytorna paa. (ɔ: Det er meget glat og reent).

Dei faa taka seg eit annat Tytefar. (ɔ: Gaae frem paa en anden Maade, efter en anden Plan. Egentlig om om en Kvern, som lægges i en anden Stilling, saa at „Tyterne" eller Kjertlerne danne nye Spor). Berg.

Dei faa tæra paa Talgi. (ɔ: lide Mangel efter at have havt Overflod; suge paa Labben).

D'er ingen Ulit paa honom. (ɔ: Han seer ikke daarligt ud).

Eg kjenner Ulli, sa' Mannen; han klipte Sui.

D'er mange Umbrøyte og liti Umbot. El. Mange Umbyte, o. s. v. (ɔ: Megen Forandring og liden Forbedring).

Han heve voret ute fyrr Kaven lyste. (ɔ: Han har været ude, da det stod verre til). Berg.

Han heve voret ute ei Vetternatt fyrr. (Trondh.)

Han vaknar ikkje, fyrr det dryp aa honom. (ɔ: Han besinder sig ikke, førend Nøden er paa det høieste).

Han hadde Valet og tok Skalet. (ɔ: Han valgte det daarligste).

Det vantar nokot paa velgjort. (ɔ: Der mangler endnu noget; vi ere ikke færdige endda).

Det maa i Vare vera, kvat me gjera. („En Compliment til til den, som man bliver vel accommoderet af." Leem's Optegnelser fra Søndmøre). Hos H. Strøm (Sdm. Beskr. 1,514) hedder det „Dæ moi vari" og forklares som Udtryk for, at En kjender sig uværdig til en tilbuden Velgjerning. Betydningen af denne Talemaade synes nu at være glemt.

Det er som aa bera Vatn i Aa. (Om unødig Møie).
D'er som aa bera Vatn i eit Sold. (Ganske unyttigt).
Han tek seg Vatn yver Hovud. (S. Side 170).
Han fer som Vatn i eit Trog. (ↄ: Han er meget let at paavirke, meget ustadig). Tel.
I slikt Vatn fær ein slike Fiskar.
Det kann ikkje renna kaldt Vatn imillom deim. (ↄ: Der er et stort Venskab imellem dem). Leem.
Der fekk han Vatn paa si Mylna. (ↄ: Der fik han god Bestyrkelse, en gunstig Leilighed).
Han var so vaat som ein Vaskarklut. El. som ei Tvoga.
Han fekk korkje vaatt eller turrt. (ↄ: Hverken Mad eller Drikke).
Han bad um godt Veder. (Om Skaansel).
Det er paa god Veg. (ↄ: Det har gode Udsigter).
D'er inkje i Vegen fyre det. (ↄ: Intet til Hinder),
Eg skal ikkje ganga honom i Vegen. (ↄ: Være ham til Hinder).
Det var ikkje af Vegen. (ↄ: Ikke ubilligt).
D'er langt av den Vegen. (ↄ: Det er langt derfra, langt anderledes).
Han gjekk Vegen og gløymde Ærendi.
Vegen veit eg, og Tungemaalet kann eg. (Siges f. Ex. naar man oftere skal ud i et ubehageligt Ærinde).
Me skal alle den Vegen, sa' Litle-Gjenta; ho saag Bruderna gingo i Kyrkja.
Det veg ikkje so myket, som det ruvar. (ↄ: Det er ikke saa vigtigt, som det synes).
Han veg ikkje mange Merker. (ↄ: Han er meget udmagret).
Der er ein Vegg or Huset. (ↄ: En vigtig Del er borte),
Dei hava sopat Veggjerne. (ↄ: Tømt Huset, forødet alt).
D'er god Veggje-mun. (Siges naar man i stærk Kulde kommer ind i et varmt Huus). Berg.
Han tyktest hava vel veidt. (ↄ: Han syntes at have gjort en stor Fangst, var stolt af sit Værk).
Han veks ned likasom Kurova. (Spøgende om En, som synes at være lavere end forhen).

Eg laut venta i sjau lange og sjau breide. (ɔ: Meget længe).
Aa du vide Verd, sa' Mannen; han hadde reist ei Mil.
Verdi er daa vid, sa' Kjerringi; ho kom ut fyre næste Neset.
Det er so Verdi fram-fari. (ɔ: Saaledes har Verden altid gjort; det er den gamle Skik).
Han er verst imot seg sjølv. (Om En som er god mod andre, men skader sig selv ved Ødselhed eller Skjødesløshed).
Det vesle vardt ikkje større. (ɔ: Det var og blev Armod).
Han heve vida vankat og litet sankat. (S. Side 177).
Han er vida kjend og litet etterspurd.
Han bur paa Videim. El. Vidheim. (Om en omflakkende hjemløs Person).
Han er som ei vundi Vidja. (ɔ: Meget smidig og rask i Vendingen). Trondh. Nogle Steder: „so ei vunda Viu", eller „ei vunna Ve" Paa Sdm.: „Han fer som ei vunda Vid (i')."
Han hadde Viljen men ikkje Valdet.
Der fekk han Vilje-Vedret sitt. (ɔ: Der fik han gunstig Leilighed; det gik netop som han ønskede.
Han er som Vind i varmre Sol. El. i varmare Sol (ɔ: Han er meget ustadig). Hard.
Daa var det ein annan Vind i Skyom. (ɔ: Da havde Stemningen forandret sig).
Dei slaa det burt i Vind og Veder. (De ændse det ikke).
Han kom visare atter. (Om En som har gjort en forhastet og uheldig Udreise).
Han heve godt Vit paa Vinningen. (ɔ: Han forstaar nok at søge sin Fordeel).
Han tykkjest hava tie Manns Vit og tolv Manns Styrke, liksom Bjørnen. (Om en indbildsk Person).
Det gjeng yver Vitet mitt og langt inn i Presten-sitt.
Det er Von og Vaagan med di. (ɔ: Der er Haab ved det, men der er ogsaa Fare). Tel.
Det er ut-or Von og Vit. (ɔ: Det er høist ufornuftigt). Trondh. Paa Sdm: „D'æ burt i Von aa Vite".
Eg nemner deg paa ei Von: Sigrid eller Jon, sa' Man-

nen til Draugen. Eller: Eg døyper deg paa ei Von, o. s. v. (Leem's Optegnelser).

Hører til de gamle Sagn om „Utburden". En Utburd var et Barn, som var udbaaret eller udsat uden at faae Navn eller Daab. Det blev da til et Spøgelse, som gik i Veiene om Natten med Skrig og Støi, indtil der kom nogen, som vilde give det et Navn. Da man nu ikke vidste, om det var Dreng eller Pige, saa var det bedst at nævne baade et Mandsnavn og et Kvindenavn.

Det er myket vondt i Verdi, sa' Guten; han skulde læra lesa. (Vald.).

Han sette myket vondt att-um seg. (ɔ: Han lagde meget ondt bag sig. Siges om En som døer tidlig).

Havde eg voret, som eg var, fyrr eg datt ned av Omnen. (ɔ: Havde jeg været saa rask som før). Sdm.

Det gjeng ymist til uti Vegom, sa' Fjellmannen; han laag innunder Sleden sin. (Tel.).

Han kjem seg att-i Yngdi. (Siges f. Ex. om en Enkemand, som faar en yngre Kone). Berg.

Det er ein Yvergang, sa' Reven; dei snudde Skinnet av honom. Jf. Nedertydsk: Dat is man en Övergang, sä' de Jäger, as he den Foß dat Fell aftög.

Der er ingi Æra aa etter sjaa. (ɔ: Der er intet andet end Grovhed at vente).

Han fekk ikkje Æra fyre fire Skilling.

Det vardt so. han kom atter med Æra og baade Øyrom. (ɔ: Han slap dog taalelig fra det)

Han verd ærleg, naar han verd loden i Loven. (ɔ: Han bliver aldrig ærlig). — Love (oo), d. e. Haandflade)

Det varer no ikkje ævelege, sa' Fenden um Bønedagen. El. Beddagen. (Jæd.).

Der som fyrr laag Øl og Viin, ligg no baade Hund og Svin. (F. Ex. om forladte Handelssteder).

Han er burte i Ør og Heim. (ɔ: Forvirret, sandseløs). Hall. Andre Steder: i Hør og Heim, el. i Hyrg og Heim. (Dunkelt).

Han heve ikkje Øyra paa den Sida. (ɔ: Han vil ikke høre noget om den Ting).

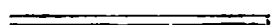
Han fekk det baade upp i Øyrat og paa Baket. (ɔ: Baade i Nærværelse og Fraværelse). Om Ros eller Last.

Eg skal smetta honom det upp i Øyrat. (ɔ: Sige ham det i Stilhed, give ham Nys derom).

Det gjeng inn um det eine Øyrat og ut um det andre). (ɔ: Man hører det nok, men glemmer det strax).

Dei hava tjukke Øyro. (ɔ: De ere ligegyldige, skjøtte lidet om hvad de høre).

Dei hava nokot til aa reisa Øyro av. (ɔ: At brynste sig af). Egentlig om Dyr: spidse Ørene).

Enkelte Tillæg og Anmærkninger.

Side.

8. Full Baat vil ikkje hava stora Baaror.

11. D'er fagraste Blomen paa kvassaste Klungren. (Trondh.).

29. Fatigmanns Seng er snart uppreidd.

49. D'er sjeldan Grannar byta Gampar. (Guldal).

54. L. 22: Der som er mange Hender, er mange Munnar. Hertil det før anførte: Di fleire Henderna, di fleire Tennerna.

72. Kjerring og Skattebok giv Mannen nog til aa tenkja paa. (Guldalen).

81. Kvinna kjenner Kvinna best.

105. I Myrkret er alt lika svart.

110. Han fær nøgjast med det smaa, som ikkje det store kann faa.

111. Eit Ord fyre er betre en tie Ord etter.

125. Saar er sjeldan so vel grødt, at ikkje Æret synest.

126. L. 11: Anmærkningen til „Det segjer kvar sitt det ljosaste“ kunde forandres saaledes: Enhver forklarer sin egen Sag udførligst eller tydeligst. Dog siges det ogsaa ofte med den Mening, at Enhver vil gjerne give en Forklaring, som er gunstig for ham selv.

129. Den sjuke skynar best kvat det er aa vera frisk.

136. Um Smak og Tykkje er langt aa trætta.

— Den Smaken, som fyrst kjem i Kjeraldet, vil lengst sitja i.

138. L. 3: Eller: — tvo Soler paa same Himmelen.

151. Han er sæl, som ikkje tarv syta. (Sandst. 781).

152. Taka er avlagt. Efter Leem's Optegnelser: Taka er avlagt i Kongens Land. (Om Selvtægt).

157. L. 19: Engi tekr svá, o. s. v, Rettere: Engi tekr sá. o. s. v. Ellers findes noget lignende med et andet Ord, nemlig tjörn (ɔ: Vandpyt): saaledes: þat er fornt mál, at engi taki svá i tjörnina, at eigi verdr vátr af. (Biskupa Sögur 1,578). Ligesaa: Enginn tekr þurr i tjörn. (Bisk. S. 2,97).
169. Naar nokot vantar, ser ein best kvat det er verdt.
175. D'er ikkje alt so mykket verdt, som d'er mykket vyrdt.
— D'er ofta minst verdt, som er mest vyrdt. Og. modsat: Ofta mest verdt, som er minst vyrdt.
185. Ymist er ikkje aa lasta. Hedder ogsaa: Nokot av baadom er ikkje aa lasta.
191. Maandagen vak, o. s. v. Ogsaa i en bedre Form: Maandagen kvat; heile Vika lat.
193. Berre han høyrer ein halvdregen Ande, so kjem han. (ɔ: Strax ved første Vink er han færdig).
201. Ho gjeng paa fallande Fot. (ɔ: Hun laver til Barsel). P. Daſs 2,170.
205. Det stend paa Halestertet med honom. (ɔ: Han er i Knibe). Jensens Glosebog 46. De Fine 226.
208. Han hoppar, der Hagen er laagaste. (Guldalen).
213. Daa kom Kviskring i Høgmaal. (ɔ: Da kom det op hvad man før havde hvisket om). Nordl.
223. Dei faa skifta, som dei er skylde til. (ɔ: De maa dele som de have Afkomst til).
231. Tenk, Vatsgrauten vonar seg Smør. (Om En som venter noget, som han ikke har fortjent). De Fine 237).

Det kan bemærkes, at enkelte Ordsprog af de ældre Optegnelser her ere udeladte, fordi de syntes at være altfor dunkle og tildels noget fremmede. Saaledes til Exempel hos De Fine 229: „Den æ flad, saa Fledje by'; den æ fladare, saa mod tar." Dette synes at være optaget af gammel Dansk. Hos P. Syv 1,37 hedder det: „Den er ikke flad, som Flebie byder, men den som lyder", og ligesaa: „Han er ei flad som byder, men som vedtager". Meningen synes at være, at den, som samtykker i et usømmeligt Forslag er dummere end den, som fremsætter det.

